

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԳԱՅԱՆԵ ՅՈՒՐԻԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ (ՀՀ ՆՅՈՒԹԵՐՈՎ)

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ը.00.03 - «Ֆինանսներ, հաշվապահական հաշվառում»
մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական
աստիճանի հայցման համար

Գիտական ղեկավար՝
տնտեսագիտության դոկտոր,
պրոֆեսոր՝ Ա.Ա.Թավադյան

ԵՐԵՎԱՆ - 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ.....	3
ԳԼՈՒԽ 1. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ	
1.1 Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության առանձնահատկությունները և դրա վրա ազդող գործոնները.....	9
1.2 Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի և ֆինանսական կայունության փոխկապվածությունը.....	29
ԳԼՈՒԽ 2. ՀՀ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	
2.1 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության գնահատումը.....	47
2.2 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության գնահատումը՝ որպես ֆինանսական կայունության ապահովման նախապայման.....	62
ԳԼՈՒԽ 3. ՀՀ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ	
3.1 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ սահմանվող պահանջների կատարելագործման ուղիները	77
3.2 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության կանխատեսումը սթրես թեսթավորման մեթոդով.....	124
ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ.....	147
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	152
ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ.....	163

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Ատենախոսության թեմայի արդիականությունը: Ապահովագրության տնտեսական հիմքը ապահովագրական վնասի բաշխումն է ապահովագրական ընկերության և ապահովադիրների միջև: Ընդ որում, ապահովագրողը ապահովագրական հատուցման վճարման ժամանակ հանդես է գալիս որոշակի միջնորդի տեսքով: Ապահովագրական շուկայի արդյունավետ գործունեության հիմքը նրա մասնակից ապահովագրողների վստահելիությունն է: Յուրաքանչյուր ապահովագրական ընկերության իր վրա վերցրած պարտավորությունների ժամանակին մարումը համարվում է ապահովագրության գործառույթների արտահայտման և իրականացման սկզբնակետը:

Ապահովագրության յուրահատկությունն այն է, որ ընկերության գործունեությունը ուղղված է ապահովագրական պատահար տեղի ունենալու ժամանակ ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց գույքային շահերի պաշտպանությանը, որի արդյունքում ապահովագրական ընկերությունը իրականացնում է փոխհատուցում հավաքագրած ապահովագրավճարների հաշվին ձևավորված ապահովագրական պահուստներից: Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը կախված է իր միջոցները տնօրինելու ճիշտ ընտրված և մշակված ռազմավարությունից: Հակառակ դեպքում ապահովագրողի ֆինանսական անկայունությունը և սնանկացումը վտանգում են ապահովագրական ընկերության և նրա հետ կապված բազմաթիվ անձանց շահերը: Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ուսումնասիրությունը մեծ կարևորություն է ներկայացնում ոչ միայն ապահովագրական ընկերության, այլ նաև նրա հետ կապված անձանց համար:

Որպեսզի ընկերության տեղեկատվության ներքին և արտաքին օգտագործողներին հասկանալի լինի ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության հարցը, անհրաժեշտ է փնտրել ֆինանսական կայունության քանակական չափման այնպիսի միջոցներ և տվյալներ, որոնց վրա կհիմնվի ֆինանսական կայունության վերլուծությունը և գնահատումը ու պարզել այն չափորոշիչները, որոնք բնորոշ են նրան:

Ատենախոսության թեմայի արդիականությունը առաջնահերթ պայմանավորված է նրանով, որ տնտեսագիտական գրականության մեջ չկա միասնական մոտեցում ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության բնորոշման, դրա գնահատման և կանխատեսման համար անհրաժեշտ ցուցանիշների համակարգի վերաբերյալ: Բացի այդ, ֆինանսական վերլուծության բազմաթիվ մոտեցումներ մշակված են ձեռնարկատիրական օբյեկտների համար, որը թույլ չի տալիս դրանք ամբողջությամբ կիրառել ապահովագրական ընկերությունների համար՝ հաշվի առնելով դրանց առանձնահատկությունները: Այդ առանձնահատկությունները արտահայտվում են ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի ձևավորման, դրա օգտագործման արդյունավետության, ֆինանսական դրության գնահատման և ֆինանսական կայունության կանխատեսման ժամանակ: Դա պայմանավորված է նրանով, որ ապահովագրական ընկերությունները հիմնականում ձեռք են բերում փոխառու միջոցներ, որոնք գրեթե միշտ գերակշռում են սեփական միջոցները:

Երկրորդ հերթին, ապահովագրական ընկերությունները վճարունակության և սեփական կապիտալի հաշվարկման ժամանակ պետք է առավելապես կիրառեն հավանականությունների տեսությունը՝ որպես ապահովագրական պահուստների և ապահովագրավճարների կանխատեսման մեթոդ: Այն թույլ է տալիս հաշվի առնել այն պատահարները, որոնց տեղի ունենալու հավանականությունը շատ փոքր է, բայց պատճառաձև վնասները՝ ահռելի:

Երրորդը՝ ներկայումս աշխարհի երկրների մեծամասնությունը անցում է կատարում Solvency I վճարունակության համակարգից Solvency II-ին, իսկ կապիտալի հաշվարկը հիմնվում է ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի (RBC) ձևավորման վրա: Հաշվի առնելով նաև «Եվրոպական հարևանության քաղաքականության Հայաստանի Հանրապետություն-Եվրոպական Միություն գործողությունների ծրագրի կատարումն ապահովող 2014-2015 թվականների միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» ՀՀ նախագահի կարգադրությունում առկա «Ապահովագրական ոլորտում Solvency II

համակարգի աստիճանական ներդրման»¹ նախագծի առկայությունը, անհրաժեշտություն է առաջանում այս կապակցությամբ ֆինանսական կայունության գնահատման և կանխատեսման նոր մոտեցումների մշակումը և առկա մոտեցումների կատարելագործումը, որոնք հարմարեցված կլինեն ՀՀ ապահովագրական շուկայի և ապահովագրական գործունեության կարգավորման ներկա պայմաններին, ինչը համարվում է տնտեսագիտական վերլուծության բավական արդիական ուղղություն:

Հետազոտության նպատակը և խնդիրները: Հետազոտության նպատակն է առաջարկել ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման գիտականորեն հիմնավորված քայլերի հաջորդականություն (ալգորիթմ), ինչպես նաև կանխատեսման նոր մոտեցում, որը հիմնված է միջազգային լավագույն փորձի վերլուծության վրա և որը կիրառելի կլինի հայաստանյան ներկայիս պայմաններում: Այս նպատակի իրականացման համար առաջադրվել են հետևյալ խնդիրները.

- ուսումնասիրել ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման և կանխատեսման տեսական, մեթոդական հիմունքները, դրա վրա ազդող գործոնները և առանձնահատկությունները,
- ուսումնասիրել ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման և կանխատեսման, ինչպես նաև վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ ներկայացվող պահանջները և իրավական ակտերը բոլոր այն երկրներում, որտեղ գործում են նմանատիպ պահանջներ, և ընտրել դրանցից լավագույնը,
- բացահայտել ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման առանձնահատկությունները և պարզել հավանականությունների տեսության կիրառման հնարավորությունը ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների պահուստների գնահատման ժամանակ և ֆինանսական կայունության կանխատեսման ժամանակ,

¹ «Եվրոպական հարևանության քաղաքականության Հայաստանի Հանրապետություն-Եվրոպական Միություն գործողությունների ծրագրի կատարումն ապահովող 2014-2015 թվականների միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» ՀՀ նախագահի կարգադրություն, ընդունված 23.04.2014թ., էջ63

- մշակել առաջարկություններ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման և կանխատեսման համար:

Հետազոտության օբյեկտը և առարկան: Հետազոտության օբյեկտը ՀՀ ապահովագրական ընկերություններն են, իսկ առարկան՝ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման և կանխատեսման ուղիները:

Հետազոտության տեսամեթոդաբանական հիմքը և տեղեկատվական ապահովումը: Ատենախոսության համար տեսական և մեթոդաբանական հիմք են հանդիսացել հայ և օտարազգի գիտնականների աշխատանքներն ու հետազոտությունները, հայրենական և արտասահմանյան մասնագիտական գրականությունը, Եվրամիության, Ապահովագրական ընկերությունների վերահսկողների միջազգային Ասոցիացիայի, Միջազգային Աուդիտորական ընկերությունների, արտասահմանյան երկրների ապահովագրական ոլորտի կարգավորման և վերահսկողության նորմատիվաիրավական և օրենսդրական ակտերը, Միջազգային արժույթային ֆոնդի, արտասահմանյան կենտրոնական բանկերի, միջազգային վերաապահովագրական ընկերությունների և այլ կառույցների կողմից հրապարակված նյութերը, հաշվետվությունները և գիտամեթոդական մշակումները:

Հետազոտության համար տեղեկատվական հիմք են հանդիսացել ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հրապարակային հաշվետվությունները, ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության տարեգրքերը, զեկույցները, միջազգային գիտաժողովների նյութերը, ՀՀ Կենտրոնական բանկի համապատասխան կանոնակարգերը, ինչպես նաև ոլորտին վերաբերող օրենքները, ենթաօրենսդրական ակտերը և ուղեցույցները:

Ատենախոսությունում կիրառվել են տնտեսական վերլուծության հիմնական եղանակներն ու մեթոդները, մասնավորապես համադրման, վիճակագրական, տրամաբանական, հավանականությունների տեսության մեթոդները:

Հետազոտության հիմնական գիտական արդյունքները և նորույթը: Ատենախոսությունում

իրականացված հետազոտություններն ու վերլուծությունները հանգեցրել են մի շարք արդյունքների, որոնցից գիտական նորույթ են հետևյալները.

- Գնահատվել է ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի, ֆինանսական դրության, ֆինանսական կայունության կանխատեսման միջև կապը ալգորիթմի միջոցով, ինչպես նաև ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը՝ որպես ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության գնահատման նախապայման:
- ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ապահովման համար չվաստակած ապահովագրավճարների և պահանջների պահուստները դասակարգվել են ըստ ապահովագրության դասերի՝ համաձայն նորմալ, ցուցչային և Պարետո բաշխման օրենքների, ինչը հիմք է հանդիսացել կրկնօրինակող պորտֆելի ձևավորման համար:
- Հիմնվելով կատարած վերլուծությունների արդյունքների և կրկնօրինակող պորտֆելի ձևավորման վրա՝ մշակվել են ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների բացարձակ, արագ և ընթացիկ իրացվելիության գործակիցների նոր միջակայքեր:
- ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների նվազագույն կապիտալը վերահաշվարկվել է ռիսկի վրա հիմնված նվազագույն կապիտալի հաշվարկման կանադական մոտեցմամբ՝ հաշվի առնելով ապահովագրական, վարկային, շուկայական և գործառնական ռիսկերը, ինչպես նաև դիվերսիֆիկացիայի կրեդիտը: Բացի այդ առաջարկվում է կիրառել վճարունակության նոր ցուցանիշ և դրա հաշվարկման նկատմամբ մոտեցումներ:
- ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը կանխատեսվել է սթրես թեսթավորման եղանակով՝ հիմնվելով պահանջների պահուստի և չվաստակած ապահովագրավճարների պահուստի սթրես սցենարների վրա: Առաջարկվել է համախառն ապահովագրավճարների պորտֆելի կանխատեսման նոր մոտեցում, որը հիմնված է յուրաքանչյուր ապահովագրության դասի համար ըստ եռամսյակների համախառն ապահովագրավճարների աճի

դինամիկաների որոշման, միջին մեծությունների և վարիացիայի գործակցի հաշվարկման և միջին քառակուսային շեղման կիրառման վրա:

Հետազոտության արդյունքների տեսական և գործնական նշանակությունը:

Ատենախոսության գործնական նշանակությունը պայմանավորված է նրանով, որ հետազոտությունների հիման վրա մշակվել է ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման ալգորիթմ, ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության և իրացվելիության գնահատման նոր մոտեցում, ինչպես նաև մշակվել են կանխատեսման սթրես սցենարներ, որոնք բացահայտում են ընկերության ֆինանսական կայունության հնարավոր փոփոխությունները ապագայում: Հետազոտության արդյունքները կարող են հիմք հադիսանալ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների կողմից հավաքագրվող ապահովագրավճարների մեծության կանխատեսման, պահուստների բաշխման օրենքների որոշման, իրացվելիության և վճարունակության հաշվարկման և կանխատեսման, ինչպես նաև ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման համար: Ատենախոսության արդյունքները կարող են կիրառելի լինել ՀՀ Կենտրոնական բանկի, ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների աշխատակիցների, գիտաշխատողների և ուսանողների համար:

Ատենախոսության փորձարկումը և հրապարակումները: Հետազոտության հիմնական դրույթները և ստացված արդյունքները քննարկվել են Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի Բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի նիստերում, ՀՊՏՀ 24-րդ գիտաժողովում, միջազգային կոնֆերանսներում: Ատենախոսության հիմնական արդյունքներն արտացոլվել են հեղինակի կողմից հրատարակված 8 գիտական հոդվածներում: Հետազոտության որոշ արդյունքներ ներդրվել են «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ում:

Ատենախոսության կառուցվածքը: Ատենախոսությունը բաղկացած է առաջաբանից, երեք գլխից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից և հավելվածներից: Ատենախոսության ընդհանուր ծավալը՝ ներառյալ գրականության ցանկը, կազմում է 162 համակարգչային էջ, այն ներառում է 33 աղյուսակ, 19 գծապատկեր, և 27 հավելված:

ԳԼՈՒԽ 1

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ

ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1.1 Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության

առանձնահատկությունները և դրա վրա ազդող գործոնները

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունություն հասկացությունը բավականին բարդ է ուսումնասիրության համար, այդ իսկ պատճառով առաջին հերթին պետք է բնորոշել «կայունություն» տերմինը, ապա ներկայացնել «ֆինանսական կայունություն» հասկացության վերաբերյալ տարբեր հեղինակների կողմից տրված սահմանումները և նոր անցնել «ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունություն» հասկացության բնորոշմանը:

Իմաստաբանության տեսանկյունից, «կայունություն» ասելով պետք է հասկանալ հավասարակշռություն և անվնասաբերություն: Ուստի ֆինանսական կայունության բնութագրումն առավել ակնառու է, երբ այն դիտարկվում է երկարաժամկետ ժամանակահատվածում, մասնավորապես կանխատեսման միջոցով, իսկ կարճաժամկետ ժամանակահատվածում խոսքը պետք է գնա վճարունակության մասին:

Ֆինանսական կայունությունը իր բնորոշումն է ստացել տարբեր հեղինակների աշխատություններում: Ընդ որում այն բնութագրվել է ինչպես միայն ընկերության գործունեության, այնպես էլ արտաքին միջավայրի հետ փոխկապվածության տեսանկյունից: Կան նաև սահմանումներ, որոնք ներկայացնում են ֆինանսական կայունությունը ինչպես կապիտալի կառուցվածքի^{2 3}, ակտիվների և պասիվների կառուցվածքի տեսանկյունից, այնպես էլ մրցակցության և ռիսկի տեսանկյունից:

Ֆինանսական կայունության հարցին անդրադարձ է կատարվել **ձեռնարկության հաշիվների տեսանկյունից**, առանձնացնելով այն, որ ֆինանսական կայունությունը վերջինիս որոշակի վիճակն է, որն ապահովում է նրա

² Грачев А. В., Финансовая устойчивость предприятия: анализ, оценка и управление, М.: «Фин Пресс», 2002., с.70

³ Савицкая Г.В., Анализ хозяйственной деятельности предприятия 7-е изд., испр. и доп. - Мн: Новое знание, 2002., с. 618

վճարունակությունը: Հեղինակի կարծիքով ֆինանսական կայունության ապահովման նախապայմանը լրացուցիչ կապիտալն է՝ որպես սեփական և կանոնադրական կապիտալների տարբերություն⁴: Ֆինանսական կայունությունը բնութագրելիս շեշտը դրվում է նաև բանկային հաշիվներում դրամական միջոցների անհրաժեշտ չափերի մշտական առկայության վրա: Բացի այդ, կազմակերպությունը չպետք է ունենա ժամկետանց պարտավորություններ: Ֆինանսական կայունությունը ապահովող ցուցանիշների տեսանկյունից ուշադրություն է դարձվում ընթացիկ ակտիվների օպտիմալ կազմին և կառուցվածքին, ընթացիկ ակտիվների շրջանառելիությանը, ապրանքաշրջանառությանը և շահույթի աճին⁵:

Գրականության մեջ ֆինանսական կայունությունը բնութագրվում է նաև որպես դրամական միջոցների այնպիսի վիճակ, որն ապահովում է ձեռնարկության զարգացումը առավելապես սեփական միջոցների հաշվին՝ ռիսկի նվազագույն մակարդակի դեպքում վճարունակության և վարկունակության պահպանման միջոցով⁶:

Ընդ որում՝ ֆինանսական կայունությունը չափվում է ավելի լայն ժամանակային սանդղակով քան վճարունակությունը⁷:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության տեսանկյունից ևս կարևորվում է դրամական հոսքերի շարժը, այս դեպքում արդեն ապահովագրավճարների տեսանկյունից՝ որպես «...ապահովագրական հաշիվների որոշակի վիճակ, որը երաշխավորում է նրա մշտական վճարունակությունը: Ապահովագրական ընկերությունների համար ֆինանսական կայունությունը կախված է պահուստների ապահովվածության աստիճանից և դրանց ֆինանսավորման համար անհրաժեշտ միջոցների ներգրավումից»⁸:

Ձեռնարկությունների, ինչպես նաև ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության տեսանկյունից հիմնախնդիր է համարվում **սեփական և**

⁴ Шеремет А.Д. и др., Методика финансового анализа, М., ИНФРА-М., 2011, с. 231

⁵ Кравченко Л.И., Анализ хозяйственной деятельности в торговле, 9-ое издание, испр. и доп., М.: Новое знание, 2009, с.335

⁶ Бочаров В.В., Финансовый анализ, 2-ое издание, СПб., Питер, 2009, с. 5

⁷ Հակոբյան Ա.Ս., Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության հիմնախնդիրները (<< նյութերով), ատենախոսություն, Երևան, 2009, էջ 20

⁸ Дубровина Т.Д., Сухов В.А., Шеремет А.Д., Аудиторская деятельность в страховании, М.: ИНФРА-М, 1997, с.285

փոխառու միջոցների օպտիմալ մակարդակի ձևավորումը: Դրա մասին են վկայում ֆինանսական կայունության բնութագրումները, որոնք տրվել են սեփական միջոցների և ֆինանսական ռեսուրսների կարևորման տեսանկյունից:

Սեփական միջոցների տեսանկյունից «ֆինանսական կայունություն» հասկացությունը ներկայացվել է հետևյալ կերպ. «...ընկերության հետագա աճի և զարգացման հնարավորություն առավելապես սեփական միջոցներով: Իսկ ֆինանսական կայունության անհրաժեշտ մակարդակը ձևավորվում է վճարունակության, ընթացիկ իրացվելիության և ակտիվների կառուցվածքի ազդեցության ներքո»⁹: Գրականության մեջ կա նաև այնպիսի կարծիք, որ ֆինանսապես կայուն է այն տնտեսվարող սուբյեկտը, որը «...սեփական միջոցների հաշվին ծածկում է ակտիվների մեջ ներդրված միջոցները, թույլ չի տալիս չարդարացված դեբիտորական և կրեդիտորական պարտավորություններ և ժամանակին մարում է իր պարտավորությունները, այսինքն՝ ֆինանսական կայունության հիմքը այս դեպքում շրջանառու միջոցների ռացիոնալ կազմակերպումն ու օգտագործումն է»¹⁰ : Այս երկու բնորոշումները նման են միմյանց նրանով, որ երկուսն էլ կարևորում են սեփական միջոցների հնրավորինս ճիշտ մակարդակի ձևավորումը, սակայն առաջին սահմանումն ավելի լայն է, քանի որ հաշվի է առնում ոչ միայն ընկերության ընթացիկ ակտիվների կազմն ու կառուցվածքը, այլև ընկերության վճարունակության և իրացվելիության պահպանման անհրաժեշտությունը:

«Ձեռնարկության ֆինանսական կայունությունը արժեզրկման պայմաններում» աշխատությունում ֆինանսական կայունությունը ներկայացվել է որպես «...ֆինանսական ռեսուրսների այնպիսի դրություն, բաշխում և օգտագործում, որն ապահովում է ձեռնարկության աճը շահույթի և կապիտալի աճի հիման վրա՝ վճարունակության և վարկունակության ապահովման պայմաններում՝ թույլատրելի ռիսկի մակարդակում: Իսկ որպես ֆինանսական կայունությունը բնութագրող կարևորագույն ցուցանիշներ առանձնացվել են ընթացիկ ակտիվների օպտիմալ կազմն ու կառուցվածքը, ընթացիկ ակտիվների շրջանառելիությունը,

⁹ Грачев А.В., Финансовая устойчивость предприятия: критерии и методы оценки в рыночной экономике, М., Дело и Сервис, 2010, с. 7-8

¹⁰ Балабанов И.Т. Балабанов А.И., Страхование, СПб: Питер, 2003, с.175

ապրանքաշրջանառությունը և շահույթի աճը»¹¹: Այս դեպքում ֆինանսական կայունությունը կախված է ընկերության ֆինանսական ներուժի ճիշտ ձևավորումից:

«Ապահովագրական գործ» աշխատությունում ֆինանսական կայունությունը բնութագրվում է որպես. «...ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ռեսուրսների այնպիսի վիճակ, որի դեպքում ապահովագրողը ի վիճակի է ժամանակին և նախատեսված ծավալով կատարել բոլոր սուբյեկտների նկատմամբ իր վրա վերցրած ընթացիկ և ապագա պարտավորությունները՝ սեփական և փոխառու միջոցների հաշվին»¹²: Ապահովագրական ընկերությունների համար ֆինանսական կայունության ապահովման տեսանկյունից ևս կարևոր է բավարար մակարդակի ֆինանսական ներուժի առկայությունը, որը փաստորեն ֆինանսական կայունության ապահովման նախադրյալն է:

Ֆինանսական կայունությունը բնութագրվել է նաև **եկամուտների և ծախսերի** տեսանկյունից: Այն է՝ «...ձեռնարկությունը համարվում է ֆինանսապես կայուն, երբ եկամուտները կայուն կերպով գերազանցում են ծախսերը, ապահովվում է ձեռնարկության դրամական միջոցների ազատ մանևրությունը և դրանց արդյունավետ օգտագործման ճանապարհով խթանվում է արտադրանքի արտադրության ու իրացման գործընթացը: Այլ կերպ ասած, ձեռնարկության ֆինանսական կայունությունը ֆինանսական ռեսուրսների այնպիսի վիճակն է, որն ապահովում է ընկերության զարգացումը շահույթի և կապիտալի աճի շնորհիվ: Իսկ դա հնարավոր է վճարունակության և վարկունակության անհրաժեշտ և ռիսկի թույլատրելի մակարդակի ապահովման դեպքում: Այդ իսկ պատճառով ֆինանսական կայունությունը ձևավորվում է արտադրատնտեսական ողջ գործընթացի ընթացքում և համարվում է ընկերության նորմալ գործունեության գլխավոր բաղադրիչը»¹³: Այս սահմանումից բխում է, որ ֆինանսական կայունության ապահովման նախադրյալը ևս ֆինանսական ներուժն է, որի օպտիմալ և բավարար մակարդակը թույլ կտա ձևավորել

¹¹ Родионова В.М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции, 1995. Электронный ресурс: <http://bibliotekar.ru/economika-predpriyatiya-5/129.htm>

¹² Кабанцева Н.Г. Страхование дело, издательство “ФОРУМ”, 2008, электронный ресурс: электронный ресурс: <http://finbook.news/strahovanie-book/finansovaya-ustoychivost-strahovoy-kompanii.html>

¹³ Ковалев В.В., Финансовый анализ: Методы и процедуры, М., Финансы и статистика, 2002, с.27

բավականաչափ եկամուտ, որն էլ կապահովի շահույթ և դրանից կբխեն ֆինանսական կայունության պահպանման մյուս հնարավորությունները:

Վ.Վ.Շախովը իր «Ապահովագրություն» աշխատությունում ֆինանսական կայունությունը նույնացնում է ապահովագրական ընկերության ֆինանսական գործառնությունների կայունության հետ և սահմանում այն հետևյալ կերպ. «Ապահովագրական գործառնությունների ֆինանսական կայունությունն ասելով՝ հասկացվում է եկամուտների և ծախսերի անընդհատ հավասարակշռում, կամ եկամուտների գերազանցում ծախսերի նկատմամբ: Ապահովագրական ընկերությունը դրան հասնում է սակագնային ճիշտ քաղաքականության կառուցման, պահուստավորման համապատասխան համակարգի ստեղծման և ներդրումային գրագետ քաղաքականության մշակման ճանապարհով: Այստեղ որպես կարևոր չափանիշ հանդես է գալիս ապահովագրական պահուստների միջոցների առավելագույն կենտրոնացումը»¹⁴: Ստացվում է, որ ապահովագրական ընկերությունների եկամուտների և ծախսերի տեսանկյունից ֆինանսական կայունության պահպանումը կարևորվում է սակագնային և պահուստային ճիշտ քաղաքականության ձևավորման տեսանկյունից: Իսկ քանի որ սակագնային ճիշտ քաղաքականությունը հանգեցնում է ապահովագրավճարների ներհոսքին և փոխառու միջոցների ձևավորմանը, հետևաբար ապահովագրական ընկերությունը պետք է կարողանա օպտիմալ մակարդակ գտնել փոխառու և սեփական միջոցների մեծության միջև: Այսպիսով, ապահովագրական ընկերությունների համար ևս կարևորվում է ֆինանսական ներուժի բավարար մակարդակի ձևավորումը:

Գրականության մեջ հանդիպում է նաև ֆինանսական կայունության սահմանման ուշագրավ տեսակետ, որը կապված է **հաշվապահական հաշվառման** հետ, մասնավորապես «...Ֆինանսական կայունությունը առաջնահերթ բնութագրվում է գործունեության ֆինանսավորման համար անհրաժեշտ աղբյուրների կազմով և կառուցվածքով: Հետևաբար հիմնական ցուցանիշները հաշվարկվում են հաշվեկշիռի պասիվների հիման վրա, մասնավորապես, սեփական կապիտալի միջոցով: Իր հերթին, սեփական կապիտալի ավելացման հիմնական աղբյուրն է համարվում զուտ

¹⁴ Шахов В.В., Ахвледiani Ю.Т. (ред.), Страхование, 3-е изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011, электронный ресурс: <http://finbook.news/strahovanie-book/finansovye-osnovyi-strahovaniya-11447.html>

շահույթը: Հետևաբար, ֆինանսական կայունության և շահույթի ու շահութաբերության միջև գոյություն ունի սերտ կապ»¹⁵: Բնորոշման մեջ կրկին անդրադարձ է կատարվում սեփական և փոխառու միջոցների կազմին և կառուցվածքին և ստացվում է, որ ընկերության կայուն գործունեության համար խիստ ուշադրություն պետք է դարձնել ֆինանսական ներուժի մեծությանը:

Ապահովագրական ընկերությունների համար ակտիվների և պարտավորությունների կազմն ու կառուցվածքը առաջնային նշանակություն ունեն ֆինանսական կայունության պահպանման համար: «Ապահովագրություն» աշխատությունում «Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը իրենից ներկայացնում է ակտիվների և պարտավորությունների քանակական և որակական օպտիմալ վիճակի պահպանում, որը թույլ կտա ապահովագրական ընկերությանը անխափան իրականացնել և զարգացնել իր գործունեությունը: Կայունությունը արտահայտվում է այն դեպքում, երբ եկամուտները անընդհատ գերազանցում կամ հավասարակշռում են ծախսերը: Իսկ ֆինանսական կայունության կարևորագույն հատկանիշը համարվում է վճարունակությունը, այսինքն՝ ապահովագրական ընկերության կարողությունը ամբողջ ծավալով կատարել իր պարտավորությունները առկա ակտիվներով»¹⁶: Այս դեպքում հիմնախնդիր է համարվում ապահովագրական ընկերության ակտիվների կազմի և կառուցվածքի անընդհատ վերահսկումն ու մոնիթորինգը, հատկապես այն պարագայում, որ ՀՀ ընկերությունների ընթացիկ ակտիվներում գերակշռում են բանկային ավանդները: Բացի այդ, սահմանման մեջ շեշտը դրվում է նաև ակտիվների օպտիմալ կազմի և կառուցվածքի պահպանման վրա: Դա նշանակում է, որ ապահովագրական ընկերությունները պետք է սահմանեն ակտիվների կառուցվածքի նորմատիվներ, որոնք թույլ կտան ընկերությանը պահպանել բարձր իրացվելիությունը:

«Ֆինանսական կայունության գնահատման գործիքները» աշխատությունում «...ընկերության ֆինանսական դրությունը որոշվում է շրջակա միջավայրում նրա մրցունակությամբ և գործարար համագործակցությամբ և գնահատվում է այն, թե

¹⁵ Данилова Н. Л., Сущность и проблемы анализа финансовой устойчивости коммерческого предприятия, Концепт, 2014, № 02 (февраль). электронный ресурс: <http://e-kon-sept.ru/2014/14028.htm>.

¹⁶ Сплетухов Ю.А., Дюжиков Е.Ф., Страхование, Москва, М.: ИНФРА-М, 2007, с. 283

ընկերության և նրա գործընկերների տնտեսական շահերը որքանով են երաշխավորված»: Ֆինանսական դրության կարևոր բնութագրիչներից է համարվում ընկերության **ֆինանսական կայունությունը, որը և առավելապես որոշում է նրա գործունեության կայունությունը**: Ֆինանսական կայունությունը հեղինակը բնորոշում է հետևյալ կերպ՝ «...ֆինանսական ռեսուրսների առկայության, օգտագործման և վերաբաշխման այնպիսի դրություն է, որն ապահովում է կազմակերպության զարգացումը շահույթի և կապիտալի աճի հաշվին: Իսկ դա հնարավոր է միայն թույլատրելի ռիսկի պայմաններում, որը կապահովի վճարունակության բավարար մակարդակ»¹⁷: Ստացվում է, որ ֆինանսական կայունությունը ֆինանսական դրության ածանցյալն է կամ բխում է դրանից: Իսկ ֆինանսական կայունության ապահովման գրավականը ֆինանսական ներուժն է: Եթե փորձենք ներկայացնել այս երեք հասկացությունների փոխկապվածությունը, ապա կարելի է ասել, որ ֆինանսական ներուժը հիմք է ֆինանսական դրության ապահովման համար, իսկ ֆինանսական կայունությունը ֆինանսական դրությունից բխող հասկացություն է:

Ապահովագրությանը նվիրված գրականության մեջ ևս առկա է ֆինանսական կայունության բնորոշումը ֆինանսական դրության կայունության տեսանկյունից: Մասնավորապես, Վ.Ա.Շերբակովը իր «Ապահովագրություն» աշխատությունում ֆինանսական կայունությունը բնորոշում է որպես «...ապահովագրական ընկերության ֆինանսական դրության կայունություն, որն ապահովվում է օգտագործվող ֆինանսական ռեսուրսների մեջ սեփական կապիտալի տեսակարար կշռի բարձր մակարդակով: Բաժնետիրական ընկերության ձևով ստեղծված ընկերության դեպքում ֆինանսական կայունությունը բնութագրող կարևորագույն ցուցանիշը զուտ ակտիվների մեծության ցուցանիշն է»¹⁸ : Կարելի է ասել, որ ապահովագրական ընկերությունների դեպքում ևս գործում է վերը ներկայացված մոտեցումը, սակայն ապահովագրական ընկերությունների դեպքում հիմնախնդիր է հենց փոխառու և սեփական միջոցների օպտիմալ չափի ընտրությունը, քանի որ փոխառու միջոցների

¹⁷ М. Павленков, Н. Смирнова, Инструменты оценки финансовой устойчивости, Дзержинский филиал электронный журнал: Управляем предприятием № 2 (2), март 2011, с.1

¹⁸ Шербаков В.А., Костяева Е.В., Страхование, Москва. КНОРУС, 2007, с. 179,

մեջ հսկայական տեսակարար կշիռ են կազմում ապահովագրավճարները և, հետևաբար, ապահովագրական պայմանագրերի գծով պարտավորությունները:

Ընդհանուր առմամբ ֆինանսական կայունությունը արտացոլում է ֆինանսական համակարգի կարողությունը ապահովելու **վարկային և վճարային գործառնությունների** անխափանությունը և իրական տնտեսության աճը: Իսկ ֆինանսական անկայունությունն առաջանում է այն ժամանակ, երբ ֆինանսական ոլորտում առաջանում են խնդիրներ, որոնք հանգեցնում են վարկային և վճարային գործառնությունների խափանմանը և իրական տնտեսության կրճատմանը¹⁹:

«Ֆինանսավարկային համակարգ՝ տնտեսության բյուջետային, արժույթային և վարկային կարգավորում, ներդրումային ռեսուրսներ» հոդվածում ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը ներկայացվել է որպես «...ապահովագրական ընկերության կողմից տնտեսական իրավիճակի ցանկացած փոփոխության դեպքում ապահովագրական պայմանագրերով իր վրա վերցրած պարտավորությունների կատարման հնարավորություն»²⁰:

Այս սահմանումներից բխում է, որ ֆինանսական կայունության ապահովման մյուս կարևոր բաղադրիչը մակրոտնտեսական փոփոխություններին դիմակայելու ունակությունն է: Դրա մասին է վկայում նաև Եվրոպական Կենտրոնական բանկի կողմից ֆինանսական կայունության բնութագրումը՝ որպես մի իրավիճակ, երբ ֆինանսական շուկաները, շուկայական ենթակառուցվածքները, և ֆինանսական միջնորդներին ներառող ֆինանսական համակարգը ունակ են դիմակայելու տնտեսական ցնցումներին և ֆինանսական անհավասարակշռվածություններին²¹: Ֆինանսական համակարգը գտնվում է կայունության միջակայքում, երբ այն կարող է նպաստել (և ոչ խոչընդոտել) տնտեսության արտադրողականությանը և դիմադրել

¹⁹ Eric S. Rosengren, Defining Financial Stability, and Some Policy Implications of Applying the Definition, Stanford University, June 3, 2011, <http://www.bostonfed.org/news/speeches/rosengren/2011/060311/>

²⁰ Шахвердиева З.Т., Финансово-кредитная система. бюджетное, валютное и кредитное регулирование экономики, инвестиционные ресурсы, Евразийский международный научно-аналитический журнал, “Проблемы современной экономики”, N 1 (37), 2011, электронный ресурс: www.m-economy.ru/art.php?nArltd=3472

²¹ European Central bank, Eurosystem, Financial stability review, December 2012, p. 5,

Ֆինանսական անհաշվեկշռվածություններին, որոնք առաջանում են էնդոգեն եղանակով և անցանկալի իրավիճակներ տեղի ունենալիս²²:

Ֆինանսական կայունությունը բնութագրելիս պետք է անդրադառնալ նաև **մրցակցությանը և ռիսկին**, քանի որ ձեռնարկությունների հիմնական նպատակը մրցակցության պայմաններում շուկայական առավել մեծ մասնաբաժնի նվաճումն է անորոշության և ռիսկի պայմաններում: Ֆինանսական կայունությունը իր բնորոշումն է ստացել նաև այդ տեսանկյունից, մասնավորապես «Ֆինանսական կայունությունը ֆինանսական վերլուծության հատկությունն ու ձեռնարկության ունակությունն է իրականացնելու գործունեության հիմնական և այլ տեսակները, այն դեպքում, երբ առկա է ձեռնարկատիրական ռիսկ և բիզնես միջավայրը անընդհատ փոփոխվում է: Դրա շնորհիվ մաքսիմալացվում է սեփականատերերի բարեկեցությունը, ամրապնդվում են մրցակցային առավելությունները՝ հասարակության և պետության շահերը հաշվի առնելու դեպքում:»²³ Այս դեպքում պետք է հաշվի առնել, որ առանց համապատասխան կառավարման մեխանիզմի մշակման ընկերությունը չի կարող լինել ֆինանսապես կայուն: Մասնավորապես, Ֆինանսական կայունության մեխանիզմը բնութագրվել է որպես ձեռնարկության ֆինանսների արդյունավետ գործիք և կառավարման միջոցառումների մի համակարգ, որն ուղղված է երկարաժամկետ ֆինանսական նպատակների իրագործմանը:²⁴

Ապահովագրական ընկերությունների համար ևս արդիական է կառավարման համապատասխան միջոցառումների ձեռնարկման, մրցակցության և ռիսկի պայմաններում ֆինանսական կայունության պահպանումը: «Արդյոք ապահովագրական ընկերությունները կարող են կառավարել իրենց ֆինանսական կայունությունը» հոդվածում ֆինանսական կայունությունը բնութագրվում է որպես՝ «...Ֆինանսական համակարգի այնպիսի հատկանիշ, որը փոխկապված է տնտեսական համակարգի պարբերական ցնցումների հետ երկարաժամկետ ժամանակաշրջանում,

²² Schinasi G., Defining Financial Stability, IMF Working Paper, No.WP/04/187, 2004, p.3

²³ Гиляровская Л.Т., Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческих организаций, М., ЮНИТИ, 2011, с.7

²⁴ Бочкова С.В., Принципы разработки финансового механизма устойчивости предприятия лесной промышленности, Вестник науч.-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования, 2007г, электронный ресурс: <http://koet.syktsu.ru/vestnik/2008/2008-2/1/1.htm>

որոնք էականորեն չեն անդրադառնում համակարգի վրա²⁵, իսկ համակարգն ինքնին կարողանում է ձևավորել բավականաչափ պահուստներ, որպեսզի **կարողանա կառավարել առկա ռիսկերը մրցակցության պայմաններում:**»²⁶ Ստացվում է, որ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության պահպանման տեսանկյունից արդիական է իրենց գործունեության հետ կապված և մակրոտնտեսական ռիսկերի կառավարումը և դրանց դիմակայելու համար համապատասխան միջոցառումների ձեռնարկումը:

Ուշագրավ է նաև գրականության մեջ առկա այն տեսանկյունը, համաձայն որի «...ֆինանսական կայունության հիմնական բնութագրիչներից է **ժամանակի գործոնի** առկայությունը, ինչը պայմանավորված է ֆինանսական հոսքերի անընդհատ շարժով ժամանակի և տարածության մեջ: Ժամանակի գործոնի արդիականությունը հատկապես ակնառու է արժեզրկման բարձր տեմպերի ժամանակ: Իսկ կայունության ստաբիլացումը հնարավոր է միայն կապիտալի ընդլայնված վերաարտադրության ժամանակ»²⁷:

«Ապահովագրողների ֆինանսական կայունության վերլուծությունը և մոդելավորումը» հոդվածում ֆինանսական կայունությունը բնութագրվում է որպես՝ «...ապահովագրական ընկերությունների գործունեության անընդհատության և անխափանության ապահովում»²⁸:

Հետաքրքիր է նաև այն փաստը, որ արևմտյան տնտեսագետներից որոշները ֆինանսական կայունությունը բնութագրում են **ֆինանսական անկայունության** տեսանկյունից:

Այսպես, ֆինանսական անկայունությունը բնութագրվում է որպես ֆինանսական ճգնաժամի բարձր ռիսկայնության հավանականություն: Ֆինանսական ճգնաժամը բնութագրվում է որպես «....ֆինանսական համակարգի խոշոր փլուզում, որը տանում է

²⁵ Mirela Cristea, Can Insurance Companies Control their financial stability? Practical Solutions, MPRA-Munich Personal RePEc Archive, 2008, p. 4-8

²⁶ Mirela Cristea, Can Insurance Companies Control their financial stability? Practical Solutions, MPRA-Munich Personal RePEc Archive, 2008, p.3

²⁷ А.В. Киров, Управление финансовой устойчивостью предприятия: теоретические аспекты, Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Сер. 3, Экон. Экол. 2011. № 1 (18), с. 1

²⁸ Рыжков О. Ю., Моделирование и анализ финансовой устойчивости страховщиков, Вестник НГУ. Серия: Социально-экономические науки. Том 7, выпуск 2, 2007, с.63

նրան, որ կազմակերպությունները չեն կարողանում կատարել ծառայությունների դիմաց վճարումները և այլևս չեն կարողանում իրականացնել ներդրումային գործունեություն»²⁹:

Ֆինանսապես անկայուն համարվում է այնպիսի իրավիճակը, երբ ընկերության ֆինանսական ակտիվների արժեքը կտրուկ անկում է ապրում, կտրուկ վատթարանում են շուկայական իրավիճակը, ընկերության վարկունակությունը և միջազգային ոլորտում գործելու հնարավորությունները, համախառն ծախսերը էականորեն շեղվում են այն մակարդակից, որը տնտեսությունը թույլատրում է³⁰: «....Ֆինանսական կայունությունը կարող է լավագույնս հասկացվել դրա բացակայության ժամանակ, այսինքն, երբ համակարգը ֆինանսապես անկայուն է: Մասնավորապես, ֆինանսական անկայունությունը առաջանում է այն ժամանակ, երբ ֆինանսական շուկաներում առաջանում են իրավիճակներ, որոնք վնաս են պատճառում կամ սպառնում են վնաս հասցնել տնտեսության արտադրողականությանը ֆինանսական համակարգի գործունեության վրա ազդելու միջոցով»³¹:

Ֆինանսական անկայունությունը առաջանում է այն ժամանակ, երբ ֆինանսական համակարգի ցնցումները խառնվում են տեղեկատվական հոսքերին այնպես, որ ֆինանսական համակարգը այլևս չի կարողանում ձևավորել պահուստներ, այն դեպքում, երբ առկա է բարենպաստ ներդրումային միջավայր³²:

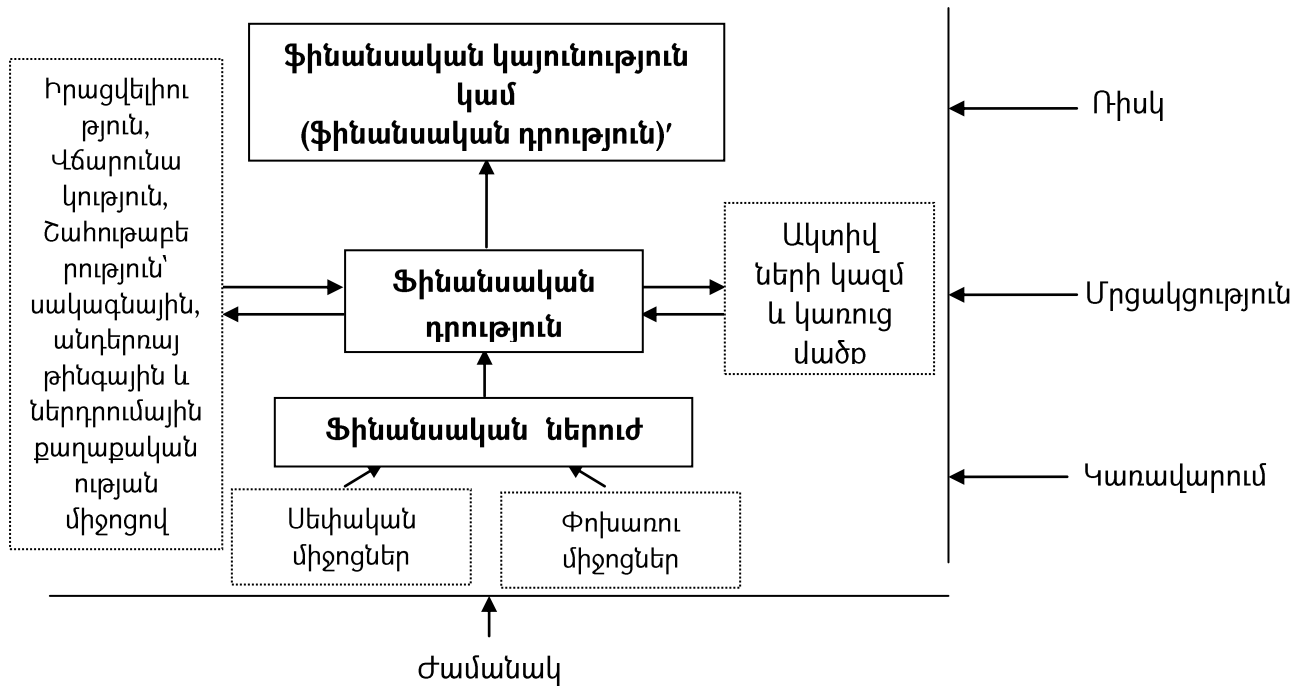
Ամփոփելով վերը բերված սահմանումները, ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը կարող ենք ներկայացնել հետևյալ գծապատկերի տեսքով (Գծապատկեր 1.1.1)՝

²⁹ Davis E., A Typology of Financial Instability, Oesterreichische Nationalbank (Central Bank of Austria), Financial Stability Report No. 2, 2001, p. 92-110.

³⁰ Ferguson R., Should Financial Stability Be an Explicit Central Bank Objective?, in Monetary Stability, Financial Stability and the Business Cycle: Five Views, BIS Paper No. 18, September, 2003, p. 7-15.

³¹ Chant J., Essays on Financial Stability, in Essays on Financial Stability, Technical Report No. 95, Bank of Canada, September 2003, p.3

³² Mishkin F., Global Financial Instability: Framework, Events, Issues, The Journal of Economic Perspectives, Vol. 13, No. 4, 1999, p.3.

Գծապատկեր 1.1.1 Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի, ֆինանսական դրության և ֆինանսական կայունության միջև եղած կապերը և դրանց վրա ազդող գործոնները³³

Ներկայացված գծապատկերի հիման վրա մեր կողմից առաջարկվում է ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության հետևյալ բնորոշումը՝

Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը ընկերության ֆինանսական ռեսուրսների այնպիսի վիճակ է, որն ապահովում է ընկերության իրացվելիությունը, վճարունակությունը և շահութաբերությունը՝ սակագնային, անդերռայթինգային, ներդրումային և շահութաբաժնային համապատասխան քաղաքականության մշակման միջոցով: Ընդ որում ֆինանսական կայունությունը պահպանելու համար ընկերությունը պետք է կարողանա ժամանակի ցանկացած պահի դրությամբ կառավարել առկա ռիսկերը մրցակցության պայմաններում՝ կարարելով ապահովագրիչների նկատմամբ առկա պարտավորությունները և մաքսիմալացնելով սեփականատերերի բարեկեցությունը:

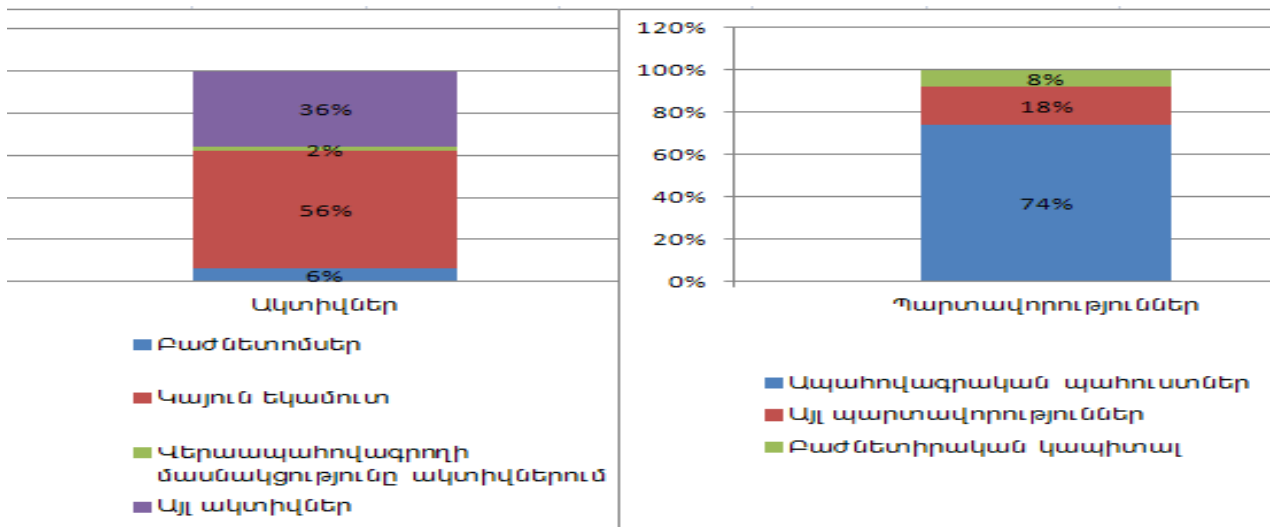
Սակայն պետք է նաև նշել, որ ապահովագրական ընկերությունները ունեն իրենց բնորոշ առանձնահատկությունները, որոնք ներկայացված են Ապահովագրական

³³ Գծապատկերը կառուցել է հեղինակը

Վերահսկողների Միջազգային Ասոցիացիայի (IAIS) կողմից³⁴ և պետք է հաշվի առնվեն վերը բերված սահմանման մեջ՝

1. Ապահովագրական ընկերության բիզնես մոդելը առանձնացնում է այնպիսի ռիսկեր, որոնք բնորոշ են միայն ապահովագրական ընկերություններին և չեն հանդիպում բանկային համակարգում, օրինակ՝ մահացության, հիվանդացության, գույքային և պատասխանատվության ռիսկեր:
2. Ապահովագրական ընկերությունները կապված են ֆինանսական շուկաներին ներդրումային գործունեության միջոցով:
3. Ապահովագրական ընկերությունների բիզնես մոդելը կառուցված է այսպես կոչված ‘պատասխանատվության’ վրա հիմնված ներդրումային գործունեության վրա, որը պայմանավորված է հայցային վաղեմության առկայությամբ: Դա նշանակում է, որ դրամական արտահոսքերի կամ վճարումների կատարման ժամանակաշրջանը շատ դեպքերում գերազանցում է սահմանված ժամանակաշրջանը: Իսկ վերջինս պահանջում է ֆինանսական կայունության բավական բարձր մակարդակ:
4. Ֆինանսական կայունության տեսակետից կարևոր է ուշադրություն դարձնել նաև ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշռի կառուցվածքին: Այն բնութագրում է ապահովագրական ընկերության ապահովագրական գործունեության անցյալը և ներկան: Ապահովագրական ընկերությունների բիզնես մոդելը պահանջում է ապահովագրական ընկերությունների տեխնիկական պահուստների ճշգրիտ ակտուարական մոդելավորում, որպեսզի ապահովագրական ընկերությունը կարողանա ժամանակին և ամբողջությամբ փոխհատուցի վնասները: Ստորև ներկայացված է աշխարհի առաջատար ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշռի ընդհանրացված կառուցվածքը (Allianz, Aviva, AXA, Generali, Prudential, Zurich) (Գծապատկեր 1.1.2) :

³⁴ International Association of Insurance Supervisors, Insurance and Financial Stability, November 2011, p. 5-7

Գծապատկեր 1.1.2 Աշխարհի առաջատար ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշռի ընդհանրացված կառուցվածքը³⁵

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության բնորոշման համար էական նշանակություն ունեն այն գործոնները, որոնք ազդում են ֆինանսական կայունության վրա: Տնտեսագիտական գրականության մեջ տարբեր հեղինակներ տարբեր կարծիքներ ունեն ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վրա ազդող գործոնների վերաբերյալ: Մասնավորապես, «Ժամանակակից պայմաններում ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վրա ազդող գործոնները» հոդվածում³⁶ և «Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը և դրա բնույթը որոշող գործոնները» հոդվածում³⁷ առաջարկվում է ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության վրա ազդող գործոնները դասակարգել արտաքին և ներքին գործոնների, իսկ «Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության ապահովման և վճարունակության վրա ազդող գործոնները» հոդվածում³⁸ առաջարկվում է գործոնները դասակարգել ըստ ազդեցության բնույթի, ըստ կառավարման հնարավորության, ըստ ազդեցության վայրի, ըստ առաջացման վայրի և ըստ արտահայտման ձևի

³⁵ IAIS, Company reports for 2010

³⁶ Рапницкая М.Н., Факторы финансовой устойчивости страховых компаний в современных условиях, вестник МГТУ, том 13, N1, 2010, с. 69-70

³⁷ Жигас М.Г., Финансовая устойчивость страховой организации и факторы, определяющие ее характер, «Финансы, налоги, страхование» с.29-46

³⁸ Солонина С.В., Овсяницкий Э.С., Ануфриева А.П., Факторы обеспечения финансовой устойчивости и платежеспособности страховой организации, Научный журнал КубГАУ, №99(05), 2014, с.4, электронный ресурс: <http://ej.kubagro.ru/2014/05/pdf/57.pdf>

գործոնների: Միջազգային պրակտիկայում ընդունված է գործոնները դասակարգել միջուկային կամ կառավարվող և չկառավարվող գործոնների: Մեր կարծիքով գործոնների դասակարգումն անհրաժեշտ է կատարել ըստ առաջացման վայրի, այսինքն՝ արտաքին և ներքին գործոնների, իսկ մնացած բոլոր թվարկումներն արդեն իսկ ներառվում են վերջինիս մեջ: Պետք է նաև նշել, որ գործոնների դասակարգման ժամանակ շեշտադրվում են քանակական գործոնները և սակավ ուշադրություն է հատկացվում որակական գործոններին: Սակայն պետք չէ մոռանալ, որ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ապահովման գործում ոչ պակաս նշանակալից դերակատարում ունեն նաև որակական գործոնները: Այդ իսկ պատճառով մեր կողմից առաջարկվում է ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վրա ազդող գործոնները դասակարգել հետևյալ կերպ (Աղյուսակ 1.1.1), հաշվի առնելով այն, որ գործոն բառը ինքնըստինքյան լատիներենից թարգմանվում է որպես «արտադրող ուժ» և նշանակում է պատճառ կամ ինչ որ գործընթացի շարժիչ ուժ, որը բնորոշում է նրա բնույթը կամ նրա առանձին գծերը³⁹:

Աղյուսակ 1.1.1

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վրա ազդող գործոնները

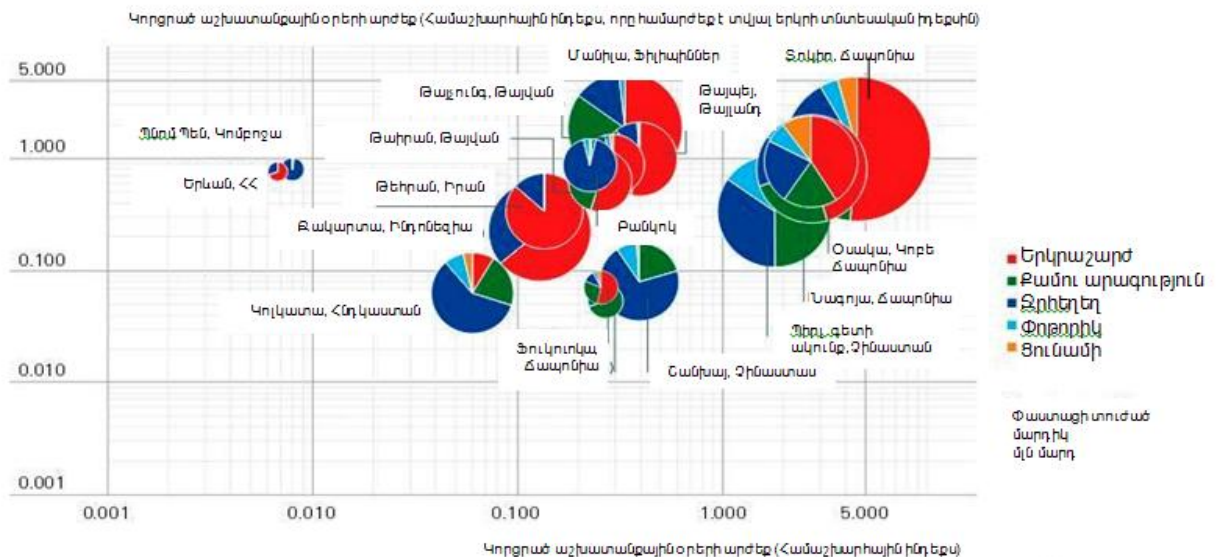
Ներքին գործոններ		Արտաքին գործոններ	
1	2	3	4
Քանակական գործոններ	Որակական գործոններ	Ուղղակի ազդեցություն ունեցող գործոններ	Անուղղակի ազդեցություն ունեցող գործոններ
Բավարար չափի սեփական կապիտալ	Մարդկային ռեսուրսների կառավարում	Նորմատիվաիրավական դաշտի փոփոխություն	Մակրոտնտեսական գործոններ
Ապահովագրական պահուստներ	Ընկերության համբավ և մշակած ռազմավարություն	–	Քաղաքական ռիսկեր
Սակագնային քաղաքականություն	Տեղեկատվության բավարարություն և մատչելիություն	–	Բնածին աղետներ

³⁹ Советский Энциклопедический Словарь, гл.ред. Прохоров А.М., Москва, Издательство 4-ое, “Советская Энциклопедия”, 1987, с.1401

Աղյուսակ 1.1.1 (շարունակություն)

1	2	3	4
Ապահովագրական պորտֆելի հաշվե կշռվածություն	–	–	–
Օպտիմալ վերաապահովա գրություն	–	–	–
Շուկայում ունեցած մասնաբաժին	–	–	–
Եկամուտների և ծախսերի մեծություն	–	–	–
Ներդրումային գործունեություն	–	–	–

Գործոնները դասակարգելիս մեր կողմից առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվել վերաապահովագրությանը և բնածին աղետներին և դրանց կառավարման միջազգային պրակտիկային: Քանի որ ատենախոսությունը նվիրված է ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատմանը և կանխատեսմանը, ապա բնածին աղետների կառավարման միջազգային պրակտիկան ուսումնասիրելիս շեշտը դրվել է ասիական տարածաշրջանում տեղի ունեղոց աղետներին և դրանց մասշտաբներին (Գծապատկեր 1.1.3):

Գծապատկեր 1.1.3 Բնածին աղետների տեսակները Ասիայում⁴⁰

Տեղի ունեցող աղետներից ամենահաճախակին երկրաշարժն է, որը վերաբերվում է նաև Հայաստանի Հանրապետությանը: Գծապատկերից երևում է նաև, որ երկրաշարժի արդյունքում տեղի ունեցած վնասները բավականաչափ ծանր

⁴⁰ Swiss Re, Mind the Risk: Asia & Oceania Fact Sheet, 18 September 2013, p.1

ազդեցություն են թողնում բնակչության վրա: Դա վկայում է այն մասին, որ աղետային ռիսկերը ՀՀ-ում կառավարման տեսանկյունից մեծ կարևորություն են ձեռք բերում:

Որպեսզի կարողանանք պատկերացում կազմել միջազգային պրակտիկայում նման ռիսկերի ապահովագրության վերաբերյալ փորձի մասին, հարկ է ուսումնասիրել միջազգային պրակտիկայում տեղի ունեցած խոշոր ռիսկերի վիճակագրությունը (Աղյուսակ 1.1.2):⁴¹

Աղյուսակ 1.1.2

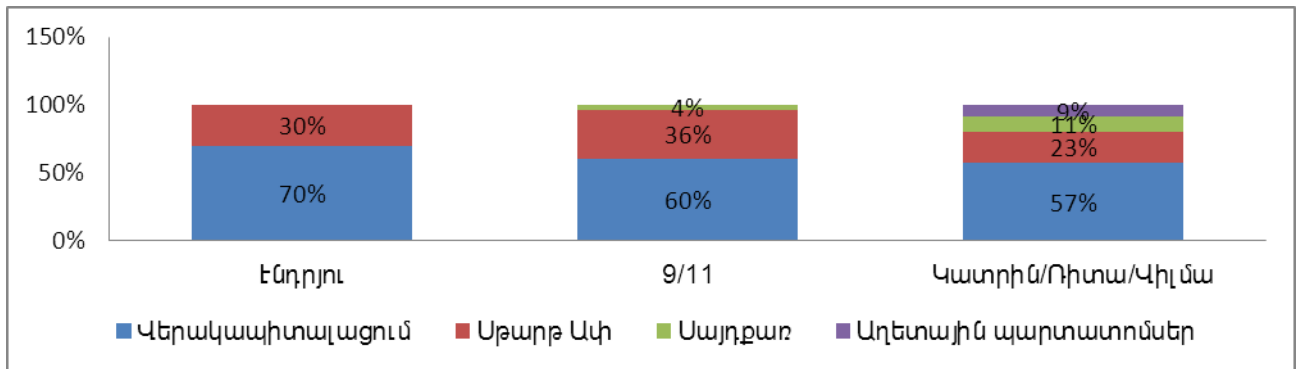
Ապահովագրական պատահարներից բխած վնասներ

(ապահովագրական պատահարներ, որոնք գերազանցում են 5 մլրդ դոլարը)⁴¹

Տարի	Պատահար	Տարածաշրջան	Ապահովագրական վնաս, մլրդ ԱՄՆ դոլար
2005	Կատրինա հողմ	ԱՄՆ	61.6
1992	Էնդրյու հողմ	ԱՄՆ	17.0
1994	Նորթիջ երկրաշարժ	ԱՄՆ	15.3
2008	Իկե հողմ	ԱՄՆ	15.0
2004	Իվան հողմ	ԱՄՆ, Կարիբյան կղզիներ	13.8
2005	Վիլմա հողմ	ԱՄՆ, Կարիբյան կղզիներ, Միխիկո	12.4
2005	Ռիտա հողմ	ԱՄՆ	12.0
2004	Չարլեյ հողմ	ԱՄՆ, Կարիբյան կղզիներ	8.0
1991	Միրել թայֆուն	Ճապոնիա	7.0
1999	Լոթար ձմեռային փոթորիկ	Եվրոպա	5.9
2007	Կիրիլ ձմեռային փոթորիկ	Եվրոպա	5.8
2004	Ֆրանցիս հողմ	ԱՄՆ, Կարիբյան կղզիներ	5.4
1990	Դարիա ձմեռային փոթորիկ	Եվրոպա	5.1

Այդպիսի մեծ ռիսկերը ծածկելու համար ապահովագրական ընկերությունները դիմում են վերաապահովագրական ընկերություններին, ինչպես նաև ձեռք են բերում աղետային պարտատոմսեր, դիմում են սայդքառերին, սթարթափներին և վերակապիտալացմանը՝ (Գծապատկեր 1.1.4) :

⁴¹ IAIS, Global Reinsurance Market Report (GRMR), Macroprudential Surveillance and (Re)Insurance mid-year edition 2010, 26 August 2010, p.46

Գծապատկեր 1.1.4 Խոշոր ապահովագրական վթարների ծածկման աղբյուրները միջազգային ապահովագրական շուկայում⁴²

Վերաապահովագրության դեպքում մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել վերաապահովագրողի վարկանիշի վրա և այն հանգամանքին, թե ապահովագրական ընկերության ապահովագրավճարների որ մասն է փոխանցվում վերաապահովագրության: «Արդյոք ապահովագրական ընկերությունները կարող են կառավարել իրենց ֆինանսական կայունությունը» հոդվածում⁴³ առաջարկվում է մի բանաձև, որով հաշվարկվում է, թե արդյոք ապահովագրական ընկերությունը կարիք ունի վերաապահովագրելու իր ռիսկերը: Վերջինս հաշվարկվում է ստանձնած յուրաքանչյուր ապահովագրական ռիսկի առավելագույն ապահովագրական գումարի (X) միջոցով: Այս հաշվարկը պետք է իրականացվի ապահովագրական ընկերության կողմից, որպեսզի այն պահպանի ֆինանսական կայունության բավարար մակարդակ:

$$X = 2K^2 * P_{nt}, \quad (1.1.1)$$

որտեղ՝

K - ֆինանսական կայունության մակարդակը բնութագրող գործակիցն է,

P_{nt} - ապահովագրական ընկերության կողմից ընդամենը հավաքագրված գուտ ապահովագրավճարների մակարդակն է:

Այսպիսով, եթե ապահովագրական ընկերությունը ցանկանում է պարզել, թե որքանով է անհրաժեշտ վերաապահովագրությունը, ապա համեմատում է յուրաքանչյուր ապահովագրված ռիսկի ապահովագրական գումարը (S) ստանձնած

⁴² IAIS, Macroprudential Surveillance an (Re)Insurance, Global Reinsurance Market Report, Mid-year edition, 26 August 2010, p.46

⁴³ Mirela Cristea, MPRA-Munich Personal RePEc Archive, Can Insurance Companies Control their financial stability? Practical Solutions, 2008, p. 4-8

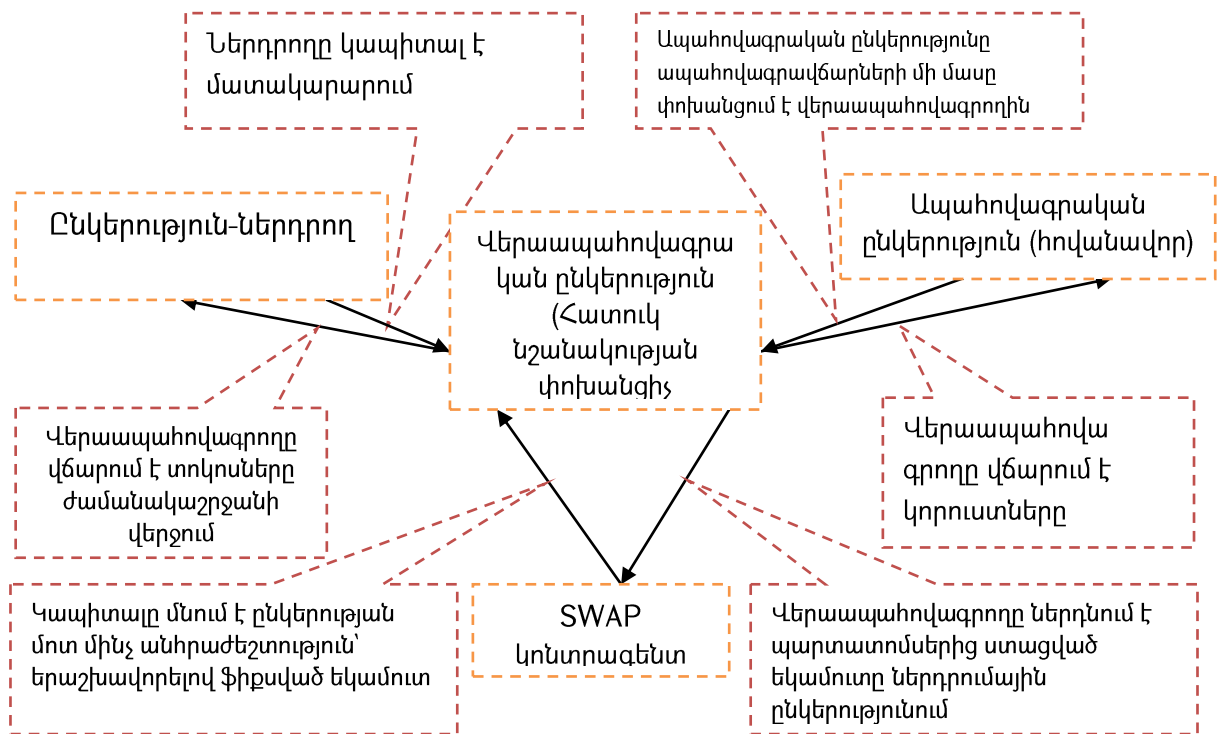
յուրաքանչյուր ապահովագրական ռիսկի առավելագույն ապահովագրական գումարի (X) հետ: Այն դեպքում, երբ $X > S$ վերաապահովագրության կարիք չի զգացվում:

Մեր կողմից առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվել նաև վերաապահովագրության այլընտրանքային տեսակներին՝ սայդքառերին և աղետային պարտատոմսերին: Սայդքառերը այնպիսի վերաապահովագրական ընկերություններն են, որոնք ի տարբերություն ավանդական վերաապահովագրական ընկերությունների կցված են մեկ հովանավոր հաճախորդի, սովորաբար համամասնական քվոտային պայմանագրով: Այն ծածկում է աղետային ռիսկերը և արվում սահմանափակ ժամանակահատվածի համար (այսինքն՝ չի գերազանցում 36 ամիսը): Սայդքառերը թույլ են տալիս հովանավորներին և կապիտալի շուկայի ներդրողներին հարմարեցնել ռիսկը ստանձնած պայմաններին և կազմակերպել գործընթացը բավականաչափ կարճ ժամանակահատվածում: Սովորաբար սայդքառերի պարտավորությունների կատարումը ամբողջությամբ երաշխավորված է, սակայն սահմանափակ ծավալով: Բայց որոշ դեպքերում դրանք իրենց միջոցները ձևավորում են հնարավոր առավելագույն վնասի նույնիսկ մի քանի պատիկի չափով:⁴⁴

Ինչ վերաբերվում է վերակապիտալացմանը, այս դեպքում ապահովագրական ընկերությունները վճարունակությունը ապահովելու համար ձևափոխում են ընկերության կապիտալի կառուցվածքը: Դրա ժամանակ կապիտալը ձևավորող որոշ արտոնյալ բաժնետոմսեր փոխարինվում են պարտատոմսերով: Դա արվում է սնանկացումից խուսափելու համար:

Ապահովագրական ռիսկի փոխանցման այլընտրանքային տարբերակ են հանդիսանում աղետային պարտատոմսերը: Դրանց էությունը բացահայտելու համար անդրադառնանք ստորև ներկայացված գծապատկերին (Գծապատկեր 1.1.5):

⁴⁴ IAIS, Global Reinsurance Market Report (GRMR), Macprudential Surveillance and (Re)Insurance mid-year edition 2010, 26 August 2010, p.46,

Գծապատկեր 1.1.5 Աղետային պարտատոմսերի գործողության ցիկլը⁴⁵

Գծապատկեր 1.1.5-ը ներկայացնում է հետևյալ գործընթացը՝

1. Ապահովագրական ընկերությունը ստեղծում է իր սեփական վերաապահովագրական ընկերությունը, որը նախատեսված է ռիսկերը վերաապահովագրելու համար: Այդ ռիսկերը ծածկվում են պարտատոմսերի միջոցով: Քանի որ այդ ընկերությունը ստեղծված է հատուկ նպատակների համար, այն հենց այդպես էլ կոչվում է «Հատուկ նշանակության փոխանցի»: Ապահովագրական ընկերությանը այս դեպքում անվանում են «Գործարքի հովանավոր»: Ապահովագրական ընկերությունը փոխանցում է ապահովագրավճարների մի մասը վերաապահովագրողին, բայց միայն այն դեպքում, երբ նա ունի վնասների ծածկման համար կապիտալ:
2. Ներդրող ընկերությունը ձեռք է բերում պարտատոմսերը և միայն դրանից հետո վերաապահովագրողը ձեռք է բերում վերաապահովագրավճարները:
3. Ստացված վերաապահովագրավճարները ներդրվում են լրացուցիչ եկամուտ ստանալու նպատակով: Այս մեթոդը նման է այն դեպքին, երբ ապահովագրական

⁴⁵ Robert P. Hartwig, James Lynch, Alternative capital and its impact on insurance and reinsurance markets, Insurance Information Institute, March 2015, p.27

կամ վերաապահովագրական ընկերությունը ներդնում է իր ժամանակավորապես ազատ միջոցները: Սովորաբար դա արվում է ֆինանսական գործարքի միջոցով, որը կոչվում է Սվոփ: Արդյունքում վերաապահովագրողը ներդնում է միջոցները պահպանողական մեթոդով, կրելով ներդրումային ռիսկ, բայց, միևնույն ժամանակ, ստանալով ներդրումային եկամուտ: Միջոցները հասանելի են կարճաժամկետ ժամանակահատվածում հայցեր առաջանալու դեպքում:

4. Ներդրումային ընկերությունը ստանում է պարբերական տոկոսային եկամուտ, սովորաբար յուրաքանչյուր եռամսյակ:
5. Պարտատոմսերի ժամկետի ավարտի վերջում միջոցները վերադարձվում են ներդրումային (թողարկող) ընկերությանը, եթե աղետ տեղի չի ունենում, հակառակ դեպքում հատուկ նշանակության փոխանցիչը հատուցում է վնասը:

Կատարված ուսումնասիրություններից կարող ենք եզրակացնել, որ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատումը բավականաչափ բարդ գործընթաց է, որի ամբողջական և միասնական իրականացումը դեռևս ներկայացված չէ միջազգային և հայրենական գրականության մեջ: Բացի այդ, տրված չէ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության միասնական սահմանում: Միջազգային պրակտիկայում գոյություն ունեն ֆինանսական կայունության ապահովման բազմաթիվ մեթոդներ: Բացի այդ աղետներից բխող խոշոր ռիսկերից առաջացած վնասները ընկերությունները փորձում են ծածկել ոչ միայն վերաապահովագրության, այլև ռիսկի փոխանցման այլընտրանքային տարբերակներով, որոնք լայն տարածում են ստացել և թույլ են տալիս ապահովել ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը: Այսպիսով, ապահովագրական ընկերությունները դիվերսիֆիկացնում են իրենց ռիսկը՝ դիմելով ռիսկի բաշխման այլընտրանքային տարբերակների:

1.2 Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի և ֆինանսական կայունության փոխկապվածությունը

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատումը բավական բարդ գործընթաց է: Դրա իրականացումը հնարավոր չէ առանց դրան նպաստող գործոնների ուսումնասիրության: Եթե մենք ուսումնասիրենք

ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը առանց ապահովագրական ընկերությունում տեղի ունեցող գործընթացների, ապա կարող ենք ասել, որ ֆինանսական կայունությունը ուսումնասիրվել է «օդում»: Այդ իսկ պատճառով ֆինանսական կայունության գնահատումը մեր կողմից առաջարկվում է սկսել հետևյալ հաջորդականությամբ՝ Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի վերլուծությունից:

Ապահովագրական ընկերությունների մրցունակության ապահովման գրավականը ֆինանսներն են, որը հասկացվում է որպես ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժ: Շատ հաճախ ապահովագրական ընկերությունների «ֆինանսական ներուժ» տերմինը նմանեցնում են «ֆինանսական կայունություն» տերմինին: Սակայն դրանք լրիվ տարբեր հասկացություններ են:

Ըստ Գ.Վ.Չերնովայի՝ ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժը ապահովագրական ընկերության այն ֆինանսական ռեսուրսներն են, որոնք գտնվում են ապրանքաշրջանառության մեջ⁴⁶: Ըստ Տ.Ա.Ֆյոդորովայի ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժը «....այն ֆինանսական ռեսուրսների ամբողջությունն է, որոնք մասնակցում են տնտեսության շրջանառությանը, օգտագործվում են ապահովագրական և ներդրումային գործառնությունների իրականացման համար»:⁴⁷

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի վերաբերյալ տնտեսագիտական գրականության մեջ գոյություն ունեն նաև այլ բնորոշումներ, սակայն դրանք ամբողջությամբ չեն բնութագրում դրա էությունը: «Ապահովագրական ընկերությունների տնտեսական ներուժի կառուցվածքի ձևավորման առանձնահատկությունները»⁴⁸ և «Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի բացահայտումը»⁴⁹ հոդվածներում բնորոշվում է ապահովագրական

⁴⁶ Чернова Г.В., Основы экономики организации по рисковым видам страхования, СПб.: Питер, 2005, с. 57

⁴⁷ Федорова Т.А., Страхование: 2-е изд., перераб. и доп., М.: Экономистъ, 2004, с. 743

⁴⁸ Яроцкая Е.В. Особенности формирования структуры экономического потенциала страховой организации в современных условиях, Известия Томского политехнического университета. Т. 322. № 6, 2013, с.80

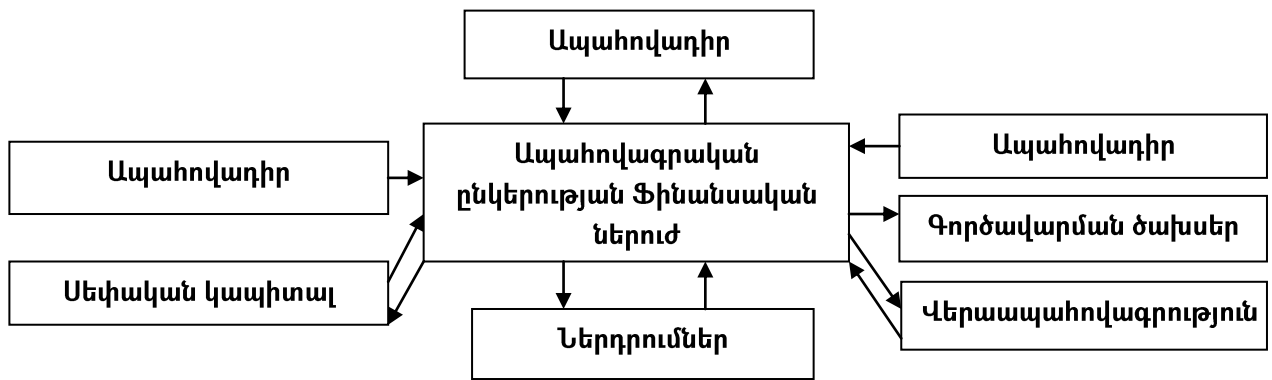
⁴⁹ Hersch K., Riley M., Rorem R., Unlocking the potential of Finance for insurers, Deloitte Development, 2013, p.2

ընկերությունների ֆինանսական ներուժը, սակայն չի բացահայտվում, թե ինչպիսի ցուցանիշների և գործակիցների միջոցով այն կարելի է չափել: «Արտադրական ձեռնարկությունների արտադրական և ֆինանսական ներուժի գնահատման առանձնահատկությունները»⁵⁰ հոդվածում ներկայացվել է ֆինանսական ներուժի գնահատման յուրահատուկ մոտեցում, սակայն բացակայում են գործակիցների վերլուծության արդյունքում ստացված արժեքների համեմատման համար նախատեսված գնահատման սանդղակներ: «Ապահովագրողի ֆինանսական զարգացումը»⁵¹ հոդվածում տրվել է ֆինանսական ներուժի բնորոշում, բայց ֆինանսական ներուժի գնահատման մեթոդում բացակայում են գործակիցների ստույգ հիմնավորված արժեքային միջակայքերը: Եթե ընկերության ֆինանսական կայունությունը բնութագրում են ընկերության վճարունակությունը, իրացվելիությունը, ակտիվների և պասիվների կառավարման արդյունավետությունը և դրանց որևէ մակարդակի վրա պահպանելու հնարավորությունը, ապա բավարար ֆինանսական ներուժը, մեր կարծիքով, ապահովում է ընկերությունների մրցակցությունը և ֆինանսական կայունության մի մակարդակից մյուս՝ ավելի բարձր մակարդակին անցումը:

Առավել հաճախ գրականության մեջ հանդիպում է այն տեսակետը, համաձայն որի ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը և ֆինանսական ներուժը համարժեք հասկացություններ են: Սակայն, մեր կարծիքով, այդ հասկացությունները համարժեք չեն: Ֆինանսական ներուժը ինքնըստինքյան նպաստում է ֆինանսական կայունությանը, դրա ամրապնդմանը, կամ ընդհակառակը՝ սխալ համամասնությամբ ձևավորված ֆինանսական ներուժը կարող է խաթարել ֆինանսական կայունությունը: Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժ տերմինի ամենալայն տարածված բնութագրումն է տվել պրոֆեսոր Գ.Լուկարշը (Accounting and finance for managers in insurance. Course book 940, London, 1994): Նա ապահովագրողի ֆինանսական ներուժը ներկայացրել է հետևյալ գծապատկերի միջոցով (Գծապատկեր 1.2.1)՝

⁵⁰ Фомин П.А., Старовойтов М.К., Особенности оценки производственного и финансового потенциала промышленных предприятий, № 11., 2002, с. 13-16

⁵¹ Ненно И.М., Финансовое развитие страховщика, электронный ресурс - dspace.oneu.edu.ua

Գծապատկեր 1.2.1 Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժը⁵²

Ֆինանսական ներուժի վերաբերյալ կատարված ուսումնասիրության արդյունքում պարզ է դառնում, որ

1. մինչ այժմ գոյություն չունի ընկերության ֆինանսական ներուժի գնահատման միասնական մոտեցում, որը թույլ կտա որոշել նրա մեծությունը բացարձակ և հարաբերական արտահայտությամբ: Որոշ մոտեցումներում ֆինանսական ներուժի արդյունավետությունը բնութագրող գործակիցների չափման համար բացակայում են առավել հստակ և միասնական գնահատման սանդղակներ: Եթե նույնիսկ տրված են հարաբերական ցուցանիշների արժեքային միջակայքերը, ապա դրանք ամբողջությամբ հիմնավորված չեն,
2. գոյություն չունի ֆինանսական կայունությունը և ֆինանսական ներուժը բնութագրող հարաբերական ցուցանիշների կոնկրետ տարանջատում: Գրականության մեջ շատ հաճախ ֆինանսական կայունությունը բնութագրող բազմաթիվ ցուցանիշներ հիմք են ընդունվում ֆինանսական ներուժը հաշվարկելիս,
3. հեղինակների մեծամասնությունն առաջարկում է ընկերության ֆինանսական ներուժը գնահատող այնպիսի գործակիցներ կամ ցուցանիշներ, որոնց հաշվարկմամբ հնարավոր չէ դատել ընկերության ֆինանսական ներուժի քանակի և որակի մասին,
4. ուսումնասիրված աշխատություններից որոշներում բացակայում է ֆինանսական ներուժի գնահատման նպատակը, միայն նշվում է, որ ֆինանսական ներուժի

⁵² Слепухина Ю.Э., Казак А.Ю., Финансовый потенциал страховой организации, Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета, №04/2009, с. 176, электронный ресурс: <http://cyberleninka.ru/article/n/finansovyy-potentsial-strahovoy-organizatsii>

առկայությունը դրական միտում է: Ընկերության համար կարևոր է ոչ միայն ֆինանսական ներուժի առկայությունը, այլև դրա ճիշտ օգտագործումը և օգտագործման արդյունավետությունը:

Վերը թվարկված խնդիրները իրենց լուծումը մեծամասամբ ստացել են Ի.Վ.Յարոցկիի կողմից առաջարկված մոտեցման մեջ⁵³, որը մեր կարծիքով, համալիր ձևով բացահայտում է ֆինանսական ներուժի ամբողջ էությունը: Հոդվածում առաջարկված 10 գործակիցները (Աղյուսակ 1.2.1) միավորված են 3 խմբում: Առաջին խմբում ներկայացված են այն գործակիցները, որոնք արտացոլում են ընկերության վճարունակությունը, իրացվելիությունը և ֆինանսական կայունությունը: Երկրորդ խմբի մեջ ներառված են վերաապահովագրական գործունեությունը բնութագրող գործակիցները: Իսկ երրորդ խումբ գործակիցները ներկայացնում են ընկերության ողջ ֆինանսատնտեսական գործունեությունը:

Աղյուսակ 1.2.1

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության գնահատման համար կիրառվող գործակիցները⁵⁴

Կո	Գործակցի անվանումը	Գործակցի հաշվարկման սկզբունքը
1	2	3
	Ցուցանիշների առաջին խումբ	
K1	Սեփական միջոցների բավարարություն	Սեփական կապիտալ/Պարտավորություններ
K2 ⁵⁵	Ընթացիկ վճարունակության գործակից	(Համախառն ապահովագրավճարներ-վերաապահովագրավճարներ)/ (Համախառն հատուցումներ-Վերաապահովագրական հատուցումներ)
K3	Ֆինանսական կայունության գործակից	(Ընդամենը եկամուտներ + Ապահովագրական պահուստներ)/Ծախսեր
K4	Բացարձակ իրացվելիության գործակից*	(Դրամական միջոցներ+Կարճաժամկետ ֆինանսական ներդրումներ)/ Կարճաժամկետ պարտավորություններ

⁵³ Яроцкий И.В., Методический подход к оценке финансового потенциала страховой организации, Экономика и управление, N3, 2012, с. 2,

⁵⁴Яроцкий И.В., Методический подход к оценке финансового потенциала страховой организации, Экономика и управление, N3, 2012, с. 3-5

⁵⁵ վճարունակության մարժայի գործակիցը փոխարինվել է ընթացիկ վճարունակության գործակցով

1	2	3
	Ցուցանիշների երկրորդ խումբ	
K5	Վերաապահովագրողներից կախվածության գործակից	Վերաապահովագրողներին փոխանցված վերաապահովագրավճարներ/ Ընդամենը ապահովագրավճարներ
K6	Վերաապահովագրողների մասնակցությունը ապահովագրական հատուցումներում	Վերաապահովագրողներից ստացված հատուցումներ/ Ընդամենը համախառն հատուցումներ
	Ցուցանիշների երրորդ խումբ	
K7	Հատուցումների մակարդակ	Համախառն հատուցումներ/ Համախառն ապահովագրավճարներ
K8	Սեփական կապիտալի շահութաբերություն	Շահույթ հարկումից առաջ/ Սեփական կապիտալ
K9	Ապահովագրական գործունեության շահութաբերություն	Շահույթ հարկումից առաջ/ Համախառն ապահովագրավճարներ
K10	Սեփական կապիտալի շրջանառելիություն	Համախառն ապահովագրավճարներ /Սեփական կապիտալ

* Ի.Վ.Յարոցկիի առաջարկած մոտեցման մեջ իրացվելիության գործակիցը վերանվանվել է բացարձակ իրացվելիության գործակից, քանի որ բացարձակ իացվելի ակտիվները հարաբերվում են հրատապ մարման ենթակա պարտավորություններին:

Ֆինանսական ներուժի գնահատման ժամանակ ամենակարևոր խնդիրը այն է, թե ինչպես որոշել զարգացման այն առավելագույն մակարդակը, որին ընկերությունը ձգտում է հասնել: Դրա համար $K_1, K_2, \dots, K_n$ գործակիցների և $t_1, t_2, \dots, t_n$ ժամանակագրական շարքերի հիման վրա առաջարկվում է մշակել «ժամանակ-հայտանիշ» աղյուսակը: Ընտրված ցուցանիշների միջոցով առաջարկվում է ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի գնահատման համար կիրառել «Կազմակերպության տնտեսական ներուժի ինտեգրալ գնահատականը»⁵⁶ հոդվածում ներկայացված մեթոդը: Այն ունի մի շարք առավելություններ՝

⁵⁶ Джурбаева Г.К., Шаланов В.О. Интегральная оценка экономического потенциала организации, Корпоративный менеджмент, N3, 2009г. с. 135-138

- ստույգ առանձնացված են այն գործակիցները, որոնք բնութագրում են ֆինանսական ներուժի օգտագործումը,
- առաջարկվում է գործակիցների նորմատիվային արժեքների բացակայության դեպքում ընտրել էտալոնային արժեք, կամ, հաշվի առնելով ոլորտի առանձնահատկությունները, առաջնորդվել միայն էտալոնային արժեքներով,
- թույլ է տալիս միանգամից բացահայտել, թե որ գործակիցների թերկատարման կամ գերակատարման արդյունքում ընկերության ֆինանսական ներուժը արդյունավետ չի օգտագործվում:

Մեթոդն իրականացվում է քայլերի հետևյալ հաջորդականությամբ՝

1. x_{ij} - K_j -րդ գործակցի արժեքն է t_i տարվա դիտարկվող ժամանակաշրջանում,
2. s_j - K_j -րդ գործակցի միջին քառակուսային շեղումն է,
3. հաշվարկվում են գործակիցների ստանդարտացված արժեքները՝

$$K_{ij} = \frac{x_{ij}}{s_j} \quad (1.2.1)$$

4. փորձագիտական ճանապարհով որոշվում են գործակիցների էտալոնային արժեքները՝ x_j^* : Եթե բացակայում են նորմատիվային արժեքները, ապա որպես էտալոն վերցվում են գործակցի տվյալ ժամանակաշրջանի լավագույն արժեքները:

- եթե արժեքը ձգտում է առավելագույնի, էտալոնը որոշվում է հետևյալ կերպ՝

$$K_j^* = \frac{x_j^*}{s_j} \quad , \quad (1.2.2)$$

- եթե արժեքը ձգտում է նվազագույնի, էտալոնը որոշվում է հետևյալ կերպ՝

$$K_j^* = \frac{s_j}{x_j^*} \quad , \quad (1.2.3)$$

5. հաշվարկվում են էտալոնների ստանդարտացված արժեքները՝

$$X_j^* = \frac{x_j^*}{s_j} \quad , \quad (1.2.4)$$

6. որոշվում են գործակիցների կշիռները համալիր գնահատականի մեջ՝

$$a_j = \frac{K_j^*}{\sqrt{\sum_{j=1}^n (K_j^*)^2}} \quad , \quad (1.2.5)$$

7. հաշվարկվում են ըստ տարիների պոտենցիալ ֆունկցիայի արժեքները՝

$$y_i = \sum_{j=1}^n a_j K_{ij} , \quad (1.2.6)$$

8. պոտենցիալ ֆունկցիայի էտալոնային արժեքը որոշվում է ըստ հետևյալ բանաձևի՝

$$y^* = \sum_{j=1}^n a_j K_j^* , \quad (1.2.7)$$

9. արդյունքում որոշվում է ֆինանսական ներուժի համալիր գնահատականը՝ ըստ տարիների՝

$$P_t = \frac{y_t}{y^*} * 100 , \quad (1.2.8)$$

Փաստորեն, հնարավորություն է առաջանում համեմատության արդյունքում գնահատել, թե ապահովագրական ընկերությունները որքանով են կարողանում օգտագործել իրենց հնարավորությունները և բացահայտել այն պատճառները, որոնք խանգարում են ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը բարձրացնելուն:

Ինչպես արդեն նշել ենք, ապահովագրական ընկերությունների գործունեությունը տարբերվում է ֆինանսական այլ ինստիտուտների գործունեությունից, ինչից ելնելով էլ անհրաժեշտություն է առաջանում ֆինանսական կայունության վերլուծությունը, գնահատումը և կանխատեսումը իրականացնել ամենամանրակրկիտ եղանակով: Այսինքն՝ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վրա ազդող հիմնական գործոնները ներկայացնելուց հետո անհրաժեշտ է ներկայացնել դրա վրա ազդող ցուցանիշները: Ապահովագրության ոլորտի արտասահմանյան տնտեսագետները և մասնագետները մշակել են ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման բազմաթիվ մեթոդներ, որոնց հիմքում ընկած է ինչպես մեկ, այնպես էլ ցուցանիշների մի ամբողջ խումբ: Ընդ որում այդ ցուցանիշները ներկայացված են ցուցանիշների կազմում ինչպես մեծամասնություն կազմող բացարձակ, կամ միայն հարաբերական ցուցանիշների տեսանկյունից, այնպես էլ բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշներով միաժամանակ, ինչից էլ բխում է յուրաքանչյուր մոտեցման առանձնահատկությունը և կամ խոցելիությունը: Առաջնահերթ ներկայացնենք հիմնականում բացարձակ ցուցանիշներով ներկայացվող ֆինանսական կայունությունը:

Օրինակ՝ Վ.Ֆյոդորովիչը առաջարկում է ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը գնահատել հետևյալ ցուցանիշների միջոցով⁵⁷՝ զուտ ակտիվների ցուցանիշ, հիմնադիր կամ կանոնադրական կապիտալ, լրացուցիչ կապիտալ, վճարունակություն, ներդրումների մեծություն, կապիտալի մեծություն, ապահովագրական պահուստների մեծություն, վերաապահովագրության փոխանցված պահուստների մեծություն: Վերը թվարկված բոլոր ցուցանիշները պետք է հաշվարկվեն դինամիկայում: Այս մեթոդի հեղինակը գտնում է, որ պետք է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել ապահովագրական պահուստների մեծության ցուցանիշի դինամիկայի փոփոխությանը: Այն առավել հստակ է բնութագրում ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը, քան, ենթադրենք, ապահովագրավճարների ցուցանիշը, որը բնութագրում է այն դրամական միջոցների մեծությունը, որը մուտք է եղել հաշվարկային հաշիվ կամ ընկերության դրամարկը: Ապահովագրական պահուստների ձևավորման, առկայության և օգտագործման վերլուծությունը Վ.Ֆյոդորովիչի կարծիքով, թույլ է տալիս հավաստիության մեծ չափով տարբերել ապահովագրողի մասնագիտացումը: Որպես լրացուցիչ ցուցանիշներ՝ հեղինակն առաջարկում է օգտագործել հետևյալները՝

1. ապահովագրավճարների հարաբերությունը ապահովագրական պահուստներին,
2. ապահովագրական հատուցումների հարաբերությունը ապահովագրավճարներին:

Որպես ֆինանսական կայունության ինտեգրալ չափանիշ Օ.Յու.Ռիժկովը իր «Ապահովագրողների ֆինանսական կայունության մոդելավորումը և վերլուծությունը» հոդվածում⁵⁸ առաջարկում է օգտագործել ապահովագրողի անվտանգության կոմպլեքսային երաշխիքի ցուցանիշը: Դա այն բանի հավանականությունն է, որ ապահովագրական հատուցումները (նետո-վերաապահովագրություն) վերլուծվող ժամանակահատվածում չեն գերազանցի ապահովագրողի տնօրինման տակ գտնվող փաստացի միջոցները (հաշվի առնելով ապահովագրողի կողմից վերահսկվող ապահովագրական նետո-վերաապահովագրության ֆոնդերը և սեփական

⁵⁷ Федорович В.О., Анализ финансового состояния страховых компаний в Сибири и оценка их реальной возможности увеличения уставного капитала, Аваль, №9, 1998, с. 23-26

⁵⁸ Рыжков О. Ю. Моделирование и анализ финансовой устойчивости страховщиков, Вестник НГУ. Серия: Социально-экономические науки, Том 7, выпуск 2, 2007, с. 62-73

կապիտալը): Այս մեթոդի մեջ սակայն կոնկրետ չի նշվում, թե տնօրինման տակ գտնվող միջոցները որոնք են, միգուցե դրանք միայն բացարձակ իրացվելի ակտիվներն են, թե խոսքը գնում է բոլոր ակտիվների մասին:

Բացարձակ ցուցանիշների, ինչպես նաև ապահովագրական ընկերությունների ապահովագրական հաշվեկշռի և եկամուտների և ծախսերի հաշվետվության վրա հիմնված ֆինանսական կայունության ցուցանիշների հաշվարկման մեթոդ է առաջարկում Ա.Ա.Չերնիկովը: Իր «Ապահովագրական կազմակերպության ֆինանսական դրության վերլուծություն» հոդվածում⁵⁹ նա գրում է, որ «...իրացվելիության գնահատումը կայանում է միջոցների համեմատության մեջ ըստ ակտիվների, որոնք խմբավորված են ըստ իրացվելիության աստիճանի և որոնք դասավորված են ըստ իրացվելիության նվազման և ըստ պարտավորությունների, որոնք խմբավորված են ըստ մարման ժամկետների և դասավորված են ըստ ժամկետների աճման»: Հաշվեկշռի իրացվելիության որոշման համար, պետք է համեմատել ակտիվները և պասիվները: Հաշվեկշիռը համարվում է բացարձակ իրացվելի, եթե տեղի ունեն հետևյալ անհավասարումները՝

$$A1 \geq \Gamma 1, A2 \geq \Gamma 2, A3 \geq \Gamma 3, A4 \leq \Gamma 4:$$

Սակայն, բացի բացարձակ ցուցանիշների համակարգից, Ա.Չերնիկովը առաջարկել է ապահովագրական ընկերությունների սնանկացման հավանականության հաշվարկման մեթոդ, որի մեջ ներառված են հետևյալ ցուցանիշները՝

1. Սեփական և փոխառու միջոցների հարաբերակցության գործակից՝ 100%,
2. Ընթացիկ իրացվելիության գործակից՝ $> 200\%$,
3. Սեփական միջոցներով ապահովվածության գործակից > 0 ,
4. Ալթմանի Z-գործոնի հաշվարկ: Պետք է նշել սակայն, որ Ալթմանի Z-գործոնի հաշվարկը տեղին չէ կիրառել ապահովագրական ընկերությունների համար, քանի որ մեթոդում հաշվի առնված չեն ապահովագրական ընկերությունների առանձնահատկությունները: Բացի այդ, ցուցանիշների հաշվարկը կատարվել է միայն ՌԴ ապահովագրական ընկերությունների համար և հաշվի չի առնվել այլ երկրներում մեթոդի տեղայնացնելու հնարավորությունը:

⁵⁹ Черников А.А., Анализ финансового состояния страховой компании Аваль, №1, 1999, с. 107

Ըստ Ռուսաստանի Դաշնության «Ապահովագրական գործի կազմակերպման» մասին օրենքի 25-րդ հոդվածի⁶⁰ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը ապահովում է բավարար չափի վճարված կանոնադրական կապիտալը, ապահովագրական պահուստները և հուսալի վերաապահովագրական համակարգ: Իսկ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վերահսկման համար ՌԴ ապահովագրական ընկերությունների վերահսկողության դաշնային ծառայության կողմից կիրառվում է նաև վճարունակության մարժայի ցուցանիշը (սեփական կապիտալի և ապահովագրական պայմանագրերով ստանձնած պարտավորությունների հարաբերակցություն), որը հիմնված է Եվրոպական միության մեթոդաբանության վրա: Սակայն վերջինիս հաշվարկն ունի մի շարք թերություններ, որոնցից են տեղեկատվության ոչ բավարար թափանցիկությունը, որը պայմանավորված է բանաձևի բարդությամբ և մեկնաբանությունների բացակայությամբ, ինչպես նաև ապահովագրական պորտֆելի առանձնահատկությունները հաշվի առնելու բացակայությամբ: Սակայն ֆինանսական կայունության պրակտիկ կառավարման համար կարելի է կիրառել որոշակի միասնական ցուցանիշ, որը կոմպլեքս ձևով կնկարագրի ֆինանսական կայունությունը՝ հաշվի առնելով վերը թվարկված գործոնները:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության բնորոշման տեսանկյունից, կան մոտեցումներ, որոնք ներկայացնում են միայն հարաբերական ցուցանիշներ: Օրինակ՝ Ակտուարների ասոցիացիայի կողմից ներկայացված մոտեցումը⁶¹, որը հիմք է հանդիսացել միջազգային վարկանիշային կազմակերպությունների համար ապահովագրական ընկերություններին վարկանիշ տրամադրելիս: Համաձայն այդ մոտեցման ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը բնութագրվում է հետևյալ խումբ ցուցանիշների միջոցով՝ շահութաբերություն, լիքիջ, իրացվելիություն, վերաապահովագրության անհրաժեշտությունը և ծավալը, պահուստների բավարարություն, կառավարում⁶²:

⁶⁰ Закон РФ, Об организации страхового дела в Российской Федерации, от 27 ноября 1992 года

⁶¹ John O. Montgomery, Lee Man Tang, Financial Ratio Analysis System, Record of Society of Actuaries, vol.12, N3, 1986, p.1-38

⁶² John O. Montgomery, Lee Man Tang, Financial Ratio Analysis System, Record of Society of Actuaries, vol.12, N3, 1986, p. 2-3

Ստացվում է, որ այս խումբ ցուցանիշները ներառում են նաև որակական ցուցանիշներ, ինչը հնարավորություն է տալիս ավելի խորը պատկերացում կազմել ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության մասին:

Բացի այդ, արտասահմանյան գրականության մեջ տարբեր հեղինակների կողմից մշակվել են ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման համար անհրաժեշտ ցուցանիշների հաշվարկման մեթոդներ: Ներկայացնենք դրանցից որոշները:

Հարաբերական և բացարձակ ցուցանիշների տեսանկյունից, ըստ ՌԴ ապահովագրական ընկերության մասնագետների, ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը սպառիչ կերպով բնութագրում է հարաբերական ցուցանիշների հետևյալ խումբը (Հավելված 1)⁶³: Սակայն հարկ է նշել, որ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման տվյալ մոտեցման մեջ բերված է ոչ բոլոր ցուցանիշների հաշվարկը, ինչպես նաև նշված չեն այդ ցուցանիշների օպտիմալ կամ պայմանական-նորմատիվային նշանակությունները, որոնց միջոցով բացահայտվում է ֆինանսական կայունության բնույթը:

Նախորդ մեթոդի թերությունները ինչ-որ չափով շտկվում են Ե.Դյուժիկովի և Յու. Սպլետուխովի կողմից մշակված ցուցանիշների համակարգում: Նրանք առաջարկում են բնութագրել ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը հետևյալ ցուցանիշների միջոցով (Հավելված 2)⁶⁴: Այս մեթոդի թերություններից կարելի է համարել այն, որ հեղինակները չեն նշել պայմանական-նորմատիվային սահմանափակումների հիմնավորումները: Բացի այդ առաջարկված ցուցանիշներից որոշները հնարավոր չէ հաշվարկել, քանի որ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը ոչ ամբողջությամբ է արտացոլված հրապարակային հաշվետվություններում:

Վերը թվարկված մեթոդների հետ մեկ տեղ կան նաև այնպիսի մեթոդներ, որոնք հիմնված են միայն հարաբերական ցուցանիշների վրա: Այդպիսի մեթոդների շարքին են դասվում Ա.Շիխովի և Դ.Մուդրիկի կողմից առաջարկված մեթոդները: Այսպես,

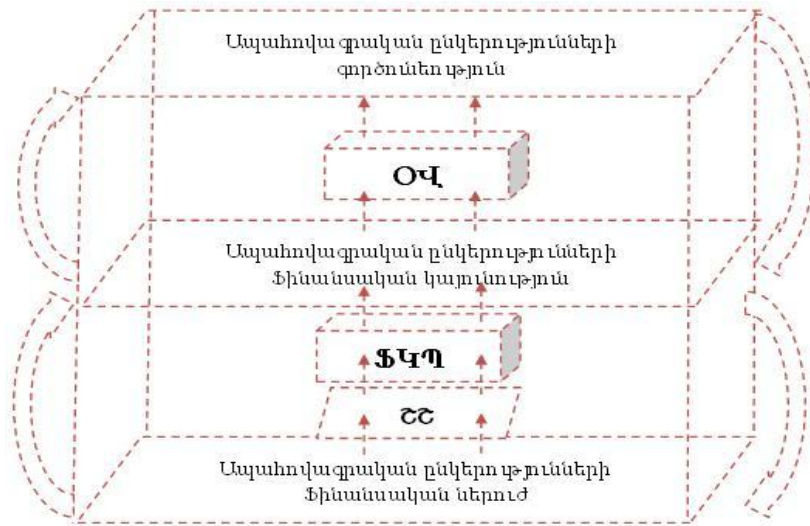
⁶³ Белянкин Г.А., Платежеспособность страховой компании, Финансы, № 5. 1998, с. 8

⁶⁴ Дюжиков Е.Ф., Сплетухов Ю.А., Оценка финансового состояния страховщиков, Финансы, №11, 1997, с.18-20

Ա.Շիխովը իր ուսումնական ձեռնարկում գրում է, որ ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության և վճարունակության քանակական գնահատման համար կիրառվում են հետևյալ ցուցանիշները⁶⁵ (Հավելված 3): Դ.Մուդրիկի կողմից առաջարկած մեթոդը բավական ինքնատիպ է և հիմնված է ապահովագրական ընկերության կապիտալի կառուցվածքի վրա: Այն ներառում է հետևյալ չորս ցուցանիշի հաշվարկը (Հավելված 4): Ըստ հեղինակի՝ նշված ցուցանիշների հաշվարկը առավել նպատակահարմար է իրականացնել դինամիկայում, ինչը հնարավորություն է տալիս բարելավել ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը և գործունեությունը: Այսպիսով, Դ.Մուդրիկի մեթոդը բնորոշվում է որպես ապահովագրական ընկերության կապիտալի կառուցվածքի տարրերի օպտիմալ հարաբերակցություն: Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը գնահատվում է նաև բանկերի կողմից: Ընդ որում, բանկերի կողմից ներկայացված ցուցանիշների համակարգը բավական ընդգրկուն է և անդրադառնում է ապահովագրական ընկերության գործունեության գրեթե բոլոր բնագավառներին (Հավելված 5, Հավելված 6)⁶⁶: Գնահատման մոտեցումը աչքի է ընկնում նաև նրանով, որ ցուցանիշները դասակարգված են ըստ խմբերի, յուրաքանչյուր խումբ ունի իր գնահատականը, իսկ խմբի յուրաքանչյուր ցուցանիշ ունի իր տեսակարար կշիռը խմբում: Արդյունքում, յուրաքանչյուր ցուցանիշի արժեքը բազմապատկվում է իր տեսակարար կշռով, այնուհետև խմբին հատկացված արժեքով, ապա ստացված արժեքները գումարվում են: Վերջում հաշվարկվում է ընդհանուր բալային գնահատական, որը ցույց է տալիս ընկերության ֆինանսական կայունության մակարդակը: Վերը բերված ցուցանիշների ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ ֆինանսական կայունության և ֆինանսական ներուժի միջև գոյություն ունի ևս մի քանի օղակ, որոնք կապում են իրար ներուժն ու կայունությունը: Դա հիմնավորելու համար մեր կողմից առաջարկվում է հետևյալ գծապատկերը (Գծապատկեր 1.2.2.): Այն ցույց է տալիս ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության գնահատման ցիկլը:

⁶⁵ Шихов А.К., Страхование, М.: КноРус, 2000г., с.237

⁶⁶ Агрегированный алгоритм расчета показателей финансовой устойчивости страховой компании РФ созданный банками, <http://www.kombank.ru/upload/2015/08/24/PokazateliFUSK.pdf>

Գծապատկեր 1.2.2 Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության գնահատման ցիկլը⁶⁷

Գծապատկեր 1.2.2-ից պարզ է դառնում, որ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժը «հիմք» է ֆինանսական կայունության համար և որքան ամուր է հիմքը, այնքան ապահովագրական ընկերությունը ֆինանսապես կայուն է: Վերջինս ապահովում է «տանիքի»՝ ապահովագրական ընկերության գործունեության հուսալիությունը: Եվ հակառակը, գործունեության հուսալիությունը ապահովում է ֆինանսական կայունությունը, ինչն էլ նպաստում է ֆինանսական ներուժի արդյունավետությանը:

ՀՀ - շահութաբերության շեմն է,

ՖԿՊ - ֆինանսական կայունության պաշարն է,

ՕՎ - օպտիմալ վերաապահովագրությունն է:

Սակայն չի կարելի ենթադրել, որ վերը ներկայացված գործընթացը ինքնուրույն կապահովվի: Անհրաժեշտ են «հենասյուներ», որոնք կկարգավորեն ցիկլը, իսկ որոշակի խափանումների առաջացման դեպքում, անմիջապես կշտկեն դրանք:

Ինչպես տեսնում ենք, ապահովագրական ընկերության գործունեության անխափանությունը ապահովող երկու կարևորագույն տարրերը՝ ֆինանսական ներուժը

⁶⁷ Գծապատկերը կառուցել է հեղինակը

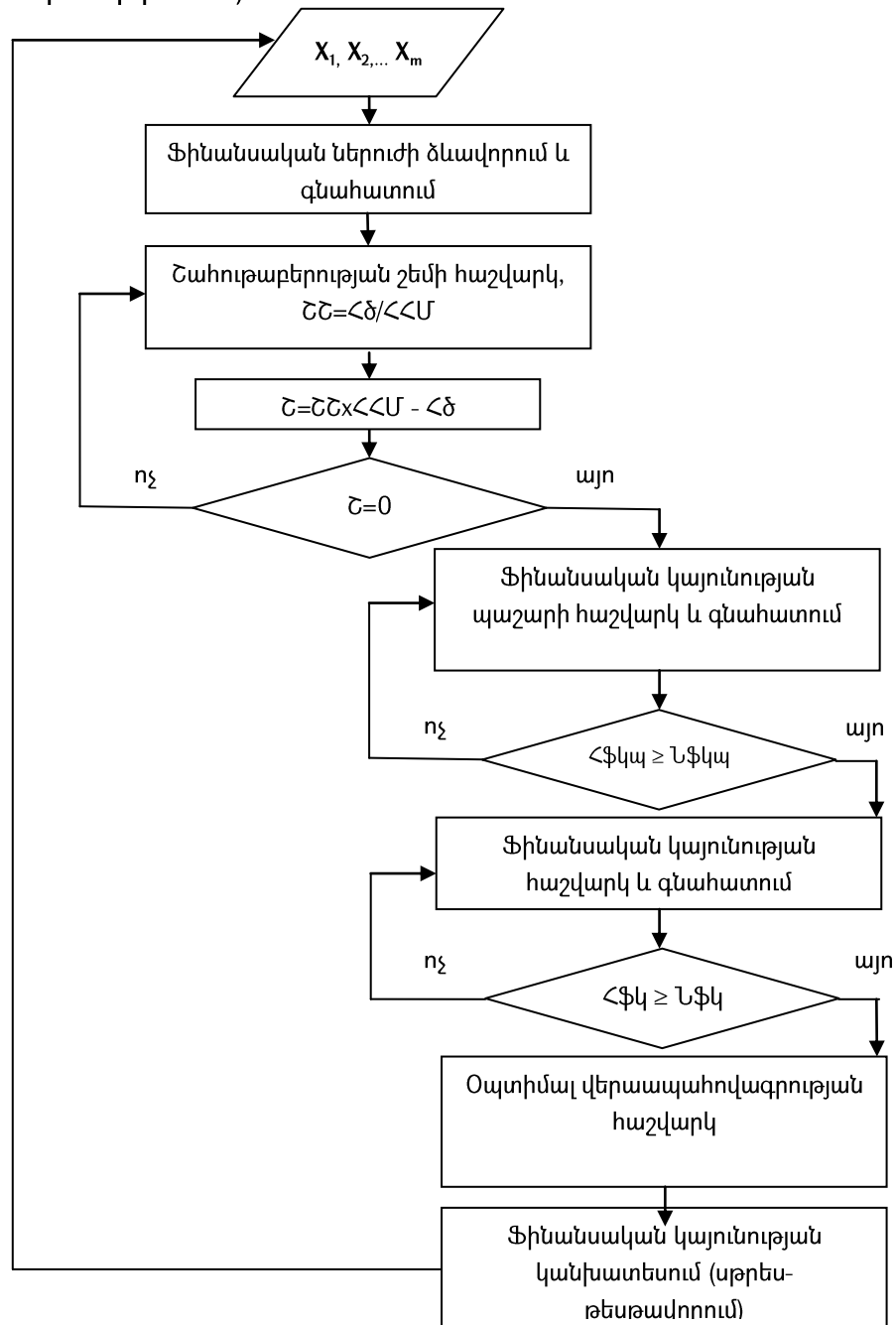
և ֆինանսական կայունությունը փոխկապված են: Մեր կողմից այդ կապը ներկայացվել է հետևյալ ցուցանիշների միջոցով՝

- շահութաբերության շեմ,
- ֆինանսական կայունության պաշար:

Հենց այս երկու ցուցանիշների միջոցով կարելի է ապահովել ֆինանսական ներուժից անցումը ֆինանսական կայունությանը: Փորձենք տալ այդ գործընթացի բացատրությունը: Ինչպես հայտնի է, շահութաբերության շեմը իրացումից հասույթի այնպիսի ծավալ է, որի առկայության դեպքում ընկերությունը վնաս չի ունենա, բայց շահույթ էլ չի ապահովի: Այս դեպքում համախառն մարժան ճշտությամբ ծածկում է հաստատուն ծախսերը և շահույթը հավասարվում է զրոյի: Իսկ ֆինանսական կայունության պաշարը փաստացի հասույթի և շահութաբերության շեմի տարբերությունն է: Քանի որ ամբողջ ֆինանսական ներուժը, փաստորեն, հիմք է ստեղծում համախառն հասույթի ձևավորման համար, հետևաբար ընկերությունը կարող է հաշվարկել համապատասխան շահութաբերության շեմը, իսկ գործունեության ճիշտ պլանավորման դեպքում կարող է ապահովել ֆինանսական կայունության պաշար: Սովորաբար ֆինանսական կայունության պաշարը հաշվարկվում է տոկոսային արտահայտությամբ ընդհանուր հասույթի նկատմամբ: Եթե ենթադրենք, որ, օրինակ, ՖԿՊ-ն կազմել է 30%, ապա դա նշանակում է, որ ձեռնարկությունը կարող է դիմանալ հասույթի փաստացի մակարդակի 30% անկմանը և լուրջ ֆինանսական դժվարություններ չի կրի: Դա էլ նշանակում է, որ ընկերությունը այդ սահմաններում ֆինանսապես կայուն կմնա:

Պետք չէ մոռանալ նաև վերաապահովագրական գործունեության մասին: Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը և գործունեությունը կախվածության մեջ են գտնվում վերաապահովագրական գործունեությունից: Սակայն հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ վերաապահովագրության արդյունքում հավաքագրած ապահովագրավճարների մի մասը «հոսում» է արտերկիր, անհրաժեշտ է ընտրել վերաապահովագրության այնպիսի տոկոսաչափ, որը կլինի առավել օպտիմալը:

Ելնելով վերոնշյալից, առաջարկում ենք ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման ցիկլը ներկայացնել հետևյալ ալգորիթմի միջոցով (Գծապատկեր 1.2.3):

Գծապատկեր 1.2.3 Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման ցիկլի ալգորիթմը⁶⁸

⁶⁸ Գծապատկերը կառուցել է հեղինակը

Որտեղ՝

X_i -երը - ապահովագրական ընկերության գործունեությունը ներկայացնող և ֆինանսական ներուժը հաշվարկելու համար ընտրված ցուցանիշներն են, $i=1, \dots, m$; $m \in \{1, N\}$, որտեղ N -ը ապահովագրական ընկերության գործունեությունը բնութագրող բոլոր ցուցանիշների քանակն է:

Σ -ն՝ ապահովագրական ընկերության շահութաբերության շեմն է,

$\leq$ -ն՝ համախառն հարաբերական մարժան է,

$\leq$ -ն՝ ապահովագրական ընկերության հաստատուն ծախսերն են,

Σ -ն՝ ապահովագրական ընկերության շահույթն է,

$\leq_{\text{ֆկ}}$ -ն տվյալ տարվա համար հաշվարկված ֆինանսական կայունության պաշարն է,

$\leq_{\text{ֆկ}}$ -ն նախորդ տարում հաշվարկված կամ ընկերության կողմից սահմանված նորմատիվային ֆինանսական կայունության պաշարն է,

$\leq_{\text{ֆ}}$ -ն տվյալ տարվա համար հաշվարկված ֆինանսական կայունությունն է,

$\leq_{\text{ֆ}}$ -ն նախորդ տարում հաշվարկված կամ ընկերության կողմից սահմանված նորմատիվային ֆինանսական կայունությունն է:

Ըստ ալգորիթմի՝ առաջին քայլով ապահովագրական ընկերության գործունեությունը բնութագրող N հատ ցուցանիշներից ընտրվում են այն m հատ ցուցանիշները, որոնք բնութագրում են ֆինանսական ներուժը: Դրանց հիման վրա քայլ առ քայլ հաշվարկվում են ապահովագրական ընկերության շահութաբերության շեմը, շահույթը, ֆինանսական կայունության պաշարը և օպտիմալ վերաապահովագրության մակարդակը, որոնք հիմք են հանդիսանում ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության և ապահովագրական ընկերության գործունեության նորմալ իրականացման համար:

Այսպիսով, կարող ենք եզրակացնել, որ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ուսումնասիրությունը բավականաչափ բարդ գործընթաց է: Ընդ որում գրականության մեջ առկա չէ ֆինանսական կայունության միասնական բնորոշում, իսկ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վերլուծության առանձնահատկությունները ընդգրկված չեն ֆինանսական կայունության վերլուծության մեջ: Բացի այդ հստակ առանձնացված չեն ֆինանսական

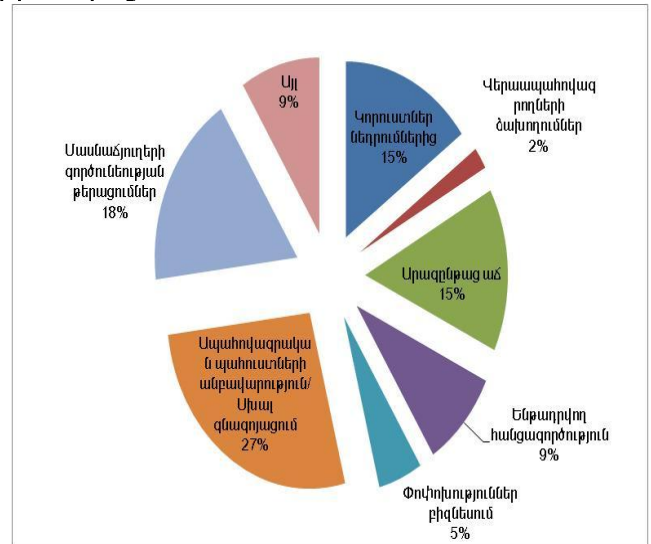
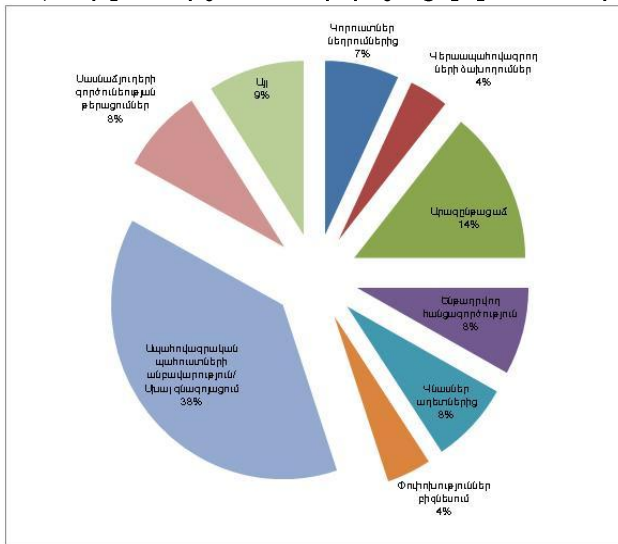
ներութի, ֆինանսական դրության և ֆինանսական կայունության բնորոշման եզրերը և գրականության մեջ հստակ ներկայացված չէ մեկ հասկացությունից մյուսին անցումը:

ԳԼՈՒԽ 2

ՀՀ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

2.1 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության գնահատումը

Ապահովագրական Վերահսկողների Միջազգային Ասոցիացիայի կողմից կատարված վերլուծություններում ներկայացված է, թե ինչու են ապահովագրական ընկերությունները ենթարկվում ֆինանսական վիճակի վատթարացումների (վերլուծությունն ներկայացվել է ԱՄՆ-ի օրինակով):

Գծապատկեր 2.1.1

Ոչ կյանքի ապահովագրությամբ զբաղվող ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման պատճառները⁶⁹

Գծապատկեր 2.1.2

Կյանքի ապահովագրությամբ զբաղվող ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման պատճառները⁷⁰

Ինչպես երևում է վերը բերված գծապատկերներից, ապահովագրական ընկերությունները ոչ կյանքի և կյանքի ապահովագրության դեպքում ունենում են ֆինանսական վիճակի վատթարացում առաջնահերթ ապահովագրական

⁶⁹ International Association of Insurance Supervisors, Insurance and financial stability, November 2011, p.12

⁷⁰ International Association of Insurance Supervisors, Insurance and financial stability, November 2011, p.12

ապահուստների անբավարարությունից և/կամ սխալ գնագոյացումից (32% և 27% համապատասխանաբար):

Որպեսզի պարզենք, թե ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ֆինանսական կայունության տեսանկյունից ունեն նմանատիպ խնդիրներ, թե ոչ, անդրադառնանք միջազգային պրակտիկայում գնահատման սկզբունքներին: Ֆինանսական կայունության վերլուծություն իրականացնելուց առաջ, անհրաժեշտ է համոզվել, արդյոք ապահովագրական ընկերությունները համապատասխանում են Ապահովագրության Վերահսկողների Միջազգային Ասոցիացիայի կողմից մշակված Ապահովագրական Միջուկային Սկզբունքներին: Միջազգային Արժույթային հիմնադրամը իրականացրել է Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական համակարգի կայունության գնահատում, որտեղ ներկայացրել է, թե ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները որքանով են համապատասխանում Ապահովագրության Վերահսկողների Միջազգային Ասոցիացիայի (ԱՎՄԱ) կողմից մշակված Ապահովագրական Միջուկային Սկզբունքներին (ԱՄՍ) (Աղյուսակ 2.1.1): Աղյուսակում ներկայացվել են միայն 1,2,10,11,12,13,18,19,23,27 համարի սկզբունքները:

Աղյուսակ 2.1.1

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համապատասխանությունը ԱՄՍ սկզբունքներին⁷¹

ԱՄՍ	Մեկնաբանություն
1	2
1. Ապահովագրական գործունեության արդյունավետ վերահսկողության պայմաններ (ISP 1)	ՀՀ ունի ֆինանսական ոլորտի հստակ մշակված քաղաքականություն, որը նպաստում է ապահովագրական գործունեության վերահսկողությանը: Առաջիկայում, ապահովագրական ընկերությունները կարող են բարելավել իրենց վերահսկողության արդյունավետությունը շնորհիվ համապատասխան ակտուարական ստանդարտների մշակման և նորմալ գործել դրամի և արժեթղթերի շուկայի զարգացման շնորհիվ:
2. Վերահսկողության նպատակներ (ISP 2)	ՀՀ ԿԲ կողմից մշակված վերահսկողության մեթոդները հստակ համապատասխանում են վերահսկողության նպատակներին, որը թույլ է տալիս լուծել վերահսկող մարմնի և շուկայի միջև հնարավոր կոնֆլիկտները:

⁷¹ International Monetary Fund, Republic of Armenia: Financial System Stability Assessment, Washington, D.C., IFM Country Report No. 13/10, January 2013, p. 35-39

Աղյուսակ 2.1.1 (շարունակություն)

1	2
2. Ներքին վերահսկողություն (ISP 10)	ՀՀ Կենտրոնական բանկը սահմանում է ներքին վերահսկողության համապատասխան պահանջներ և կիրառում համապատասխան միջոցառումներ, որոնք խախտում են այդ պահանջները:
3. Շուկայական վերլուծություն (ISP 11)	ՀՀ ԿԲ-ի կողմից իրականացված վերլուծությունները, հայրենական շուկայի պայմանները համապատասխանում են ապահովագրական ընկերությունների շուկայի կառուցվածքին: Ապահովագրական ընկերությունների հաշվետվությունները և շուկայական վիճակագրությունը փաստում են այն, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները գիտակցում են համակարգային զարգացումներ իրականացնելու անհրաժեշտությունը:
4. Հաշվետվությունների ներկայացում վերահսկողներին (ISP 12)	ՀՀ ԿԲ-ն մշակել է ապահովագրական ընկերությունների վերահսկման համակարգ՝ կանոնակարգերի տեսքով և CAMELS վարկանիշավորման համակարգը, որի նպատակն է թերացումների վաղ բացահայտումը: Կարգավորման նպատակն է՝ համապատասխան հաշվետվությունների ներկայացումը և դրանց ներկայացման պարբերականության սահմանումը: Սակայն անհրաժեշտության դեպքում կարող է պահանջել նաև արտահերթ հաշվետվությունների ներկայացում: ՀՀ ԿԲ-ն իրականացնում է համապատասխան վերահսկողություն և ապահովագրողների մոնիթորինգ:
5. Ստուգումներ տեղում (ISP 13)	ՀՀ ԿԲ իրականացնում է և լայնամասշտաբ և թիրախային ստուգումներ, որոնք հիմնված են CAMELS վարկանիշավորման համակարգի և Գնահատման մատրիցի վրա: Ստուգման գործընթացը լավ մշակված է:
6. Ռիսկի գնահատում և վերահսկողություն (ISP 18)	ՀՀ ԿԲ-ն մշակել է ապահովագրական ռիսկի կառավարման և ներքին վերահսկողության բարձրաստիճան համակարգ: Բացի այդ, ՀՀ ԿԲ-ն վերանայել է ապահովագրական ընկերությունների ռիսկի կառավարման համար անհրաժեշտ նվազագույն պահանջները:
7. Ապահովագրական գործունեություն (ISP 19)	ՀՀ ԿԲ-ն պահանջում է, որ ապահովագրական ընկերությունները կառավարեն իրենց ապահովագրական և վերաապահովագրական ռիսկերը: ԿԲ-ն նաև վերանայում է ապահովագրական քաղաքականությունը, ինչպես նաև վերաապահովագրության ընթացակարգը: Չնայած, ապահովագրական ընկերությունների համար բացակայում է աղետային իրադարձություններից բխող ռիսկերի կուտակման մոնիթորինգի պարտադիր պահանջը:
8. Կապիտալի համարժեքություն և վճարունակություն (ISP 23)	Հայաստանի Հանրապետության վճարունակության համակարգը հաշվի է առնում ապահովագրական, վարկային, արտարժույթային և գործառնական ռիսկերը և կապիտալի ձևավորման համար անհրաժեշտ աղբյուրների որակը: Ընթացակարգը պետք է խստացվի վճարունակության բազմամակարդակ համակարգի ներդրման ճանապարհով:
9. Խարդախություններ (ISP 27)	ՀՀ-ում բացակայում է ապահովագրական խարդախությունների վերահսկողության պարտադիր ընթացակարգ: Այնուամենայնիվ, ՀՀ ԿԲ-ն և ապահովագրական ընկերությունները համագործակցում են օրինապահ մարմինների հետ:

Ընդ որում ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ըստ ԱՄՀ-ի, Միջազգային Բանկի և ԱՄՆ FSAP տվյալների համապատասխանել են ԱՎՄԱ ապահովագրական միջուկային սկզբունքներին 2007թ. 32%-ով, 2009թ.՝ 43%, իսկ 2013թ.՝ 86%-ով⁷²:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման համար նախատեսված միջազգային պրակտիկայում տարածված ցուցանիշների համակարգերի մեջ ուշադրություն է պետք դարձնել Արժույթի Միջազգային Հիմնադրամի (ԱՄՀ)-ի ֆինանսական դրության գնահատման ցուցանիշների համակարգին, ըստ որի ցուցանիշները բաժանվում են երկու խոշոր խմբի⁷³

- Ֆինանսական կայունության ցուցանիշներ (Financial Soundness Indicators-FSIs),
- Սթրես թեսթավորման ցուցանիշներ:

Առաջին խումբ ցուցանիշները՝ (FSIs) բաժանվում են երկու խմբի՝ հիմնական խումբ (Core set) և ցուցանիշների ընդլայնված խումբ (Encouraged set of indicators): Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ցուցանիշների հիմնական խումբը հետևում է բանկային համակարգի համար մշակված CAMELS մեթոդոլոգիային և ստացել է CARMELS անվանումը⁷⁴: Ինչ վերաբերվում է ցուցանիշների ընդլայնված խմբին, ապա դրանք ներառում են ռիսկերի, ակտիվների և պարտավորությունների բաշխումը ըստ աշխարհագրության և ոլորտի⁷⁵

ԱՄՀ-ի ֆինանսական դրության գնահատման ցուցանիշների երկրորդ խումբը կազմում են սթրես թեսթավորման ցուցանիշները: Սթրես թեսթավորումը գնահատում է այն գործոնների ազդեցությունը, որոնք կարող են կիրառվել կոնկրետ համակարգի, այս դեպքում ապահովագրական ընկերությունների կայունությունը բնորոշելու համար: Սթրես թեսթավորումը գնահատում է բեկումնային կետի իրավիճակը, որը վեր է նորմալ գործունեությունից:

⁷² Исполнительный комитет СНГ, Современное состояние страхового надзора и регулирование страховой деятельности в государствах – участниках СНГ (информационно-аналитический материал), Москва, 2014, с.7

⁷³ International Association of Insurance Supervisors, Macroprudential Surveillance an (Re)Insurance, Global Reinsurance Market Report Mid-year edition, 26 August 2010, p. 38

⁷⁴ International Association of Insurance Supervisors, Macroprudential Surveillance an (Re)Insurance, Global Reinsurance Market Report Mid-year edition, 26 August 2010, p. 39

⁷⁵ International Association of Insurance Supervisors, Macroprudential Surveillance an (Re)Insurance, Global Reinsurance Market Report Mid-year edition, 26 August 2010, p. 40

Հարկ է նշել, որ ԱՄՀ-ի բնորոշմամբ ապահովագրական ընկերությունների սթրես թեսթավորումը չի հասնի բանկային ոլորտի սթրես թեսթավորմանը: Ըստ ԱՄՀ-ի՝ սթրես թեսթավորման ռիսկերը դասակարգվում են միայն ապահովագրական ընկերությանը բնորոշ ռիսկերի և ռիսկերի, որոնք բնորոշ են և ապահովագրական ընկերություններին և բանկերին ⁷⁶

1. ապահովագրական ռիսկ՝ այս ռիսկը կապված է ապահովագրական պորտֆելի կտրուկ աճի կամ նվազման հետ, հատուցումների և հայցերի անորոշության, հատուցումների 'երկար' կամ 'կարճ' պոչերի, միջնորդներից կախվածության աստիճանի, վերաապահովագրական սակագների կտրուկ աճի, նոր կամ զարգացող շուկայում գնային անորոշության աճի, պորտֆելի աշխարհագրական խարնուրդի, ծախսերի մակարդակի կտրուկ փոփոխության հետ,
2. աղետային ռիսկ՝ այս ռիսկը ցույց է տալիս աղետների նկատմամբ ապահովագրողի դիմադրության աստիճանը, ինչպես նաև անսպասելի ազդեցությունների աճը, հետաձգված հատուցումների կամ ագրեգացված հատուցումների, վերաապահովագրական պայմանագրի անսպասելի խզումը, աղետային մոդելների անհամապատասխանությունը և այլն,
3. տեխնիկական վիճակի վատթարացում՝ այս ռիսկը ներառում է տեխնիկական հայցերի վիճակի անորոշությունն ու ադեկվատությունը, խոշոր հայցերի հաճախականությունը, գնաճի ազդեցությունը, երաշխիքների առկայությունը պայմանագրերում, պայմանագրերի դադարեցումը, սոցիալական վիճակի փոփոխությունները, որոնք բերում են հատուցումների քանակի աճի, այլ սոցիալական, տնտեսական, օրենսդրական և տեխնոլոգիական փոփոխություններ:

ՀՀ-ում ևս գործում է ցուցանիշների նման համակարգ, որը ստացել է CAMELS անվանումը և ներառում է ցուցանիշների նման խումբ, որը ներկայացված է ՀՀ

⁷⁶ IAIS Global Reinsurance Market Report (GRMR), Macroprudential Surveillance and (Re)Insurance mid-year edition 2010, 26 August 2010, p.41

Կանոնակարգ 3/08-ում⁷⁷: Սակայն ցուցանիշների այս համակարգը չունի սթրես թեսթավորման ցուցանիշների համակարգ:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման համար օգտագործվող ցուցանիշների համակարգից բացի արտասահմանյան պրակտիկայում լայն կիրառություն են ստացել նաև ապահովագրական ընկերությունների հրապարակվող վարկանիշները⁷⁸, որոնք շնորհվում են մասնագիտացված վարկանիշային գործակալությունների կողմից:⁷⁹ Վարկանիշը ապահովագրական ընկերության գործունեության համալիր գնահատականն է, որը բնութագրում է ապահովագրողի կարողությունը ժամանակին և ամբողջությամբ կատարելու իր պարտավորությունները հաճախորդի նկատմամբ: Վարկանիշի միջոցով իրականացվում է ապահովագրական ընկերությունների դասակարգումը ըստ հուսալիության աստիճանի:⁸⁰

Միջազգային պրակտիկայում վարկանիշային գործակալությունները պարբերաբար գնահատում և հրապարակում են ապահովագրական ընկերությունների վարկանիշները: Առավել հայտնի վարկանիշային գործակալությունները հետևյալներն են՝ Fitch Ratings, A.M. Best Company Co, Standard & Poor's Corp. և Moody's Investors Service Inc. :

Վարկանիշները տեղադրվում են «Rating Watch»⁸¹ ցուցակում, որպեսզի ներդրողները կարողանան տեղեկանալ ընկերության վարկանիշի հիմնավորված փոփոխության հավանականության, ինչպես նաև այդ փոփոխության ուղղվածության մասին: Սովորաբար վարկանիշը տեղադրվում է «Rating Watch»-ում համեմատաբար կարճ ժամանակահատվածի համար:

Անկախ նրանից, թե վարկանիշային գործակալությունները գնահատման ինչ սանդղակ են օգտագործում ընկերությունների վարկանշման համար, բոլոր

⁷⁷ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող ապահովագրական ընկերությունների գործունեության ցուցանիշների ամփոփ գնահատականի (ՔԱՌԱՄԵԼԱ) հաշվարկման մեթոդաբանությունը՝ կանոնակարգ 3/08-ը հաստատելու մասին, Թիվ 365 Ն որոշում, ընդունված 16/11/2007, էջ 1-50

⁷⁸ Հարությունյան Գ., Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վարկանիշային գնահատումը, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» ամսագիր #4 (166), 2014թ. էջ 59-60

⁷⁹ Ճուղուրյան Ա.Գ., Աբգարյան Կ. Ապահովագրական գործ ուս. ձեռնարկ, Երևան, 2007, էջ 401

⁸⁰ Ивасенко А.Г., Никонова Я.И., Страхование: Учебное пособие-М. КНОРУС, 2009, с.97

⁸¹ http://www.ram.com.my/Rating_Watch.aspx

գործակալությունների գնահատման հիմքում ընկած է հետևյալ գործոնների մանրամասն վերլուծությունը⁸² երկրային և ճյուղային ռիսկեր, մրցակցություն, մենեջմենթ և կորպորատիվ ռազմավարություն, գործարարության ցուցանիշներ, ներդրումային գործունեություն, կապիտալացում, իրացվելիություն և ռիսկ-մենեջմենթ:

Գոյություն ունեն նաև քանակական վարկանիշներ, որոնք ստացվում են վիճակագրական մոդելի մշակման միջոցով: Մոդելի կառուցման համար անհրաժեշտ են ընկերության նվազագույնը երեք տարվա հաշվետվությունների տվյալները: Այս վարկանիշը բնութագրում է ընկերության ֆինանսական կայունության անկախության ցուցանիշը: Քանակական վարկանիշի տառային սիմվոլին ավելանում է «գ» տառը: Այս վարկանիշները, ի տարբերություն մյուս վարկանիշների, չեն տեղադրվում «Rating Watch»-ում⁸³: Վարկանիշավորման համակարգը էական դերակատարում ունի Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի վարկային ռիսկի հաշվարկման ժամանակ:

Ինչ վերաբերվում է միջազգային ապահովագրական շուկաներում առկա ֆինանսական կայունության ցուցանիշներին, ապա, օրինակ, Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (ՏՀՀԿ) երկրներում հաշվարկվում են համախառն ապահովագրավճարների և ՀՆԱ-ի հարաբերակցությունը (Հավելված 7, Հավելված 8, Հավելված 9)⁸⁴: ՏՀՀԿ տարածաշրջանում այս ցուցանիշը բարձր է, ինչը վկայում է ապահովագրական ոլորտի զարգացվածության մասին: Ինչ վերաբերվում է ԱՊՀ երկրներին, ապա ՌԴ-ից, Բելարուսից և Ուկրաինայից հետո ապահովագրական շուկայի զարգացվածությամբ աչքի են ընկնում Վրաստանը, Ադրբեջանը և Ղազախստանը, (ՀՆԱ-ում համախառն ապահովագրավճարների տեսակարար կշիռը կազմում է 1.03%, 0.72% և 0.66% համապատասխանաբար)⁸⁵: ՀՀ-ում այն կազմում է 0.78%:

Համախառն ապահովագրավճարներ ՀՆԱ հարաբերակցություն ցուցանիշի վերլուծությունից հետո հարկ է ուսումնասիրել այն ֆինանսական ցուցանիշները, որոնք բնութագրում են ընկերության ֆինանսատնտեսական գործունեությունը և շատ կարևոր տեղ են զբաղեցնում միջազգային պրակտիկայում: Նման ցուցանիշներից են

⁸² [http://www.ininfo.ru/mag/2007/2007-01\(02\)/2007-01\(02\)-006.html](http://www.ininfo.ru/mag/2007/2007-01(02)/2007-01(02)-006.html)

⁸³ Ивасенко А.Г., Никонова Я.И., Страхование, М.КНОРУС, 2009, с.98

⁸⁴ OECD, Global Insurance Market Trends 2014, p. 22

⁸⁵ Swiss Re, Sigma, Insuring the frontier markets, N2/2016, p.12

վնասաբերության, զուտ ծախսերի և զուգակցված ցուցանիշները (Հավելված 10, Հավելված 11, Հավելված 12)⁸⁶: Հավելվածներից պարզ է դառնում, որ չնայած ապահովագրական ընկերություններում վնասաբերության մակարդակը կարող է ցածր լինել, սակայն զուգակցված ցուցանիշը կարող է բարձր լինել՝ ի հաշիվ զուտ ծախսերի գործակցի բարձր մակարդակի: Զուտ ծախսերի գործակցում մեծ տեսակարար կշիռ են կազմում ապահովագրական ընկերության հատուցումները, որոնց բարձր մակարդակը հանգեցնում է զուգակցված ցուցանիշի բարձր մակարդակի: Հետևաբար, ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության գնահատման ժամանակ առաջնահերթ ուշադրություն պետք է դարձվի զուտ զուգակցված ցուցանիշին, ապա ծախսերի ցուցանիշին և վնասաբերության ցուցանիշին: ՏՀԶԿ երկրներում վերը ներկայացված ցուցանիշները գտնվում են գրեթե նույն մակարդակի վրա՝ միմյանցից տարբերվելով շատ փոքր մակարդակով:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության և կայունության գնահատման ժամանակ մեծ ուշադրություն է դարձվել ապահովագրական պորտֆելի հաշվեկշռվածությանը: Վերլուծվել են ՏՀԶԿ երկրների ապահովագրական ընկերությունների ապահովագրական պորտֆելները ըստ հետևյալ 6 խոշոր խմբի՝ Կասկո, գույքի, ընդհանուր պատասխանատվության, առողջության և դժբախտ պատահարների, ծովային և ավիացիոն փոխադրումների և վարկի ապահովագրության դասերի (Հավելված 13, Հավելված 14, Հավելված 15): Վերլուծությունից պարզ է դարձել, որ ՏՀԶԿ երկրներում, ապահովագրական պորտֆելը կառուցվել է համաչափության սկզբունքի հիման վրա:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության և կայունության ուսումնասիրության համար կարևորություն ներկայացնող հաջորդ ցուցանիշը ոչ կյանքի ապահովագրության գծով զուտ ներդրումների շահութաբերության ցուցանիշն է: Այն կարևորվում է նրանով, որ ցույց է տալիս թե մեկ միավոր հավաքագրված ապահովագրավճարի ներդրումը որքան շահույթ է ապահովում (Հավելված 16)⁸⁷: Ներդրումների ամենաբարձր շահութաբերությունը գրանցվել է Լեհաստանում՝ 9.9% և

⁸⁶ OECD, Global Insurance Market Trends 2014, p.20,21

⁸⁷ OECD, Global Insurance Market Trends 2014, p.22

Պերուում՝ 10.7%, մինչ դեռ գրանցվել է նաև ներդրումների բացասական շահութաբերության մակարդակ, որը ամենաբարձրն է եղել Թուրքիայում՝ -3.4%:

Հաջորդ կարևոր ցուցանիշը կապիտալի շահութաբերության ցուցանիշն է, որը ցույց է տալիս, թե 1 միավոր կապիտալը որքան շահույթ է ապահովում (Հավելված 17 և Հավելված 18): Կապիտալի շահութաբերության ամենաբարձր մակարդակը գրանցվել է Լեհաստանում 29.1% 2013թ., իսկ ամենացածրը Սլովակիայում՝ -43.1% 2011թ.: ՀՀ որոշ ապահովագրական ընկերություններում այն ևս բացասական է եղել:

Մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում նաև այն հանգամանքը, թե ապահովագրական ընկերությունները ինչ գործիքներում են հիմնականում ներդնում իրենց միջոցները: ՏՀԶԿ երկրների ապահովագրական ընկերությունների ներդրումային պորտֆելը դասակարգվել է ըստ հետևյալ գործիքների՝ պարտատոմսեր, բաժնետոմսեր, անշարժ գույք, այլ (Հավելված 19, Հավելված 20): Այլ կատեգորիայի մեջ են մտնում հիմնականում բանկային ավանդները: ՏՀԶԿ երկրների ապահովագրական ընկերությունները հիմնականում ներդրում են իրականացնում պարտատոմսերում: Որոշ երկրներում այն կազմում է մինչև 98%, սակայն միջինում պարտատոմսերում ներդրումները կազմում են ընդհանուր ներդրումների մինչև 63%: Ներդրումների մեծությամբ երկրորդ գործիքը բաժնետոմսերն են: Միջինում այդ գործիքներում ներդրումները կազմում են մինչև 20%, սակայն կան երկրներ, որտեղ բաժնետոմսերում ներդրումները գերազանցում են պարտատոմսերում ներդրումներին, օրինակ, Պանամա, ՀԱՀ, Դանիա: Կան երկրներ, որտեղ ներդրումային պորտֆելի մոտ 40-80%-ը կազմում են ներդրումները բանկային ավանդներում (Ֆինլանդիա, Դանիա, Շվեդիա, Էլ Սալվադոր): ՀՀ-ում բանկային ավանդները կազմում են ներդրումային պորտֆելի 60-90%:

Որպեսզի կարողանանք պարզել, թե ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ֆինանսական կայունության գնահատման տեսանկյունից ինչպիսի թույլ կետեր ունեն, մեր կողմից կիրառվել է Հավելված 5-ում ներկայացված ցուցանիշների խումբը, քանի որ այն նախևառաջ կիրառվում է ՌԴ-ում, և ՀՀ-ն առավել ճիշտ է համեմատել ՌԴ-ի հետ, ընդգրկում է վերը թվարկված գրեթե բոլոր ցուցանիշները և ունի ցուցանիշների հիմնավորված նորմատիվային միջակայքեր: Իսկ ֆինանսական ներուժի

օգտագործման արդյունավետությունը հաշվարկվել է Գլուխ 1-ի Հարց 1.2-ում ներկայացված Ի.Վ.Յարոցկիի կողմից առաջարկված մոտեցմամբ⁸⁸, քանի որ այն թույլ է տալիս ապահովագրական ընկերություններին՝

- բավականին արագ գնահատել գործունեության արդյունավետությունը,
- հայտնաբերել այս կամ այն գործակցի շեղումը, ախտորոշել դրա պատճառը և պարզել, թե ինչպես է դա ազդում ֆինանսական կայունության վրա,
- հաջորդ եռամսյակի համար հնարավորինս վերացնել շեղումները և ընկերության գործունեությունը հասցնել զարգացման բարձրագույն մակարդակի:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության հաշվարկն իրականացվել է բոլոր 6 ընկերությունների համար, սակայն առավել մանրամասն հաշվարկը ներկայացվել է «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի օրինակով, որից հետո արդյունքները համեմատվել են մյուս 5 ապահովագրական ընկերությունների արդյունքների հետ: Հաշվարկները կատարվել են վերջին հինգ տարվա կտրվածքով՝ ըստ եռամսյակների: Սկզբունքն առաջարկվում է միջազգային վարկանիշային ընկերությունների կողմից⁸⁹: Բացի այդ վերցվել են 2011-2015թ. տվյալները՝ հաշվի առնելով ապահովագրական պորտֆելում ԱՊՊԱ-ի ընդգրկումը: Ավելի վաղ տարեթվերի տվյալները կլինեին ոչ այդքան համադրելի: Առաջին քայլով ներկայացվել են «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության հաշվարկում օգտագործվող գործակիցների արժեքները (Աղյուսակ 2.1.2):

⁸⁸ Яроцкий И.В., Методический подход к оценке финансового потенциала страховой организации, Экономика и управление, N3, 2012г. с. 2,

⁸⁹ A.M.Best Methodology, Bets' Credit Rating Methodology: Global Life and Non-Life Insurance Edition, June 15, 2015, p.2,3

Աղյուսակ 2.1.2

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության հաշվարկում օգտագործվող գործակիցների արժեքները

K _n	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
2011թ. 1-ին եռամսյակ	0.47	13.13	5.11	0.12	0.04	0.12	0.08	0.12	0.22	1.86
2011 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.59	0.92	4.25	0.20	0.25	0.07	0.88	0.35	0.09	0.24
2011 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.55	1.19	2.88	0.12	0.22	0.07	0.70	-0.15	-0.06	0.41
2011 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.54	0.78	2.43	0.27	0.15	0.06	1.17	-0.06	-0.02	0.33
2012 թ. 1-ին եռամսյակ	0.42	3.81	3.33	0.18	0.07	0.04	0.26	-0.10	-0.15	1.45
2012 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.43	3.06	4.64	0.01	0.05	0.09	0.34	0.19	0.19	0.99
2012 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.40	1.15	3.14	0.07	0.15	0.07	0.79	-0.06	-0.04	0.72
2012 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.33	1.08	2.38	0.13	0.10	0.11	0.94	-0.27	-0.23	0.87
2013 թ. 1-ին եռամսյակ	0.31	2.23	3.24	0.06	0.10	0.10	0.45	0.00	0.00	1.52
2013 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.29	1.73	3.42	0.07	0.11	0.30	0.73	-0.11	-0.10	0.91
2013 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.30	0.91	3.31	0.06	0.39	0.17	0.80	-0.06	-0.04	0.74
2013 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.29	1.57	3.10	0.10	0.16	0.02	0.54	-0.04	-0.04	1.03
2014 թ. 1-ին եռամսյակ	0.34	2.61	3.77	0.09	0.07	0.10	0.40	0.09	0.10	1.13
2014 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.35	1.18	3.53	0.22	0.20	0.79	3.20	0.08	0.05	0.64
2014 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.51	1.71	3.97	0.03	0.26	0.30	0.62	0.12	0.07	0.59
2014 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.61	2.03	3.19	0.14	0.11	0.05	0.46	0.19	0.10	0.51
2015 թ. 1-ին եռամսյակ	0.65	2.23	3.99	0.09	0.05	0.06	0.46	0.10	0.05	0.53
2015 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.70	2.18	4.07	0.05	0.02	-0.06	0.42	0.21	0.09	0.45
2015 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.75	1.79	3.95	0.05	0.19	0.02	0.46	0.18	0.08	0.46
2015 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.79	1.94	3.47	0.14	0.12	0.23	0.59	0.14	0.06	0.45
Միջին քառակուսային շեղում	0.16	0.79	0.68	0.07	0.09	0.18	0.64	0.15	0.11	0.43
Էտալոն	0.79	3.81	5.11	0.27	0.39	0.02	0.08	0.35	0.22	1.86

Հաջորդ քայլով հաշվարկվել են էտալոնների ստանդարտացված արժեքները (Աղյուսակ 2.1.3):

Աղյուսակ 2.1.3

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության հաշվարկում օգտագործվող գործակիցների ստանդարտացված արժեքները

Kij	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
2011 թ. 1-ին եռամսյակ	2.88	16.60	7.53	1.83	0.38	0.68	0.13	0.78	2.00	4.31
2011 թ. 2-րդ եռամսյակ	3.66	1.16	6.27	3.02	2.71	0.39	1.37	2.34	0.79	0.57
2011 թ. 3-րդ եռամսյակ	3.43	1.50	4.25	1.79	2.44	0.38	1.09	-1.02	-0.58	0.95
2011 թ. 4-րդ եռամսյակ	3.35	0.98	3.58	4.04	1.59	0.33	1.82	-0.40	-0.18	0.76
2012 թ. 1-ին եռամսյակ	2.59	4.82	4.91	2.64	0.76	0.25	0.40	-0.68	-1.36	3.35
2012 թ. 2-րդ եռամսյակ	2.64	3.87	6.84	0.12	0.56	0.48	0.53	1.28	1.74	2.28
2012 թ. 3-րդ եռամսյակ	2.46	1.45	4.62	1.07	1.61	0.37	1.24	-0.38	-0.38	1.66
2012 թ. 4-րդ եռամսյակ	2.05	1.36	3.51	1.91	1.06	0.62	1.47	-1.76	-2.10	2.00
2013 թ. 1-ին եռամսյակ	1.90	2.82	4.79	0.89	1.12	0.56	0.70	0.00	-0.01	3.51

Աղյուսակ 2.1.3
(Շարունակություն)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2013 թ. 2-րդ եռամսյակ	1.79	2.19	5.05	1.08	1.18	1.67	1.15	-0.75	-0.95	2.11
2013 թ. 3-րդ եռամսյակ	1.84	1.14	4.88	0.87	4.29	0.94	1.26	-0.40	-0.40	1.70
2013 թ. 4-րդ եռամսյակ	1.79	1.99	4.56	1.43	1.74	0.10	0.85	-0.24	-0.34	2.38
2014 թ. 1-ին եռամսյակ	2.10	3.30	5.56	1.33	0.80	0.57	0.62	0.57	0.90	2.62
2014 թ. 2-րդ եռամսյակ	2.18	1.49	5.20	3.32	2.22	4.42	5.02	0.51	0.45	1.49
2014 թ. 3-րդ եռամսյակ	3.18	2.17	5.86	0.48	2.82	1.70	0.97	0.79	0.64	1.37
2014 թ. 4-րդ եռամսյակ	3.75	2.56	4.70	2.01	1.15	0.28	0.73	1.27	0.90	1.18
2015 թ. 1-ին եռամսյակ	4.02	2.82	5.89	1.33	0.55	0.36	0.71	0.64	0.47	1.24
2015 թ. 2-րդ եռամսյակ	4.36	2.75	6.00	0.80	0.27	-0.35	0.66	1.37	0.85	1.03
2015 թ. 3-րդ եռամսյակ	4.67	2.26	5.83	0.80	2.11	0.12	0.72	1.21	0.77	1.07
2015 թ. 4-րդ եռամսյակ	4.89	2.45	5.11	2.02	1.27	1.28	0.92	0.94	0.59	1.05

Հաշվարկվել են «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը որոշող ֆունկցիայի էտալոնային արժեքները (Աղյուսակ 2.1.4):

Աղյուսակ 2.1.4

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը որոշող ֆունկցիայի էտալոնային արժեքի հաշվարկ

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
j-րդ գործակցի էտալոնային արժեք, K_j^*	4.89	4.82	7.53	4.04	4.29	8.91	7.65	2.34	2.00	4.31
j-րդ գործակցի էտալոնային արժեքի քառակուսի, $(K_j^*)^2$	23.90	23.22	56.69	16.34	18.38	79.47	58.45	5.46	4.01	18.57
Հաշվարկին մասնակցող գործակիցների էտալոնային արժեքների քառակուսիների գումար, $\Sigma(K_j^*)^2$	304.50									
j-րդ գործակցի կշիռը համալիր գնահատականի մեջ, a_j	0.28	0.28	0.43	0.23	0.25	0.51	0.44	0.13	0.11	0.25
j-րդ գործակցի կշռի և էտալոնային արժեքի արտադրյալ, $a_j K_j^*$	1.37	1.33	3.25	0.94	1.05	4.55	3.35	0.31	0.23	1.06
Պոտենցիալ ֆունկցիայի էտալոնային արժեք, Y^*	17.45									

Ստացվում է, որ «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական ներուժի օգտագործման ֆունկցիան ունի հետևյալ տեսքը՝

$$Y = 0.28K_1 + 0.28K_2 + 0.43K_3 + 0.23K_4 + 0.25K_5 + 0.51K_6 + 0.44K_7 + 0.13K_8 + 0.11K_9 + 0.25K_{10}$$

Արդյունքում որոշվել է «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական ներուժի համալիր գնահատականը ըստ տարիների (Աղյուսակ 2.1.5)՝

«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության ֆունկցիայի հաշվարկ

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	Y _t	P _t
2011 թ. 1-ին եռամսյակ	0.81	4.59	3.25	0.42	0.09	0.35	0.06	0.10	0.23	1.06	10.96	63%
2011 թ. 2-րդ եռամսյակ	1.02	0.32	2.70	0.70	0.67	0.20	0.60	0.31	0.09	0.14	6.76	39%
2011 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.96	0.42	1.83	0.42	0.60	0.19	0.48	-0.14	-0.07	0.23	4.93	28%
2011 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.94	0.27	1.55	0.94	0.39	0.17	0.80	-0.05	-0.02	0.19	5.16	30%
2012 թ. 1-ին եռամսյակ	0.73	1.33	2.12	0.61	0.19	0.13	0.17	-0.09	-0.16	0.83	5.86	34%
2012 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.74	1.07	2.95	0.03	0.14	0.25	0.23	0.17	0.20	0.56	6.33	36%
2012 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.69	0.40	2.00	0.25	0.40	0.19	0.54	-0.05	-0.04	0.41	4.78	27%
2012 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.58	0.38	1.52	0.44	0.26	0.31	0.65	-0.24	-0.24	0.50	4.15	24%
2013 թ. 1-ին եռամսյակ	0.53	0.78	2.06	0.21	0.27	0.29	0.31	0.00	0.00	0.87	5.32	30%
2013 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.50	0.60	2.18	0.25	0.29	0.86	0.50	-0.10	-0.11	0.52	5.49	31%
2013 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.52	0.32	2.11	0.20	1.05	0.48	0.55	-0.05	-0.05	0.42	5.55	32%
2013 թ. 4-րդ եռամսյակ	0.50	0.55	1.97	0.33	0.43	0.05	0.37	-0.03	-0.04	0.59	4.72	27%
2014 թ. 1-ին եռամսյակ	0.59	0.91	2.40	0.31	0.20	0.29	0.27	0.08	0.10	0.65	5.79	33%
2014 թ. 2-րդ եռամսյակ	0.61	0.41	2.24	0.77	0.54	2.26	2.20	0.07	0.05	0.37	9.52	55%
2014 թ. 3-րդ եռամսյակ	0.89	0.60	2.53	0.11	0.69	0.87	0.43	0.11	0.07	0.34	6.63	38%
2014 թ. 4-րդ եռամսյակ	1.05	0.71	2.03	0.47	0.28	0.14	0.32	0.17	0.10	0.29	5.56	32%
2015 թ. 1-ին եռամսյակ	1.13	0.78	2.54	0.31	0.13	0.18	0.31	0.09	0.05	0.31	5.83	33%
2015 թ. 2-րդ եռամսյակ	1.22	0.76	2.59	0.19	0.07	-0.18	0.29	0.18	0.10	0.25	5.46	31%
2015 թ. 3-րդ եռամսյակ	1.31	0.63	2.51	0.19	0.52	0.06	0.32	0.16	0.09	0.26	6.04	35%
2015 թ. 4-րդ եռամսյակ	1.37	0.68	2.21	0.47	0.31	0.65	0.40	0.13	0.07	0.26	6.54	37%

Աղյուսակ 2.1.5-ում ներկայացված հաշվարկներից երևում է, որ ընկերությունը 2011-2015թթ. ընթացքում յուրաքանչյուր գործակցի գծով որևէ եռամսյակում ունեցել է լավագույն արժեք, որի նկատմամբ մնացած եռամսյակներում նկատվել են շեղումներ: Եթե ընկերությունը միշտ ձգտեր էտալոնային արժեքի, ապա կկարողանար լավագույնս օգտագործել իր ֆինանսական ներուժը:

Աղյուսակներում ներկայացված տվյալներից պարզ է դառնում, որ «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն լավագույնս օգտագործել է իր ֆինանսական ներուժը 2011թ. առաջին եռամսյակում: 2015թ. 4-րդ եռամսյակում ընկերության ֆինանսական ներուժը կրճատվել է մոտ 2/3-ով՝ հասնելով 37%-ի: Աղյուսակ 2.1.5-ից կարող ենք պարզել, թե որոնք են արդյունավետության անկման պատճառները: Ակնհայտ շեղումներ նկատվել են բոլոր գործակիցների համար:

Միջազգային պրակտիկայում ընդունված է, որ K1 գործակցի արժեքը պետք է մեծ լինի 1-ից: ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների դեպքում գործակցի արժեքը հաշվարկելիս և նորմատիվ սահմանելիս ճիշտ ենք գտնում առաջնորդվել նախևառաջ ընկերության դիրքով շուկայում և պարտավորությունների ծավալով: ՀՀ ապահովագրական շուկայում Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ն, Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ-ն և Նաիրի Ինշուրանս ԱՍՊԸ-ն գրավում են շուկայի 2/3-ը: Հետևաբար, սխալ

կլինի K1 գործակցի արժեքը այդ երեք ընկերությունների դեպքում համեմատել մյուս ընկերությունների K1 գործակցի հետ, այն դեպքում, երբ K1 գործակցի արժեքը Սիլ ինշուրանս ԱՓԲԸ-ի, Արմենիա Ինշուրանս ԱՍՊԸ-ի և Ռեսո ԱՓԲԸ-ի դեպքում 2-ից մեծ է եղել: Դա հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ Սիլ ինշուրանս ԱՓԲԸ-ի, Արմենիա Ինշուրանս ԱՍՊԸ-ի և Ռեսո ԱՓԲԸ-ի պարտավորությունները զգալի քիչ են սեփական կապիտալի մեծությունից: Այսպիսով, առաջարկում ենք Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի, Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ-ի և Նաիրի Ինշուրանս ԱՍՊԸ-ի դեպքում խստացնել սեփական կապիտալի ձևավորման նկատմամբ պահանջները, մասնավորապես, ավելացնել սեփական կապիտալի մեծությունը:

Տվյալ մեթոդով K2 գործակիցը հաշվարկվում է վճարունակության մարժայի հիման վրա: Առաջարկում ենք գործակիցը փոխարինել ընթացիկ վճարունակության գործակցով, որը ցույց է տալիս ընկերության վճարունակության պահպանման հնարավորությունները հեռանկարում: 2015թ. Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ-ի K2 գործակիցը 2015թ. 4-րդ եռամսյակում կրճատվել է 2.7 անգամ: Դա պայմանավորված է նրանով, որ զուտ հատուցումները արագընթաց տեմպով ավելացել են, իսկ նետոտ ապահովագրավճարները՝ նվազել:

K3 գործակցի դեպքում Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ-ն բնութագրվել է ապահովագրական գործառնությունների կայուն բարձր մակարդակով, որը վկայում է այն մասին, որ ծախսերը ամբողջությամբ ծածկվում են եկամուտների և պահուստի միջոցների հաշվին:

K4 գործակիցը ներկայացնում է բացարձակ իրացվելիությունը, որը խնդրահարույց է բոլոր ապահովագրական ընկերությունների համար: Այս գործակցի վերաբերյալ առաջարկներն արվել են հաշվեկշռի իրացվելիությունը ստուգելիս:

K5 և K6 գործակիցները բնութագրում են վերաապահովագրական գործունեությունը: Վերաապահովագրական գործունեության բնութագրման համար կարևոր է ուշադրություն դարձնել ոչ միայն վերաապահովագրողներից ստացվելիք հատուցումներին, այլև վերաապահովագրական ակտիվներին: Դրանք այն գումարներն են, որոնք ապահովագրական ընկերությունը պետք է ստանա վերաապահովագրական ընկերություններից հատուցումների տեսքով: ՀՀ

ապահովագրական ընկերությունների դեպքում դրանք բավականին մեծ տեսակարար կշիռ ունեն: Վերաապահովագրական ակտիվներին հարկ ենք համարում անդրադարձ կատարել այն պատճառով, որ վերաապահովագրական գործունեությունից կախվածությունը և վերաապահովագրողների կողմից հատուցումների ժամանակին չստանալը մեծ ազդեցություն կարող է ունենալ ապահովագրական ընկերությունների կայունության վրա:

Վերջին 4 ցուցանիշները բնութագրում են ընկերության ֆինանսատնտեսական գործունեությունը: K8 և K9 գործակիցների հաշվարկման դեպքում ընկերության համար խնդրահարույց է հարկումից առաջ շահույթի մեծությունը: Դիտարկվող ժամանակաշրջանի որոշ եռամսյակներում ընկերությունը ունեցել է հարկումից առաջ շահույթի բացասական մեծություն: Հարկումից առաջ շահույթի անկումը կամ բացասական մեծությունը պայմանավորված է հատուցումների մակարդակի աճով, քանի որ ծախսերի մյուս հոդվածները մնում են գրեթե նույն մակարդակի վրա: Դրանով էլ պայմանավորված է K7 գործակցի արժեքի շեղումը էտալոնից 4.6 անգամ: Այս ցուցանիշների բարելավման համար հիմնական ուղղությունը մնում է ապահովագրավճարների մեծության ավելացումը: Դրա այլընտրանքային մեթոդ ենք առաջարկում ապահովագրական պայմանագրերի առցանց (on-line) վաճառքը, որը թույլ կտա ներգրավել ապահովագրավճարների ավելի մեծ ծավալ:

Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժի գնահատումն իրականացնելուց հետո պետք է անդրադառնալ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության գնահատմանը: Այսինքն, պետք է պարզել, թե ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի օգտագործումը ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ինչպիսի դրություն է ապահովում: ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության գնահատումն իրականացվել է համաձայն Հավելված 5-ում և Հավելված 6-ում առաջարկվող մեթոդաբանության: Այս մեթոդն առավել օբյեկտիվ է ներկայացնում ապահովագրական ընկերության ֆինանսական դրությունը քանի որ՝

1. մեթոդում առաջարկվող ցուցանիշների համակարգը անդրադառնում է ապահովագրական ընկերությունների գործունեության գրեթե բոլոր բնագավառներին,
2. միջազգային պրակտիկայում ուսումնասիրված մեթոդներից այս մեթոդն առավել ընդգրկուն է ներկայացնում ֆինանսական դրության գնահատման համար անհրաժեշտ ցուցանիշների համակարգը,
3. ցուցանիշների հաշվարկը պարզապես ինքնանպատակ չէ, քանի որ հաշվարկը ամփոփվում է ֆինանսական դրության գնահատման մոտեցմամբ: Յուրաքանչյուր ցուցանիշ ունի իր համապատասխան արժեքը և իր տեսակարար կշիռը խմբում, իսկ յուրաքանչյուր խումբ՝ իր տեսակարար կշիռը ամբողջ համակարգում, որի արդյունքում հաշվարկվում է ֆինանսական դրության համալիր գնահատականը,
4. ստացված գնահատականի հիման վրա կարելի է որոշել արդյոք ապահովագրական ընկերության դրությունը անբավարար, բավարար, թե կայուն է:

2.2 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության գնահատումը՝ որպես ֆինանսական կայունության ապահովման նախապայման

Ատենախոսության Գլուխ 1.-ում ներկայացվել են ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման բազմաթիվ մեթոդներ: Մեր կողմից գնահատման համար հիմք է ընդունվել Հավելված 5.-ում ներկայացված մեթոդը, որը համալիր է և անդրադառնում է ֆինանսական դրության գնահատման գրեթե բոլոր բնագավառներին: Այսպիսով, առաջարկված մեթոդի հիման վրա կատարվել է ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրության գնահատում: Հաշվարկվել են այն բոլոր ցուցանիշները, որոնց հաշվարկման համար տեղեկատվությունը հրապարակային է: Ինչ վերաբերվում է վերլուծված ցուցանիշներին (հաշվարկը ներկայացվել է Հավելված 21-ում), ապա ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրությունը կարելի է բարելավել մի շարք ցուցանիշների արժեքների բարելավման միջոցով, օրինակ, սեփական կապիտալի շահութաբերությունը և ապահովագրական և ֆինանսատնտեսական գործունեության շահութաբերությունը, որոնք հիմնականում բացասական են եղել: Բացի այդ,

Ֆինանսական դրության գնահատման կարևորագույն գործակիցներից մեկը ավտոնոմիայի գործակիցն է, որի մեծությունը ՀՀ ապահովագրական ընկերություններում գտնվում է 0.29-0.45 միջակայքում բացառությամբ Արմենիա Ինշուրանս ընկերության, այն դեպքում, երբ այս գործակցի նվազագույն արժեքը 0.5 է: Ստացվում է, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները մեծ կախվածության մեջ են գտնվում փոխառու միջոցներից, ինչը վկայում է **սեփական կապիտալի հաշվարկի վերանայման անհրաժեշտության մասին**: Անդրադառնալով սեփական միջոցներով զուտ պահուստների ծածկվածության գործակցին, կարող ենք ասել, որ այս ցուցանիշը նույնիսկ գերակատարվում է, քանի որ սեփական միջոցների և ապահովագրական պահուստների հարաբերության արժեքը հիմնականում մեծ է 0.8-ից: Ստացվում է, որ չնայած ավտոնոմիայի գործակիցը հիմնականում փոքր է 0.5-ից, սակայն սեփական միջոցներով զուտ պահուստների ծածկվածության գործակցի արժեքը նույնիսկ գերակատարվում է, հետևաբար անհրաժեշտ է իրականացնել **պարտավորությունների լավագույնս գնահատում**, որը Solvency II մեթոդաբանության համաձայն՝ հաշվապահական հաշվեկշռի կառուցման հիմքն է: Ինչ վերաբերում է կապիտալի բավարարությանը, ապա պետք է անդրադառնալ նաև վճարունակության գործակցին և նշել, որ չնայած ՀՀ ապահովագրական ընկերության վճարունակության պահանջվող սահմանաչափը հիմնականում չի խախտվել, սակայն այլ, օրինակ, վճարունակության մարժայի մեթոդներով գործակցի հաշվարկը⁹⁰ ցույց է տալիս, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները պետք է խստացնեն նաև այս նորմատիվը : Բացի այդ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ունենալով իրացվելիության նորմատիվ Կանոնակարգ 3/02-ում չունեն վճարունակության նորմատիվ: Կանոնակարգում առկա է միայն վճարունակությամբ պահանջվող սահմանաչափ: Մինչ դեռ բոլոր այն երկրները, որոնք անցում են կատարում Solvency II մեթոդաբանությանը, հաշվարկում են վճարունակության նորմատիվ: Այսինքն, միջազգային ստանդարտներին համապատասխանելու և դրանք կիրառելու համար ՀՀ ապահովագրական **ընկերությունները պետք է ներառեն վճարունակության**

⁹⁰ Հարությունյան Գ. Վճարունակության մարժայի հաշվարկը՝ որպես ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ապահովման կարևորագույն ցուցանիշ (Ռուսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի օրինակով), «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» ամսագիր #3 (165), 2014թ. էջ 34-36

նորմատիվ և կիրառեն վճարունակության նկատմամբ պահանջը՝ Solvency II մեթոդաբանության համաձայն:

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը գնահատվել է նաև մարքեթինգային հնարքներից մեկի՝ **SWOT** վերլուծության կիրառմամբ և այն տարածվել է ֆինանսական կայունության գնահատման վրա:

SWOT վերլուծությունը⁹¹ համարվում է ռազմավարական պլանավորման մեթոդ, որի հիմնական նպատակը կազմակերպության վրա ազդող արտաքին և ներքին գործոնների ուսումնասիրությունն է: Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության SWOT վերլուծություն իրականացնելու համար պետք է ուսումնասիրենք այն արտաքին և ներքին գործոնները, որոնք առավել մեծ ազդեցություն են ունենում ընկերության գործունեության վրա: Դրա համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել ապահովագրական ընկերության հրապարակվող հաշվետվությունները, դրանցից առանձնացնել համապատասխան հոդվածները, որից հետո ստանալ անհրաժեշտ ցուցանիշները: Ընդ որում, SWOT աղյուսակում արտացոլվել են թե բացարձակ և թե հարաբերական ցուցանիշները: Բացի այդ SWOT վերլուծությունը ենթադրում է մրցակից ընկերությունների համապատասխան ուսումնասիրվող ոլորտի վերլուծություն: Այդ իսկ պատճառով դիտարկել ենք ՀՀ ապահովագրական շուկայի 3 առաջատար ընկերությունների ցուցանիշները: Վերլուծության համար ընտրվել են Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի, Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ-ի և Նաիրի Ինշուրանս ԱՍՊԸ-ի բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշների շարքը 2010-2015թթ. համար^{92,93,94}:

Բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշների հաշվարկը արտացոլվել է Հավելված 22-ում: Նշենք, որ վերլուծությունը կատարվել է սուբյեկտիվ բալլային գնահատման համակարգով: Հավելված 22-ի ցուցանիշները ընկերության ներքին

⁹¹ Арутюнова Д.В., Стратегический менеджмент, Учебное пособие. Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. с.51

⁹² Ռոսգոսստրախ Արմենիա, ԱՓԲԸ-ի հրապարակային հաշվետվություններ, 2010-2015թթ. (<http://www.rgs.am/arm/314/faq.html>)

⁹³ Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ, հրապարակային հաշվետվություններ, 2010-2015թթ. (<http://www.ingoarmenia.am/index/view/id/153/lang/am>)

⁹⁴ Նաիրի Ինշուրանս ԱՓԲԸ, հրապարակային հաշվետվություններ, 2010-2015թթ. (<http://nairiinsurance.am/?id=214>)

գործոնների հիման վրա ստացված ցուցանիշներն են, այդ իսկ պատճառով դրանք համարվել են որպես ուժեղ կամ թույլ կողմ: Ուժեղ կամ թույլ կողմի գնահատականը ստացվել է հետևյալ 2 գնահատականներից: Առաջինը միջազգային ստանդարտի հետ համեմատության արդյունքում ստացված գնահատականն է, իսկ երկրորդը՝ այլ ընկերությունների հետ համեմատության արդյունքում ստացված գնահատականն է: Ուժեղ կողմին տրվել է 1 բալլ, եթե ցուցանիշը համապատասխանում է միջազգային ստանդարտին, սակայն դրսևորել է նվազման միտում կամ 2 բալլ, եթե ցուցանիշը համապատասխանում է միջազգային ստանդարտին և դրսևորել է աճի միտում: Թույլ կողմին՝ -1 բալլ, եթե ցուցանիշը չի համապատասխանում միջազգային ստանդարտին, սակայն ձգտում է նրան և -2 բալլ, եթե ցուցանիշը չի համապատասխանում միջազգային ստանդարտին և դրսևորում է նվազման միտում: Այլ ընկերությունների հետ համեմատության բալլը որոշվել է 3, եթե համեմատվող ընկերությունը ունի առավելագույն ցուցանիշը մյուս ընկերությունների համեմատ, 2 բալլ, եթե միջանկյալ մակարդակում է և 1 բալլ, եթե համեմատվող ընկերությունը ունի նվազագույն ցուցանիշը մյուս ընկերությունների համեմատ: Միջազգային ստանդարտի հետ համեմատության արդյունքում ստացված բալլային գնահատականը բազմապատկվել է այլ ընկերությունների հետ համեմատության արդյունքում ստացված բալլային գնահատականով:⁹⁵

Հնարավորությունները և թերությունները արտացոլվել են Աղյուսակ 2.2.1-ում: Դրանք ընտրվել են որպես արտաքին գործոն, կրկին սուբյեկտիվ մոտեցմամբ: Յուրաքանչյուր տարրին տրվել է բալլային գնահատական: Հնարավորությունների դեպքում 1-ից 4 բալլ, վտանգների դեպքում՝ -4-ից -1 բալլ:

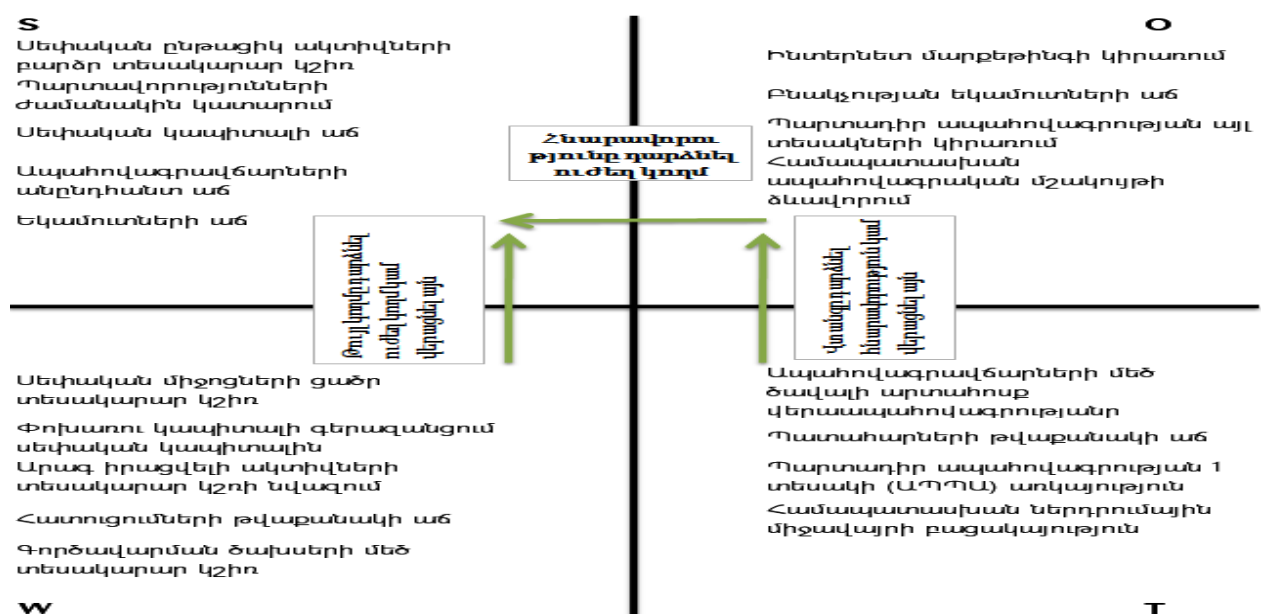
⁹⁵ Kotler K., Armstrong G., Saunders J., Wang V. Principles of marketing, the European edition, Prentice Hall, 1996, p. 50,58-60,69

Աղյուսակ 2.2.1

Հնարավորությունների և թերությունների SWOT-վերլուծությունը բալլային համակարգով (2010-2015թթ. համար)

SWOT-վերլուծություն (-4-ից -1 և 1-ից 4 բալլային համակարգով) հնարավորությունների և վտանգների համար				
Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ				
Հնարավորություններ		Բալլ	Վտանգներ	Բալլ
1		2	3	4
1	Ինտերնետ մարքեթինգի ներդրում	4	1 Ապահովագրավճարների մեծ ծավալի արտահոսք վերաապահովագրությանը	-4
2	Բնակչության եկամուտների աճ	2	2 Պատահարների թվաքանակի աճ	-4
3	Պարտադիր ապահովագրության այլ տեսակների ներդրում	3	3 Պարտադիր ապահովագրության մեկ տեսակի (ԱՊՊԱ) առկայություն	-3
4	Համապատասխան ապահովագրական մշակույթի ձևավորում	3	4 Համապատասխան ներդրումային միջավայրի բացակայություն	-4
Ընդամենը		12	Ընդամենը	-15

SWOT-աղյուսակների հիման վրա փորձ է արվել կառուցել Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի SWOT-մատրիցը (Գծապատկեր 2.2.1):

Գծապատկեր 2.2.1 Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական կայունության ռազմավարական SWOT վերլուծության մատրիցը

Որպես ուժեղ կամ թույլ կողմ վերցվել են կազմակերպության ներքին գործոնները, իսկ որպես հնարավորություն կամ վտանգ՝ արտաքին գործոնները: Հաշվարկվել է գործոնային տարբերությունը (S-W+O-T), որը շատ փոքր է ստացվել: Նշանակում է, որ ընկերության ֆինանսական կայունությունը ունի որոշակի խնդիրներ: Սա վկայում է ընկերության ֆինանսական կայունության ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումների անհրաժեշտության մասին:

Բացի վերը թվարկված խնդիրներից, ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման ժամանակ մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել ապահովագրավճարների, հատուցումների և ապահովագրական պահուստների վրա:

«Արդյոք ապահովագրական ընկերությունները կարող են կառավարել իրենց ֆինանսական կայունությունը» հոդվածում⁹⁶ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատումը դիտարկվում է հատուցումների և ապահովագրավճարների տեսանկյունից: Այն դեպքում, երբ ապահովագրական հատուցումները գերազանցում են վճարվելիք ապահովագրավճարները, շեշտը դրվում է վճարման ենթակա հատուցումների մեծությունը յուրաքանչյուր ապահովագրական օբյեկտի համար վճարվող ապահովագրավճարի հետ համեմատության վրա: Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության տեսանկյունից կարևոր է հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ ապահովագրական զուտ հատուցումները չեն գերազանցի ապահովագրողի մոտ առկա փաստացի միջոցները: Նման դեպքը բացառելու համար պետք է հաշվի առնել, որ ապահովագրական ընկերությունների մոտ առաջանում է ժամանակային շեղում այն հատուցումների, որոնք պետք է վճարվեն, և գալիք ժամանակաշրջանում վճարվելիք հատուցումների միջև: Տարբերությունը հաշվարկելու համար օգտագործվում է միջին քառակուսային շեղման բանաձևը՝

$$\delta = S\sqrt{n * q(1 - q)} \quad , \quad (2.2.1)$$

որտեղ՝

S-ը՝ վնասված օբյեկտի ապահովագրական գումարն է,

⁹⁶ Mirela Cristea, MPRA-Munich Personal RePEc Archive, Can Insurance Companies Control their financial stability? Practical Solutions, 2008, p. 4-8

n-ն՝ ապահովագրված օբյեկտների թիվն է,

q-ն՝ վնաս պատճառվելու հավանականությունն է,

(1-q)-ն՝ պատահար տեղի չունենալու հավանականությունն է:

Յուրաքանչյուր օբյեկտի համար

$$q = \frac{P_n/b}{s} , \quad (2.2.2)$$

P_n/b -ն՝ մեկ օբյեկտի զուտ ապահովագրավճարն է,

իսկ բոլոր օբյեկտների դեպքում՝

$$q = \frac{\frac{P_n}{b \cdot n}}{s \cdot n} = \frac{P_{nt}}{s_t} , \quad (2.2.3)$$

որտեղ,

P_{nt} – ն՝ ընդամենը զուտ ապահովագրավճարն է:

Հատուցումների շեղման միջակայքը բնութագրվում է հետևյալ արտահայտությամբ՝

$$D: [P_{nt}-\delta; P_{nt}+\delta] , \quad (2.2.4)$$

Հետևաբար ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության մակարդակը կարելի է արտահայտել հետևյալ K գործակցի միջոցով՝

$$K = \frac{\delta}{P_{nt}} , \quad (2.2.5)$$

Որքան փոքր է K գործակիցը, այնքան ֆինանսական կայունության մակարդակը բարձր է (շեղումը նվազեցվում է):⁹⁷

Այն բանի հավանականությունը, որ ապահովագրական ընկերությունը կհայտնվի այնպիսի իրավիճակում, երբ ընդամենը հատուցումները կգերազանցեն ընդամենը վճարված զուտ ապահովագրավճարները, հավասար է այն իրավիճակի տեղի ունենալու հավանականությանը, երբ ընդամենը հատուցումները քիչ կլինեն ընդամենը վճարված զուտ ապահովագրավճարներից: Հետևաբար՝

$$P_{(D > P_{nt})} = \frac{K}{2} 100 , \quad (2.2.6)$$

⁹⁷ Mirela Cristea, Can insurance companies control their financial stability? Practical solutions, Munich Personal RePec Archive, August 2008, p. 4-6

Իսկ որպեսզի հաշվարկի այն տարիների քանակը, որից հետո ապահովագրական ընկերությունը կվերականգնի իր ֆինանսական կայունությունը (այն դեպքում, երբ ընդամենը հատուցումները կգերազանցեն ընդամենը վճարված զուտ ապահովագրավճարները) կամ կլինի ֆինանսական անկայունության շեմին (այն դեպքում, երբ ընդամենը հատուցումները քիչ կլինեն ընդամենը վճարված զուտ ապահովագրավճարներից), հաշվարկվում է հետևյալ գործակիցը⁹⁸

$$\alpha = \frac{\frac{100}{K}}{\frac{1}{2 \cdot 100}} = \frac{1}{P(D > P_{nt})}, \quad (2.2.7)$$

Ըստ ներկայացված մոտեցման, որպեսզի ապահովագրական ընկերությունը կարողանա բարելավել իր ֆինանսական կայունությունը, անհրաժեշտ են հետևյալ նախադրյալները՝

1. ապահովագրված օբյեկտների մեծ քանակ,
2. զուտ ապահովագրավճարների սակագնի աճ,
3. վերաապահովագրություն:

Ապահովագրական ընկերության մոտ կարող են առաջանալ հետևյալ դեպքերը՝

1. Ապահովագրական ընկերությունը բարձրացնում է սակագինը, առանց ապահովագրական գումարների և ապահովագրված օբյեկտների քանակի փոփոխության: Դա բերում է ֆինանսական կայունության ամրապնդման: Սակայն այս դեպքը կարող է տեղի ունենալ միայն այն ժամանակ, երբ ապահովագրական շուկան և շուկայական մրցակցությունը դա թույլատրում են:
2. Ապահովագրական ընկերությունը ավելացնում է ապահովագրված օբյեկտների քանակը, առանց սակագնի և ապահովագրական գումարի փոփոխության: Այս դեպքը ևս բերում է ֆինանսական կայունության ամրապնդման: Այդ նպատակով ընկերությունը պետք է ջանքեր գործադրի ապահովադիրների ներգրավման քաղաքականության բարելավման համար:

Բացի այդ, հարց է առաջանում, արդյոք ապահովագրական ընկերությունը կարող է իր ֆինանսական կայունության մակարդակը ավելացնել մինչև իր ցանկալի

⁹⁸ Mirela Cristea, Can insurance companies control their financial stability? Practical solutions, Munich Personal RePec Archive, August 2008, p. 6-7

մակարդակը և եթե այո, ապա որքան պետք է լինի ապահովագրված օբյեկտների օպտիմալ քանակը: Իսկ եթե հնարավոր չէ ավելացնել ապահովագրված օբյեկտների թվաքանակը, ապա կարելի է արդյոք ցանկալի մակարդակի հասցնել ֆինանսական կայունությունը ավելացնելով ապահովագրական սակագնի մեծությունը:

Հաշվի առնելով վերը նկարագրված դեպքերը, որպեսզի ապահովագրական ընկերությունը ամրապնդի իր ֆինանսական կայունությունը, այն պետք է որոշում կայացնի՝ կամ ավելացնել ապահովագրավճարների մեծությունը՝ հաշվի առնելով շուկայական մրցակցությունը, կամ ավելացնել ապահովագրված օբյեկտների թվաքանակը, որոնք պատկանում են ռիսկի միևնույն մակարդակին: Ընդ որում, շատ կարևոր է հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ ընդհանուր ֆինանսական կայունության մակարդակը հաշվարկելու համար, անհրաժեշտ է դիտարկել ապահովագրական ռիսկերը առանձին-առանձին՝ ըստ դասերի:

Կա ապահովագրավճարների և հատուցումների վրա հիմնված մեկ այլ մոտեցում ևս, որը հենվում է ապահովագրական պորտֆելի վրա: Համաձայն այդ մոտեցման ընկերության ֆինանսական կայունությունը կախված է ապահովագրական պարտֆելից⁹⁹, ըստ որի՝

$$C_{cn} = \sum_{i=1}^n P_i - \sum_{i=1}^n B_i \quad (2.2.8)$$

որտեղ՝

C_{cn} – ապահովագրական պորտֆելի արժեքն է;

n – ապահովագրական պորտֆելի պայմանագրերի քանակն է;

P_i – i -րդ մասնակցի ապահովագրավճարի չափն է (i -րդ պայմանագրի գծով դրամական միավորներով):

B_i – ապահովագրական հատուցման չափն է i -րդ մասնակցին (i -րդ պայմանագրի գծով):

Վերը ներկայացված միջազգային փորձում առկա մոտեցումների հիման վրա մեր կողմից փորձ է արվել կանխատեսել ապահովագրական ընկերությունների ապահովագրավճարների պորտֆելի մեծությունը, քանի որ այն հիմք է ստեղծում

⁹⁹ Яшина Н. М., Обеспечение финансовой устойчивости страховой организации: теория, методология и практика, Автореферат, диссертации на соискание учёной степени доктора экономических наук, Москва – 2008, с.36-38

ֆինանսական կայունության ապահովման համար: Ապահովագրության տեսության մեջ գոյություն ունեն «ապահովագրական պորտֆել» հասկացության տարբեր բնորոշումներ: Այսպես, ապահովագրական պորտֆելը տվյալ տարածաշրջանում ապահովագրված օբյեկտների կամ գործող պայմանագրերի քանակն է: Ապահովագրական պորտֆելը ապահովագրության ստանձնած ապահովագրական ռիսկերի արժեքն է ֆինանսական գործիքների որոշակի հավաքածուով, որոնք ապահովում են ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը համարժեքության, հավասարակշռվածության և արդյունավետության սկզբունքների հիման վրա¹⁰⁰: Ապահովագրական պորտֆելի ճիշտ կանխատեսումը հնարավորություն է ստեղծում ֆինանսական կայունության ապահովման համար, քանի որ համախառն ապահովագրավճարների հիմքում ընկած են ապահովագրական ընկերության կողմից հաշվարկված սակագները, ապահովագրավճարների հիման վրա ձևավորվում են ապահովագրական ընկերության պահուստները, որոնց բավարար մակարդակը ապահովում է հատուցումների վճարումը: Ընդ որում, ապահովագրական պորտֆելի կանխատեսումը ունի մի շարք բարդություններ: Առաջին հերթին բարդությունը պայմանավորված է նրանով, որ ամբողջ պորտֆելը, առանց տրոհելու այն կազմող առանձին ապահովագրության դասերի հնարավոր չէ կանխատեսել, քանի որ յուրաքանչյուր դաս ունի իրեն բնորոշ առանձնահատկություններ: Դա հատկապես բնորոշ է յուրահատուկ կամ առանձնահատուկ ռիսկերին: Այս դեպքում դժվար է կանխատեսել, արդյոք ապահովագրական ընկերությունը կրկին կիրականացնի ապահովագրության այդ դասը թե ոչ (օրինակ՝ օդանավերի ապահովագրություն): Երկրորդ, կանխատեսման համար օգտագործվող հիմնական գործիքները ճշգրիտ չեն կանխատեսում ապահովագրավճարների մեծությունները: Վերլուծության ընթացքում նկատվել է հետևյալ օրինաչափությունը: Առաջին քայլով ամեն մի ապահովագրական ընկերության յուրաքանչյուր տեսակի յուրաքանչյուր հաջորդ եռամսյակի դրությամբ հավաքագրած համախառն ապահովագրավճարների մեծությունը հարաբերվում է նախորդ եռամսյակի դրությամբ հավաքագրած համախառն ապահովագրավճարների մեծությանը: Ստացված մեծությունները ցույց են տալիս համախառն

¹⁰⁰ Яшина Н.М. Обеспечение финансовой устойчивости страховой организации: теория, методология и практика: автореф. дис. д-ра экон. наук. М., 2007, с. 17

ապահովագրավճարների աճի դինամիկան: Հաջորդ քայլով աճի դինամիկայի ցուցանիշների հիման վրա կառուցվել են բոլոր ապահովագրական ընկերությունների ըստ ապահովագրության տեսակների աճի դինամիկան բնութագրող գրաֆիկները: Նկատվել է, որ յուրաքանչյուր տեսակի գրաֆիկ ունի կրկնվելու միտում (Հավելված 23): Ընդ որում, բոլոր տարիների, օրինակ, առաջին եռամսյակների աճի դինամիկան գրեթե նույնն է, դա վերաբերվում է նաև մյուս եռամսյակներին: Այդ օրինաչափությունը հիմք է ծառայում կանխատեսումներ կատարելու համար: Բացի այդ, պարզ է դարձել, որ աճի դինամիկայի որոշ ցուցանիշներ շեղվում են ամենահաճախակի կրկնվող աճի տեմպի արժեքից (կամ շատ բարձր են կամ շատ ցածր):

Այսպիսով, ապահովագրական պորտֆելի կանխատեսումը կատարելու համար առաջարկում ենք՝

1. հաշվել բոլոր 1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ եռամսյակների միջին մեծությունները, միջին քառակուսային շեղումները և դրանց հիման վրա վարիացիայի գործակիցը: Վերջինս ցույց է տալիս ընտրված դիտարկումների համասեռությունը:
2. Եթե վարիացիայի գործակիցը փոքր է 33%-ից, դիտարկումները համասեռ են, հակառակ դեպքում համասեռ չեն:
3. Եթե դիտարկումները համասեռ են, հաջորդ եռամսյակի աճի դինամիկան կարելի է հաշվել դիտարկումների միջին մեծությամբ:
4. Եթե տեղի ունի երկրորդ դեպքը, անհրաժեշտ է դիտարկումները դարձնել միասեռ: Այն է՝ կտրուկ բարձր կամ ցածր աճի տեմպերը հարթեցնել՝ դրանք հավասարեցնելով համապատասխան եռամսյակի ամենահաճախ կրկնվող աճի տեմպին և նոր հաշվարկել աճի ամբողջական միջին տեմպը, որն էլ կարելի է ընդունել որպես կանխատեսվող աճի տեմպ:
5. Կանխատեսման այս մեթոդի ճշտությունը ստուգելու համար կանխատեսվել են բոլոր վեց ապահովագրական ընկերությունների համար 2015թ. բոլոր եռամսյակների աճի դինամիկաները: Ընդ որում վարիացիայի գործակիցը բարձր է 33%-ից ապահովագրության այնպիսի տեսակների համար, ինչպիսիք են առողջության ապահովագրությունը, գույքի ապահովագրությունը, ընդհանուր պատասխանատվության ապահովագրությունը, ֆինանսական վնասների

ապահովագրությունը, օդանավերի ապահովագրությունը: Այսինքն, դիտարկումների անհամասեռությունը բնորոշ է հիմնականում յուրահատուկ ռիսկերին: Այս տեսակների համար վարիացիայի գործակիցը բարձր է 33%-ից միայն առաջին եռամսյակում, ինչը պայմանավորված է նրանով, որ պայմանագրերի մեծ մասը կնքվում կամ վերակնքվում են տարվա սկզբին: Բացի այդ, այս տեսակների համար համախառն ապահովագրավճարների կանխատեսման բարդությունը հիմնականում պայմանավորված է ապահովադիրների վարքագծով և ապահովագրական ընկերության կողմից վնասների կարգավորման քաղաքականությամբ:

6. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ապահովագրական պորտֆելի մեջ առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում ԱՊՊԱ պայմանագրերից հավաքագրվող համախառն ապահովագրավճարների մեծությանը: Նման պարագայում ճիշտ չէ առաջնորդվել դիտարկումների միջին մեծությամբ, այլ պետք է հաշվի առնել ավտոմեքենաների թվաքանակի աճը կամ նվազումը: Ընդ որում, այս օրինաչափությունը պետք է տարածվի պարտադիր ապահովագրության այն տեսակների վրա, որոնք հետագայում կիրականացվեն ՀՀ-ում և որոնց կանխատեսման համար որպես հաշվարկի հիմք պետք է ընդունել ապահովագրվելիք օբյեկտների կամ անձանց կանխատեսվող թիվը:

Հետևաբար առաջարկում ենք գալիք տարվա եռամսյակների համար համախառն ապահովագրավճարների (բացի ԱՊՊԱ-ից և իրականացվելիք պարտադիր ապահովագրության այլ տեսակներից) կանխատեսվող աճի տեմպը հաշվարկել հետևյալ բանաձևերի միջոցով (2.2.9), (2.2.10), (2.2.11), (2.2.12)¹⁰¹

$$\begin{cases} X_{i \text{ կանխ.}} = X_{i \text{ միջ.}}, \text{ եթե } V_i \leq 33\% \\ X_{i \text{ կանխ.}} = (X_{i \text{ միջ.}})', \text{ եթե } V_i > 33\% \end{cases} \quad (2.2.9)$$

$$V_i = \frac{\delta_i}{X_{i \text{ միջ.}}}, \quad i = 1, \dots, n \quad (2.2.10)$$

$$U\varphi_{2i} = X_{i \text{ կանխ.}} * U\varphi_{i, n-1, m-1} \quad (2.2.11)$$

$$\sum_{i=1}^n X_{i \text{ կանխ.}} = (X_{1 \text{ կանխ.}} + X_{2 \text{ կանխ.}} + \dots + X_{n \text{ կանխ.}}) \pm \varepsilon, \quad (2.2.12)$$

որտեղ՝

¹⁰¹ Բանաձևերը առաջարկվել են հեղինակի կողմից

$X_{i \text{ կանխ.}}$ -ն՝ գալիք եռամսյակի i -րդ դասի գծով համախառն ապահովագրավճարների աճի տեմպն է,

$X_{i \text{ կանխ.}}^{nm}$ -ը՝ n -րդ տարվա m -րդ եռամսյակի i -րդ դասի գծով համախառն ապահովագրավճարների կանխատեսվող աճի տեմպն է,

$X_{i \text{ միջ.}}$ -ը՝ ապահովագրության i -րդ դասի գծով դիտարկումների միջին մեծությունն է, $(X_{i \text{ միջ.}})'$ -ն՝ ապահովագրության i -րդ դասի գծով հարթեցված միջին մեծությունն է, ընդ որում հարթեցված միջինն առաջարկում ենք հաշվել հետևյալ կերպ: Հաշվել շարքի բոլոր դիտարկումների միջին մեծությունը և ակնհայտ բարձր կամ ցածր արժեքները փոխարինել միջին մեծությամբ: Գործընթացը կրկնել այնքան անգամ, մինչև որ վարիացիայի գործակիցը դառնա փոքր 33%-ից¹⁰²:

V_i -ապահովագրության i -րդ դասի գծով վարիացիայի գործակիցն է,

$i=1, \dots, n$ -ն՝ ապահովագրական ընկերության կողմից իրականացվող ապահովագրության տեսակներն են,

$\sum_{i=1}^n X_{i \text{ կանխ.}}$ -ն՝ գալիք եռամսյակի համար համախառն ապահովագրավճարների կանխատեսվող մեծությունն է,

$U_{i,n-1,m-1}^{\mathcal{U}}$ -ը՝ $n-1$ -րդ տարվա $m-1$ -րդ եռամսյակի դրությամբ i -րդ դասի գծով հավաքագրված համախառն ապահովագրավճարների մեծությունն է,

$U_{2,i}^{\mathcal{U}}$ -ն՝ համախառն ապահովագրավճարների կանխատեսվող մեծությունն է,

δ - ն՝ միջին քառակուսային շեղումն է:

- բանաձևի մեջ δ - ի ներառման անհրաժեշտությունը կարող է առաջանալ այն դեպքում, երբ, օրինակ, ապահովագրական ընկերությունը պլանավորում է ապահովագրական նոր պրոդուկտի վաճառք: Բացի այդ, պետք է հաշվի առնել նաև այն հանգամանքը, որ հաջորդ հաշվետու ժամանակաշրջանում ապահովագրական ընկերությունը կարող է չիրականացնել յուրահատուկ կամ առանձնահատուկ դիսկերի ապահովագրություն (օրինակ՝ օդանավերի ապահովագրություն, կամ օդանավերի օգտագործումից բխող պատասխանատվության ապահովագրություն):

¹⁰² Иода Е.В., Герасимов Б.И., “Статистика”: Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2004, с. 20

Մեր կողմից նման մոտեցում մշակվել է, որպեսզի պարզ լինի, թե ապահովագրական ընկերությունը միջինում որքան ապահովագրավճարների մուտք կունենա հաջորդ եռամսյակում: Այդ իսկ պատճառով, առաջարկվող մոտեցման համաձայն, ակնհայտորեն բարձր մեծությունները հարթվում են: Ապահովագրավճարների պորտֆելի կանխատեսման դեպքում սխալ կլիներ նաև բաշխման ֆունկցիաների կիրառումը և TVaR մոտեցումը, քանի որ ընկերությունը պետք է պատրաստ լինի կանխատեսվող տարում միջինում հավաքագրած ապահովագրավճարների մեծությամբ կատարել այն հատուցումները, որոնք կանցնեն Tail VaR մեծությունը, որի մասին առավել մանրամասն կխոսվի ատենախոսության 3-րդ գլխում:

Վերոնշյալ բանաձևի միջոցով կատարվել են 2015թ. 4-րդ եռամսյակի դրությամբ համախառն ապահովագրավճարների մեծությունների կանխատեսումներ՝ ըստ ապահովագրության տեսակների: Հավելված 24-ում ներկայացվել է Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի ապահովագրավճարների պորտֆելի կանխատեսումը 2016թ. համար: Ընդ որում ստացված արդյունքները փաստում են մեթոդի կիրառելիության մասին, քանի որ փաստացի և կանխատեսված մեծությունների տարբերությունը բավականաչափ փոքր է ստացվել: Յուրաքանչյուր ապահովագրական ընկերության համար ապահովագրության յուրաքանչյուր տեսակի գծով կանխատեսվող համախառն ապահովագրավճարների մեծությունների հաշվարկը կատարելուց հետո միայն կարելի է իրականացնել ամբողջ շուկայում համախառն ապահովագրավճարների մեծությունների կանխատեսում:

Այսպիսով, ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը և ֆինանսական դրությունը գնահատելիս, կարող ենք եզրակացնել, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ունենալով CAMELS ցուցանիշների համակարգ չունեն ԱՄՀ-ով սահմանված ցուցանիշների երկրորդ խումբը՝ սթրես թեսթավորման ցուցանիշների համակարգը: ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների գործունեությունը վերահսկող մարմնի կողմից չկա օրենսդրական պահանջ, որ ընկերությունները իրենց ֆինանսական

կայունությունը գնահատելիս կիրառեն սթրես սցենարներ, որոնք կարող են ժամանակին կանխել անկայունությունը:

Հարկ է նշել, որ ապահովագրական ընկերությունները ամբողջովին չեն օգտագործում իրենց ֆինանսական ներուժը: ՀՀ ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը գնահատելուց և առկա խնդիրները պարզելուց հետո գնահատվել է ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրությունը 2 եղանակով՝

- ֆինանսական, այսինքն՝ ֆինանսական համապատասխան ցուցանիշների համակարգի կիրառման միջոցով,
- մարքեթինգային, այսինքն՝ SWOT վերլուծության միջոցով:

Վերլուծության արդյունքում պարզ դարձավ, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները պետք է վերանայեն իրենց կապիտալի կառուցվածքը և դրա մեջ ներառեն աղետային ռիսկերի գործոնը, վերաապահովագրական ընկերություններից կախվածության աստիճանը նվազեցնելու համար:

ԳԼՈՒԽ 3

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության բարելավումն ու կանխատեսումը

3.1 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ սահմանվող պահանջների կատարելագործման ուղիները

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության բարելավման նպատակով ուսումնասիրվել են բոլոր մայրցամաքների բոլոր այն երկրների վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ կիրառվող պահանջները, որտեղ որ դրանք գործում են և սահմանված են օրենսդրորեն:

Լատինական Ամերիկայում, բացառությամբ որոշ երկրների, վճարունակության կարգավորումը հիմնված է եվրոպական Solvency I մոտեցման վրա որոշակի ձևափոխումներով, որոնք հաշվի են առնում կոնկրետ երկրի առանձնահատկությունները (2011թ.-ից այդ երկրներում ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության կարգավորման վերաբերյալ որոշակի փոփոխություններ են տեղի ունեցել¹⁰³, մասնավորապես, որոշ երկրներ Solvency II-ին անցման ընթացքում են): Վճարունակության մարժայի պահանջները հիմնված են հետևյալ երկու բաղադրիչների վրա՝

- Վճարունակության նվազագույն պահանջներ, որոնք մեծամասամբ հիմնված են ապահովագրավճարների և պահուստների վրա:

- Այս պահանջները ծածկելու համար առկա պահուստներ, որոնք բնորոշվում են հետևյալ կերպ՝ կապիտալ գումարած թույլատրելի ակտիվներ:

Վճարունակության մարժան հաշվարկվում է, որպես ապահովագրողի կապիտալի գերազանցում Նվազագույն Կապիտալի Պահանջների՝ (ՆԿՊ) նկատմամբ, որը հետևյալ երկու հաշվարկված մեծություններից առավելագույնն է՝

Առաջին՝ համեմատությունը կատարվում է գործունեություն իրականացնելու համար անհրաժեշտ բացարձակ նվազագույն վճարված կապիտալի հիման վրա՝

¹⁰³ Aon Benfield Analytics , Latin America Solvency, Regulation, Non-Life Solvency Calculations for Selected Latin American Countries, May 2011, p. 4

- ՆԿՊ ոչ կյանքի ապահովագրության համար գումարած կապիտալի լրացուցիչ պահանջներ գործունեության յուրաքանչյուր տեսակի համար:

Երկրորդ՝ վճարունակությամբ պահանջվող նվազագույն կապիտալի պահանջներ, որոնք հիմնված են հետևյալ երկու ռիսկերից առավելագույնի վրա՝

- Ապահովագրավճարներ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում հավաքագրված ապահովագրավճարները բազմապատկվում են ապահովագրողի սեփական պահման գործակցով և շուկայական ապահովագրավճարների մեծության նվազման գործակցով:
- Պահանջներ/Վնասներ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում տեղի ունեցած վնասները, որոնք ճշտված են արժեզրկմամբ, բազմապատկվում են ապահովագրողի սեփական պահման գործակցով և շուկայական հայցերի նվազման գործակցով: Ապահովագրողի կողմից ֆրոնտինգավորումից խուսափելու համար, ապահովագրողի սեփական պահման գործակցը պետք է լինի մեծ կամ հավասար շուկայական պահման գործակցից:

Լատինական Ամերիկայի ապահովագրական ընկերությունների կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ սահմանված պահանջները մանրամասն ներկայացված են Հավելված 25-ում: Լատինական Ամերիկայի երկրների ապահովագրական ընկերությունների համար սահմանվում է նվազագույն կապիտալի չափ, իսկ վճարունակության համար անհրաժեշտ կապիտալի չափը հաշվարկվում է ապահովագրավճարների կամ հատուցումների մեթոդով հետևյալ սկզբունքներով՝

- ռիսկի գործակից՝ 1 տարվա ընթացքում հավաքագրված կամ համախառն ապահովագրավճարներ՝ սեփական պահման գործակից,
- ռիսկի գործակից՝ 3 տարվա ընթացքում բավարարված հայցերի միջին մեծություն՝ սեփական պահման գործակից,
- այլ, մասնավորապես, վերաապահովագրության հետ կապված հաշվարկներ,
- կապիտալի կամ վճարունակության հաշվարկներում այլ ռիսկեր ներառված չեն:

Լատինական Ամերիկայում ապահովագրական ընկերությունների գործունեության կարգավորումը ուղեկցվում է վճարունակության և ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի առավել բարդ մոտեցման վրա¹⁰⁴: Օրինակ՝ Մեքսիկայում 2015թ.-ից գործում է

¹⁰⁴ EY, Building a better working world, Global Insurance Outlook, 2014, p.41-42

կարգավորման ամենաառաջատար մոտեցումը, որը պայմանավորված է Solvency II-ի կապիտալի նկատմամբ ներկայացված պահանջների ներդրման մտադրությամբ: Այդ առումով Մեքսիկան կլինի առաջինը ամբողջ Լատինական Ամերիկայում:

Ասիական-խաղաղօվկիանոսյան տարածաշրջանի երկրների համակարգը մոտենում է Solvency II-ի եռասկզբունք կառավարման համակարգին, քանի որ ապահովագրության ոլորտը գործում է պայմանագրերի թվաքանակի աճի և ավելացող բարդության ներքո¹⁰⁵: Օրինակ, Չինաստանի ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության կարգավորման երրորդ սերնդի համակարգը: (Գծապատկեր 3.1.1):

Այն հետևում է Solvency II-ի եռասկզբունք պահանջներին (կապիտալի քանակական պահանջներ, որակական վերահսկողություն, հաշվետվությունների ներկայացում/շուկայական կարգապահություն): Անցումը կատարվում է փուլային եղանակով հետևյալ սխեմայով՝ ներդնելով Solvency II համակարգի 3 սկզբունքները (Pillar 1-3):

Տարածաշրջանում Solvency II-ի 2-րդ սկզբունքին համապատասխանեցնելը ևս մեկ կարևորագույն նպատակ է, որը իրագործելու համար ընկերությունների կողմից սահմանվում է ձեռնարկությունների ռիսկի կառավարման (Enterprise risk management) ընթացակարգ, իսկ վերահսկողները հարմարեցրել են «ներքին կապիտալի համապատասխանության» գնահատման գործընթացը, որը նման է բանկային ոլորտին:

¹⁰⁵ EY, Building a better working world, Global Insurance Outlook, 2014, p.7-8

Վճարունակության պահանջներ		
Կապիտալի նկատմամբ սահմանվող քանակական պահանջներ	Վերահսկողության նկատմամբ սահմանվող որակական պահանջներ	Շուկայական կարգավորման մեխանիզմ
1. Կապիտալի պահանջներ * Ապահովագրական ռիսկ * Շուկայական ռիսկ * Վարկային ռիսկ * Խելամիտ վերահսկողություն * Ակտիվների կարգավորում 2. Առկա կապիտալ 3. Կապիտալի մակարդակներ 4. Վճարունակության դինամիկ թեսթ 5. Միջամտում	1. Ընդհանուր ռիսկի ռենկինգավորում * Գործառնական ռիսկ * Համբավի ռիսկ * Ռազմավարական ռիսկ * Իրացվելիության ռիսկ 2. Վճարունակության հարթեցման ռիսկի կառավարման պահանջներ և գնահատում 3. Ստուգումներ տեղում և վերլուծություններ 4. Միջամտում	1. Տեղեկատվության բացահայտումը հանրությանը 2. Կապիտալի արժեքի գնահատման նկատմամբ վերահսկող մարմնի կողմից ստույգ պահանջների սահմանում
Ընկերության վճարունակության կառավարման սեփական մոտեցում		
Վճարունակության բավարարության գործակիցներ, Առկա կապիտալ, Նվազագույն պահանջվող կապիտալ		
• Նվազագույն վճարունակության բավարարման գործակիցներ • Համակողմանի վճարունակության բավարարման պահանջներ • Ռիսկի ընդհանուր ռենկինգավորում		

Գծապատկեր 3.1.1 Չինաստանի ապահովագրական ընկերությունների նոր սերնդի վճարունակության համակարգի կառուցվածքը¹⁰⁶

Ասիական խաղաղօվկիանոսյան տարածաշրջանի երկրների ապահովագրական ընկերությունների կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ սահմանված պահանջները մանրամասն ներկայացված են Հավելված 26-ում, որի տվյալները ամփոփելով կարող ենք ասել, որ

- տարածաշրջանի գրեթե բոլոր երկրները Solvency II համակարգին անցման փուլում են,
- տարածաշրջանի բոլոր երկրներում սահմանվում են նվազագույն կապիտալի պահանջներ (MCR),

¹⁰⁶ EY, Building a better working world, Risk-based capital and governance in Asia-Pacific: emerging regulations, 2015, p.4

- վճարունակ կապիտալի պահանջները հիմնվում են վճարունակության մարժայի, ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի և վճարունակության մարժայի գործակցի հաշվարկման վրա,
- ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի (RBS) հաշվարկը հիմնված է ամերիկյան, կանադական կամ ավստրալական RBS մոդելների վրա:

Եվրամիության անդամ երկրների ապահովագրական ընկերությունները ներկայումս անցում են կատարում Solvency I համակարգից Solvency II համակարգին: Եվրոպայի Ապահովագրական և պրոֆեսիոնալ կենսաթոշակների մարմինը (EIOPA) բնորոշում է եռասկզբունք (3 Pillar) համակարգը՝ որպես Solvency II պահանջների խմբավորման եղանակ, որի նպատակը կապիտալի բավարարության խթանումն ու որոշումների կայացման առավել բարձր մակարդակի, վերահսկողության գործընթացի զարգացման առաջնահերթությունն է:

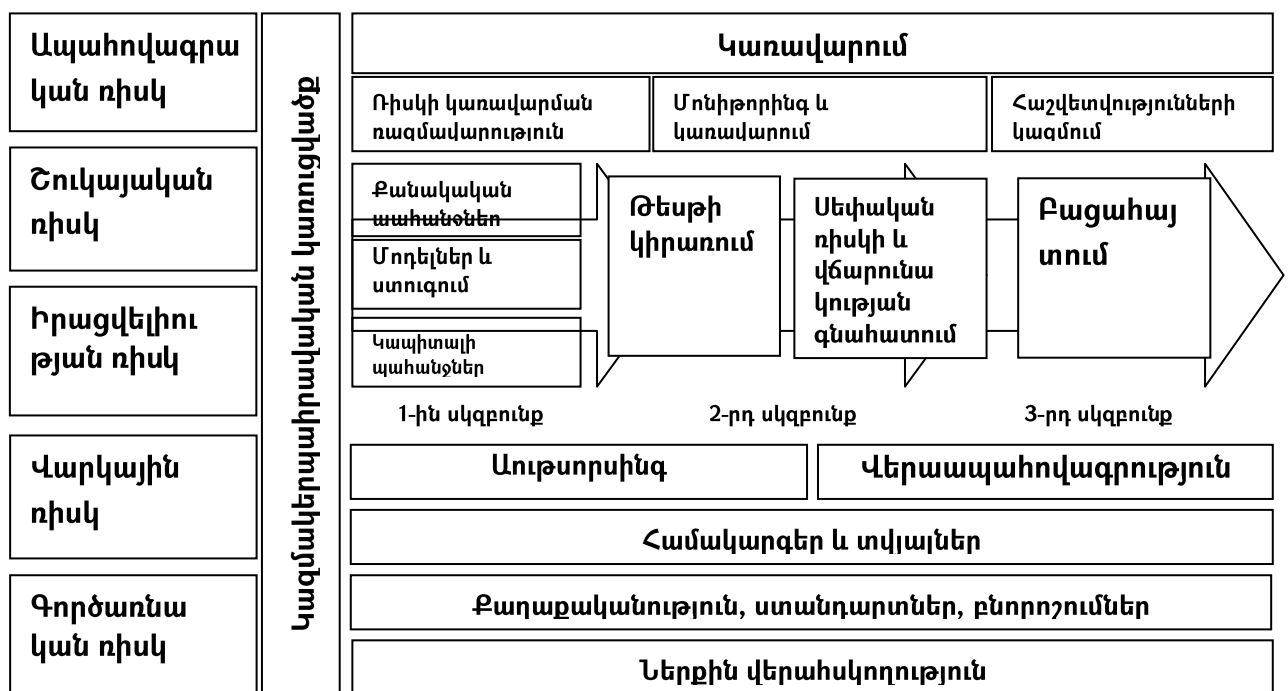
Solvency I համակարգը չնայած սահմանել էր ապահովագրական ընկերությունների նվազագույն կապիտալի իրատեսական պահանջներ, սակայն չէր արտացոլում այն իրական ռիսկը, որին բախվում էին ապահովագրական ընկերությունները: Մինչ դեռ Solvency II համակարգը պահանջում է ակտիվների և պարտավորությունների ներդաշնակ գնահատում: Բացի այդ Solvency II համակարգի հիմնական առանձնահատկությունը ապահովագրական ընկերությունների նվազագույն կապիտալի և վճարունակության գնահատման եռասկզբունք (3 Pillar approach) համակարգի առկայությունն է, որը թույլ է տալիս առավել իրատեսորեն գնատահել այն ռիսկերը, որոնց բախվում է ապահովագրական ընկերությունը:

Pillar 1.-ներառում է ապահովագրական ընկերության նկատմամբ սահմանվող քանակական պահանջները: Այս սկզբունքի հիմնական նպատակն այն է, որ ապահովագրական ընկերությունները ձևավորեն ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի բավարար մակարդակ:

Pillar 2.-ներառում է ապահովագրական ընկերության նկատմամբ սահմանվող որակական պահանջները: Այս սկզբունքի հիմնական նպատակը կապված է ապահովագրական ընկերության ռիսկերի կառավարման բարձրագույն չափանիշների սահմանման հետ:

Pillar 3.-տարեկան հաշվետվությունների ներկայացումը վերահսկող մարմինն և վճարունակության ու ֆինանսական կայունության հետ կապված վերլուծությունների ներկայացումը հանրությանը:

Omibus II-ի երկար սպասված համաձայնագիրը և նրա ներդրման ժամանակահատվածի կարևորությունը (2016թ. հունվարի 1), դարձնում են Solvency II-ը կարգավորման առաջատար: Omibus II-ի համաձայնագրի ներդրումը կհստակեցնի Solvency II-ի 2016թ. վերջնական ներդրման հնարավորությունները: Solvency II եռասկզբունք մոտեցումը ներկայացված է հետևյալ գծապատկերում (Գծապատկեր 3.1.2):

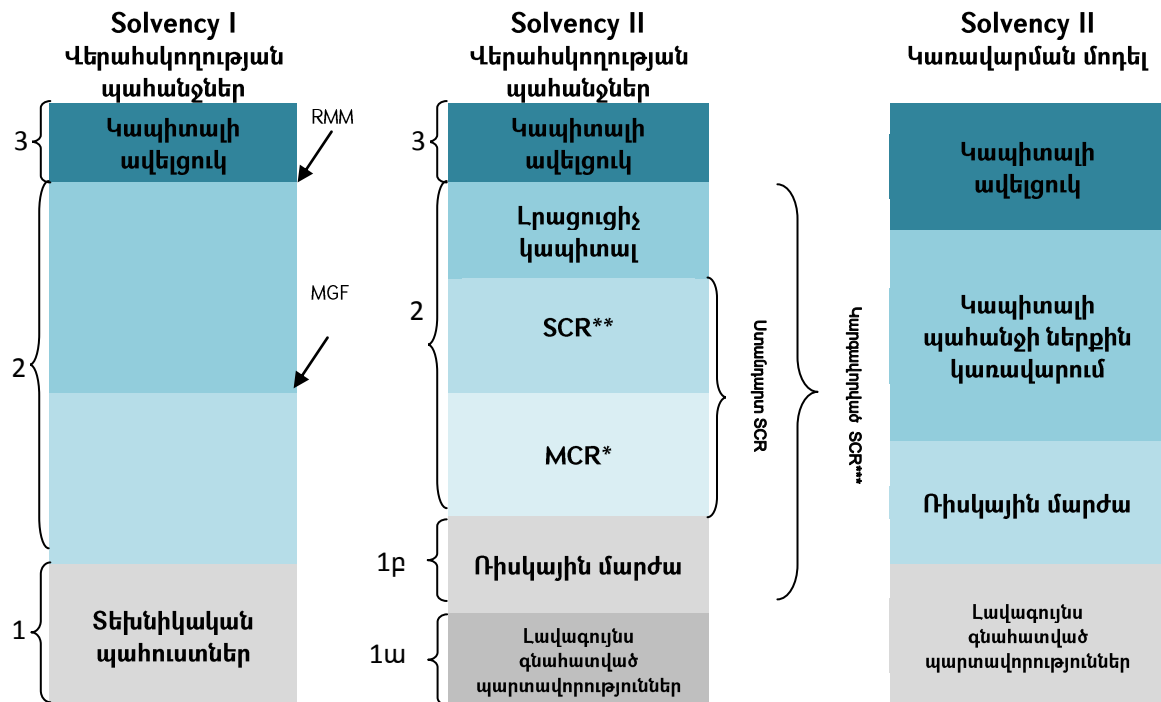

Գծապատկեր 3.1.2

Եվրամիության անդամ երկրների կողմից Solvency II համակարգի ներդրման քայլերի հաջորդականությունը եռասկզբունք մոտեցմամբ (3 pillar approach)¹⁰⁷

Solvency I և Solvency II համակարգերի տարբերությունները ներկայացված են հետևյալ գծապատկերի միջոցով (Գծապատկեր 3.1.3)՝

¹⁰⁷ KPMG, Solvency II, A closer look at the evolving process transforming the global insurance industry 2011, p.9

1. Տեխնիկական պահուստների չափ, որը համապատասխանում է պարտավորությունների մարմանը
 - ա. պարտավորությունների լավագույն գնահատում
 - բ. շուկայական արժեքի մարժա
2. Վերահսկվող կապիտալի պահանջներ
3. Կապիտալի չափ, որը ապահովագրական ընկերությունը ձևավորում է վերահսկման պահանջներից զատ
 - *MCR-վերահսկվող կապիտալի նվազագույն մակարդակ
 - **SCR-վերահսկվող կապիտալի ռիսկի վրա հիմնված (risk based) մակարդակ
 - ***Կարգավորված SCR-SCR-ի այն մակարդակն է, որը ներառում է Solvency II-ի 2-րդ սկզբունքի համաձայն սահմանված լրացուցիչ կապիտալի պահանջները

Գծապատկեր 3.1.3 Solvency I և Solvency II համակարգերի տարբերությունները¹⁰⁸

Ինչպես երևում է գծապատկեր 3.1.3-ից, Solvency II-ի հիմնական տարբերությունը Solvency I-ից նվազագույն կապիտալի և վճարունակ կապիտալի նկատմամբ պահանջների, լավագույնս գնահատված պարտավորությունների և ռիսկային մարժայի առկայությունն է:

Լավագույնս գնահատված պարտավորությունները սպասվելիք ապագա դրամական հոսքերի ներկայիս արժեքի անկողմնակալ գնահատումն են¹⁰⁹: Այլ կերպ ասած՝ դրամական հոսքերը լավագույնս գնահատվում են առանց լրացուցիչ ռիսկային մարժա հաշվի առնելու: Սակայն չի կարելի ասել, որ լավագույնս գնահատված

¹⁰⁸ KPMG, Solvency II, A closer look at the evolving process transforming the global insurance industry 2011, p.5

¹⁰⁹ Society of Actuaries, Article from: Risk Management, Issue 15, March 2009, p. 42

պարտավորությունները բավարար են ապահովագրական ընկերության պարտավորությունները մարելու համար: Ապահովագրական ընկերությունը կարող է բախվել անսպասելի աղետային ռիսկերի, որոնց հետևանքները ծածկելու համար իր միջոցները կարող են չբավարարել: Այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտություն է առաջանում, որ ապահովագրական ընկերությունները իրենց լավագույնս գնահատված պարտավորություններից բացի ձևավորեն նաև ռիսկային մարժա: Solvency II համակարգի ներդրման թերևս ամենաբարդ խնդիրը կապված է ռիսկային մարժայի հնարավորինս ճիշտ մակարդակի որոշման հետ: Ռիսկային մարժան տեխնիկական պահուստների այն մակարդակն է, որն անհրաժեշտ է ապահովագրական ընկերությանը իր պարտավորությունները մարելու համար: Բացի այդ ռիսկային մարժան ավելացնում է տեխնիկական պահուստների լավագույնս գնահատված մակարդակը՝ հասցնելով այն տեսական մակարդակին, որն անհրաժեշտ է ստանձնած պարտավորությունները վերաապահովագրողին փոխանցելու համար ¹¹⁰: Գոյություն ունի ռիսկային մարժայի հաշվարկման երկու հիմնական մեթոդ՝ տոկոսային և կապիտալի արժեքի: Տոկոսային մեթոդի համաձայն՝ նախօրոք սահմանված կրիտիկական տոկոսային արժեքից (օրինակ Ավստրալիայում այն սահմանվում է 75%) հանվում է լավագույնս գնահատված պարտավորությունների տոկոսային արժեքը: Ինչ վերաբերվում է ըստ կապիտալի մեթոդի հաշվարկմանը, ապա դրանք բազմազան են, որոնցից ամենատարածվածը վճարունակության շվեյցարական թեսթն է (Swiss Solvency Test): Այս թեսթի համաձայն ռիսկային մարժան հաշվարկվում է հետևյալ կերպ¹¹¹

$$\text{Ռիսկային մարժա ըստ կապիտալի արժեքի} = CoC \sum_{t=0}^n \frac{SCR_t(t)}{(1+i_t)^t} \quad , \quad (3.1.1)$$

որտեղ՝

CoC- տրված մեծություն է, որը հավասար է 6%,

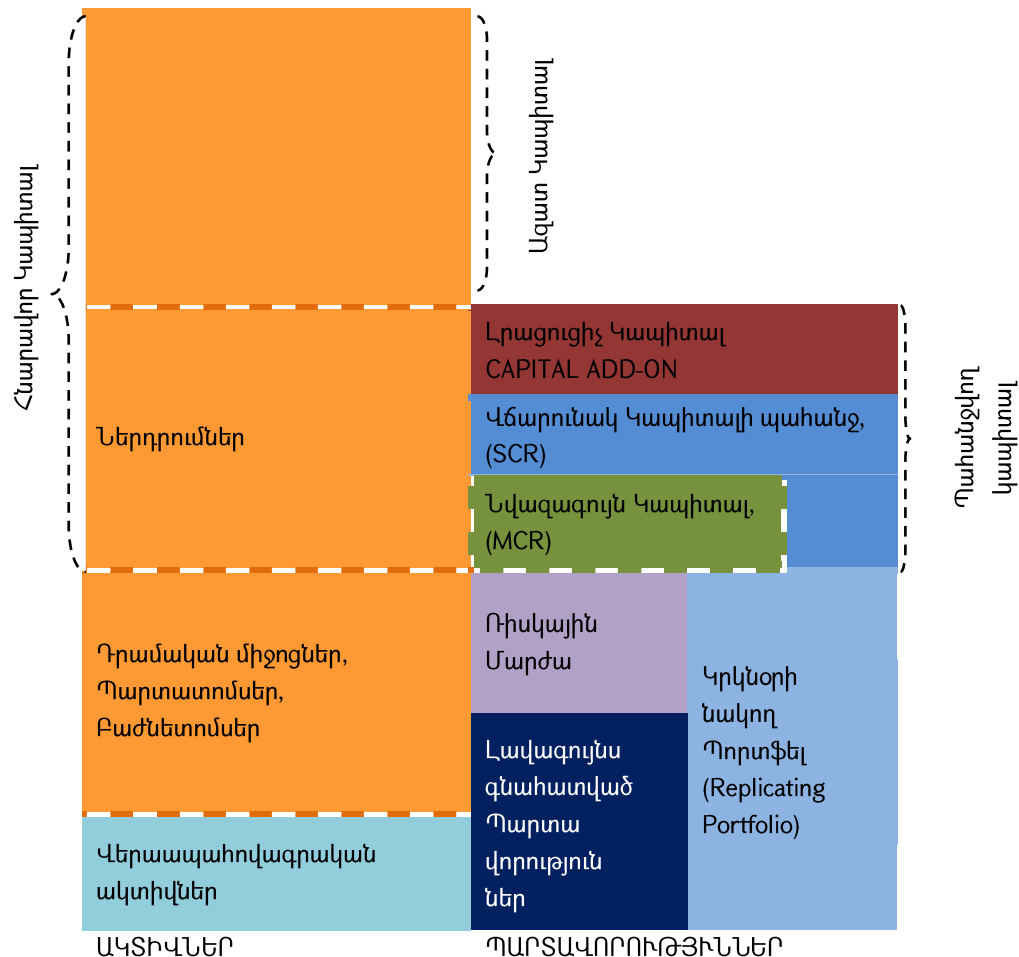
SCR- վճարունակ կապիտալի պահանջն է, ապագա ժամանակաշրջանում SCR-ի մեծությունը անհայտ է և հենց այդտեղ է ընկած հաշվարկման ամբողջ դժվարությունը, t-ապահովագրական ընկերության գործունեության տարին է,

¹¹⁰ Arthur J. Zaremba, FCAS, MAAA, Manager, PwC, How to Estimate Risk Margins Under Solvency II, 22 May 2012, p.5

¹¹¹ Tekst Jelmer Lantinga, The risk margin under Solvency II, p.1, www.ag-ai.nl/download/897-14-4-scriptie.pdf

ի- ն ոչ ռիսկային տոկոսադրույքն է:

Solvency II համակարգի ներդրման արդյունքում փոխվելու է նաև ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշռի տեսքը: Մասնավորապես, ապահովագրական ընկերությունները պետք է ստույգ դասակարգեն իրենց ակտիվները ըստ ռիսկայնության, իսկ պարտավորությունները պետք է լինեն լավագույնս գնահատված (Գծապատկեր 3.1.4):

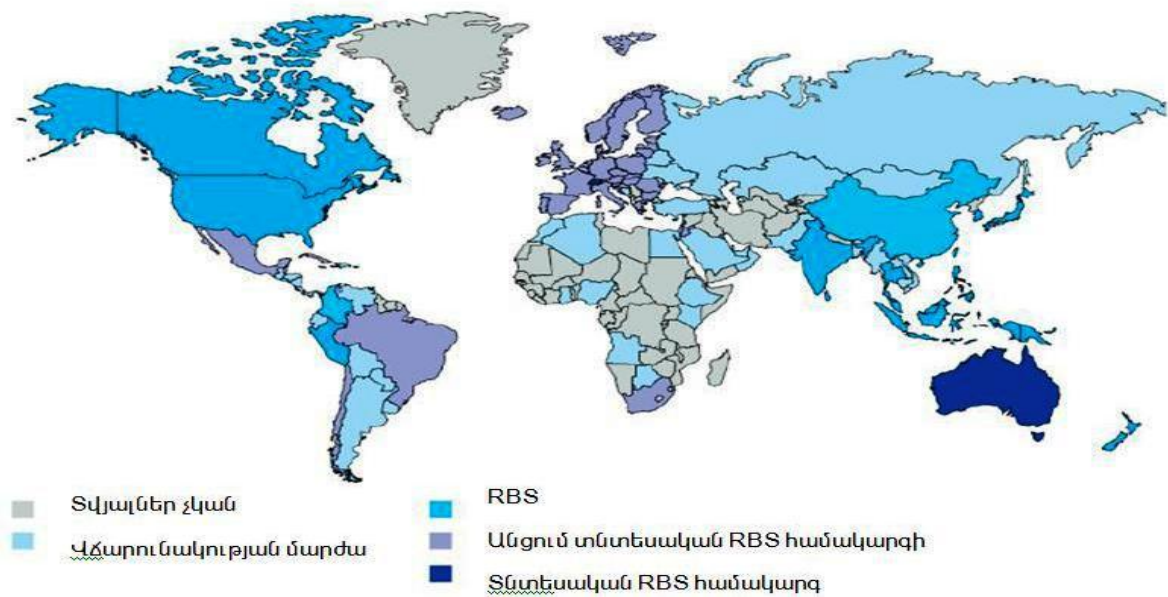
Գծապատկեր 3.1.4 Solvency II համակարգի շրջանակներում ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշռի տեսքը¹¹²

Ինչ վերաբերվում է ԱՄՆ-ի և Կանադայի ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության նկատմամբ սահմանվող պահանջներին, ապա դրանք հիմնված են ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի (RBS) հաշվարկման վրա: Չնայած այս երկու երկրներն էլ ներդրել են RBS համակարգը, սակայն այդ համակարգերը միմյանցից տարբերվում են: Տարբերությունները հետևյալն են՝

¹¹² Aon Benfield Analytics, Latin America Solvency Regulation, Non-Life Solvency Calculations for Selected Latin American Countries, May 2011, p.6

1. հատուցումների ընդգրկումը RBS-ի հաշվարկում: Այն է, կանադական մոդելում հատուցումներին շատ քիչ տեսակարար կշիռ է հատկացվում, մինչ դեռ ԱՄՆ-ում այն ընդգրկվում է RBS-ի հաշվարկում մինչև 40% տեսակարար կշռով, իսկ երկրորդ մեծ տեսակարար կշիռը (20%) հատկացվում է ապահովագրավճարներին:
2. Կանադական և ԱՄՆ-ի ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման հիմնական տարբերություններն են՝
 - կանադական մոդելում անհատականացվում են պահուստների և վաստակած ապահովագրավճարների գործակիցները,
 - քառակուսի արմատի օրենքը , որը ներդրված է ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման ԱՄՆ-ի տարբերակում, որը հաշվի է առնում ռիսկի կորելյացիայի բացակայությունը,
 - ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման ժամանակ, ի տարբերություն ԱՄՆ-ի մոդելի, կանադական մոդելը հաշվի է առնում աղետների ռիսկը:

Կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ առկա ռեժիմների առանձնահատկությունների վերլուծությունը բոլոր այն երկրներում, որտեղ գործում է լայն տարածում գտած այս կամ այն ռեժիմը, թույլ է տալիս եզրակացնել հետևյալը՝
1. Աշխարհում լայն տարածում են գտել կապիտալի և վճարունակության գնահատման հետևյալ ռեժիմները՝ ա.վճարունակության մարժայի, բ. ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի, գ. տնտեսական, դ. անցում ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի, ե. տնտեսական, ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի ռեժիմները (Գծապատկեր 3.1.5),

Գծապատկեր 3.1.5 Վճարունակության նկատմամբ պահանջները աշխարհում ըստ երկրների¹¹³

2. Որոշ երկրներ կապիտալի և վճարունակության բավարարության հաշվարկը իրականացնելիս չեն սահմանափակվում միայն RBC մոտեցմամբ՝ կիրառելով նաև վճարունակության մարժայի գործակիցը՝ որպես ապահովագրական ընկերությունների գործունեության առավել իրատեսական գնահատական:
3. Ապահովագրական ընկերությունների կապիտալի և վճարունակության գնահատման ամենաիրական, սակայն և միևնույն ժամանակ ներդրման տեսանկյունից ամենաբարդը Solvency II համակարգն է և ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի մոտեցմամբ հաշվարկը:
4. Solvency II համակարգը առավել արդյունավետ գործում է այն երկրներում, որոնք կիրառում են ոչ թե վճարունակության ստանդարտ բանաձև, այլ ներքին մոդելներ (օրինակ Ավստրալիա), որոնք թույլ են տալիս իրատեսորեն գնահատել ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը:

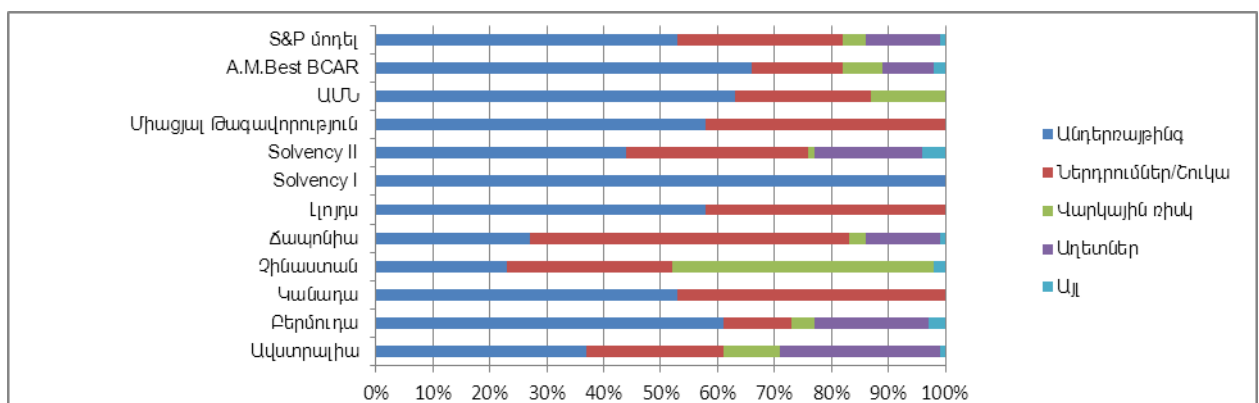
Ինչպես երևում է գծապատկեր 3.1.5-ից, աշխարհի երկրների մեծամասնությունը կապիտալի նվազագույն պահանջների և վճարունակության հաշվարկման ժամանակ հիմք են ընդունում ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման համակարգը: Դա

¹¹³ Insurance Information Institute, Global Insurance Capital Standards Origin, Perspectives and Impact on U.S. Markets, December 2015 , p.25

այնպիսի համակարգ է, որտեղ կապիտալի նվազագույն պահանջը հիմնված է այն ռիսկի կամ ռիսկերի վրա, որոնց բախվում է ապահովագրական ընկերությունը¹¹⁴: Բացի այդ, երկների մեծամասնությունը արդեն իսկ Solvency II համակարգի ներդրման փուլում է:

Ընդհանուր առմամբ ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման հիմքում ընկած են հետևյալ ռիսկերը՝ անդերոայթինգային ռիսկ (վնասների պահուստ և ապահովագրավճարներ), ներդրումային/շուկայական ռիսկ, վարկային ռիսկ, աղետների ռիսկ, այլ (օրինակ՝ գործառնական ռիսկ):

Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման մեջ ներառվող ռիսկերի տոկոսային հարաբերակցությունը տարբեր երկրներում և վարկանիշային կազմակերպությունների կողմից առաջարկված հաշվարկներում տարբեր է (Գծապատկեր 3.1.6)

Գծապատկեր 3.1.6 RBS-ի հաշվարկման մեջ ներառվող ռիսկերի տոկոսային հարաբերակցությունը տարբեր երկրներում և վարկանիշային կազմակերպությունների կողմից առաջարկված հաշվարկներում¹¹⁵

Գծապատկեր 3.1.6-ից պարզ երևում է, որ ներկայացված բոլոր մոդելներում ռիսկի ամենամեծ տեսակարար կշիռը պատկանում է անդերոայթինգին, իսկ Solvency I-ի դեպքում այն կազմում է 100%: Ռիսկի 2-րդ տեսակը կապված է ներդրումային ռիսկի հետ, որը պայմանավորված է կապիտալի նկատմամբ հաշվարկվող տոկոսների, իրացվելիության հետ: Տարբեր մոդելներում այն տատանվում է 17-50% շրջանակներում: Վարկային ռիսկը կապված է վերաապահովագրական ակտիվների և

¹¹⁴ European commission, DG Internal market, Financial institutions, Insurance, markt/2085/01-en, orig. Fr, note to the solvency subcommittee, Brussels, 11 October 2001, Markt/c2/of d(2001), p.1

¹¹⁵ AON Benfield, Regulatory capital Requirements On The Rise, June 2009, p.9

այլ դեբիտորական պարտավորության հետ: Օրինակ՝ Չինաստանում վարկային ռիսկի տոկոսային կշիռը կախված է վերաապահովագրական ակտիվների տարիքից և զուտ ՉԱՊ-ի մեծությունից: Զուտ ՉԱՊ-ի կարգավորումը բավականին պահպանողական է և խստ վերահսկվում է Չինաստանում: Համաձայն չինական մոդելի, զուտ ՉԱՊ-ի հաշվի չառնելը բավականին նվազեցնում է վարկային ռիսկը, քանի որ վերաապահովագրական ընկերության սնանկացումը չի ազատում ապահովագրական ընկերությանը իր պարտավորությունների կատարումից: Մինչ դեռ Կանադայում վարկային ռիսկի մասնաբաժինը համեմատաբար փոքր է և հիմնականում արտացոլում է այն վերաապահովագրական ակտիվների ռիսկը, որը կապված է չթույլատրված (unauthorized) վերաապահովագրողների հետ: Միացյալ Թագավորությունում, Լյուդսի կանոնակարգերում վարկային ռիսկը ներառված է ակտիվների ռիսկի հաշվարկի մեջ: Իսկ Solvency I-ում ընդհանրապես չի նշվում վարկային ռիսկի մասին: ԱՊՀ երկրների ապահովագրական շուկայի վերլուծության համար ընտրվել է Ռուսաստանի Դաշնությունը: Ընդ որում, ՌԴ-ում կան վճարունակության հաշվարկման և տեսական և օրենսդրական մոտեցումներ:

Տեսական մոտեցումներից առանձնակի ուշադրության է արժանի Ռ.Յուլդաշևի և Դ.Շապլիկոյի բնորոշումը, ըստ որոնց տարբերում են ապահովագրական ընկերությունների տեխնիկական և փաստացի վճարունակություն: Տեխնիկական վճարունակություն ասելով՝ պետք է հասկանալ այնպիսի իրավիճակ, որի դեպքում ընկերության միջոցների մնացորդը գերազանցում է միջոցների նվազագույն մակարդակը: Այդ մնացորդը ապահովում է ֆինանսական ռեսուրսների ռեզերվային պահուստը, որը անհրաժեշտ է նորմալ գործունեություն իրականացնելու համար: Իսկ միջոցների նվազագույն մնացորդը պետք է սահմանվի ապահովագրական ընկերության վերահսկողությունն իրականացնող մարմնի կողմից¹¹⁶:

Ռ.Յուլդաշևը և Դ.Շապլիկոն ֆինանսական վճարունակություն ասելով հասկանում են այն իրավիճակը, որի դեպքում ապահովագրական ընկերության

¹¹⁶ Шаплыко Д., Юлдашев Р. О финансовых ресурсах и платежеспособности страховой компании. Страховое дело, №5, 2000, с. 30-36

սեփական կապիտալի մնացորդը բարձր է վերահսկող մարմինների կողմից սահմանված նվազագույն մակարդակից¹¹⁷:

Վճարունակության միջոցով ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության գնահատման հավանականությունների վրա հիմնված մեթոդ է առաջարկել Ե.Ռեշետինը¹¹⁸: Նրա մեթոդին բնորոշ է կոմպլեքսային մոտեցումը, այսինքն՝ դիտարկվում է վճարունակության վրա տարբեր գործոնների ազդեցությունը:

Ե.Ռեշետինի կարծիքով, ապահովագրողի ֆինանսական կայունությունը կարելի է գնահատել ապահովագրական ընկերության գործունեությունը բնութագրող ստոխաստիկ մոդելի կառուցման ճանապարհով: Այն ցույց կտա վճարունակության կախվածությունը ֆինանսական հոսքերի արտաքին և ներքին ազդեցություններից (շուկայական տատանումներ, որոնք ազդում են ակտիվների իրական արժեքի և իրացվելիության վրա, ապահովագրական հատուցումների վճարման հայցերի հոսքի տատանումներ, կառավարման միջոցառումներ):

Ըստ Ե.Ռեշետինի՝ ֆինանսապես կայուն է այն ապահովագրական ընկերությունը, որը կարող է պահել վճարունակության գոյություն ունեցող մակարդակը (թույլատրելիից ոչ ցածր) երկար ժամանակահատվածի համար արտաքին և ներքին լուրջ ազդեցությունների դեպքում՝ դրա համար կիրառելով ֆինանսական, տեխնոլոգիական և կառավարչական ներուժ:

Ապահովագրական ընկերության վճարունակություն ասելով՝ հասկացվում է առաջին հերթին ապահովագրական պարտավորությունները կատարելու ընկերության կարողությունը: ՌԴ-ում օրենսդրորեն վճարունակությունը հաշվարկվում է վճարունակության մարժայի միջոցով¹¹⁹, որպես վճարունակության գնահատման կարևորագույն ցուցանիշ, որն էլ ապահովում է ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը:

Վճարունակության մարժայի փաստացի մեծությունը /ՎՄ_փ/ հաշվարկվում է որպես սեփական կապիտալի հանրագումար նվազեցրած ոչ նյութական ակտիվների,

¹¹⁷ Шаплыко Д., Юлдашев Р., О финансовых ресурсах и платежеспособности страховой компании. Страховое дело, №5, 2000, с. 35

¹¹⁸ Решетин Е., Основные подходы к созданию системы рейтингования российских страховых компаний. Рынок ценных бумаг, №2, 1999, С. 25-27, электронный ресурс: old.rcb.ru/archive/articles.asp?id=188

¹¹⁹ Сплетухо Ю.А., Дюжиков Е.Ф., Страхование: Учеб.пособ.-М.: ИНФРА-М., 2009, с. 286

հաշվետու տարվա և անցյալ տարիների վնասների, բաժնետերերի փոխառությունների և կանոնադրական կապիտալի, հետգնված բաժնետոմսերի և ժամկետանց դեբիտորական պարտքի մեծության չափով:

Վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծությունը /ՎՄ_վ/ կյանքի ապահովագրությունից տարբեր տեսակների դեպքում հաշվարկվում է ըստ հետևյալ ցուցանիշների՝

առաջին ցուցանիշը հաշվարկվում է 16%-ի չափով հաշվետու ժամանակահատվածի ընթացքում հավաքագրված ապահովագրավճարների և ստացված վերաապահովագրավճարների գումարի նկատմամբ՝ նվազեցրած կանխարգելիչ միջոցառումների պահուստի հատկացումների և այլ հատկացումների չափով, որոնք նախատեսված են օրենսդրորեն՝ ճշտված ուղղման գործակցով: Ճշգրտման գործակիցը պետք է լինի կամ 0.5 կամ 1¹²⁰:

Վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծության երկրորդ գործակիցը կարող է հաշվարկվել ապահովագրական հատուցումների հիման վրա, որտեղ հաշվարկի համար վերցվում է 3 տարվա ժամանակահատվածը /36 ամիս/, որը նախորդում է հաշվարկային ժամանակաշրջանին: Երկրորդ գործակիցը հավասար է փաստացի կատարված ապահովագրական հատուցումների մեկ երրորդի և վնասների պահուստի հանրագումարի 23%-ին՝ նվազեցրած ապահովագրողի կողմից ապահովադրին ներկայացրած ռեգրեսի գումարի չափով՝ կիրառելով ուղղման գործակիցը:

Կյանքի ապահովագրություն իրականացնող ապահովագրողների համար վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծությունը սահմանվում է կյանքի ապահովագրության պահուստի 5%-ի չափով՝ ճշտված ուղղման գործակցով: Ուղղման գործակցի առաջարկված մակարդակը 0.85-ն է: Վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծության հետագա հաշվարկը ենթադրում է ոչ կյանքի և կյանքի ապահովագրության գծով վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծությունների հանրագումար / ՎՄ_ս = ՎՄ_{նկ} + ՎՄ_կ /:¹²¹

¹²⁰ Сплетухоу Ю.А., Дюжииков Е.Ф., Страхование: Учеб.пособ.-М.: ИНФРА-М.,2009, с. 288

¹²¹ Сплетухоу Ю.А., Дюжииков Е.Ф., Страхование: Учеб.пособ.-М.: ИНФРА-М.,2009, с. 287

Այնուհետև վճարունակության մարժայի փաստացի և նորմատիվային մեծությունների տարբերության արդյունքում որոշվում է նորմատիվային մեծության շեղումը / ՎՄ_փ - ՎՄ_ն /: Վճարունակության մարժայի փաստացի մեծությունը չպետք է փոքր լինի վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծությունից / ՎՄ_փ ≥ ՎՄ_ն /: Ընդ որում, եթե կանոնադրական կապիտալի օրենսդրորեն սահմանված նվազագույն չափը գերազանցում է ապահովագրողի վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծությունը, ապա վերջինս համարվում է օրենսդրորեն սահմանված կանոնադրական կապիտալի նվազագույն չափը: Եթե հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ վճարունակության մարժայի փաստացի մեծությունը գերազանցում է նորմատիվայինին 30%-ից պակաս, ապահովագրողը պետք է միջոցառումներ ձեռնարկի իր ֆինանսական կայունությունը առողջացնելու համար, ինչը իր հերթին ենթադրում է ֆինանսական ներուժի մանրակրկիտ ուսումնասիրություն: Մեր կողմից հաշվարկվել է վճարունակության մարժան ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համար¹²², որից եկել ենք հետևյալ եզրակացությունների՝

- վճարունակության մարժայի հաշվարկը ի տարբերություն ՀՀ վճարունակության սահմանաչափի հաշվարկման բավական դժվար է: Դա պայմանավորված է նրանով, որ վճարունակության մարժայի հաշվարկը ամփոփված է բավական մեծ աղյուսակի մեջ,
- չի տալիս ստույգ պատկերացում ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության մասին, քանի որ վճարունակության մարժայի առաջադրած պահանջները առավել խիստ են: Որպեսզի ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները կարողանան համապատասխանել վճարունակության մարժային, բավական ժամանակ է անհրաժեշտ օրենսդրական պահանջներին հարմարվելու համար:

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ պահանջները բարելավելու համար մեր կողմից ընտրվել է Solvency II մեթոդաբանությունը, իսկ ռիսկի վրա հիմնված նվազագույն կապիտալը հաշվարկվել է

¹²²Հարությունյան Գ., Վճարունակության մարժայի հաշվարկը՝ որպես ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ապահովման կարևորագույն ցուցանիշ /Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի օրինակով/, “Ֆինանսներ և էկոնոմիկա՝ ամսագիր” #3 (165), 2014թ. էջ 34-36

Կանադայում կիրառվող մոտեցմամբ: Բարելավման նպատակահարմարությունը մեր կողմից հիմնավորվել է կատարված հաշվարկներով:

Solvency II մեթոդաբանության համաձայն՝ ապահովագրական ընկերության դրամական հոսքերը պետք է մոդելավորվեն ապագայում այնպես, որ դրանք բավարարեն բոլոր պարտավորությունների մարմանը և ապահովագրական ընկերության պարտավորությունները լինեն լավագույնս գնահատված¹²³: Քանի որ ապահովագրական ընկերության պարտավորություններում մեծ տեսակարար կշիռ են կազմում ապահովագրական ընկերության կողմից վճարվող հատուցումները, ապա մեր կողմից գնահատվել են ապահովագրական ընկերության հատուցումները՝ ըստ ապահովագրության դասերի՝ որպես ապագայում անհրաժեշտ դրամական հոսքերի մոդելավորման հիմք: Գնահատումը կատարվել է հետևյալ հաջորդականությամբ՝

1. հրապարակային հաշվետվություններից¹²⁴ դուրս են բերվել «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի կողմից 2011-2015թթ. բոլոր եռամսյակների ընթացքում վճարված համախառն հատուցումները՝ ըստ ապահովագրության դասերի,
2. որոշվել է յուրաքանչյուր դասի գծով վճարված հատուցումների բաշխման օրենքը,
3. ըստ բաշխման օրենքի առանձնահատկության որոշվել է ապագայում ապահովագրական հատուցումների վճարման համար անհրաժեշտ դրամական հոսքերի մեծությունը:

2011-2015թթ. ընթացքում «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն վճարել է հատուցումներ ապահովագրության 11 տեսակի գծով (Աղյուսակ 3.1.1)

¹²³ KPMG, Solvency II - BEL, September 2013, p.8

¹²⁴ <http://www.rgs.am/arm/348/faq.html>

Աղյուսակ 3.1.1

«Ուսագոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի կողմից վճարված ապահովագրական հատուցումները ըստ ապահովագրության դասերի 2011-2015թթ. բոլոր եռամսյակներում, 100 մլն. ՀՀ դրամ

Եռամսյակներ ըստ տարիների	Դժբախտ պատահար	Առողջու- թյուն	Աջակցու- թյուն	Հրդեհ և բնական աղետ- ներ	Բեռներ	Ցամա- քային տրանս- պորտ	Լրացու- ցիչ ԱՊՊԱ	Ընդհանուր պատաս- խանա- տվու- թյուն	Վարկ	Ֆինան- սական վնասներ	ԱՊՊԱ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2011թ. 1-ին եռ.	0	0.37281	0.23277	0.1299	0.10505	0.21995	0.01172	0	0	0	2.37961
2011թ. 2-րդ եռ.	0.00326	0.19459	0.00275	0.08606	0.03646	0.8493	0	0	0	0	4.03984
2011թ. 3-րդ եռ.	0	0.24114	0.10823	0.09512	0.08944	0.67341	0	0	0	0	5.34468
2011թ. 4-րդ եռ.	0.04017	0.61163	0.05922	0.08605	0.01772	1.00016	0	0	0.15015	0.41715	6.34078
2012թ. 1-ին եռ.	0.01425	0.17737	0.0313	0.01369	0.05761	0.7898	0	0	0.17175	0	7.28592
2012թ. 2-րդ եռ.	0.09069	0.55578	0.05217	0.01782	0.00703	1.42687	0.01336	0.0081	0.20786	0	6.55156
2012թ. 3-րդ եռ.	0.25903	6.14589	0.08097	0.32042	-0.03648	0.8382	0.06309	0.5018	0.86319	0.05951	5.47577
2012թ. 4-րդ եռ.	-0.04731	6.29887	-0.00529	1.33186	0.21954	2.23828	-0.02043	0.12201	-0.00145	-0.25355	7.53485
2013թ. 1-ին եռ.	-0.00689	4.56963	0.01378	0.47685	-0.3468	1.49921	0.03927	0.00128	-0.00858	0.39218	7.83156
2013թ. 2-րդ եռ.	0.00304	3.10748	0.13062	0.58072	-0.01778	1.66821	0.03514	0.27493	-0.0104	4.14777	8.6638
2013թ. 3-րդ եռ.	0.00537	3.0675	0.35054	1.46309	0.56374	1.21366	0.03802	-0.03136	-0.04127	0.15011	8.9518
2013թ. 4-րդ եռ.	-0.00072	3.71101	0.29677	-0.63439	-0.55028	0.42807	0.11414	0.3303	-0.00029	0.15688	10.82534
2014թ. 1-ին եռ.	0.02387	1.28271	0.04603	0.98467	-0.06055	1.31107	0.00445	-0.03228	0	-0.06084	9.51332
2014թ. 2-րդ եռ.	0.06922	3.91688	-0.05794	47.32226	0.08115	1.26065	0.02611	-0.01455	0	1.83389	8.68961
2014թ. 3-րդ եռ.	0.09207	1.56565	-0.12446	-0.0632	-0.08906	1.06956	0.04831	-0.35811	0	5.07059	8.87427
2014թ. 4-րդ եռ.	-0.03565	1.98333	0.3039	0.05227	0.0718	-3.46405	-0.07887	-0.01204	0	-0.86225	9.72331
2015թ. 1-ին եռ.	-0.01564	1.80173	0.12515	-0.01873	0.80099	0.95887	0.0532	0.00132	0	-0.32086	8.2229
2015թ. 2-րդ եռ.	0.06896	2.75207	0.07795	0.03784	-0.77689	0.66958	0.03269	0.00068	0	0.32086	7.01055
2015թ. 3-րդ եռ.	0.00203	2.10806	0.04654	0.16379	0.05314	0.69821	0.07529	0.00264	0	0.23986	7.0666
2015թ. 4-րդ եռ.	0.00525	2.30137	0.14381	0.12876	0.09585	0.67506	0.0786	0.00191	0	1.62283	8.13124

Աղյուսակում ներկայացված տվյալները ցույց են տալիս յուրաքանչյուր եռամսյակում կոնկրետ ապահովագրության դասի գծով վճարված հատուցումների մեծությունը: Մեր կողմից վճարված հատուցումների բաշխման օրենքը որոշվել է հետևյալ հաջորդականությամբ:

- կատարված 20 դիտարկումների համար որոշվել է խմբավորման օպտիմալ թիվը՝ ըստ Ստերջեսի բանաձևի ¹²⁵, որի հիմքում ընկած է Բերնուլլի թեորեմը: Բանաձևն ունի հետևյալ տեսքը՝

$$K=1+3.322\lg N \quad (3.1.2)$$

որտեղ k -ն խմբերի թիվն է, N -ը համակցության միավորների թիվն է:

- խմբավորման միջակայքը որոշվել է հետևյալ բանաձևով՝

$$h = \frac{x_{\max} - x_{\min}}{k} \quad (3.1.3)$$

որտեղ՝ $x_{\max}$ -ը համակցության առավելագույն արժեքն է, իսկ $x_{\min}$ -ը՝ նվազագույն,

- առաջ է բերվել հիփոթեզ, որը ստուգվել է χ^2 չափանիշի միջոցով,
- որոշվել են «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի կողմից վճարված բոլոր ապահովագրության դասերի գծով հատուցումների բաշխման օրենքները,
- ստացվել է, որ հատուցումների բաշխման օրենքները հետևյալ երեք տեսքի են՝
 - նորմալ՝ ԱՊՊԱ, լրացուցիչ ԱՊՊԱ, բեռների ապահովագրություն համար, -ցուցչային՝ առողջության ապահովագրություն համար,
 - պարետո՝ դժբախտ պատահարներից, աջակցության, հրդեհից և բնական աղետներից, ցամաքային տրանսպորտի, ընդհանուր պատասխանատվության, վարկի և ֆինանսական վնասների ապահովագրության համար,
- ըստ բաշխման օրենքի տեսքի՝ հաշվարկվել է համակցության միջին արժեքը¹²⁶, որը առավել ճշգրտորեն է բնութագրում ապագա տարում վճարվելիք հատուցումների մեծությունը՝ ըստ ապահովագրության տեսակի:

Մեր կողմից ներկայացվել են յուրաքանչյուր բաշխման օրենքի որոշման մեկական օրինակ:

¹²⁵ Кириллов А.В., СТАТИСТИКА Часть 1. Общая теория статистики, С А М А Р А Издательство СГАУ 2012, с.28

¹²⁶ Central Bank of Ireland, Guidance on Best Estimate and Margin for Uncertainty, 2014, p.4

Քանի որ բոլոր դասերի գծով վճարված հատուցումների դեպքում դիտարկումների քանակը 20-ն է, ապա (3.1.2) բանաձևով խմբերի քանակը ստացվում է՝ 20: Առողջության ապահովագրության դեպքում, համաձայն Աղյուսակ 3.1.1-ի տվյալների և (3.1.3) բանաձևի, միջակայքը 1.22 է: Առաջ է բերվել H_0 հիպոթեզ, համաձայն որի, եթե հաշվարկված χ^2 արժեքը փոքր է χ^2_{β} - ից $\beta=0.05$ նշանակալիության մակարդակի և $l=5-2=3$ ազատության աստիճանի դեպքում, ապա տվյալների շարքը ունի ցուցային բաշխման օրենք: Ցուցային բաշխման օրենքը որոշելու համար պետք է գտնել միջակայքի միջինը, որի հակադարձ մեծությունը բնութագրում է բաշխման պարամետրը (Աղյուսակ 3.1.2):¹²⁷

Աղյուսակ 3.1.2

Ցուցային բաշխման օրենքի պարամետրի հաշվարկ, 100մլն. ՀՀ դրամ

Խմբերի թիվը և միջակայքերը		Միջակայքի միջին	Միջակայքին պատկանող արժեքների քանակ	X	1/X
0.18	1.40	0.79	7	2.44	0.4
1.40	2.63	2.01	5		
2.63	3.85	3.24	4		
3.85	5.07	4.46	2		
5.07	6.30	5.69	2		

Հետևաբար բաշխման խտությունը ունի հետևյալ տեսքը՝

$$f(X) = 0.4e^{-0.4X}, (X>0) \quad (3.1.4)$$

որից հետո որոշվում է արժեքի տվյալ միջակայք ընկնելու հավանականությունը՝

$$P_i = P(a_i < X < a_{i+1}) = \int_{a_i}^{a_{i+1}} 0.4e^{-0.4x} dx \quad (3.1.5)$$

Հաշվարկման արդյունքում ստացվում է հետևյալ աղյուսակը (Աղյուսակ 3.1.3)

Աղյուսակ 3.1.3

χ^2 մեծության հաշվարկ, 100մլն. ՀՀ դրամ

a_i	a_{i+1}	n_i	p_i	np_i	$n_i - np_i$	$(n_i - np_i)^2$	$(n_i - np_i)^2 / np_i$
0.18	1.40	7	0.37	7.32	-0.32	0.10	0.01
1.40	2.63	5	0.22	4.44	0.56	0.31	0.07

¹²⁷ Кузнецова Г.П., Горкуша О.А., Нахождение законов распределения случайных величин по результатам эксперимента. Хабаровск,, 2007, с. 14-15

Աղյուսակ 3.1.3 (շարունակություն)

2.63	3.85	4	0.13	2.69	1.31	1.71	0.63
3.85	5.07	2	0.08	1.63	0.37	0.13	0.08
5.07	6.30	2	0.05	0.99	1.01	1.02	1.03
		20					$\chi^2=1.83$

Քանի որ $\beta=0.05$ նշանակալիության մակարդակի և $l=3$ ազատության աստիճանի դեպքում χ^2_{β} -ի արժեքը 7.8 է¹²⁸ և $\chi^2 < \chi^2_{\beta}$ -ի ($1.83 < 7.8$), հետևաբար H_0 հիպոթեզը չի հակասում փորձի արդյունքներին: Կարող ենք ասել, որ առողջության ապահովագրության գծով տրված հատուցումները բաշխված են ցուցչային բաշխման օրենքին համապատասխան:

Հաջորդը ստուգվել է ԱՊՊԱ գծով տրված հատուցումների բաշխման օրենքը: Հաշվարկները ցույց են տվել, որ ԱՊՊԱ հատուցումների բաշխումը համապատասխանում է նորմալ բաշխման օրենքին: Հաշվարկը ներկայացված է Աղյուսակ 3.1.4-ում և Աղյուսակ 3.1.5.-ում:

Աղյուսակ 3.1.4

ԱՊՊԱ հատուցումների բաշխման օրենքի համապատասխանության ստուգումը նորմալ բաշխման օրենքին, 100մլն. ՀՀ դրամ

Ինտերվալի համար	Ինտերվալի սահմաններ		Հաճախականություն	Ինտերվալի միջինը	ծ* համարիչ	Տեսական հավանականություն
i	X_i	X_{i+1}	n_i	$X_i^*=(X_i+X_{i+1})/2$	$(X_i^*-X_{միջ})^2 \cdot n_i$	$p_i=\varphi((X_{i+1}-X_{միջ})/\delta^*) - \varphi((X_i-X_{միջ})/\delta^*)$
1	2.38	4.07	2	3.224	32.869	0.055
2	4.07	5.76	2	4.913	11.185	0.169
3	5.76	7.45	5	6.602	2.283	0.309
4	7.45	9.14	8	8.292	8.217	0.289
5	9.14	10.83	3	9.981	21.913	0.139
Ընդամենը	28.790	37.235	20.000	33.012	76.466	-

¹²⁸Гмурман В.Е., Теория вероятностей и математическая статистика, Москва, 1972, с. 358

**ԱՊՊԱ հատուցումների բաշխման օրենքի համապատասխանության ստուգումը
նորմալ բաշխման օրենքին (շարունակություն), 100մլն. ՀՀ դրամ**

-	$((X_{i+1}-X_{ih})/\delta^*)$	$((X_i-X_{ih})/\delta^*)$	$\varphi(X_{i+1})$	$\varphi(X_i)$	$n \cdot p_i$	$ni-n \cdot p_i$	$(ni-n \cdot p_i)^2$	$(ni-n \cdot p_i)^2/n \cdot p_i$
-	-1.600	∞	-0.445	-0.500	1.096	0.904	0.816	0.745
-	-0.758	-1.600	-0.276	-0.445	3.389	-1.389	1.930	0.569
-	0.084	-0.758	0.034	-0.276	6.185	-1.185	1.405	0.227
-	0.926	0.084	0.323	0.034	5.786	2.214	4.904	0.848
-	1.768	0.926	0.461	0.323	2.773	0.227	0.051	0.019
Ընդամենը	14.933	10.723	-	-	-	-	-	$\chi^2=2.407$

Քանի որ $\beta=0.05$ նշանակալիության մակարդակի և $l=2$ ազատության աստիճանի դեպքում χ^2_{β} -ի արժեքը 3.841 է¹²⁹ և $\chi^2 < \chi^2_{\beta}$ -ի, հետևաբար H_0 հիպոթեզը չի հակասում փորձի արդյունքներին: Կարող ենք ասել, որ ԱՊՊԱ գծով տրված հատուցումները բաշխված են նորմալ բաշխման օրենքին համապատասխան:

Բաշխման վերջին տեսակը Պարետո բաշխումն է: Որպես բաշխման օրինակ ներկայացվել է վարկի ապահովագրության գծով տրված հատուցումների բաշխման օրենքը: Համաձայն Պարետոյի օրենքի՝ «... 20% ջանքերը տալիս են արդյունքի 80%, իսկ մնացած 80%-ը՝ արդյունքի 20%-ը:»¹³⁰ Համաձայն Աղյուսակ 3.1.1-ի տվյալների վարկի ապահովագրության գծով 80%-ում հատուցումները շատ փոքր են եղել, իսկ 20%-ի դեպքում մեծ: Հետևաբար, կարող ենք եզրակացնել, որ վարկի ապահովագրության գծով տրված հատուցումները բաշխված են Պարետոյի օրենքի համաձայն: Դա վերաբերվում է նաև դժբախտ պատահարներից, աջակցության, հրդեհից և բնական աղետներից, ցամաքային տրանսպորտի, ընդհանուր պատասխանատվության և ֆինանսական վնասների ապահովագրության գծով վճարված հատուցումներին, եթե բացառենք ռեգրեսի դեպքերը, իսկ այն եռամսյակները, որտեղ եղել են ռեգրեսի դեպքեր՝ հատուցումները հավասարեցնենք 0-ի:

Բաշխման օրենքը որոշելով՝ կարող ենք եզրակացնել, որ՝

¹²⁹ Гмурман В.Е., Теория вероятностей и математическая статистика, Москва, 1972, с. 358

¹³⁰ <http://www.investopedia.com/terms/1/80-20-rule.asp>

1. ցուցչային բաշխում ունեն ապահովագրության այն դասերի գծով տրված հատուցումները, երբ շարքի միջակայքերում տրված հատուցումների մեծությունների քանակը միմյանցից տարբերվում է հավասարաչափ աճելով կամ նվազելով,
2. նորմալ բաշխումը բնորոշ է այն դասերին, երբ ահռելի խոշոր կամ շատ փոքր հատուցումները գրեթե բացառված են և հատուցումների հիմնական մասը կենտրոնացած է կոնկրետ միջակայքում,
3. պարետո բաշխումը բնորոշ է ապահովագրության այն տեսակներին, երբ հիմնականում կամ հատուցում չի վճարվում կամ էլ վճարվում են խոշոր հատուցումներ, հետևաբար բաշխումն ունենում է 'ծանր պոչեր': Դա նշանակում է, որ ապահովագրողի մոտ կարող են առաջանալ վնասներ, որոնց հետևանքները կլինեն աղետալի:

Այսպիսով, իմանալով հատուցումների բաշխման օրենքը, կարող ենք որոշել յուրաքանչյուր դասի գծով վճարված հատուցումների միջին մեծությունը:

- Ցուցչային բաշխման դեպքում միջին մեծությունը որոշվում է հետևյալ բանաձևով

$$M(X) = \frac{1}{\lambda}, \text{ որտեղ } \lambda\text{-ն շարքի պարամետրն է,}$$

- նորմալ բաշխման դեպքում միջին մեծությունը որոշվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$M(X) = \mu, \text{ որտեղ } \mu\text{-ն շարքի միջին կշռված արժեքն է,}$$

- պարետո բաշխման դեպքում միջին մեծությունը որոշվում է հետևյալ բանաձևով¹³¹

$$M(X) = \frac{a\alpha}{a-1}, \quad (3.1.6)$$

որտեղ՝

որտեղ α -ն աստիճանային ցուցիչն է, իսկ a -ն շարքի մոդան է, $\alpha = \frac{\ln x}{\ln y}$, x -ը

մանր հատուցումներ վճարելու հավանականությունն է, որը սովորաբար ընդունում է 0.8 արժեքը, իսկ y -ը՝ խոշոր հատուցումներ վճարելու հավանականությունն է և այն

¹³¹ Василенко С.Л., «Золотые» сечения в распределении парето, стр.2, 314159.ru/vasilenko/vasilenko3.pdf

սովորաբար ընդունում է 0.2 արժեքը, իսկ α -ն 1-ից մեծ այնպիսի թիվ է, որը ցույց է տալիս մանր հատուցումներ վճարելու միջակայքի վերին արժեքը:

«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի կողմից վճարված հատուցումների միջին արժեքները ներկայացված են Աղյուսակ 3.1.6-ում

Աղյուսակ 3.1.6

«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի կողմից վճարված ապահովագրական հատուցումների միջին արժեքները, 100 Մլն. ՀՀ դրամ

Ապահովագրության դաս	Միջին մեծության հաշվարկման բանաձևը	Միջին մեծության արժեք, 100 Մլն. ՀՀ դրամ
Առողջություն	$M(X) = \frac{1}{\lambda}$	0.40
Դժբախտ պատահար	$M(X) = \frac{a\alpha}{a-1}$	0.28
Աջակցություն	$M(X) = \frac{a\alpha}{a-1}$	1.67
Հրդեհ և բնական աղետներ	$M(X) = \frac{a\alpha}{a-1}$	0.62
Ցամաքային տրանսպորտ	$M(X) = \lambda^{-1}$	0.9
Ընդհանուր պատասխանատվություն	$M(X) = \frac{a\alpha}{a-1}$	0.41
Վարկ	$M(X) = \frac{a\alpha}{a-1}$	0.21
Ֆինանսական վնասներ	$M(X) = \frac{a\alpha}{a-1}$	0.18
ԱՊՊԱ	$M(X) = \mu$	7.23
Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	$M(X) = \mu$	0.03
Բեռներ	$M(X) = \mu$	0.012
Ընդամենը		11.942

Ստացվում է, որ «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն հաջորդ տարվա ապահովագրական հատուցումները վճարելու համար պետք է ունենա 1,194,200 հազար ՀՀ դրամ դրամական հոսքերը: Սակայն պետք է հաշվի առնել, որ ապագա դրամական հոսքերի մեծությունը ներկայիս արժեքի բերելու համար դրանք պետք է դիսկոնտավորել ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից թողարկված պետական

պարտատոմսերի տոկոսադրույքով¹³², որը միջինում կազմում է 10%: Հետևաբար «Ռեսզոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն պետք է ունենա $1,194,200 \text{ հզր}/(1+0.10) = 1,085,636 \text{ հզր. դրամ}$:

Այսպիսով, ապահովագրական ընկերությունները իրենց պարտավորությունների մեջ ապահովագրական հատուցումները վճարելու համար պետք կարողանան դրանք լավագույնս գնահատել, ապագա անհրաժեշտ դրամական հոսքերի ծավալը որոշելու համար:

Ապահովագրական ընկերությունների համար իրենց պարտավորությունները լավագույնս գնահատելու համար ըստ Solvency II QIS 4-ի սկզբունքների անհրաժեշտ է լավագույնս գնահատել նաև Չվաստակաժ ապահովագրավճարների, Ներկայացված սակայն դեռևս չկարգավորված պահանջների և Տեղի ունեցած, սակայն ապահովագրողին դեռևս չներկայացված պահանջների պահուստների մեծությունները¹³³: Դա ևս հիմնվում է պահուստների մեծությունների բաշխման օրենքների որոշման վրա: Քանի որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հաշվետվություններում ներկայացված չեն ՉԱՊ-ի, ՆՉՊՊ-ի և ՏՉՊՊ-ի մեծությունները՝ ըստ ապահովագրության առանձին դասերի առնվազն 20 եռամսյակների համար, ապա մեր կողմից յուրաքանչյուր դասի տեսակարար կշիռները ՉԱՊ-ում որոշվել է համախառն ապահովագրավճարների մեծությամբ, իսկ ՆՉՊՊ-ում և ՏՉՊՊ-ում համախառն հատուցումների մեջ յուրաքանչյուր ապահովագրության դասի կազմած տեսակարար կշռով:

Նշված մոտեցմամբ ապահովագրական պահուստներում ապահովագրության դասերի մեծությունները որոշելուց հետո որոշվել են յուրաքանչյուր դասի բաշխման օրենքների տեսքը (Աղյուսակ 3.1.7, Աղյուսակ 3.1.8):

¹³² <https://www.cba.am/am/sitepages/fmofinancialmarkets.aspx>

¹³³ CEIOPS-DOC-23/07, QIS4 Technical Specifications, TS.II.B.5., December 2007, p.20

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների Չվաստակաժ ապահովագրավճարների պահուստի ըստ տեսակների բաշխման օրենքները

Ընկերություն	Դժբախտ պատահարներ	Առողջություն	Աջակցություն	Հրդեհ և բնական աղետներ	Փոխադրվող գույք (բեռներ)	Գույքին հասցված այլ վնասներ	Ցամաքային տրանսպորտ	Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	Ըղիանուր պատասխանատվություն	Վարկ	Ֆինանսական վնասներ	Օդանավերի ապահովագրություն	Օդանավերի պատասխանատվություն	ԱՊՊԱ
Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ	Նորմալ բաշխում, 0.01 սխալի դեպքում	ցուցչային	Նորմալ	Նորմալ	Նորմալ	պարետո	Նորմալ, 0.01 սխալի դեպքում	Նորմալ 0.01 սխալի դեպքում	ցուցչային		ցուցչային	ցուցչային	պարետո	Նորմալ
Նաիրի Ինշուրանս ԱՍՊԸ	Նորմալ	ցուցչային	Նորմալ		Նորմալ	Նորմալ	Նորմալ 0.01 սխալի դեպքում	ցուցչային	ցուցչային		ցուցչային			Նորմալ
Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ	Նորմալ	ցուցչային	Նորմալ	Նորմալ	պարետո		Նորմալ	Նորմալ	ցուցչային	ցուցչային	ցուցչային	ցուցչային	պարետո	Նորմալ
Սիլ Ինշուրանս ԱՓԲԸ	ցուցչային	ցուցչային		Նորմալ	ցուցչային		Նորմալ	ցուցչային	ցուցչային		պարետո			Նորմալ, 0.01 սխալի դեպքում

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների Պահանջների պահուստի ըստ տեսակների բաշխման օրենքները

Ընկերություն	Դժբախտ պատահարներ	Առողջություն	Աջակցություն	Հրդեհ և բնական աղետներ	Փոխադրվող գույք (բեռներ)	Գույքին հասցված այլ վնասներ	Ցամաքային տրանսպորտ	Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	Ընդհանուր պատասխանատվություն	Վարկի ապահովագրություն	Ֆինանսական վնասների ապահովագրություն	ԱՊՊԱ
Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ	ցուցչային	ցուցչային	պարետո	պարետո	պարետո		Նորմալ, 0.01 սխալի դեպքում	պարետո	պարետո		պարետո	Նորմալ, 0.01 սխալի դեպքում
Սիլ Ինշուրանս ԱՓԲԸ	պարետո	ցուցչային	պարետո	պարետո	պարետո		Նորմալ	պարետո	պարետո			պարետո
Արմենիա Ինշուրանս ԱՓԲԸ	պարետո	ցուցչային	Նորմալ	պարետո	Նորմալ	պարետո	Նորմալ	պարետո			պարետո	Նորմալ
Նաիրի Ինշուրանս ԱՍՊԸ		ցուցչային	պարետո		պարետո	պարետո	Նորմալ	պարետո	պարետո		պարետո	Նորմալ
Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ	պարետո	ցուցչային	Նորմալ	պարետո	Նորմալ		Նորմալ	Նորմալ	պարետո	պարետո	պարետո	Նորմալ

Ինչպես երևում է Աղյուսակ 3.1.7 և Աղյուսակ 3.1.8-ից չվաստակած ապահովագրավճարների պահուստի և պահանջների պահուստի դեպքում ապահովագրության դասերի օրենքները ընկերությունների մեջ ունեն կրկնվելու միտում: Ընդ որում կան ապահովագրության դասեր, որոնք բոլոր ընկերությունների դեպքում ՉԱՊ-ի և պահանջների պահուստի դեպքում ունեն բաշխման նույն օրենքը: Օրինակ՝ առողջության ապահովագրությունը, որի ՉԱՊ-ի և պահանջների պահուստի բաշխման օրենքները ցուցադրվում են: Աղյուսակներից երևում է նաև, որ ապահովագրության բոլոր դասերը հիմնականում ունեն նույն բաշխման օրենքը: Բաշխման օրենքների որոշումը մեծ հնարավորություն է ընձեռում կրկնօրինակող պորտֆելի մեծությունը որոշելու համար, հետևաբար և իրացվելիության որոշման ու կանխատեսման համար: Ընդ որում հարկ է նշել, որ որքան դիտարկումների ժամանակաշրջանը փոքրանում է (օրինակ՝ եռամսյակից դառնում է ամսեկան կամ նույնիսկ շաբաթական) իրացվելիության որոշումը շատ ավելի ստույգ է դառնում: Մեր կողմից առաջարկվում է ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համար, իրացվելիությունը կանխատեսելիս, ապահովագրական պարտավորությունների հաշվարկում հայտարարում վերցնել ՉԱՊ-ի և պահանջների պահուստների դասերի բաշխման օրենքների որոշման արդյունքում կանխատեսված մեծությունները, իսկ հայտարարում կրկնօրինակող պորտֆելի մեծությունը: «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ՉԱՊ-ի և Պահանջների պահուստի բաշխման օրենքների տեսքը ներկայացված է աղյուսակ 3.1.9-ում:

Աղյուսակ 3.1.9

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի պահուստների բաշխման օրենքների տեսքը

և միջին մեծության հաշվարկը, հզր. ՀՀ դրամ

Ապահովագրության դաս	ՉԱՊ-ի բաշխման օրենքի տեսքը	ՉԱՊ-ի միջին մեծություն	Պահանջների պահուստի բաշխման օրենքի տեսքը	Պահանջների պահուստի միջին մեծություն
1	2	3	4	5
Դժբախտ պատահարներից ապահովագրություն	նորմալ	38,120	պարետո	862
Առողջության ապահովագրություն	ցուցադրվում	589,250	էքսպոնենցիալ	255,074

Աղյուսակ 3.1.9 (շարունակություն)

Աջակցության ապահովագրություն	նորմալ	45,000	նորմալ	12,372
Հրդեհից և բնական աղետներից ապահովագրություն	նորմալ	305,880	պարետո	33,180
Փոխադրվող գույքի (բեռների) ապահովագրություն	պարետո	47,320	նորմալ	74
Ցամաքային տրանսպորտի ապահովագրություն	նորմալ	225,000	նորմալ	103,296
Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	նորմալ	21,800	նորմալ	3,070
Ընդհանուր պատասխանատվության ապահովագրություն	ցուցային	88,120	պարետո	272
Վարկի ապահովագրություն	ցուցային	186,000	պարետո	6,828
Ֆինանսական վնասների ապահովագրություն	ցուցային	91,570	պարետո	14,666
Օդանավերի ապահովագրություն	ցուցային	59,240	-	0
Օդանավերի պատասխանատվություն	պարետո	21,000	-	0
ԱՊՊԱ	նորմալ	1,844,209	նորմալ	823,817
Ընդամենը	-	3,562,509	-	1,253,511

Աղյուսակ 3.1.10

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի պարտավորությունների (առանց պահուստների) բաշխման օրենքների տեսքը և միջին մեծության հաշվարկը, հզր

ՀՀ դրամ

Պարտավորություններ, առանց պահուստների	Բաշխման օրենքի տեսք	Միջին մեծություն
Փոխառություններ և ներգրավված վարկեր, կրեդիտորական պարտավորություններ	նորմալ	638,910
Ռեպո համաձայնագրերի գծով պարտավորություն	պարետո	17,133
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ	պարետո	111,499
Ապահովագրության գծով ստացված կանխավճարներ	պարետո	69,323
Ընդամենը	-	836,865

Ինչ վերաբերվում է ապահովագրության գծով վճարվելիք գումարներին, ապա դրանք հաշվարկվել են պարզ միջին թվաբանականի բանաձևով, քանի որ 2012թ.-ից

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն նման պարտավորություններ չի ունեցել, սակայն հետագայում դրանց լինելու հավանականությունը հաշվի առնելով, մեր կողմից հաշվարկվել են ապահովագրության գծով վճարվելիք գումարների միջին մեծությունը: Արդյունքում պարտավորություններին գումարվել է ևս 252,289 հազար դրամ: Հետաձգված հարկային պարտավորությունների դեպքում 2015թ. 4-րդ եռամսյակի մեծությունը՝ 296,797 հազար դրամը տեղափախվել է 2016թ. 1-ին եռամսյակ: Ստացվում է, որ պարտավորությունների լավագույնս գնահատված մեծությունը կազմում է **(3,562,509+1,253,511+836,865+252,289+296,797)** հազար դրամ=6,201,971 հազար դրամ: Իսկ այդ ապագա դրամական հոսքերի ներկայիս արժեքը կկազմի $6,201,971 \text{ հզր} / (1+0.10) = 5,638,155 \text{ հզր. դրամ}$:

Պարտավորությունների լավագույնս գնահատելուց հետո անհրաժեշտ է որոշել կրկնօրինակող պորտֆելի (replicating portfolio) մեծությունը: Կրկնօրինակող պորտֆելի առավելությունը կայանում է նրանում, որ այն շատ մեծ արագությամբ թույլ է տալիս վերահաշվարկել ֆինանսական շուկայի զարգացման արդյունքում առաջացած փոփոխությունները և իրականացնել ակտիվների և պասիվների արդյունավետ կառավարում, որը այդքան էլ հնարավոր չէ ակտուարական հաշվարկների միջոցով¹³⁴: Բացի այդ, կրկնօրինակող պորտֆելի ճիշտ կազմն ու կառուցվածքը թույլ են տալիս ձևավորել ապահովագրական ընկերության կապիտալը 95-99% TVaR ճշտությամբ: Կրկնօրինակող պորտֆելի կազմը և կառուցվածքը կախված են ապահովագրական ընկերության կողմից մշակված սցենարներից: Սակայն, եթե ընկերության մոտ չառաջանան սթրես իրավիճակներ, կրկնօրինակող պորտֆելի մեծությունը պետք է հավասար լինի ապահովագրական ընկերության պարտավորություններին: Կրկնօրինակող պորտֆելը հիմնականում բաղկացած է բացարձակ իրացվելի ակտիվներից, որոնց մեջ հիմնական դերը խաղում են պետական պարտատոմսերը¹³⁵: «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ում պետական պարտատոմսերը հիմնականում կարճաժամկետ և միջնաժամկետ են, իսկ դրանց մեծությունը 2015թ. 4-րդ

¹³⁴ Milliman Research Report, Replicating Portfolios, An Introduction: Analysis and Illustrations, November 2009, p.3

¹³⁵ Konings W., Ducuroir F., Replicating portfolio Approach to dermine the duration of Non-maturing Liabilities: Case Study, 18 June, 2004, p.2

եռամսյակում կազմել է 1,174,748 հզր. ՀՀ դրամ, իսկ կանխիկ դրամական միջոցների մեծությունը 687,983 հազար դրամ: Ստացվում է, որ միայն պետական պարտատոմսերով և կանխիկ դրամական միջոցներով ձևավորված կրկնօրինակող պորտֆելով ընկերությունը կարող է ծածկել իր պարտավորությունների 31.5%: Փաստորեն, չնայած ընկերությունը ունի բարձր իրացվելի ակտիվներ, սակայն դրանց պակասը լրացվում է բանկային ավանդների բարձր տեսակարար կշռի միջոցով: Ճիշտ ձևավորված կրկնօրինակող պորտֆելը ներկայացնում է նաև ապահովագրական ընկերության վարած ներդրումային քաղաքականությունը: Դրանից բխում է նաև ընկերության հաշվապահական հաշվեկշռի իրացվելիության պահպանման անհրաժեշտությունը:

Մեր կողմից ապահովագրական ընկերությունների հաշվեկշիռների իրացվելիությունը ստուգվել է հետևյալ անհավասարությունների միջոցով: Հաշվեկշիռը համարվում է իրացվելի, եթե՝

$$U1 > \Gamma 1, U2 > \Gamma 2, U3 > \Gamma 3, U4 < \Gamma 4 \quad (3.1.7)$$

Այս մոտեցումը գրականության մեջ հայտնի է որպես հաշվապահական հաշվեկշռի իրացվելիության ստուգման դասական (գույքային) մոտեցում¹³⁶:

Գրականության մեջ հանդիպում է հաշվեկշռի իրացվելիության ստուգման ևս մեկ մոտեցում: Այն ստացել է հաշվապահական հաշվեկշռի ստուգման ինտեգրալ մոտեցում անվանումը: Համաձայն այդ մոտեցման՝ հաշվեկշիռը համարվում է բացարձակ իրացվելի, եթե տեղի ունեն հետևյալ անհավասարությունները՝

$$U1 > \Gamma 1, U1 + U2 > \Gamma 1 + \Gamma 2, U1 + U2 + U3 > \Gamma 1 + \Gamma 2 + \Gamma 3, U4 < \Gamma 4 \quad (3.1.8)$$

Եթե ձևափոխենք (3.1.8) բանաձևի 3-րդ անհավասարությունը, կստանանք հետևյալ անհավասարությունը՝

$$(U1 - \Gamma 1) + (U2 - \Gamma 2) + (U3 - \Gamma 3) > 0 \quad \text{կամ} \quad (U1 - \Gamma 1) + (U2 - \Gamma 2) > (\Gamma 3 - U3) \quad (3.1.9)$$

Վերջին անհավասարությունը ևս լայն տարածում է գտել հաշվապահական հաշվեկշռի իրացվելիության ստուգման համար¹³⁷:

¹³⁶ Истомин В.С., Анализ ликвидности баланса: подходы и особенности, Вестник Амурского государственного университета, 2010., с. 100

$$(U1-\Gamma1)+(U2-\Gamma2)>(\Gamma3-U3)$$

(3.1.10)

Համաձայն այս անհավասարության՝ հաշվեկշիռը բացարձակ իրացվելի է, քանի որ առաջին մակարդակում առկա բացարձակ իրացվելիության պաշարը ամբողջությամբ ծածկում է ինչպես երկրորդ, այնպես էլ երրորդ մակարդակներում իրացվելիության պակասը: Ընդ որում, առաջին մակարդակում դեռևս մնում է բացարձակ իրացվելիության պաշար:

1. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համար նկատվել են հաշվապահական հաշվեկշռի իրացվելիության հետևյալ առանձնահատկությունները՝
 - Ռոսգոսստրախ Արմենիա ապահովագրական ընկերության դեպքում վերլուծված բոլոր եռամսյակներում հիմնական խնդիրը եղել է Պ1 պարտավորությունների գերազանցումը Ա1 ակտիվների նկատմամբ: Դա նշանակում է, որ ապահովագրական ընկերությունն ունի բացարձակ իրացվելիության խնդիր: Եթե ընկերության բանկային ավանդները ամբողջությամբ ներառվեն Ա1 ակտիվների խմբում, ապա ընկերությունը բացարձակ իրացվելիության խնդիր չի ունենա, հակառակ դեպքում, եթե դրանք ամբողջությամբ ներառվեն Ա2 ակտիվների խմբում, բացարձակ իրացվելիությունը ընկերության համար մնում է խոցելի: Բացի այդ, 2013թ. 3-րդ, 4-րդ և 2014թ. 1-ին, 2-րդ եռամսյակներում ($\Gamma1+\Gamma2$) պարտավորությունների հանրագումարը գերազանցել է ($U1+U2$) ակտիվների հանրագումարին: Դա վկայում է այն մասին, որ ընկերությունը այդ ժամանակաշրջանում ունեցել է արագ իրացվելիության խնդիր ևս և բացարձակ իրացվելիության պաշարը չի բավարարել արագ իրացվելիությունը ապահովելու համար: Ընկերության ակտիվների հիմնական մասը պատկանում է բանկերում տեղաբաշխված ավանդներին, իսկ ռեպո գործարքների իրականացմանը ընկերությունը գրեթե չի դիմել: Մեր կարծիքով, ճիշտ կլիներ, որ բանկերում տեղաբաշխված միջոցների մի մասը փոխարինվեր ռեպո գործարքներով, ինչը կբարձրացներ ընկերության բացարձակ իրացվելիությունը:

¹³⁷Спицкий А.В., Интегральный анализ ликвидности баланса предприятия, “Управление корпоративными финансами”, 05(29)2008, <http://www.beintrend.ru/2011-11-25-16-04-03>

- Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ-ի դեպքում հաշվապահական հաշվեկշռի իրացվելիության ապահովման հիմնական խնդիրը ևս պայմանավորված է բացարձակ իրացվելիության խախտմամբ: Դա, մեր կարծիքով, պայմանավորված է նրանով, որ 2015թ.-ից սկսած ընկերության մոտ բացակայել են ռեպո համաձայնագրերի գծով պարտավորությունները ակտիվների բաժնում, սակայն պարտավորությունների բաժնում դրանք առկա են: Այսինքն, ընկերությունը իր բացարձակ իրացվելիությունը չի ապահովել իրացվելիությունը բարձրացնող ռեպո գործարքներով: Բացի այդ, 2013թ. և 2015թ. 1-ին և 2-րդ եռամսյակներում Պ3 պարտավորությունները դասական մոտեցմամբ գերազանցել են Ա3 ակտիվներին, ինչը վկայում է ապագայում վճարունակության վատթարացման մասին: Սակայն, ինտեգրալ մոտեցմամբ ընթացիկ իրացվելիության խնդիրը վերանում է: Դա փաստում է, որ ընկերությունն իր (Ա1+Ա2+Ա3) ակտիվների միջոցով կարող է մարել (Պ1+Պ2+Պ3) պարտավորությունները:
- Նաիրի Ինշուրանս ապահովագրական ընկերության դեպքում, Պ1 պարտավորությունները գերազանցում են Ա1 ակտիվները դիտարկվող բոլոր եռամսյակներում, իսկ Պ2 պարտավորությունները գերազանցում են Ա2 ակտիվները մինչև 2013թ. 4-րդ եռամսյակը: Ստացվում է, որ ընկերությունը ունեցել է բացարձակ և արագ իրացվելիության խնդիր: Ինտեգրալ մոտեցմամբ պատկերը նույնն է: Հետևաբար, եթե ընկերության բանկային ավանդները նույնիսկ ներառվեն Ա1 ակտիվների խմբում, ընկերությունը միևնույն է ունենում է իրացվելիության խնդիր:
- Սիլ Ինշուրանս, Արմենիա Ինշուրանս և Ռեսո ապահովագրական ընկերությունների դեպքում ևս առաջանում է բացարձակ իրացվելիության խնդիր, եթե բանկային ավանդները ամբողջությամբ ներառվեն Ա2 ակտիվների խմբում:
Այսպիսով, ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշիռների դասական և ինտեգրալ մոտեցումների միջոցով իրացվելիությունը ստուգելիս պարզվեց, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշռին բնորոշ է՝
- բացարձակ իրացվելիության խախտում, այն դեպքում, երբ բանկային ավանդները ամբողջությամբ ներառվեն Ա2 ակտիվների խմբում, հակառակ

դեպքում, եթե բանկային ավանդները ներառվեն Ա1 ակտիվների խմբում առաջանում է արագ իրացվելիության խնդիր, որոշ դեպքերում նաև արագ իրացվելիության խախտում, երբ $(\Gamma_1 + \Gamma_2)$ պարտավորությունների հանրագումարը գերազանցում է $(\Lambda_1 + \Lambda_2)$ ակտիվների հանրագումարին:

- ընթացիկ իրացվելիության ապահովում, երբ $(\Lambda_1 + \Lambda_2 + \Lambda_3)$ ակտիվների հանրագումարը գերազանցում է $(\Gamma_1 + \Gamma_2 + \Gamma_3)$ պարտավորությունների հանրագումարին:

Հետևաբար, առաջարկում ենք ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների բացարձակ իրացվելիությունը գնահատելիս, բացի ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համար ըստ Կանոնակարգ 3/02-ի սահմանված Ն2 իրացվելիության նորմատիվի հաշվարկից, հաշվարկել նաև իրացվելիության հետևյալ 3 գործակիցները (3.1.11)-(3.1.13) բանաձևերի միջոցով (գործակիցների նվազագույն և առավելագույն արժեքները սահմանվել են համաձայն ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշիռների իրացվելիության վերլուծության արդյունքների): Գործակիցները ստացվել են ինտեգրալ մոտեցման մեջ առաջարկված անհավասարությունների ձևափոխությունից:

Բացարձակ իրացվելիության գործակից՝

$$0.2 \leq \frac{\Lambda_1}{(\Lambda_1 + \Gamma_1 + \Gamma_2 + \Gamma_3)} < 0.5 \quad (3.1.11),$$

կամ

$$0.2 \leq \frac{\text{Գրկնս ընկալող պորտֆել}}{(\Lambda_1 + \Gamma_1 + \Gamma_2 + \Gamma_3)} < 0.5 \quad (3.1.12),$$

կամ

$$\frac{\text{Գրկնս ընկալող պորտֆել}}{(\Gamma_1 + \Gamma_2 + \Gamma_3)} \geq 1 \quad (3.1.13),$$

որտեղ Ա1 ակտիվների խմբում կներառվեն Կանոնակարգ 3/02 Ն2 նորմատիվում բացարձակ իրացվելի բոլոր ակտիվները, բացառությամբ ցպահանջ և ժամկետային բանկային ավանդների: Իսկ հայտարարի հաշվարկի մեջ կներառվեն ապահովագրական պահուստները: Գործակցի նվազագույն և առավելագույն արժեքները սահմանվել են համաձայն 2011-2015թթ. եռամսյակային դիտարկումների: Այն դեպքում, երբ գործակցի արժեքը 0.2-ից փոքր է, առաջանում է բացարձակ

իրացվելիության խնդիր: Սակայն մեր կողմից առաջարկվում են նաև (3.1.12)-րդ և (3.1.13)-րդ բանաձևերը, որոնք հաշվարկելու համար հիմք է ընդունվում ապահովագրական ընկերության կողմից ձևավորած կրկնօրինակող պորտֆելը: Վերջինս ավելի օբյեկտիվորեն թույլ կտա հաշվարկել բացարձակ իրացվելիությունը, քանի որ կրկնօրինակող պորտֆելը հաշվարկվում է 95-99% TVaR սկզբունքով, այսինքն՝ հաշվի է առնում ապահովագրական պահուստների բաշխման «պոչերում» գտնվող դեպքերը: Չնայած Solvency II մեթոդաբանության համաձայն Կրկնօրինակող պորտֆելը = Ապահովագրական ընկերության պարտավորություններին, սակայն ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ներդրումային գործունեությունը հաշվի առնելով, առաջարկում ենք, որ այն դեպքում, երբ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները նոր են անցում կատարելու Կրկնօրինակող պորտֆելի կիրառմանը, կիրառվի (3.1.12)-րդ բանաձևը, իսկ օրենսդրական փոփոխություններով սահմանված ժամկետը անցնելուց հետո, կիրառվի (3.1.13)-րդ բանաձևը:

Արագ իրացվելիության գործակից՝

$$0.5 \leq \frac{(L1+L2)}{(T1+T2)} < 1.5 \quad (3.1.14)$$

Այս գործակիցը պատկերացում կտա ընկերության հաշվետու ժամանակաշրջանում վճարունակության և բացարձակ իրացվելիության պաշարի բավարարության մասին: Նվազագույն և առավելագույն արժեքները կրկին սահմանվել են համաձայն 2011-2015թթ. եռամսյակային դիտարկումների:

Առաջարկում ենք նաև ավելացնել ընթացիկ իրացվելիության գործակիցը: Այն պատկերացում կտա այն մասին, թե ընկերության ակտիվները որքանով են բավարարում պարտավորությունները մարելուն: Բոլոր վեց ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշիռների իրացվելիության վերլուծությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ ամբողջական իրացվելիության նվազագույն շեմը ընկերությունների մեջ 1.2-ն է, իսկ առավելագույնը՝ 2.5-ը, ընդ որում 2011թ. գործակիցը ավելի բարձր է եղել: Հետևաբար ընթացիկ իրացվելիության գործակիցը առաջարկում ենք հաշվարկել հետևյալ բանաձևի միջոցով՝

$$1.5 \leq \frac{U1+U2+U3}{\tau1+\tau2+\tau3} \leq 2.0$$

(3.1.15)

Բանաձևում առաջարկվում է նվազագույն շեմը ընդունել 1.5, քանի որ, եթե որևէ ապահովագրական ընկերության բացարձակ իրացվելի ակտիվների մեծությունը բավարար չէ հրատապ պարտավորությունները մարելու համար, ապա արդյունքում ընդհանուր իրացվելիության գործակիցը 1.5-ից փոքր է դառնում: Իսկ առավելագույն շեմը 2, քանի որ միջազգային պրակտիկայում $(U1+U2+U3)$ ակտիվների հանրագումարի և $(\tau1+\tau2+\tau3)$ պարտավորությունների հանրագումարի հարաբերությունը առավելագույնը պետք է լինի 2, ինչը և պահպանվում է ՀՀ ապահովագրական ընկերություններում:

Քանի որ ապահովագրական ընկերությունների իրացվելիությունը ֆինանսական կայունության գնահատման կարևորագույն գործոնն է, ապա ֆինանսական կայունության տեսանկյունից հաշվեկշռի իրացվելիության ապահովումը ապահովագրական ընկերությունների համար կարևորագույն խնդիրներից մեկն է: Այսպիսով, առաջարկված գործակիցները թույլ կտան բացահայտել հաշվեկշռի իրացվելիության խնդիրները, ժամանակին կանխել ֆինանսական վիճակի վատթարացումը, գտնել վատթարացման պատճառները և համապատասխան միջոցառումներ ձեռնարկել դրանք վերացնելու համար:

Բնական է, որ լավագույնս գնահատված պարտավորությունները հնարավոր է հաշվի առած չլինեն բոլոր այն դեպքերը, որոնք կարող են ապահովագրական ընկերությանը տանել սնանկացման, քանի որ լավագույնս գնահատված պարտավորությունների հաշվարկման հիմքում ընկած է պահուստների բաշխման միջինը, իսկ “պոչերում” հայտնված դեպքերը ներառված չեն: Այդ իսկ պատճառով, համաձայն Solvency II մեթոդաբանության, “պոչերում” հայտնված դեպքերը ներառելու համար հաշվարկվում է ռիսկային մարժան կամ կապիտալի մարժայի արժեքը: Ընդ որում ՀՀ ապահովագրական շուկայում աստիճանաբար ներդրվում է Solvency II համակարգը¹³⁸, որի ներդրման արդյունավետությունը ապահովվելու համար մեր կողմից առաջարկվում է առաջնահերթ՝

- հաշվարկել կապիտալի մարժայի արժեքը,

¹³⁸ http://www.smsmta.am/upload/EHQ_mijocarumner14-15.pdf, էջ 63

- ռիսկային մարժան,
- վճարունակության նորմատիվը:

ՀՀ ապահովագրական շուկայում Solvency II համակարգի ներդրման գործընթացն ապահովելու համար, առաջարկում ենք, որ ՀՀ ԿԲ-ն համապատասխան նորմատիվաիրավական փաստաթղթերում և կանոնակարգերում ներառի ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների կողմից ըստ ապահովագրության դասերի պահանջների պահուստի և ՉԱՊ-ի բաշխման օրենքների ներկայացումը համապատասխան հաշվետվության տեսքով՝ հաշվարկների ճշտությունն ապահովելու համար ամսեկան կտրվածքով: Բացի այդ, ՀՀ ԿԲ ներկայացնել հաշվետվություն Ռիսկի վրա հիմնված Կապիտալի և ռիսկային մարժայի վերաբերյալ, որը կարելի է նեոարել Կանոնակարգ 3/04¹³⁹: Առաջարկում ենք, որ ՀՀ ԿԲ-ը համապատասխան նորմատիվաիրավական փաստաթղթերում և կանոնակարգերում բացի հաշվարկների մեթոդաբանությունից ներկայացնի հաշվարկների պայմանական օրինակներ:

Կապիտալի մարժայի արժեքը հաշվարկելու համար պետք է հաշվարկվի ընկերության Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալը (RBC): Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի արժեքը հաշվարկելու համար մեր կողմից կիրառվել է Կանադական մոդելը: Այն առավել օբյեկտիվորեն է հաշվարկում ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի մեծությունը, քանի որ ի տարբերություն ԱՄՆ-ի մոդելի, կանադականում բացակայում է կոռելյացիայի և քառակուսի արմատի մեթոդը¹⁴⁰: Մեր կողմից հաշվարկվել են ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների Ռիսկի վրա հիմնված նվազագույն պահանջվող կապիտալը, որն իր մեջ ներառում է՝

- ապահովագրական ռիսկի հաշվարկը,
- վարկային ռիսկի հաշվարկը,
- շուկայական ռիսկի հաշվարկը,
- գործառնական ռիսկի հաշվարկը,

¹³⁹ Ապահովագրական ընկերությունների հաշվետվությունների ձևերը, դրանցում ներառվող տեղեկատվությունը, ներկայացնելու կարգը եվ ժամկետները, կանոնակարգ 3/04-ը հաստատելու մասին, Հաստատված ՀՀ ԿԲ կողմից, Ընդունված 16/11/2007, Թիվ 366 Ն

¹⁴⁰ European Commission, DG Internal Market, Financial institutions, Insurance, Note to the Solvency Subcommittee, MARKT/2085/01-EN, Orig.FR, Brussels, 11 October 2001, p.18-19

- դիվերսիֆիկացիայի կրեդիտի ռիսկի հաշվարկը:

Ապահովագրական ռիսկի հաշվարկը իր մեջ ներառում է

- ՉԱՊ-ի և պահանջների պահուստի փոփոխության հետ կապված պահուստային ռիսկի հաշվարկը,
- ռիսկ՝ կապված վերաապահովագրողների վարկանիշների հետ,
- երկրաշարժի և միջուկային պայթյունների հետ կապված անդերռայթինգային ռիսկերը:

«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ՉԱՊ-ի և պահանջների պահուստի փոփոխության հետ կապված պահուստային ռիսկի հաշվարկը ներկայացված է Աղյուսակ 3.1.11-ում:

Աղյուսակ 3.1.11

«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ՉԱՊ-ի և պահանջների պահուստի փոփոխության հետ կապված պահուստային ռիսկի հաշվարկ, ըստ 2015թ., հզր. ՀՀ դրամ

N	Ապահովագրության դասը	ԶՈՒՏ ՉԱՊ*	Զուտ ապահովագրավճարների 30%	Ռիսկային գործոններ, %	Կապիտալում մասնակցության չափ
1	Դժբախտ պատահարներ	41,805.74	32,619.33	15	6,270.86
2	Առողջություն	483,585.49	377,322.17	15	72,537.82
3	Աջակցություն	27,940.65	21,800.96	15	4,191.10
4	Հրդեհ և բնական աղետներ	229,883.84	179,369.05	20	45,976.77
5	Փոխադրվող գույք (բեռներ)	60,906.89	47,523.18	20	12,181.38
6	Գույքին հասցված այլ վնասներ	-	-	20	-
7	Ցամաքային տրանսպորտ	147,216.07	114,866.74	20	29,443.21
8	Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	32,888.44	25,661.52	15	4,933.27
9	Ընդհանուր պատասխանատվություն	34,692.42	27,069.09	30	10,407.73
10	Վարկ	-	-	25	-
11	Ֆինանսական վնասներ	943.71	736.34	25	235.93
12	Երաշխիքի տրամադրում	-	-	25	-
13	Օդանավեր	58,291.11	45,482.20	25	14,572.78
14	Օդանավերի պատասխանատվություն	59,171.68	46,169.27	25	14,792.92
15	ԱՊՊԱ	2,090,076.95	1,630,802.38	15	313,511.54
	Ընդամենը	3,267,403.00	2,549,422.20	-	529,055.30

* Զուտ ՉԱՊ-ը ըստ տեսակների հաշվարկվել է զուտ ապահովագրավճարների դասերի տեսակարար կշիռներով

Ըստ Կանադայի «Կապիտալի նվազագույն թեսթի» ուղեցույցի ՉԱՊ-ի ռիսկի հաշվարկը կատարվում է ըստ ապահովագրության դասերի՝ համապատասխան ռիսկային գործակիցները բազմապատկելով Զուտ ՉԱՊ-ից և Զուտ ապահովագրավճարների 30%-ից առավելագույնով՝ ըստ ապահովագրության դասերի¹⁴¹:

Աղյուսակ 3.1.12

Ռիսկային գործակիցների միջոցով ՉԱՊ-ի և ՆՉՊՊ-ի մասնակցության չափի հաշվարկ, ըստ 2015թ. հղբ. ՀՀ դրամ

N	Ապահովագրության դասը	ԶՈՒՏ ՆՉՊՊ+ ԶՈՒՏ ՏՉՊՊ*	Ռիսկային գործակիցներ , %	Կապիտալում մասնակցության չափ
1	Դժբախտ պատահարներ	988.38	12.5	124
2	Առողջություն	146,190.05	12.5	18,274
3	Աջակցություն	6,417.16	12.5	802
4	Հրդեհ և բնական աղետներ	5,083.17	15	762
5	Փոխադրվող գույք (բեռներ)	846.98	15	127
6	Գույքին հասցված այլ վնասներ	-	10	-
7	Ցամաքային տրանսպորտ	27,913.87	15	4,187
8	Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	3,910.81	10	391
9	Ընդհանուր պատասխանատվություն	106.83	25	27
10	Վարկի	- 31,822.23	20	- 6,364
11	Ֆինանսական վնասներ	26,517.41	20	5,303
12	Երաշխիքի տրամադրում	-	20	-
13	Օդանավեր	-	20	-
14	Օդանավերի պատասխանատվություն	-	20	-
15	ԱՊՊԱ	496,333.57	10	49,633
	Ընդամենը	682,486.00	-	73,266

* Զուտ պահանջների պահուստը ըստ տեսակների հաշվարկվել է զուտ հատուցումների դասերի տեսակարար կշիռներով

Պահանջների պահուստի ռիսկի հաշվարկը կատարվում է ըստ ապահովագրության դասերի՝ համապատասխան ռիսկային գործոնները բազմապատկելով զուտ պահանջների պահուստի մեծությամբ՝ ըստ ապահովագրության դասերի:

¹⁴¹ Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, p.29

Երկրաշարժի ռիսկի հաշվարկը ներառվում է հաշվարկում այն դեպքում, երբ ապահովագրական ընկերությունները ապահովագրական սակագնում երկրաշարժի գործոնը չեն ներառում:

Ապահովագրական ռիսկի հաջորդ տեսակը կապված է վերաապահովագրողների վարկանիշի հետ: «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն վերաապահովագրում է իր ռիսկերը մոտ 40 վերաապահովագրողի մոտ, որոնք վարկանիշավորվել են Standard&Poor's, Fitch, Moody's, A.M.Best վարկանիշային ընկերությունների կողմից¹⁴²: ՀՀ Կանոնակարգ 3/02-ում էջ 35-ի կետ 31-ում նշվում է, թե համապատասխան վարկանիշին ինչպիսի ռիսկի կշիռ է տրվում՝ արտահայտված տոկոսներով¹⁴³: Քանի որ վերաապահովագրողները հիմնականում ստացել են “A” վարկանիշը և ըստ Կանոնակարգ 3/02-ի նրանց նկատմամբ կիրառվում է 50% ռիսկի կշիռ, ապա Կանադայի «Կապիտալի նվազագույն թեսթի» ուղեցույցի համաձայն՝ վերաապահովագրողի ՉԱՊ-ի և վերաապահովագրողի պահանջների պահուստի մեծությունները բազմապատկվում են համապատասխան ռիսկային կշիռներով: 2015թ. վերջին «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի վերաապահովագրողին փոխանցած ՉԱՊ-ի և Պահանջների պահուստի մեծությունները կազմել են համապատասխանաբար 426,932 հզր. ՀՀ դրամ և 666,285 հզր. ՀՀ դրամ: Հետևաբար վերաապահովագրողների վարկանիշի ռիսկը կազմում է $(426,932 + 666,285) \times 50\% / 100\% = 546,609$ հզր. ՀՀ դրամ:

Ստացվում է, որ ապահովագրական ռիսկը կազմում է $529,055.30 + 73,266 + 546,609 = 1,148,930$ հզր. ՀՀ դրամ:

Կապիտալի հաշվարկում ներառված ռիսկի հաջորդ տեսակը կապված է **շուկայական** ռիսկի հետ, որն իր մեջ ներառում է տոկոսադրույքի փոփոխության ռիսկը, որն ազդում է տոկոսադրույքի փոփոխության նկատմամբ զգայուն ակտիվների և պարտավորությունների վրա: Մեր կողմից դիտարկվել են մինչև մարման ժամկետը պահվող ներդրումները, առևտրային արժեթղթերը և բանկային ավանդները:

¹⁴² <http://www.rgs.am/arm/224/page.html>

¹⁴³ Ապահովագրական գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվների չափը, ձեւավորման եվ հաշվարկման կարգը, վերաապահովագրողներին չարգելված համարելու չափանիշները, Կանոնակարգ 3/02-ը հաստատելու մասին, ընդունված 02/10/2007, 311 ն, էջ 31

Վերջիններիս վրա տոկոսադրույքի փոփոխության ռիսկի ազդեցությունը հաշվելու համար հաշվարկվել է «ձևափոխված տևողություն»-ը, որը ցույց է տալիս այն տևողությունը, որի ընթացքում ենթադրվում է, որ տոկոսադրույքի փոփոխությունը չի փոխի սպասվող դրամական հոսքերի մեծությունը ¹⁴⁴: «Ձևափոխված տևողություն»-ը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով

$$\begin{aligned} \text{Ձևափոխված տևողություն} &= \\ &= \frac{1}{1 + \text{Տոկոսադրույք}} \times \frac{\sum \text{«Դրամական հոսքերի ներկա արժեք (դիսկոնտավորված)»}^{145}}{\text{Շուկայական արժեք}} \end{aligned} \quad (3.1.16)$$

Տոկոսադրույքի փոփոխության ռիսկը հաշվարկելու համար կիրառվել է հետևյալ բանաձևը՝

$$\begin{aligned} \text{Փոփոխության ռիսկ} &= \\ &= \text{տոկոսադրույքի փոփոխությանը զգայուն ակտիվի ձևափոխված տևողություն} \times \Delta y \times \\ &\quad \times \text{ակտիվի իրական արժեք} \end{aligned} \quad (3.1.17)$$

Աղյուսակ 3.1.13

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի տոկոսադրույքի փոփոխության ռիսկի հաշվարկ, ըստ 2015թ., հգր. ՀՀ դրամ

	Գումար	Տոկոսադրույք	Տարեկան եկամուտ	Շուկայական արժեք	Մակալեյ Տևողություն և մեծություն		Ձևափոխված տևողություն	Մասնակցության չափը կապիտալում
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ներդրումներ	255,505	14	35,771	264,796	1	264,796	1	3,009
Բանկային ավանդներ	5,605,746	10	560,575	5,409,053	1	5,409,053	1	59,310
Առևտրային արժեթղթեր	1,174,748	12	140,969	1,500,740	18	26,460,363	16	300,689
Ընդամենը	-	-	-	-	-	-	-	363,008

Ստացվում է, որ Տոկոսադրույքի փոփոխության ռիսկի մասնակցության չափը կապիտալում կազմում է 539,827 հգր. ՀՀ դրամ:

¹⁴⁴ Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, p.48

¹⁴⁵ Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, p.49

¹⁴⁶ Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, p.51

Ռիսկի հաջորդ տեսակը, որը ներառվում է կապիտալի հաշվարկում, վարկային ռիսկն է, որը հաշվարկվում է ինչպես հաշվեկշռային, այնպես էլ արտահաշվեկշռային հոդվածների համար: Սակայն հրապարակային տեղեկատվությունը թույլ է տալիս հաշվարկել միայն հաշվեկշռային հոդվածների ռիսկը: Ընդ որում բանկային ավանդների ռիսկը կախված է բանկի վարկանիշից: Քանի որ ապահովագրական ընկերությունները բանկային ավանդներ ունեն տարբեր բանկերում, ապա հնարավոր է ճշգրտորեն որոշել այն բանկերը, որտեղ ներդրում է կատարվել և բանկի վարկանիշը: Կանադայի «Կապիտալի նվազագույն թեսթի» ուղեցույցը այս դեպքի համար ռիսկային գործոնների շարքում նախատեսել է «չվարկանշված» բանկերի համար ռիսկի գործակից՝ 6%:

Աղյուսակ 3.1.14

«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի վարկային ռիսկի հաշվարկ, ըստ 2015թ., հգր. ՀՀ դրամ

ԱԿՏԻՎՆԵՐ	Մեծություն	Ռիսկային գործոն ¹⁴⁷ , %	Ռիսկային մեծություն
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	687,983	0.00	-
Ներդրումներ	-		-
Առևտրային արժեթղթեր, 6 տարի	1,174,748	0.00	-
Այլ ֆինանսական ընկերություններին տրամադրված միջոցներ (ավանդներ բանկերում)	5,605,846	7.50	420,439
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ընթացիկ ներդրումներ	255,505	0.00	-
Դեբիտորական պարտքեր	-		-
Դեբիտորական պարտքեր և կանխավճարներ	1,098,432	5.00	54,922
Վերաապահովագրական ակտիվներ	1,096,418	0.70	7,675
Կանխավճարներ շահութահարկի գծով	191,186	10.00	19,119
Այլ ընթացիկ ակտիվներ այդ թվում՝	376,033	20.00	75,207
Հիմնական միջոցներ և ոչ նյութական ակտիվներ	994,463	0.00	-
Հետաձգված ձեռքբերման ծախսեր	360,240	10.00	36,024
Ընդամենը Ակտիվներ	11,840,854	-	613,384

Գործառնական ռիսկի հաշվարկը կատարվում է հետևյալ բանաձևի միջոցով¹⁴⁸

$$Q\Omega = \text{Min}\{30\%CRo, (8.5\%CRo + 2.5Pw + 1.75Pa + 2.5\%Pc + 2.5\%PD) + \text{Max}(0.75\%Paig, 0.75\%Pci)\}, \quad (3.1.18)$$

¹⁴⁷ Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, p.64

¹⁴⁸ Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, p.75

որտեղ՝

CRo-ն մինչ գործառնական ռիսկը և վարկային ռիվերսիֆիկացումը հաշվարկված կապիտալն է,

Pw-ն վերջին 12 ամսվա ընթացքում հավաքագրած համախառն ապահովագրավճարներն են,

Pa-ն վերջին 12 ամսվա ընթացքում հավաքագրած վերաապահովագրավճարներն են,

Paig-ն վերջին 12 ամսվա ընթացքում միջխմբային համաձայնություններից ստացված ապահովագրավճարներն են,

Pc-ն վերջին 12 ամսվա ընթացքում վերաապահովագրության փոխանցված ապահովագրավճարներն են,

Pcig-ն վերջին 12 ամսվա ընթացքում միջխմբային համաձայնությունների միջոցով վերաապահովագրության փոխանցված ապահովագրավճարներն են,

PΔ- ն վերջին 12 ամսվա ընթացքում ապահովագրավճարների 20% աճը անցած տոկոսաին աճն է:

Աղյուսակ 3.1.15

«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի գործառնական ռիսկի հաշվարկ, ըստ 2015թ., հզր. ՀՀ դրամ

Ցուցանիշ	Արժեք
CRo	2,526,684
30% CRo	758,005
8.5% CRo	214,768
Համախառն ապ.վճարներ, 2015	9,416,902
2.5% Համախառն ապահովագրավճար	235,423
Վերաապահովագրությանը փոխանցված ապ.վճարներ, 2015	918,828
2.5% Հմխ. Վերաապահովագրությանը փոխանցված ապ.վճարներ	22,971
8.5% CRo	214,768
8.5% CRo+2.5Pw+2.5Pc	473,161
30% CRo	646,354
Կապիտալում մասնակցող մեծություն	473,161

Նվազագույն կապիտալի հաշվարկում ներառված է նաև ռիվերսիֆիկացիայի կրեդիտ տարրը, որը նվազեցվում է ընդհանուր հաշվարկներից: Այս մեծության հաշվարկը կարևորվում է նրանով, որ որոշ ռիսկերից առաջացող վնասները միմյանց հետ այդքան էլ չեն կորելացվում և ընկերությունը չի կարող իր վրա վերցնել առավելագույն հնարավոր վնասը վստահության բարձրագույն մակարդակով:

Հետևաբար լրացուցիչ կրեդիտ է անհրաժեշտ վարկային և շուկայական ռիսկերի գումարի և ապահովագրական ռիսկի գումարի միջև, քանի որ ընդամենը պահանջվող կապիտալը այս ռիսկերի համար ավելի ցածր է, քան այն կապիտալը, որը պահանջվում է յուրաքանչյուր ռիսկի համար: Դիվերսիֆիկացիայի կրեդիտը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$T\mathcal{U} = A + I - \sqrt{A^2 + I^2 + 2RAI}, \quad (3.1.19)$$

որտեղ՝

A-ն ակտիվների ռիսկի համար պահանջվող կապիտալն է և վարկային և շուկայական ռիսկերի գումարն է,

I-ն ապահովագրական ռիսկի համար պահանջվող կապիտալն է,

R-ը A-ի և I-ի միջև կորելյացիայի գործակիցն է, որը հավասար է 50%:

Վերը ներկայացված բանաձևով հաշվարկները կատարելուց հետո, ստացվում է, որ դիվերսիֆիկացիայի կրեդիտը 309,605 հզր. ՀՀ դրամ է:

Կանադայի «Կապիտալի նվազագույն թեսթի» ուղեցույցի համաձայն՝ Ռիսկի վրա հիմնված նվազագույն պահանջվող կապիտալը հաշվարկվում է հետևյալ կերպ՝

$$R\mathcal{L}\mathcal{U} = \frac{(U\mathcal{U} + \mathcal{U}\mathcal{U} + \mathcal{U}\mathcal{U} + \mathcal{U}\mathcal{U} - T\mathcal{U})}{1.5},^{149} \quad (3.1.20)$$

որտեղ՝

ՌՀՆԿ-ն ռիսկի վրա հիմնված նվազագույն կապիտալի մեծությունն է,

ԱՌ-ն Ապահովագրական ռիսկի մեծությունն է,

ՇՌ-ն շուկայական ռիսկի մեծությունն է,

ՎՌ-ն վարկային ռիսկի մեծությունն է,

ԳՌ-ն գործառնական ռիսկի մեծությունն է,

¹⁴⁹ Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, p.5

ԴԿ-ն դիվերսիֆիկացիայի կրեդիտն է:

Այսպիսով, «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ՌՀՆԿ-ն 1,394,912 հզր. ՀՀ դրամ է: Ընկերության ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի գործակիցը հաշվարկելու համար անհրաժեշտ է կանոնադրական կապիտալը բաժանել ՌՀՆԿ-ի վրա¹⁵⁰: «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի դեպքում վճարունակության գործակիցը $(3,983,000/1,394,912) \times 100\% = 285\%$, որը վկայում է վճարունակության բարձր մակարդակի մասին շնորհիվ կանոնադրական կապիտալի: Ընդ որում գործակիցը չպետք է փոքր լինի 200%-ից¹⁵¹: Եթե գործակիցը փոքր է 200%-ից, ընկերությունը պետք է ձեռնարկի համապատասխան միջոցառումներ¹⁵²: Մասնավորապես՝

1. Գործակիցը 150-200% է: Իրավիճակը կոչվում է Ընկերության գործողության մակարդակ: Ընկերությունը պետք է ներկայացնի 45 օրվա ընթացքում մանրամասն քիզնես պլան, որտեղ նշված կլինեն պատճառները և դրանք վերացնելու միջոցառումները,

2. գործակիցը 100-150% է: Իրավիճակը կոչվում է Կարգավորողի գործողության մակարդակ: Ընկերությունը ոչ միայն ձեռնարկում է Ընկերության գործողության մակարդակում նշված միջոցառումները, այլև կազմակերպում է ներքին աուդիտ:

3. Գործակիցը 70-100% է: Իրավիճակը կոչվում է Լիազորված վերահսկողության մակարդակ: Սա այնպիսի մակարդակ է, որի դեպքում ընկերությունը ոչ պարտադիր, բայց կարող է ընկնել ոլորտի կարգավորողի վերահսկողության տակ:

¹⁵⁰ Risk-Based Capital for Insurers in the United States, (https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiFj8fQ_ovPAhWFDxoKHesUAT8QFggI MAE&url=http%3A%2F%2Frmtf.soa.org%2Friskbased_capital.pdf&usg=AFQjCNFwQ_YmyWsEtk2NkyLq-lfDtxL7HQ)

¹⁵¹ Risk-Based Capital for Insurers in the United States, 20pg. p.4 (https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiFj8fQ_ovPAhWFDxoKHesUAT8QFggI MAE&url=http%3A%2F%2Frmtf.soa.org%2Friskbased_capital.pdf&usg=AFQjCNFwQ_YmyWsEtk2NkyLq-lfDtxL7HQ)

¹⁵² Risk-Based Capital for Insurers in the United States, p.2 (https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiFj8fQ_ovPAhWFDxoKHesUAT8QFggI MAE&url=http%3A%2F%2Frmtf.soa.org%2Friskbased_capital.pdf&usg=AFQjCNFwQ_YmyWsEtk2NkyLq-lfDtxL7HQ)

4. Գործակիցը փոքր է 70%-ից: Իրավիճակը կոչվում է Պարտադիր վերահսկողության մակարդակ: Այս դեպքում ոլորտի վերահսկողը դիմում է որոշակի քայլերի և ընկերությանը վերցնում պարտադիր վերահսկողության տակ:

Այս ցուցանիշը ցույց է տալիս ընկերության ժամանակին պարտավորությունները մարելու հնարավորությունը սեփական միջոցների հաշվին: Հետևաբար այն մեր կողմից դիտարկում է որպես վճարունակության ցուցանիշ:

Սակայն պետք է նաև նշել, որ յուրաքանչյուր տարի ընկերությունը պետք է վերահաշվարկի իր ՌՀՆԿ-ն և կանխատեսի դրա մեծությունը գալիք ժամանակաշրջանի համար, որի արդյունքում ընկերության նվազագույն կապիտալի մեծությունը չպետք է փոքր լինի ՌՀՆԿ-ից: Մեր կողմից հաշվարկվել են նաև մյուս ապահովագրական ընկերությունների ՌՀՆԿ մեծությունները, ինչպես նաև ցույց են տրվել մինչև դիվերսիֆիկացիայի կրեդիտի ազդեցությունը ՌՀՆԿ-ում յուրաքանչյուր ռիսկի տեսակարար կշիռը (Աղյուսակ 3.1.16):

Աղյուսակ 3.1.16

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ՌՀՆԿ-ները, ըստ 2015թ. հզր. դրամ, մինչև դիվերսիֆիկացիայի կրեդիտի ազդեցությունը ՌՀՆԿ-ում յուրաքանչյուր ռիսկի տեսակարար կշիռը և Կանոնադրական կապիտալ/ՌՀՆԿ հարաբերակցությունը

Ռիսկի անվանում	Ռոսգոսստրախ Արմենիա	Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ	Նաիրի Ինշուրանս ԱՍԴԸ	Սիլ Ինշուրանս ԱՓԲԸ	Արմենիա Ինշուրանս ԱԴԸ
1	2	3	4	5	6
Ապահովագրական ռիսկ, %	54	44	36	64	31
Շուկայական ռիսկ (միայն տոկոսադրույքի փոփոխության ռիսկ), %	12	35	3	1	1
Վարկային ռիսկ (միայն հաշվեկշռային հոդվածների ռիսկ), %	18	6	42	21	54

Աղյուսակ 3.1.16

շարունակություն

1	2	3	4	5	6
Գործառնական ռիսկ, %	16	15	19	14	15
ՌՀՆԿ	1,394,912	1,589,184	624,948	879,247	372,665
Փաստացի Կանոնադրական կապիտալ/ՌՀՆԿ	285	160	206	224	257

Պարտավորությունները լավագույնս գնահատելուց և ՌՀՆԿ-ն հաշվելուց հետո հարց է առաջանում, արդյոք ընկերությունը ապագայում խնդիր չի ունենա միջոցների բավարարության հետ կապված: Այդ նպատակով հաշվարկվում է կապիտալի մարժայի արժեքը (ԿՄԱ), որը բնութագրվում է որպես ապագա վերահսկվող կապիտալի արժեք, որն անհրաժեշտ է ամբողջ պորտֆելի՝ մարման (run-off) համար, ընդ որում պետք է նկատի ունենալ, որ ոչ մի նոր գործունեություն կամ ապահովագրության նոր տեսակ չի իրականացվել¹⁵³: Մեր կողմից հաշվարկվել է ԿՄԱ-ն՝ հիմնվելով Շվեյցարական վճարունակության թեսթի պահանջների վրա: Հաշվարկվել է «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ԿՄԱ-ն և տվյալները ներկայացվել են Աղյուսակ 3.1.17-ում:

Աղյուսակ 3.1.17

«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ Կապիտալի մարժայի արժեքի հաշվարկ, ըստ 2015թ., հզր. ՀՀ դրամ

Տարեթիվ	2016թ.	2017թ.	2018թ.	2019թ.	2020թ.	2021թ.	2022թ.
1	2	3	4	5	6	7	8
Լավագույնս գնահատված պարտավորություններ*	5,167,723	3,617,406	2,532,184	1,772,529	1,240,770	868,539	607,977
ՌՀՆԿ	1,166,092	816,264	571,385	399,970	279,979	195,9859	137,190
Դիսկոնտավորման տոկոսադրույք	0.1	–	–	–	–	–	–
Դիսկոնտավորում	1.00	0.87	0.76	0.66	0.57	0.50	0.43

¹⁵³ Philipp Keller, A Primer for Calculating the Swiss Solvency Test “Cost of Capital” for a Market Value Margin, 26. April 2006, p.2

Աղյուսակ 3.1.17

շարունակություն

1	2	3	4	5	6	7	8
Դիսկոնտավորված ՌՀՆԿ	1,166,092	709,795	432,049	262,986	160,079	97,439	59,311
Ներկայիս բերված արժեք (ՆԲԱ)	$\text{ՆԲԱ} = \text{ՌՀՆԿ}_{2017} + \text{ՌՀՆԿ}_{2018} + \dots + \text{ՌՀՆԿ}_{2022}$						1,721,660
Կապիտալի արժեք	6%						
ԿՄԱ	103,300						

* Լավագույնս գնահատված պարտավորությունների մարումը, ըստ միջազգային պրակտիկայի հաշվարկների, ընդունվել է 30% յուրաքանչյուր տարում նախորդ տարվա մեծության համեմատ՝ կրկնօրինակող պորտֆելի տևողության չափով¹⁵⁴

ՌՀՆԿ 2016թ. համար հաշվարկվել է հիմք ընդունելով միայն ապահովագրական ռիսկի այն մասը, որն անհրաժեշտ է պորտֆելի մարման համար, իսկ վարկային և շուկայական ռիսկերը հաշվարկվել են՝ հաշվի առնելով կրկնօրինակող պորտֆելի մեծությունը՝ ընդգրկելով միայն պետական պարտատոմսերի մեծությունը: Յուրաքանչյուր հաջորդ տարվա ՌՀՆԿ-ն հաշվարկվել է տվյալ տարվա լավագույնս գնահատված պարտավորությունների մեծությունը բազմապատկելով նախորդ տարվա ՌՀՆԿ-ով և բաժանելով նախորդ տարվա լավագույնս գնահատված պարտավորությունների մեծության վրա¹⁵⁵: Դիսկոնտավորման տոկոսադրույքը վերցվել է պարտատոմսերի առավելագույն տոկոսադրույքին համապատասխան՝ 10%, տոկոսադրույքի փոփոխության հետագա ռիսկը հաշվի առնելու նպատակով¹⁵⁶: Ստացվում է, որ ԿՄԱ հավասար է 103,300 հզր. ՀՀ դրամ՝ ընդ որում ԿՄԱ-ի մեծությունը կախված է նրանից, թե որքան արագ ապահովագրական ընկերությունը կմարի իր պարտավորությունները յուրաքանչյուր հաջորդ տարում: Ընդ որում, որքան արագ ընկերությունը մարի իր պարտավորությունները, այնքան ավելի փոքր ԿՄԱ կպահանջվի:

Այս բոլոր մեծությունները հաշվարկելուց հետո անհրաժեշտություն է առաջանում պարզել, թե ընկերության ունեցած միջոցները ինչպես կփոխվեն, եթե ընկերությունը հայտնվի այնպիսի իրավիճակում, որի տեղի ունենալու հավանականությունը շատ

¹⁵⁴ Philipp Keller, A Primer for Calculating the Swiss Solvency Test “Cost of Capital” for a Market Value Margin, 26. April 2006, p.5-6

¹⁵⁵ Philipp Keller, A Primer for Calculating the Swiss Solvency Test “Cost of Capital” for a Market Value Margin, 26. April 2006, p.5-6

¹⁵⁶ Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ, Հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ, 2015թ. էջ 26

փոքր է, սակայն ազդեցության չափը՝ շատ մեծ: Շվեյցարիան առաջարկում է իրականացնել ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության սթրես թեսթավորում¹⁵⁷, որի հիմնական նպատակը ժամանակին այնպիսի գործոնների բացահայտումն է, որոնք կարող են խաթարել ապահովագրական ընկերության իրացվելիությունը և վճարունակությունը: Հետագա վերլուծությունը կատարվել է շվեյցարական վճարունակության սթրես թեսթավորման հիման վրա:

Կատարված վերլուծությունների և հաշվարկների հիման վրա կարող ենք եզրակացնել, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները պատրաստ են Ռիսկի վրա հիմնված նվազագույն կապիտալի հաշվարկի և վճարունակության նորմատիվի ներդրմանը, որն առավել օբյեկտիվորեն է ներկայացնում ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների վճարունակությունը և ընդգրկում է բոլոր այն ռիսկերը, որոնք ՀՀ ապահովագրական ընկերությունը ստանձնել է և որոնց կարող է ապագայում բախվել:

3.2 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության կանխատեսումը սթրես թեսթավորման մեթոդով

Գոյություն ունեն սնանկացման հավանականության կանխատեսման բազմաթիվ մեթոդներ: Այդ մեթոդներից առաջինը մշակել էր ամերիկացի տնտեսագետ Էդվարդ Ալթմանը իր «Financial ratios, Discriminate Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy» աշխատությունում¹⁵⁸: Վաթսունվեց ընկերության ուսումնասիրության արդյունքում կառուցվել էր հետևյալ հինգ գործոնային մոդելը, որը ստացավ Ալթմանի վարկունակության Z-ինդեքս անվանումը:

$$Z = 1.2X_1 + 1.4X_2 + 3.3X_3 + 0.6X_4 + 0.999X_5, \quad (3.2.1)$$

- $Z > 2.99$ սնանկացման վտանգ չկա,
- $1.81 < Z < 2.99$ անորոշ վիճակ, մոխրագույն միջակայք, երբ սնանկացում կա, բայց հավանականությունը մեծ չէ,
- $Z < 1.81$ սնանկացման վտանգ:

X_1, X_2, X_3, X_4, X_5 անկախ փոփոխականները հաշվարկվում են հետևյալ կերպ՝

¹⁵⁷ IMF Working Paper, Macprudential Solvency Stress Testing of the Insurance Sector, July 2014, pg.1-83

¹⁵⁸ Edward I. Altman, Financial ratios, discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy, The Journal of Finance, Vol. XXIII, No.4, September 1968, p.594-596

X_1 = Աշխատող կապիտալ/ Ընդամենը ակտիվներ,

X_2 = Չբաշխված շահույթ/ Ընդամենը ակտիվներ,

X_3 = Համախառն շահույթ/ Ընդամենը ակտիվներ,

X_4 = Բաժնետոմսերի շուկայական արժեք/(Երկարաժամկետ պարտավորությունների և կարճաժամկետ պարտավորությունների) հաշվեկշռային արժեք,

X_5 = Վաճառքներ/ Ընդամենը ակտիվներ:

Այս վերլուծությունը ստացել է «Բազմագործոնային դիսկրիմինանտ վերլուծություն» անվանումը:

Բացի Է.Ալտմանի բազմագործոնային մոդելից գոյություն ունեն կանխատեսման այլ մոդելներ ևս, որոնցից կարելի է առանձնացնել Բիվեռի, Լիսի, Արգենտիի և այլոց մոտեցումները: Սակայն նրանց բոլորի առաջարկած մոդելները դժվար թե ճշգրտորեն կանխատեսեն ապահովագրական ընկերությունների սնանկացման հավանականությունը: Դա պայմանավորված է նրանով, որ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ապահովման գործընթացում մեծ դերակատարում ունի ապահովագրական ռիսկի բաշխումը: Հայտնի մոդելները կապված են ռիսկի բաշխման պատմականորեն ձևավորված մեթոդների հետ (պայմանական ֆրանշիզա, համամասնական վերաապահովագրություն, և այլն): Բայց սակագնային քաղաքականության տեսանկյունից կարևոր է ոչ թե ռիսկի բաշխումը որպես այդպիսին, այլ այն փոփոխությունների բնույթը, որոնք ներառված են անհատական վնասի բաշխման օրենքում¹⁵⁹:

Մինչև բաշխման օրենքին անդրադարձ կատարելը հարկ է ուշադրություն դարձնել հենց ռիսկի մոդելավորմանը: Ժամանակակից ռիսկի տեսության հիմքը կապված է Ֆիլիպ Լունդբերգի և Հարալդ Կրամերի հետ: Պուասոնյան գործընթաց պարունակող մոդելը առաջարկվել էր 1903թ. Ֆիլիպ Լունդբերգի կողմից՝ որպես առաջին անցումային ժամանակի (first passage time) խնդրի լուծման պարզ գործընթաց: 1930թ. Հարալդ Կրամերը ընդլայնեց Լունդբերգի ապահովագրական ընկերությունների սնանկացման մոդելավորման հետ կապված աշխատությունը որպես

¹⁵⁹ Рыжков О.Ю., Финансовая устойчивость страховщиков: оценка и управление, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук, Новосибирск, 2008, с.12

առաջին անցումային ժամանակի խնդրի լուծման միջոց: Այդ մոդելը կոչվեց Կրամեր-Լունդբերգի մոդել կամ դասական ռիսկի մոդել¹⁶⁰:

Ենթադրվում է, որ Կրամեր-Լունդբերգի ռիսկի գործընթացում ապահովագրավճարները անընդհատ մուտք են լինում ապահովագրական պորտֆել, ընդ որում ցանկացած ժամանակային միջակայքում ապահովագրավճարների գումարը համամասնական է ապահովագրավճարների ստացման ժամանակի տևողությանը: Դա բերում է ապահովագրական ընկերության դրամական հոսքերի հետևյալ տեսքին¹⁶¹

$$Q(t) = u + C * t - e_{i=1}^{v(t)} Y_i , \quad (3.2.2)$$

որտեղ՝

$u=Q(0)$ – ընկերության սկզբնական կապիտալն է,

C - ապահովագրավճարների մուտքագրման արագությունն է,

$v(t)$ - λ գործակցով պուասոնյան գործընթաց է, որը ցույց է տալիս ապահովագրական հայցերի քանակը $(0, t]$ ժամանակահատվածում,

$e_{i=1}^{v(t)} Y_i$ - հայցերի գծով ընդամենը հատուցումների գումարն է:

Սնանկացման հավանականությունը որոշվում է հետևյալ բանաձևի միջոցով՝

$$R(u) = P\{Q(t) < 0 | Q(t_0) = u\} , \quad (3.2.3)$$

Ստացվում է, որ ապահովագրական ընկերությունը կսնանկանա այն ժամանակ, երբ կապիտալի սկզբնական և ժամանակի կոնկրետ պահի դրությամբ մեծությունների տարբերության մաթեմատիկական սպասումը կհավասարվի զրոյի: Իսկ դա վկայում է այն մասին, որ C -ն չի կարող լինել պատահական մեծություն: Հետևաբար, այս դեպքում կարևորվում է ռիսկային հավելման ճիշտ ընտրված մեծությունը, որը ապահովագրավճարների հիմքն է: Այստեղից հետևում է, որ ապահովագրական ընկերության սնանկացման հավանականությունը կախված է u -ի աճող և t -ի նվազող ֆունկցիաներից: Քանի որ մոդելում հատուցումները հաշվի են առնված միայն պուասոնական բաշխման ֆունկցիայի տեսքով, իսկ ապահովագրավճարների մուտքը ընկերություն գծային ֆունկցիայի տեսք է ընդունում, հարկ է առաջանում դիտարկել

¹⁶⁰ Leda D.Minkova, Insurance Risk Theory , 2010, p. 1

¹⁶¹ Бекарева Н.Д., Рак А.С. Применение, имитационного моделирования, для расчета вероятности разорения в динамических моделях страхования, Сборник научных трудов НГТУ., Экономика и менеджмент, , № 4(70), 2012, с. 154

այս մոդելի ընդհանրացված տեսակները, որոնք հնարավորություն կընձեռեն կանխատեսումն առավել ճիշտ կատարել: Այդպիսի ընդհանրացված մոտեցումներից է Կոկսի և մի շարք այլ մոդելներ:

Կոկսի մոդելը ունի որոշակի ընդհանրացումներ, մասնավորապես, պուասոնական բաշխումն ունի փոփոխվող հաճախականություն: Իսկ հավասարումն ընդունում է հետևյալ տեսքը՝

$$Q(t) = u + (1 + \theta) * MY * A(t) - e_{j=1}^{v_1(t)} Y_j, \quad (3.2.4)$$

որտեղ

$v(t)$ -ն հայցերի առաջացման արագությունն է $A(t)$ ինտենսիվությամբ,

$A(t)$ - պատահական գործընթաց է,

θ - հարաբերական ապահովագրական հավելումն է:

Կա նաև մոդելի մեկ այլ ընդհանրացված տարբերակ, համաձայն որի ապահովագրական կապիտալի ներհոսքը ապահովագրավճարների տեսքով ևս պատահական գործընթաց է և այն կախված չէ ապահովագրական հատուցումներից: Հետևաբար ապահովագրական ընկերության ընթացիկ կապիտալի տեսքը կլինի հետևյալը՝

$$Q(t) = u + e_{i=1}^{v_1(t)} X_i - e_{j=1}^{v_2(t)} Y_j, \quad (3.2.5)$$

որտեղ,

u -սկզբնական կապիտալն է,

Y_j -ն λ_2 ինտենսիվությամբ $v_2(t)$ պուասոնական գործընթացն է, որը բնութագրում է ապահովագրական պատահարների գծով հատուցումների պատահական մեծությունը:

X_i և λ_1 ինտենսիվությամբ $v_1(t)$ անկախ և նույն բաշխումն ունեցող մեծությունները որոշում են ապահովագրավճարների մեծությունը և քանակը մինչև ժամանակի t պահը: Սնանկացման հավանականությունը վերջին երկու ընդհանրացված մոդելներում հաշվարկվում է համաձայն Կրամեր-Լուինդբերգի մոդելի:

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության կանխատեսումը մաթեմատիկական մոդելների միջոցով, մեր կարծիքով, թույլ չի տա գալ ճիշտ եզրկացությունների, քանի որ գործոնային վերլուծության վրա հիմնված մոդելները հաշվի են առնում առկա վիճակագրական տվյալները, ենթադրում են, որ

ապագայում կտրուկ փոփոխություններ տեղի չեն ունենա և կանխատեսում են ապագան ներկայի միջոցով: Բացի այդ, գործոնային վերլուծության ժամանակ առկա ցուցանիշների լայն խմբից մաթեմատիկական գործիքակազմի միջոցով ընտրված ցուցանիշները այդքան էլ էական չեն ապահովագրական ընկերությունների համար, իսկ էական նշանակություն ունեցող ցուցանիշները դուրս են մնում վերլուծությունից: Պետք է հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ կարող են տեղի ունենալ այնպիսի դեպքեր, որոնց տեղի ունենալու հավանականությունը թեև շատ փոքր է, սակայն հետևանքները՝ ահռելի: Նմանատիպ իրավիճակները հաշվի առնող կանխատեսման մեթոդներից է սթրես թեսթավորումը:

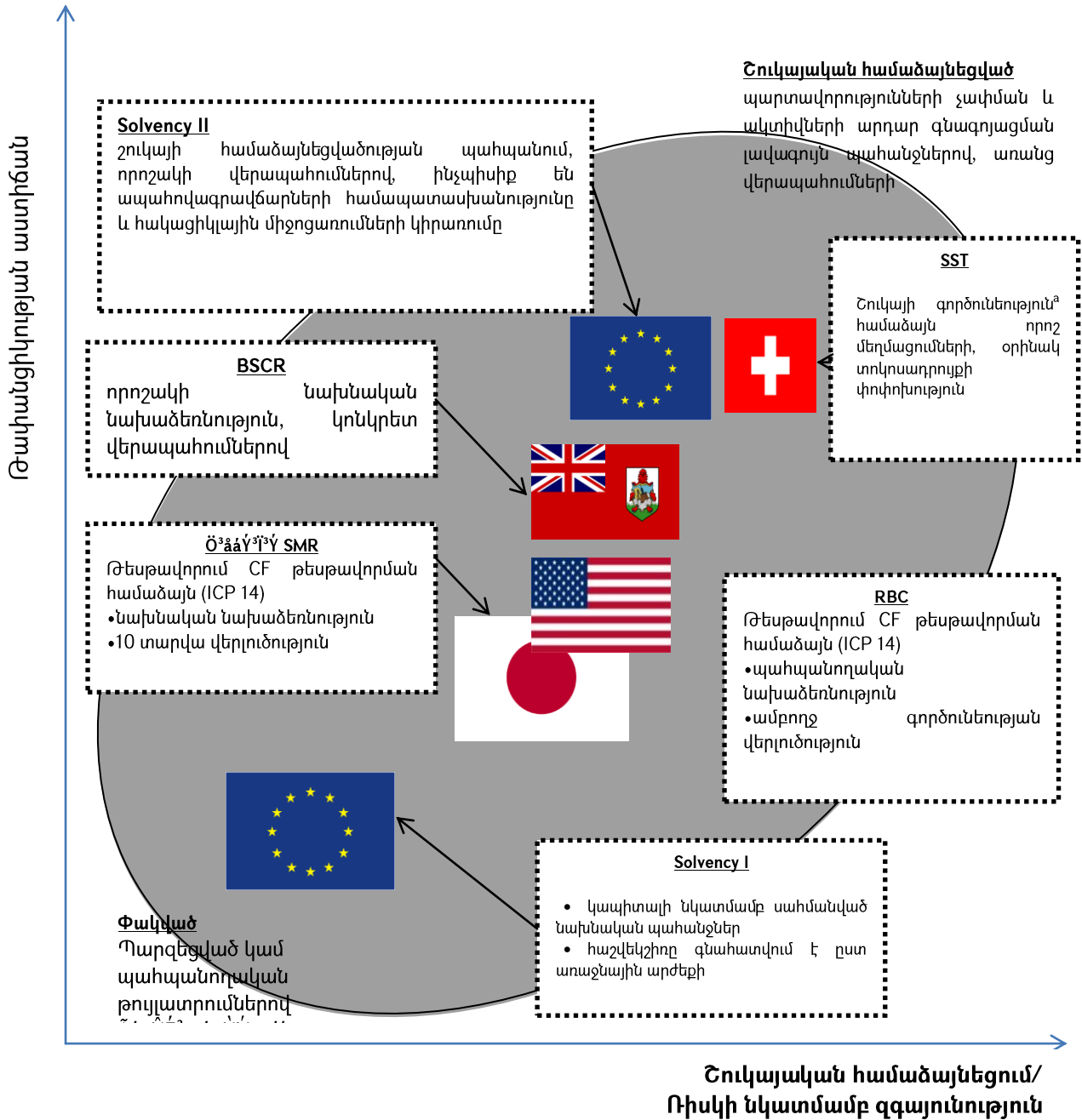
Սթրես թեսթավորումը ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության կանխատեսման գործիքներից է, որի նպատակն է չափել ապահովագրական ընկերության պորտֆելի և ապահովագրական ընկերության զգայունությունը այնպիսի ռիսկերի նկատմամբ, որոնց տեղի ունենալու հավանականությունը շատ փոքր է, սակայն դրանց տեղի ունենալու հետևանքով առաջացած վնասների ծավալները շատ մեծ են:

Համաշխարհային պրակտիկայում կիրառվում է ԱՄՀ-ի ֆինանսական հատվածի գնահատման ծրագիրը (ՖՀԳԾ)¹⁶², որի նպատակը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությանը սպառնող պոտենցիալ վտանգների բացահայտումն է: Միայն հյուսիսային Ամերիկան, ԵՄ երկու երկրները (Իսպանիա, Ֆրանսիա), Ճապոնիան և ՀԱՀ-ն են ներդրել ամբողջական ՖՀԳԾ ծրագիրը: ՀՀ-ում կան սթրես թեսթավորման որոշ տարրեր, սակայն ամբողջական ՖՀԳԾ չի կիրառվում:

Սթրես թեսթավորման կարևորագույն նպատակն այն է, որ ապահովագրական ընկերությունները ձևավորեն կապիտալի այնպիսի մակարդակ, որն ապագայում ընկերությանը կպաշտպանի սնանկացումից: Իսկ կապիտալի բավարարության գնահատումը սթրեսի պայմաններում կախված է ապահովագրական ընկերության վրա ազդող գործոնների տնտեսական բնույթից և վճարունակության գնահատման համար ընտրված համապատասխան ռեժիմի բնութագրերից: Գծապատկեր 3.2.2-ում և

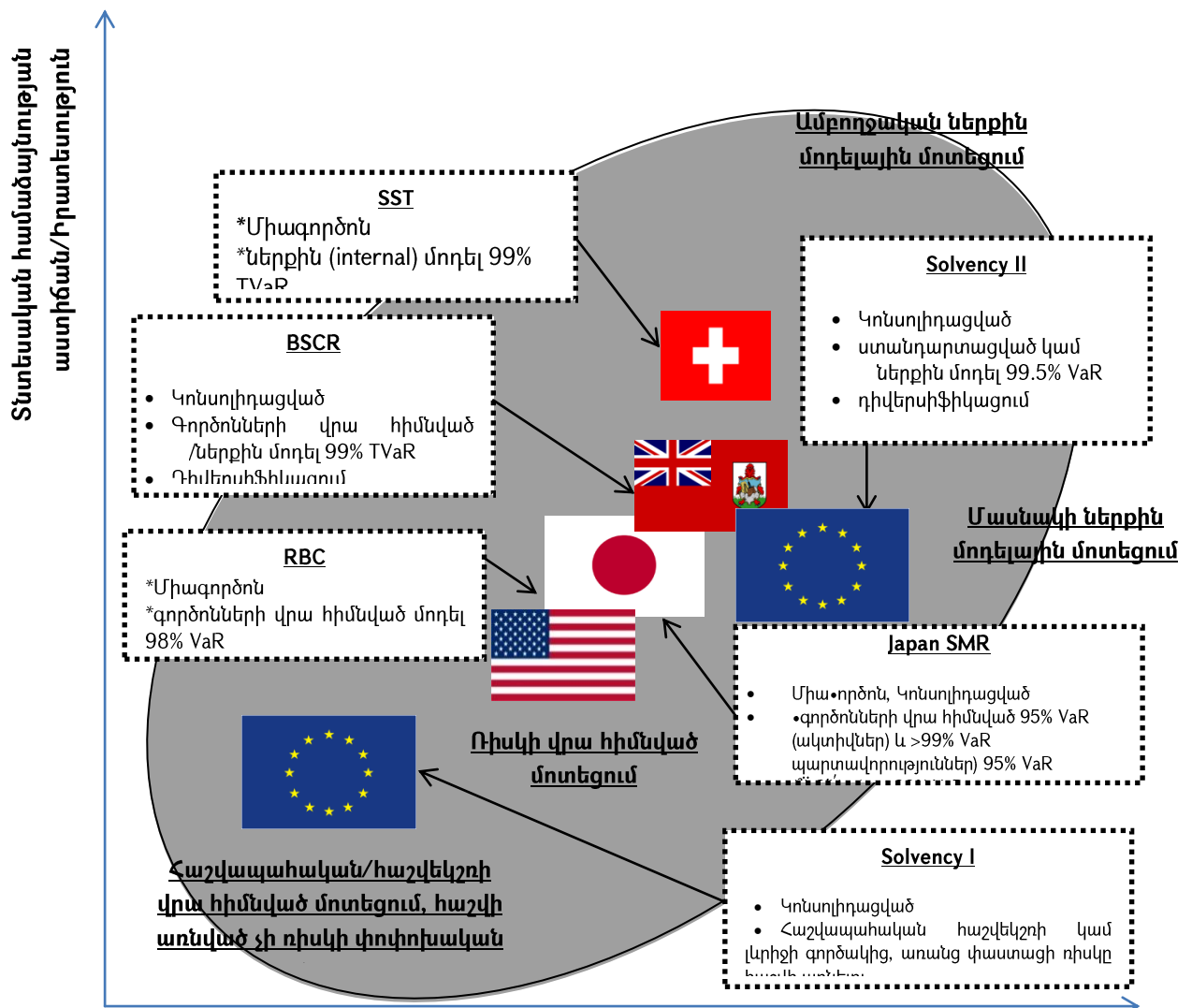
¹⁶² Andreas A. Jobst, Nobuyasu Sugimoto, and Timo Broszeit, Macroprudential Solvency Stress Testing of the Insurance Sector, IMF Working Paper, 201484pg., p.7

Գծապատկեր 3.2.3-ում ներկայացված են Բերմուդայի (BCSR-Bermuda Capital Solvency Requirement), Եվրամիության (Solvency I, Solvency II), Ճապոնիայի (SMR- Solvency Margin Ratio), Շվեյցարիայի (SST-Swiss Solvency Test), ԱՄՆ-ի (RBC-Risk Based Capital) սթրես թեսթավորման առանձնահատկությունները:

Գծապատկեր 3.2.1 Վճարունակության համակարգերի առանձնահատկությունները՝ ռիսկի չափման տեսանկյունից

Ինչպես երևում է գծապատկերներից, ապահովագրական ընկերությունների սթրես թեսթավորման ժամանակ դիտարկվում է մոդելի թափանցիկության աստիճանը և ընտրված մոդելի համաձայնեցումը շուկայի հետ կամ ռիսկի նկատմամբ զգայունությունը: Թափանցիկության տեսանկյունից, Solvency II և SST (Շվեյցարական վճարունակության թեսթը)¹⁶³ գրեթե նույն մակարդակի վրա են գտնվում, սակայն SST մոդելը ¹⁶⁴ շուկայի հետ առավել համաձայնեցված է, այսինքն՝ առավել բարձր մակարդակով է հաշվի առնում շուկայում տեղի ունեցող փոփոխությունները և ռիսկերը:

Գծապատկեր 3.2.2 Վճարունակության համակարգերի առանձնահատկությունները՝ ստանդարտների գնահատում

Շուկայական համաձայնեցում/ Ռիսկի նկատմամբ զգայունություն

¹⁶³ Schweizerische Eidgenossenschaft, Federal Office of Private Insurance, Technical document on the Swiss Solvency Test, Version of 2 October 2006, p.1-113

¹⁶⁴ Swiss Re, Risk and capital management, Financial Report, 2013, p.2-3

Գծապատկեր 3.2.2-ից երևում է, որ ֆինանսական կայունության կանխատեսման առումով առավել նպատակահարմար է կիրառել վճարունակության շվեյցարական թեսթը, որն առանձնանում է տնտեսական և շուկայական փոխհամաձայնեցմամբ: Սթրես թեսթավորումը կատարվում է հետևյալ հաջորդականությամբ՝ վերլուծության օբյեկտի ընտրություն-վերլուծության շրջանակի սահմանում-մեթոդոլոգիայի ընտրություն և տվյալների որակ-կապիտալի և վճարունակության գնահատում-սցենարի ձևավորում-ռիսկային գործոնների վերլուծություն-ելքային արդյունքի նկատմամբ ձեռնարկվող միջոցների կիրառում-ելքային արդյունքի վավերացում-ելքային արդյունքի ամփոփում: Կանխատեսման փուլային հաջորդականությունը ներկայացված է ատենախոսության ‘Հավելվածներ’ բաժնում (Հավելված 27):

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության կանխատեսման նպատակով մեր կողմից իրականացվել է սթրես թեսթավորում, որը հնարավորություն կտա ապահովագրական ընկերություններին այնպես ապահովել իր ֆինանսական կայունությունը, որ նույնիսկ ամենադժախտ պայմանների առկայության դեպքում ապահովագրական ընկերությունը կարողանա ապահովել իր ֆինանսական կայունությունը: Դրա համար մեր կողմից առաջնահերթ գնահատվել է ապահովագրության յուրաքանչյուր դասի գծով պահանջի այն մեծությունը, որը ապահովագրական ընկերությունը 95%* հավանականությամբ չի գերազանցի, այսինքն, որոշվել է α -VaR մեծությունը¹⁶⁵: ՀՀ ապահովագրական ընկերություններում պահանջների պահուստի մեծությունները յուրաքանչյուր դասի գծով կամ ունի նորմալ, կամ պարետո կամ ցուցչային բաշխման օրենք: Փաստորեն մենք պետք է որոշենք պահանջի պահուստի այն մեծությունը, որը 0.95 քվանտիլային հավանականությամբ չի գերազանցվի: Ըստ “Ակտուարական կիրառման նպատակով ռիսկի չափման ներածության” հոդվածի¹⁶⁶ ռիսկի մեծությունը հնարավոր է չափել, ընդ որում նորմալ

¹⁶⁵ Mary R.Hardy, An introduction to risk measures for actuarial applications, Edition and examination committee of the society of actuaries, Construction and evaluation of actuarial models study note, 2006, p.5

¹⁶⁶ Mary R.Hardy, An introduction to risk measures for actuarial applications, Edition and examination committee of the society of actuaries, Construction and evaluation of actuarial models study note, 2006, p.6

*մեր կողմից ընդունվել է 95% քվանտիլային հավանականություն, քանի որ ակտուարական պրակտիկայում տարածված է հենց այդ տոկոսը, անկախ ԵՄ-ում տարածված 99.5% քվանտիլային հավանականության չափի

**արժեքը որոշվել է նորմալ բաշխման օրենքի քվանտիլային աղյուսակից

բաշխման դեպքում, այն բանի հավանականությունը, որ պահանջի մեծությունը չի գերազանցի 0.95 քվանտիլային հավանականությամբ պահանջի մեծությունը, որոշվում է հետևյալ կերպ՝

$$P[L \leq Q_{0.95}] = 0.95 \text{ կամ } \Phi\left(\frac{Q_{0.95} - \mu}{\sigma}\right) = 0.95 \text{ կամ } \left(\frac{Q_{0.95} - \mu}{\sigma}\right) = 1.6449^{**} \quad (3.2.6)$$

որտեղ՝

μ -ն շարքի միջին մեծությունն է,

σ - ն շարքի միջին քառակուսային շեղման մեծությունն է,

$Q_{0.95}$ -ը պահանջի այն մեծությունն է, որը 95% հավանականությամբ չի գերազանցվի:

Պարետո բաշխման դեպքում 0.95 քվանտիլային հավանականությամբ պահանջի մեծությունը որոշելու դեպքում անհրաժեշտ է անդրադառնալ պարետո բաշխման պարամետրերին $P(\alpha, \theta)$, որտեղ α - ն աստիճանային ցուցիչն է, իսկ θ -ն շարքի մոդան է: Պարետո բաշխման ֆունկցիայի տեսքից կարող ենք ասել, որ

$$1 - \left(\frac{\theta}{\theta + Q_{0.95}}\right)^{\alpha} = 0.95 \quad ^{167} \quad (3.2.7)$$

Այս դեպքում անհրաժեշտ է որոշել α -ն: Պարետո բաշխման ֆունկցիայի առանձնահատկություններից ելնելով ¹⁶⁸

$$\frac{\alpha}{\alpha - 1} \theta = E[X], \quad \alpha > 1 \quad (3.2.8)$$

որտեղ,

$E[X]$ -ը շարքի մաթեմատիկական սպասումն է:

Ինչ վերաբերում է ցուցչային բաշխման օրենքի դեպքում 0.95 քվանտիլային հավանականությամբ պահանջի մեծությունը որոշելուն, ապա պետք է անդրադառնալ ցուցչային բաշխման ֆունկցիայի տեսքին¹⁶⁹ և ֆունկցիան հավասարեցնել 0.95-ի: Ստացվում է, որ

$$1 - e^{-\lambda Q_{0.95}} = 0.95, \quad \lambda = \frac{1}{\bar{x}} \quad (3.2.9)$$

որտեղ,

¹⁶⁷ Mary R.Hardy, An introduction to risk measures for actuarial applications, Edition and examination committee of the society of actuaries, Construction and evaluation of actuarial models study note, 2006, p.7

¹⁶⁸ Joseph Lee Petersen, Estimating the Parameters of a Pareto Distribution, Introducing a Quantile Regression, pg.1, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.137.966&rep=rep1&type=pdf>

¹⁶⁹ Гмурман В.Е., Теория вероятностей и математическая статистика, изд. 4-ое доп., М., Высшая школа, 1972, с.147

X⁻-ը միջին մեծությունն է,

λ- ն ցուցչային բաշխման օրենքի պարամետրն է:

Հաշվարկման այս մոտեցումը կիրառվել է բոլոր ապահովագրական ընկերությունների համար: Մոտեցման կիրառման եղանակը ներկայացվել է «Ռեսզոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲ ընկերության օրինակով: Քանի որ մեր կողմից արդեն իսկ որոշվել են պահանջների պահուստի բոլոր դասերի գծով պահանջների բաշխման օրենքները, ապա մնում է որոշել α -VaR մեծությունները՝ ըստ ապահովագրության դասերի:

«Ռեսզոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ում նորմալ բաշխման օրենք ունեն ԱՊՊԱ, լրացուցիչ ԱՊՊԱ և աջակցության ապահովագրության դասերը, ցուցչային բաշխման օրենք ունի բժշկական ապահովագրության դասը, իսկ պարետո բաշխման օրենք ունեն դժբախտ պատահարներից, հրդեհից և բնական աղետներից, ցամաքային տրանսպորտային միջոցների, փոխադրվող գույքի, ընդհանուր պատասխանատվության, վարկի և ֆինանսական վնասների ապահովագրության պահանջների դասերը: Բոլոր դասերի գծով հաշվարկվել են α -VaR մեծությունները: Հաշվարկն ավելի ակնառու դարձնելու համար յուրաքանչյուր բաշխման օրենքի համար ներկայացվել է α -VaR-ի հաշվարկման մեկական օրինակ:

Նորմալ բաշխման օրենք ունեցող մեծությունների α -VaR մեծության հաշվարկ ԱՊՊԱ դասի գծով պահանջների պահուստի համար: Հաշվարկը ներկայացված է Աղյուսակ 3.2.1-ում

Աղյուսակ 3.2.1

0.95-VaR մեծության հաշվարկը ԱՊՊԱ-ի պահանջի պահուստի մեծության համար (100 մլն. ՀՀ դրամ)

Տարեթիվ	Եռամսյակ	Մեծությունները ներկայացված են ըստ եռամսյակների	Մեծությունները ներկայացված են տեսակավորված փոքրից մեծ	Միջակայք		Միջակայքում համապատասխան մեծությունների քանակ	Կշռված միջին	Միջին քառակուսային շեղում	Q0.95 կամ α -VaR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2011	1-ին եռ.	3.1193	1.9777	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	4.4820	3.1193	-	-	-	-	-	-

Աղյուսակ 3.2.1

շարունակություն

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2011	3-րդ եռ.	8.0081	4.4820	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	7.0384	5.0908	-	-	-	-	-	-
2012	1-ին եռ.	8.7843	7.0384	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	8.1806	7.2444	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	5.0908	7.7892	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	7.2444	8.0081	-	-	-	-	-	-
2013	1-ին եռ.	7.7892	8.1806	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	8.3957	8.3763	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	10.7606	8.3957	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	14.7858	8.4106	-	-	-	-	-	-
2014	1-ին եռ.	8.4106	8.7843	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	1.9777	9.6698	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	9.6698	9.6831	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	19.3678	9.8336	1.97774	5.45576	4	-	-	-
2015	1-ին եռ.	11.0310	10.7606	5.45576	8.93377	9	-	-	-
	2-րդ եռ.	9.6831	11.0310	8.93377	12.4118	5	-	-	-
	3-րդ եռ.	9.8336	14.7858	12.4118	15.8898	1	-	-	-
	4-րդ եռ.	8.3763	19.3678	15.8898	19.3678	1	8.23817	3.58616	14.1371

Հաշվարկից պարզ է դառնում, որ ԱՊՊԱ պահանջի պահուստի մեծությունը 95% քվանտիլային հավանականությամբ չի գերազանցի 1.413 մլրդ. ՀՀ դրամը:

Պարետո բաշխման օրենք ունի հրդեհից և բնական աղետներից ապահովագրության պահանջների պահուստը: α -VaR մեծության հաշվարկը հրդեհից և բնական աղետներից ապահովագրության պահանջների պահուստի համար ներկայացված է Աղյուսակ 3.2.2-ում:

Աղյուսակ 3.2.2

0.95-VaR մեծության հաշվարկը հրդեհից և բնական աղետներից

ապահովագրության պահանջի պահուստի մեծության համար (100 մլն. ՀՀ դրամ)

Տարեթիվ	Եռամսյակ	Մեծությունները ներկայացված են ըստ եռամսյակների	Մեծությունները ներկայացված են տեսակավորված փոքրից մեծ	Միջակայք		Միջակայքում համատասխան մեծությունների քանակ	Մոդա	Շարքի 95% միջին մեծության հաշվարկ	Ընդհանուր միջին	15% միջին մեծության հաշվարկ	α	Q 0.95
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
2011	1-ին եռ.	0.170278	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	0.09548	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	0.142521	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	0.095517	0.01651	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Աղյուսակ 3.2.2 (շարունակություն)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
2012	1-ին եռ.	0.016505	0.02225	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	0.022251	0.05227	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	0.29789	0.09548	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	1.280523	0.09552	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2013	1-ին եռ.	0.474269	0.10412	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	0.56275	0.13264	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	1.758727	0.14252	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	0	0.17028	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2014	1-ին եռ.	0.870539	0.22792	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	10.77048	0.29789	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	0	0.47427	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	0.104116	0.56275	0	2.1541	19	-	-	-	-	-	-
2015	1-ին եռ.	0	0.87054	2.1541	4.30819	0	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	0.052265	1.28052	4.30819	6.46229	0	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	0.227924	1.75873	6.46229	8.61638	0	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	0.13264	10.7705	8.61638	10.7705	1	1.077	0.3318	0.85	10.77	1.45	7.4828

Հաշվարկից պարզ է դառնում, որ հրդեհից և բնական աղետներից ապահովագրության պահանջի պահուստի մեծությունը 95% քվանտիլային հավանականությամբ չի գերազանցի 0.748277 մլրդ. ՀՀ դրամը:

Ցուցչային բաշխման օրենք ունի առողջության ապահովագրության պահանջների պահուստը: α -VaR մեծության հաշվարկը առողջության ապահովագրության պահանջների պահուստի համար ներկայացված է Աղյուսակ 3.2.3-ում:

Աղյուսակ 3.2.3

0.95-VaR մեծության հաշվարկը առողջության ապահովագրության պահանջի պահուստի մեծության համար (100 մլն. ՀՀ դրամ)

Տարեթիվ	Եռամսյակ	Մեծությունները ներկայացված են ըստ եռամսյակների	Մեծությունները ներկայացված են սորտավորված՝ փոքրից մեծ	Միջակայք		Միջակայքում համապատասխան մեծությունների քանակ	Միջին մեծություն (կշռված)	λ կամ $1/\mu$ միջին կշռվածի	Q0.95
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2011	1-ին եռ.	0.488694	0.21385	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	0.215889	0.21589	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	0.361308	0.36131	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	0.678919	0.48869	-	-	-	-	-	-
2012	1-ին եռ.	0.213846	0.67892	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	0.693973	0.69397	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	5.713757	0.89148	-	-	-	-	-	-

Աղյուսակ 3.2.3
շարունակություն

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	4-րդ եռ.	6.056077	1.13403	-	-	-	-	-	-
2013	1-ին եռ.	4.544901	1.706	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	3.011322	2.37072	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	3.68733	2.41702	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	5.068691	2.9335	-	-	-	-	-	-
2014	1-ին եռ.	1.134033	3.01132	-	-	-	-	-	-
	2-րդ եռ.	0.891476	3.68733	-	-	-	-	-	-
	3-րդ եռ.	1.706004	3.8012	-	-	-	-	-	-
	4-րդ եռ.	3.950585	3.95059	0.21385	1.38229	8	-	-	-
2015	1-ին եռ.	2.417016	4.5449	1.38229	2.55074	3	-	-	-
	2-րդ եռ.	3.801199	5.06869	2.55074	3.71918	3	-	-	-
	3-րդ եռ.	2.933495	5.71376	3.71918	4.88763	3	-	-	-
	4-րդ եռ.	2.370722	6.05608	4.88763	6.05608	3	2.5507387	0.3920433	7.64133

Հաշվարկից պարզ է դառնում, որ առողջության ապահովագրության պահանջի պահուստի մեծությունը 95% քվանտիլային հավանականությամբ չի գերազանցի 0.764133 մլրդ ՀՀ դրամը:

Մեր կողմից հաշվարկվել են պահանջների պահուստի բոլոր դասերի գծով α -VaR մեծությունները, որոնց արժեքները ներկայացված են Աղյուսակ 3.2.4-ում:

Աղյուսակ 3.2.4

**«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի պահանջների պահուստն ըստ
ապահովագրության դասերի α -VaR մեծությունների հաշվարկ, ըստ 2015թ. համար
(100մլն. ՀՀ դրամ)**

Ապահովագրության դաս	Դժբախտ պատահարներ	Առողջություն	Հրդեհի բնական աղետներ	Փոխադրվող գույք	Ցամաքային տրանսպորտ	Ընդհանուր պատասխանատվություն	Վարկ	Ֆինանսական վնաս	Աջակցություն	ԱՊՊԱ	Լրացուցիչ ԱՊՊԱ
α -VaR	0.121	7.641	7.483	0.562	1.858	0.630	1.149	2.645	0.397	14.137	0.123

α -VaR մեծությունները հաշվարկելուց հետո մեր կողմից հաշվարկվել են TVaR մեծությունները (Աղյուսակ 3.2.5), որոնք պահանջների այն մեծություններ են, որոնք գերազանցում են սահմանված վստահության աստիճանը, մեր դեպքում, 95%

քվանտիլային հավանականությունը: TVaR մեծությունը հաշվարկվում է որպես α -VaR մեծության և դրանից հետո եկող արժեքների գումարի միջին մեծություն ¹⁷⁰:

Աղյուսակ 3.2.5

**«Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի պահանջների պահուստն ըստ
ապահովագրության դասերի TailVaR մեծությունների հաշվարկ, ըստ 2015թ. (100
մլն. ՀՀ դրամ)**

Ապահովագրության դաս	Դժբախտ պատահարներ	Առողջություն	Հրդեհ և բնական աղետներ	Փոխադրվող գույք	Ցամաքային տրանսպորտ	Ընդհանուր պատասխանատվություն	Վարկ	Ֆինանսական վնաս	Աջակցություն	ԱՊՊԱ	Լրացուցիչ ԱՊՊԱ
TailVaR	0.181	7.641	9.127	0.772	2.005	0.630	1.149	4.063	0.457	16.097	0.139

TVaR մեծության որոշումը ավելի նպատակային է քան α -VaR մեծության որոշումը: Դա պայմանավորված է նրանով, որ α -VaR մեծությունը միայն α աստիճան հավանականությամբ վստահեցնում է, որ ընկերությունը չի գերազանցի հաշվարկված մեծությունը: Սակայն պետք է նաև ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքին, որ վիճակագրական տվյալները փաստում են, որ պահանջի մեծությունը կարող է գերազանցվել: Այդ իսկ պատճառով TVaR մեծությունը, որպես պահանջների «պոչերի» միջին մեծություն առավել իրատեսորեն է բնութագրում ընկերության α աստիճանի վստահության մակարդակը գերազանցելու հնարավորությունը: Բացի այդ, TVaR մեծությունը շատ հարմար է կիրառել վնասի գերազանցմամբ (excess-of-loss) վերաապահովագրության համար անհրաժեշտ ծածկույթի որոշման դեպքում, քանի որ այն ցույց է տալիս վնասի գերազանցման մակարդակը:

Համապատասխան հաշվարկները կատարելուց հետո, մեր կողմից մշակվել է **սթրես-սցենար**: Համաձայն սցենարի՝ ապահովագրական ընկերության պահանջների պահուստը որոշ դասերի գծով հավասարվել է TVaR մեծությանը: Քանի որ մեզ հետաքրքրում են այն դեպքերը, որոնք կարող են վատթարացնել ընկերության ֆինանսական դրությունը կամ, ծայրահեղ դեպքում, բերել սնանկացման, ապա դիտարկվել են ամենախոշոր TVaR պահանջները: Դրանք են ԱՊՊԱ, հրդեհից և բնական աղետներից, առողջության, ֆինանսական վնասներից ապահովագրության

¹⁷⁰ Patricia Plas, ECOFIN Director, CEA Working Paper on the risk measures VaR and TailVaR, 7 November 2006, p.6

դասերը: Պետք է նկատի ունենալ նաև այն հանգամանքը, որ ԱՊՊԱ և առողջության ապահովագրության դասերի գծով բոլոր պահանջները չեն կարող տեղի ունենալ միաժամանակ, դրա հավանականությունը շատ ցածր է: Այդ իսկ պատճառով մեծ ուշադրություն է պետք դարձնել հրդեհից և բնական աղետներից ապահովագրությանը (վերաապահովագրվում է 60-70%), և ֆինանսական վնասներից ապահովագրությանը (վերաապահովագրվում է 80-90%): TVaR մոտեցմամբ կարելի է պարզել, թե արդյոք ապահովագրական ընկերությունը կարող է նվազեցնել վերաապահովագրության փոխանցվող ռիսկերի մեծությունը նույնիսկ այն դեպքում, երբ հրդեհից և բնական աղետներից և ֆինանսական վնասներից ապահովագրության դասերի գծով պահանջների պահուստները միաժամանակ հավասարվեն TVaR մեծությանը և ինչպես դա կանդրադառնա ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի մեծության վրա: Քանի որ մեր կողմից դիտարկվում է սթրես-սցենար, ապա դիտարկվում է այն դեպքը, որը չնայած քիչ հավանական է, սակայն տեղի ունենալու դեպքում կարող է ընկերության ֆինանսական վիճակը վատթարացնել: Այս դեպքում պետք է հաշվարկել երկու պատահարի միաժամանակ տեղի ունենալու հավանականությունը: Քանի որ հրդեհից և բնական աղետներից ու ֆինանսական վնասներից ապահովագրության արդյունքում տեղի ունեցող պատահարները միմյանցից անկախ պատահարներ են, ապա դրանց միաժամանակ տեղի ունենանալու հավանականությունը հաշվարկվում է հետևյալ կերպ

171՝

$$P(AB) = P(A) * P(B) \quad (3.2.10)$$

Հրդեհից և բնական աղետներից ու ֆինանսական վնասներից ապահովագրության միաժամանակ վնաս տեղի ունենալու հավանականությունը հաշվարկվել է հետևյալ հաջորդականությամբ: Որոշվել է ընդամենը TVaR մեծությունը, որը հավասար է 4,226 մլրդ. ՀՀ դրամ: Քանի որ հրդեհից և բնական աղետներից TVaR-ը հավասար է 0.913 մլրդ. ՀՀ դրամ, իսկ ֆինանսական վնասներից TVaR-ը հավասար է 0.406 մլրդ. ՀՀ դրամ: Եթե ընդունենք, որ հրդեհից և բնական աղետներից պահանջի պահուստի TVaR-ի տեղի ունենալու հավանականությունը $P(A)$ է և $P(A)=1/11=0.09$, իսկ ֆինանսական վնասներից պահանջի պահուստի TVaR-ի տեղի

¹⁷¹ Гмурман В.Е., Теория вероятностей и математическая статистика, изд. 4-ое доп., М., “Высшая школа”, 1972, с.19

ունենալու հավանականությունը՝ $P(B)$, և $P(B)=1/11=0.09$, հետևաբար $P(AB)=0.09*0.09=0.008$ (կամ 1%): Այսպիսով, «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ֆինանսական կայունությունը կանխատեսելու համար, մշակվել է **սթրես-սցենար N1**: Համաձայն սցենարի՝ հրդեհից և բնական աղետներից ու ֆինանսական վնասներից ապահովագրության պահանջների պահուստի մեծությունը միաժամանակ հավասարվել է համապատասխան TVaR մեծություններին, ընդ որում այդ երկու պատահարների միաժամանակյա տեղի ունենալու հավանականությունը 1% է: Պետք է պարզել, արդյոք ապահովագրական ընկերության ապագա դրամական հոսքերը կբավարարեն պարտավորությունները մարելու համար, մյուս պարտավորությունների TVaR մեծություններին չհավասարվելու դեպքում: Ինչպես դա կանդրադառնա ընկերության բացարձակ իրացվելիության վրա՝ կրկնօրինակող պորտֆելի տեսանկյունից: Կա արդյոք հնարավորություն տվյալ դասերի գծով վերաապահովագրության փոխանցվող ռիսկի մեծությունը փոքրացնելու համար: Ինչպես կարող է ընկերությունը հաղթահարել սթրես-իրավիճակը: Այս դեպքում կփոխվի նաև ընկերության վճարունակությունը և ընկերությունը պետք է պարզի վճարունակության փոփոխության չափը: Սցենարում առաջնահերթ դրված է անկախ պատահարների միաժամանակյա տեղի ունենալու հանգամանքը: Ստացվում է, որ ապագա դրամական հոսքերի մեծությունը կանխատեսելու համար պահանջների պահուստները ըստ մնացած դասերի պետք է հաշվել շարքի միջին մեծություններով՝ ելնելով բաշխման օրենքներից, իսկ հրդեհից և բնական աղետներից ու ֆինանսական վնասներից ապահովագրության պահանջների պահուստի մեծությունները՝ ելնելով TVaR մեծություններից: Տվյալներն ամփոփված են Աղյուսակ 3.2.6-ում:

**«Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի պահանջների պահուստի՝ ըստ
ապահովագրության դասերի բաշխման օրենքները, αVaR , TVaR, և TVaR
մեծությանը հասնելու հավանականությունը, ըստ 2015թ. (100 մլն. ՀՀ դրամ)**

N	Ապահովագրության դաս	Բաշխման օրենք	αVaR	TVaR	Միջին մեծություններ	Միջին մեծություններ և TVaR ԱՊՊԱ-ի դեպքում	Պատահար տեղի ունենալու հավանականություն
1	Դժբախտ պատահարներ	պարետո	0.1208	0.1808	0.0086	0.0086	9%
2	Առողջություն	ցուցչային	7.6413	7.6413	2.5507	2.5507	9%
3	Աջակցություն	նորմալ	0.3962	0.4571	0.1237	0.1237	9%
4	Հրդեհ և բնական աղետներ	պարետո	7.4828	9.1266	0.3318	9.1266	9%
5	Փոխադրվող գույք (բեռներ)	նորմալ	0.0067	0.7715	0.0007	0.0007	9%
6	Ցամաքային տրանսպորտ	նորմալ	1.8579	2.0050	1.0330	1.0330	9%
7	Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	նորմալ	0.1222	0.1390	0.0307	0.0307	9%
8	Ըդհանուր պատասխանատվություն	պարետո	0.6296	0.6296	0.0027	0.0027	9%
9	Վարկ	պարետո	1.1489	1.1489	0.0683	0.0683	9%
10	Ֆինանսական վնասներ	պարետո	2.6448	4.0631	0.1467	4.0631	9%
11	ԱՊՊԱ	նորմալ	14.1371	16.0969	8.2382	8.2382	9%
	Ընդամենը		36.1883	42.2599	12.5351	25.2464	100%

Քանի որ մեր կողմից արդեն իսկ այս բոլոր մեծությունները հաշվարկված են, ապա ընդամենը ապագա դրամական հոսքերի արժեքը կկազմի՝ 2.517 մլրդ. ՀՀ դրամ, այն դեպքում, երբ սովորական պայմաններում պահանջների պահուստի համար անհրաժեշտ ապագա դրամական միջոցների արժեքը կկազմեր 1.328 մլրդ. ՀՀ դրամ: Ըստ սթրես-սցենարի ենթադրվում է, որ «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի մյուս պարտավորությունները չեն հավասարվի իրենց TVaR մեծությանը: Ստացվում է, որ «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի պարտավորությունների մարման համար անհրաժեշտ ապագա դրամական միջոցների ներկայիս արժեքը կազմում է $(3,562,509 + 2,517,398 + 836,865 + 252,289 + 296,797) / (1 + 0.10) = 6,787,143$ հզր. ՀՀ դրամ, դիսկոնտավորված պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության տոկոսադրույքով: Քանի որ 2015թ. 4-րդ եռամսյակի դրությամբ «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի բարձր իրացվելի ակտիվները կազմում են 6,293,829 հզր. ՀՀ դրամ, ապա բացարձակ իրացվելիության գործակիցը կկազմի $6,293,829 / 6,787,143 = 0.927$, ի տարբերություն այն դեպքի, երբ պահանջի պահուստի ոչ մի դաս չի հասնում TVaR արժեքին: Այդ դեպքում ընկերության բացարձակ իրացվելիության գործակիցը կկազմեր $6,293,829 / 5,638,155 = 1.116$: Ստացվում է, որ հրդեհից և բնական աղետներից

ապահովագրության և ֆինանսական վնասներից ապահովագրության պահանջների պահուստի մեծությունների միաժամանակյա TVaR մեծության հասնելը նվազեցնում է ընկերության իրացվելիությունը $1.116/0.927=1.203$ անգամ: Քանի որ բացարձակ իրացվելիության գործակիցը պետք է հավասար լինի 1-ի, այն դեպքում, երբ բացարձակ իրացվելի ակտիվները հարաբերվում են ընթացիկ պարտավորություններին, ապա «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն պետք է ձևավորի ևս 6,787,143-6,293,829=493,314 հզր. ՀՀ դրամի միջոց: Դա այն դեպքում, երբ ընկերության բանկային ավանդները բավարարում են ՀՀ Կանոնակարգ 3/02 'Իրացվելիության նորմատիվի հաշվարկման կարգը եվ հաշվարկին մասնակցող տարրերի կազմը' հոդվածի 25-րդ կետի 7-րդ ենթակետին, այն է, «...երեւ ավանդային պայմանագրով սահմանափակված չէ ավանդատուի առաջին իսկ պահանջով ավանդի գումարը ստանալու ավանդատուի իրավունքը»¹⁷²: Ինչ վերաբերվում է կրկնօրինակող պորտֆելին, ապա «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն 2015թ. 4-րդ եռամսյակի դրությամբ ունենալով առևտրային նպատակով պահվող արժեթղթեր (երկարաժամկետ)՝ 1,174,748 հզր. ՀՀ դրամի և դրամական միջոցներ՝ 687,983 հզր. ՀՀ դրամի չափով, կունենա կրկնօրինակող պորտֆել 687,983 հզր. ՀՀ դրամի: Մեր առաջարկած մոտեցման համաձայն՝ բացարձակ իրացվելիությունը կազմում է՝ $687,983 / ((3,562,509 + 2,517,398) / (1 + 0.10)) = 687,983 / 5,527,188 = 0.124$: Համաձայն մեր վերլուծությունների՝ բացարձակ իրացվելիության գործակցի նվազագույն շեմը 0.2 է, հետևաբար այս դեպքում ևս ընկերության իրացվելիությունը նվազագույնից ցածր է: Նույնիսկ այն դեպքում, երբ պահանջների պահուստի մեծությունը որևէ դասի գծով չի հասնում TVaR մեծությանը, ընկերության բացարձակ իրացվելիությունը կրկնօրինակող պորտֆելի տեսանկյունից մնում է նվազագույն շեմի վրա, ինչը նշանակում է, որ ցանկացած պահի ընկերությունը կարող է կորցնել բացարձակ իրացվելիությունը: Ենթադրենք, որ ընկերության բացարձակ իրացվելիությունը պետք է հասնի 0.2-ի, հետևաբար ընկերությունը պետք է ունենա՝

$$\text{Կրկնօրինակող պորտֆել} / 5,527,188 = 0.2$$

¹⁷² Ապահովագրական գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվների, չափը, ձեւավորման եվ հաշվարկման կարգը, վերաապահովագրողներին չարգելված համարելու չափանիշները, Թիվ 311 ն, Կանոնակարգ 3/02-ը հաստատելու մասին, (վերնագիրը լրացվել է 29.06.10թ. թիվ 151 ն որոշմամբ), 02/10/2007, էջ 11

Կրկնօրինակող պորտֆել=1,105,438 հզր. ՀՀ դրամ:

Նշանակում է, որ եթե «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն ձեռք բերեր 1,105,438-687,983=417,455 հզր. ՀՀ դրամի պետական պարտատոմս, ապա բացարձակ իրացվելիության խնդիր չէր ունենա: Այս դեպքում ընկերությունը կարող է իր բանկային ավանդների ընդամենը $393,200/5,605,846 \cdot 100\% = 7\%$ -ով նվազեցնել, ձեռք բերել պետական պարտատոմսեր և ձևավորել բավարար կրկնօրինակող պորտֆել: Ընդ որում, այն դեպքում, երբ ընկերությունը գտնվում է սթրես-վիճակում:

Սթրես-սցենար N2-ի համաձայն՝ սթրեսի է ենթարկվում չվաստակած ապահովագրավճարների պահուստը: Ինչպես և սթրես-սցենար N1-ում, այնպես էլ սթրես-սցենար N2-ում որոշվել են «Ռոսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի ՉԱՊ-ի՝ ըստ ապահովագրության դասերի բաշխման օրենքները, **αVaR, TVaR, և TVaR մեծությանը հասնելու հավանականությունները**, որոնք արտացոլվել են Աղյուսակ 3.2.7-ում:

Աղյուսակ 3.2.7

Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի ՉԱՊ-ի՝ ըստ ապահովագրության դասերի բաշխման օրենքները, αVaR, TVaR, և TVaR մեծությանը հասնելու

հավանականությունը, ըստ 2015թ. (100 մլն. ՀՀ դրամ)

Ապահովագրության դաս	Բաշխման օրենք	αVaR	TVaR	Միջին մեծություններ	Միջին մեծություններ և TVaR ԱՊՊԱ-ի դեպքում	TVaR մեծությանը հասնելու հավանականություն
Դժբախտ պատահարներ	Նորմալ	0.6462	0.6735	0.3812	0.3812	1/13=8%
Առողջություն	Ցուցային	17.6525	22.1706	5.8925	5.8925	1/13=8%
Աջակցություն	Նորմալ	0.7831	0.8329	0.4507	0.4507	1/13=8%
Հրդեհ և բնական աղետներ	Նորմալ	4.9728	4.9979	3.0588	3.0588	1/13=8%
Փոխադրվող գույք (բեռներ)	Պարետո	4.4716	4.4716	0.4732	0.4732	1/13=8%
Ցամաքային տրանսպորտ	Նորմալ	3.5802	3.9357	2.2569	2.2569	1/13=8%
Լրացուցիչ ԱՊՊԱ	Նորմալ	0.4471	0.4684	0.2180	0.2180	1/13=8%
Ընդհանուր պատասխանատվություն	Ցուցային	2.6400	2.6400	0.8812	0.8812	1/13=8%
Վարկ	Ցուցային	5.5859	7.7002	1.8646	1.8646	1/13=8%
Ֆինանսական վնասներ	Ցուցային	2.7431	3.2792	0.9157	0.9157	1/13=8%
Օդանավեր	Ցուցային	1.7746	2.2415	0.5924	0.5924	1/13=8%
Օդանավերի պատասխանատվություն	Պարետո	2.3764	2.3764	0.2169	0.2169	1/13=8%
ԱՊՊԱ	Նորմալ	30.0863	31.4521	18.4482	31.4521	1/13=8%
Ընդամենը		77.7598	87.2320	35.6504	48.6543	1

Քանի որ ապահովագրության բոլոր դասերի գծով TVaR մեծությանը հասնելու հավանականությունները նույնն են, ապա կանխատեսվող ՉԱՊ-ի մեծությունը հաշվարկվել է բոլոր դասերի գծով միջին մեծությունների և միայն ԱՊՊԱ-ի գծով TVaR

մեծության հանրագումարով, քանի որ ԱՊՊԱ ՉԱՊ-ը ամենամեծն է և ընկերությունները միշտ ունենում են նմանատիպ խնդիր ֆինանսական տարվա վերջում ԱՊՊԱ-ի ապահովագրավճարների հավաքագրման գծով: Ապագա դրամական հոսքերի արժեքի մեծությունը ՉԱՊ-ի գծով կազմում է 4,865,428 հզր. ՀՀ դրամ, այն դեպքում, երբ ոչ սթրեսային իրավիճակում ապագա դրամական հոսքերի արժեքի մեծությունը ՉԱՊ-ի գծով կազմում է 3,562,509 հզր. ՀՀ դրամ: Եթե ենթադրենք, որ ընկերության մյուս պարտավորությունները չեն հասնի իրենց TVaR արժեքին, ապա ապագա դրամական հոսքերի արժեքը կկազմի՝ $(4,865,428 + 1,253,511 + 836,865 + 252,289 + 296,797) = 7,504,890$ հզր. ՀՀ դրամ: Իսկ ապագա դրամական հոսքերի ներկայիս արժեքը կկազմի $7,504,890 / 1.1 = 6,822,627$ հզր. ՀՀ դրամ: Քանի որ մեր հաշվարկում չեն ընդգրկվում առևտրային նպատակով պահվող արժեթղթերը, որոնց ժամկետը 7 տարի է, ապա «Ռուսգոսստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն պետք է ձևավորի ևս $6,822,627 - 6,201,971 = 620,656$ հզր. ՀՀ դրամի դրամական հոսք: Այս դեպքում ընկերությունը կարող է իր պարտատոմսերում ներդրումները բաշխել կարճաժամկետ և միջնաժամկետ պարտատոմսերի միջև հավասարաչափ, այն դեպքում, երբ արևտրային արժեթղթերի մեծությունը կազմում է 1,174,748 հզր. ՀՀ դրամ: Հետևաբար ընկերությունը կունենար և բավարար չափի կրկնօրինակող պորտֆել և բացարձակ իրացվելի ակտիվներ սթրես իրավիճակներում դիմակայելու համար:

Ստացվում է, որ ԱՊՊԱ-ի TVaR արժեքին հասնելը ավելացնում է ապահովագրական ռիսկը ՌՀՆԿ-ի հաշվարկում $1,148,930 / 1,307,198 * 100\% = 87.9\%$, $100\% - 87.9\% = 12.1\%$ -ով, իսկ Ընդամենը ՌՀՆԿ փոխվում է $1,394,912 / 1,505,593 * 100\% = 92\%$, $100\% - 92\% = 8\%$ -ով: Այս դեպքում ընկերությունը կարող է լրացուցիչ կապիտալի նվազեցման շնորհիվ ապահովել բավարար մակարդակի ՌՀՆԿ, առանց լրացուցիչ էմիսիայի:

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը կախված չէ միայն ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների գործունեությունից, այն նաև կախված է այն միջավայրի կայունությունից, որտեղ որ գործում են ընկերությունները: Իսկ ՀՀ ֆինանսական համակարգի կայունությունը կախված է

նրանից, թե տարածաշրջանային ինչպիսի միավորման մեջ է այն մտնում: Քանի որ ՀՀ-ն համարվում է Եվրասիական տնտեսական միության (ԵԱՏՄ) անդամ, ապա անհրաժեշտ է հաշվի առնել նաև այն հանգամանքը, թե այդ միության շրջանակներում ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ինչպես կարող են բարելավել իրենց կայունությունը: Ընդ որում ԵԱՏՄ տնտեսական և ֆինանսական քաղականության նախարարը նշել է, որ «2014թ. Մոսկվայում ԵԱՏՄ ֆինանսական շուկաների կոմիտեն քննարկել և ընդունել է ԵԱՏՄ անդամ երկրների ապահովագրողների ասոցիացիաների միջև համագործակցության Հուշագիր¹⁷³»: Նրա խոսքերով, միասնական ապահովագրական շուկան ստեղծելը դժվար է, սակայն հնարավոր: Որպեսզի ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները կարողանան ինտեգրվել ԵԱՏՄ ապահովագրական շուկային և բարելավել իրենց ֆինանսական կայունությունը հարկավոր է¹⁷⁴

- առաջնահերթ ուշադրություն դարձնել օրենսդրական և իրավական դաշտի միասնականացման վրա, վերափոխել ապահովագրությանը և ապահովագրական գործունեությանը վերաբերվող օրենքերը և միասնականացնել դրանք: Միասնականացնել վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ պահանջները՝ դրանք հնարավորինս մոտեցնելով Solvency II մեթոդաբանությանը:
- ստեղծել վիճակագրության միասնական մարմին, իսկ այն մարմինները, որոնք կարգավորում են յուրաքանչյուր անդամ երկրի ապահովագրական գործունեությունը, կարողանան վիճակագրական մարմնի կողմից տրամադրվող տեղեկատվությանը ունենալ իրավահավասար մուտք,
- ապահովագրական ընկերությունների համապատասխան կրկնօրինակող պորտֆելի ստեղծման նպատակով, ստեղծել միասնական ֆոնդային բորսա,
- ստեղծել «Կանաչ քարտ» համակարգի նման գործող համակարգ, որը պայմանականորեն կկոչվի անվտանգ գոտի: Այս դեպքում պետք է սահմանել, թե

¹⁷³ <http://eec.eaeunion.org/ru/nae/news/Pages/31-12-2014-1.aspx>

¹⁷⁴ Арутюнян Г.Ю., Прогнозирование страхового портфеля страховых компаний РА// IX-я Международная школа-семинар “Многомерный статистический анализ и эконометрика”, Цахкадзор, Республика Армения, Труды, ЦЭМИ РАН, Москва, 2016г., с. 61-62

ապահովագրության որ դասերի գծով տեղի ունեցած պատահարները կհատուցվեն, ինչպես նաև մշակել հատուցման միասնական սահմանաչափեր,

- ուշադրություն դարձնել վերաապահովագրական գործունեությանը: Քանի որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հավաքագրած ապահովագրավճարների մի մասը վերաապահովագրավճարների տեսքով արտահոսում է ԱՄՆ և Եվրոպա, առաջարկում ենք դրամական միջոցների պահպանման նպատակով վերաապահովագրության փոխանցվող ռիսկերի մի մասը փոխանցել ԵԱՏՄ անդամ երկրներին: Իհարկե սկզբնական ժամանակաշրջանում առաջարկվում է փոխանցել փոխանցվող ռիսկերի ենթադրենք 10%-ը: Դրա համար անհրաժեշտ է ստեղծել միասնական վարկանշող մարմին, որը թույլ կտա համապատասխան վարկանիշը ստացած ընկերություններին ընդունել ռիսկը վերաապահովագրության: Հաջորդ քայլով անհրաժեշտ է փորձել ստեղծել միասնական սակագնային դաշտ, որը կհեշտացնի ռիսկերը վերաապահովագրության փոխանցելու ընթացակարգը:

Այսպիսով կարող ենք եզրակացնել, որ

1. համաշխարհային պրակտիկայում նկատվում են վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ սահմանվող պահանջների փոփոխություն: Մասնավորապես երկրների մեծամասնությունը անցում է կատարում Solvency I-ից Solvency II համակարգին

2. ՀՀ ապահովագրական համակարգը ունի գրեթե բոլոր հնարավորությունները անցում կատարելու միջազգային պրակտիկայում առկա ստանդարտներին: Դրա մասին են վկայում և Ապահովագրական ընկերությունների վերահսկողների միջազգային ասոցիացիայի կողմից մշակված ստանդարտների համապատասխանությունը և ԱՄՀ-ի կողմից կատարված վերլուծությունը:

3. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշիռը փորձ է արվել կառուցել Solvency II մեթոդաբանությանը համապատասխան՝ հաշվի առնելով ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների առանձնահատկությունները: Հաշվարկվել է ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների իրացվելիությունը՝ հաշվի առնելով կրկնօրինակող պորտֆելի մեծությունը: ՀՀ ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության ապահովման տեսանկյունից որոշվել են ՉԱՊ-ի և ՆՉՊ-ի

ի ըստ ապահովագրության դասերի բաշխման օրենքները, ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համար ֆինանսական կայունության կանխատեսման տեսանկյունից նպատակային է մշակել սթրես- սցենարներ:

4. ՀՀ ապահովագրական շուկան ֆինանսական կայունության տեսանկյունից կարող է արդյունավետ գործել ԵԱՏՄ շրջանակներում՝ նվազեցնելով դրամական միջոցների արտահոսքը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ատենախոսության շրջանակներում կատարված վերլուծությունների և ուսումնասիրությունների արդյունքում հանգել ենք հետևյալ եզրակացությունների և առաջարկությունների՝

1. Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը բնորոշել որպես ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ռեսուրսների այնպիսի վիճակ, որն ապահովում է ընկերության իրացվելիությունը, վճարունակությունը և շահութաբերությունը՝ սակագնային, անդերռայթինգային, ներդրումային և շահութաբաժնային համապատասխան քաղաքականության մշակման միջոցով: Ընդ որում, ֆինանսական կայունությունը պահպանելու համար ընկերությունը պետք է կարողանա ժամանակի ցանկացած պահի դրությամբ կառավարել առկա ռիսկերը մրցակցության պայմաններում՝ կատարելով ապահովադիրների նկատմամբ առկա պարտավորությունները և մաքսիմալացնելով սեփականատերերի բարեկեցությունը:

2. Չնայած ՀՀ ապահովագրական ընկերություններն ունեն ֆինանսական կայունության գնահատման միջազգային պրակտիկային համապատասխան CARAMELS ցուցանիշների համակարգ, սակայն այն չի կարող ամբողջական պատկերացում տալ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության մասին: Առաջարկում ենք, որ ապահովագրական ընկերությունները բացի CARAMELS ցուցանիշների համակարգի կիրառումից, իրականացնեն իրենց ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության գնահատում: Ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետության հաշվարկը թույլ կտա ապահովագրական ընկերություններին ժամանակին բացահայտել այն հիմնախնդիրները, որոնք կարող են տանել ֆինանսական դրության վատթարացման և, հետևաբար, կայունության անկման:

3. Առաջարկվում է ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական ներուժի գնահատումը կատարել հեղինակի կողմից մշակված ալգորիթմին (Գծապատկեր 1.2.3) համապատասխան, ֆինանսական դրությունը գնահատել ՌԴ բանկերի կողմից մշակված ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության

ցուցանիշների հաշվարկման համակարգի միջոցով¹⁷⁵ և նոր անցնել ֆինանսական կայունության կանխատեսմանը՝ սթրես թեսթավորման եղանակով:

4. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ամբողջովին չեն օգտագործում իրենց ֆինանսական ներուժը: Հետևաբար անհրաժեշտություն է առաջացել վերանայել Ի.Վ.Յարոցկիի կողմից առաջարկված մոտեցմամբ¹⁷⁶ հաշվարկված K1, K3, K4, K5, K10 գործակիցները:

5. ՀՀ ապահովագրական ընկերության ֆինանսական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը գնահատելուց և առկա խնդիրները ձևակերպելուց հետո առաջարկում ենք ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական դրությունը գնահատել ֆինանսական եղանակով՝ ֆինանսական համապատասխան ցուցանիշների համակարգի կիրառման և մարքեթինգային եղանակով, այսինքն՝ SWOT վերլուծության միջոցով: Այս երկու եղանակների կիրառման արդյունքում հիմնավորվել է, որ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները պետք է իրականացնեն պարտավորությունների լավագույնս գնահատում, Կանոնակարգ 3/02-ում ներառեն վճարունակության նորմատիվը և վերանայեն իրացվելիության և նվազագույն կապիտալի հաշվարկը:

6. Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի կողմից ապահովագրական ընկերություններին ներկայացվող օրենսդրական պահանջներում ներառված է ապահովագրական, վարկային, արտարժույթային և գործառնական ռիսկերի հաշվարկը և կապիտալի ձևավորման համար անհրաժեշտ աղբյուրների որակի պահպանումը, սակայն կապիտալը կառուցված չէ այդ ռիսկերի ընդգրկմամբ և 95.0%-99% TVaR ճշտությամբ, որը կարող է նախապայման հանդիսանալ ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական անկայունության համար: Այժմ երկրների մեծամասնությունը անցում է կատարում Solvency I-ից Solvency II համակարգին և ՀՀ ապահովագրական համակարգն ունի գրեթե բոլոր հնարավորությունները անցում կատարելու միջազգային պրակտիկայում առկա ստանդարտներին, որի մասին են վկայում և Ապահովագրական ընկերությունների

¹⁷⁵ Агрегированный алгоритм расчета показателей финансовой устойчивости страховой компании РФ созданный банками, <http://www.kombank.ru/upload/2015/08/24/PokazateliFUSK.pdf>

¹⁷⁶ Яроцкий И.В., Методический подход к оценке финансового потенциала страховой организации, Экономика и управление, N3, 2012, с. 2

վերահսկողների միջազգային ասոցիացիայի (IAIS) կողմից մշակված ստանդարտների համապատասխանությունը և ԱՄՀ-ի (IMF) կողմից կատարված վերլուծությունը: Առաջարկում ենք, որ ՀՀ ապահովագրական շուկան ևս անցում կատարի Solvency II համակարգին:

7. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հաշվապահական հաշվեկշիռը առաջարկվում է կառուցել Solvency II մեթոդաբանությանը համապատասխան՝ հաշվի առնելով ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների առանձնահատկությունները:

8. Չնայած ՀՀ ապահովագրական ընկերություններն ունեն ֆինանսական կայունության բավարար մակարդակ, սակայն ֆինանսական կայունության առավել ճիշտ գնահատման համար ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների գործունեությունը վերահսկող մարմնի՝ ՀՀ ԿԲ-ի կողմից, մեր կարծիքով, առավել նպատակահարմար է ներառել օրենսդրական համապատասխան պահանջ, որպեսզի ընկերությունները իրենց ֆինանսական կայունությունը գնահատելիս կիրառեն սթրես սցենարներ, որոնք կարող են ժամանակին կանխել անկայունությունը:

9. ՀՀ ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության ապահովման տեսանկյունից որոշվել են ՉԱՊ-ի և ՆՉՊ-ի ըստ ապահովագրության դասերի բաշխման օրենքները: Դա թույլ է տալիս առավել ճիշտ գնահատել ֆինանսական կայունությունը: Ըստ Շվեյցարական նվազագույն վճարունակության թեսթավորման համակարգի, որը լավագույնն է համաշխարհային պրակտիկայում, առաջնահերթ ուշադրություն է դարձվում բաշխման օրենքների որոշմանը, քանի որ հենց դրանց միջոցով կարելի է պարզել, թե ապահովագրական ընկերությանը որքան դրամական միջոց է հարկավոր ներկայում, որպեսզի ապագայում մարի իր պարտավորությունները և ձևավորի կրկնօրինակող պորտֆել:

10. Բացարձակ իրացվելիության պահպանման համար ՀՀ ապահովագրական ընկերություններում նպատակահարմար է ստեղծել կրկնօրինակող պորտֆել: Դրա համար անհրաժեշտ բավարար դրամական միջոցների մակարդակը նպատակահարմար է հաշվարկել ելնելով ապահովագրական պարտավորությունների բաշխումից, որոնք ներկայացվել են ատենախոսության 2-րդ գլխում:

11. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների բացարձակ, արագ և ընթացիկ իրացվելիության ցուցանիշների համար մշակվել են միջակայքեր՝ ելնելով ապահովագրական շուկայի 5 տարվա՝ ըստ եռամսյակների տվյալների հիման վրա կատարված վերլուծության արդյունքների:

12. Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալը անհրաժեշտ է կառուցել՝ հաշվի առնելով ապահովագրական, շուկայական, վարկային և գործառնական ռիսկերը: Ընդ որում, ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները առանձին հաշվարկում են թվարկված ռիսկերը և պահպանում հաշվարկի պահանջները, հետևաբար ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համար առավել նպատակահարմար է կառուցել կապիտալը այդ մեթոդաբանությամբ՝ օգտվելով կանադական մոդելից: Այնուհետև հաշվարկել ռիսկային մարժան, որը ժամանակին կանխում է դրամական հոսքերի պակասորդը:

13. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համար հաշվարկել նաև ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի ցուցանիշը կամ վճարունակության ցուցանիշը, որը նպատակահարմար է ներառել ոլորտը վերահսկող մարմնի համապատասխան կանոնակարգերում (Կանոնակարգ 3/02) օրենսդրորեն և որը կհաշվարկվի որպես Կանոնադրական կապիտալի և ռիսկի վրա հիմնված նվազագույն կապիտալի փաստացի մեծությունների հարաբերություն: Այն ընկերությունները, որոնց վճարունակության գործակիցը ցածր կլինի 200%-ից, նպատակահարմար է դիմեն ատենախոսության 120-րդ էջում նշված միջոցառումների ցանկին:

14. ՀՀ ԿԲ-ն համապատասխան նորմատիվաիրավական փաստաթղթերում և կանոնակարգերում անհրաժեշտ է, որ ներառի ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների կողմից՝ ըստ ապահովագրության դասերի պահանջների պահուստի և ՉԱՊ-ի բաշխման օրենքների ներկայացումը համապատասխան հաշվետվության տեսքով՝ հաշվարկների ճշտությունն ապահովելու համար ամսեկան կտրվածքով: Բացի այդ ապահովագրական ընկերությունները ՀՀ ԿԲ-ին ներկայացնեն հաշվետվություն Ռիսկի վրա հիմնված Կապիտալի և ռիսկային մարժայի վերաբերյալ: ՀՀ ԿԲ համապատասխան նորմատիվաիրավական փաստաթղթերում և կանոնակարգերում բացի հաշվարկների մեթոդաբանությունից, առաջարկվում է ներկայացնել հաշվարկների պայմանական օրինակներ:

15. Առաջարկվում է ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համախառն ապահովագրավճարների մեծությունը կանխատեսել յուրաքանչյուր ապահովագրության դասի համար ըստ եռամսյակների համախառն ապահովագրավճարների աճի դինամիկաների որոշման, միջին մեծությունների և վարիացիայի գործակցի հաշվարկման և, ըստ անհրաժեշտության, միջին քառակուսային շեղման կիրառմամբ: Մոտեցման առավելությունը կայանում է նրանում, որ այն բացահայտում է յուրաքանչյուր դասի գծով հավաքագրված ապահովագրավճարների օրինաչափությունը և թույլ է տալիս կանխատեսել, թե միջինում ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները որքան ապահովագրավճար կհավաքագրեն:

16. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը արդյունավետ է կանխատեսել սթրես թեսթավորման միջոցով մշակված սցենարներով, որոնք թույլ են տալիս հաշվի առնել այնպիսի դեպքեր, որոնց տեղի ունենալու հավանականությունը շատ փոքր է, սակայն պատճառված վնասները կարող են լինել նշանակալի:

17. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների կողմից հավաքագրած ապահովագրավճարների արտահոսքը կանխելու համար առաջարկում ենք ԵԱՏՄ տարածաշրջանում թողարկել աղետային պարտատոմսեր և գույքի ու վարկի ապահովագրության գծով հավաքագրած ապահովագրավճարների մի մասը սկզբնական ժամանակաշրջանում վերաապահովագրության փոխանցել՝ ձեռք բերելով աղետային պարտատոմսեր:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. «Ապահովագրության եվ ապահովագրական գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, Ընդունված 09/04/2007
2. «Ապահովագրական գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվների չափը, ձևավորման եվ հաշվարկման կարգը, վերաապահովագրողներին չարգելված համարելու չափանիշները» Կանոնակարգ 3/02-ը հաստատելու մասին, Ընդունված 02/10/2007, Հաստատված ՀՀ ԿԲ կողմից, Թիվ 311 Ն որոշում,
3. «Ապահովագրական ընկերությունների հաշվետվությունների ձևերը, դրանցում ներառվող տեղեկատվությունը, ներկայացնելու կարգը եվ ժամկետները» կանոնակարգ 3/04-ը հաստատելու մասին, Ընդունված 16/11/2007, Հաստատված ՀՀ ԿԲ կողմից, Թիվ 366 Ն
4. Բադանյան Լ.Հ. և ուրիշներ, Ֆինանսներ և վարկ, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2007թ., 664 էջ,
5. Գրիգորյան Ա.Վ., Ապահովագրական շուկայի զարգացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, ատենախոսություն, Երևան, 2010թ., 158էջ,
6. Կիրակոսյան Կ., Ապահովագրական գործ, Ուսումնական ձեռնարկ,, Երևան, 2003թ., 240էջ,
7. «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող ապահովագրական ընկերությունների գործունեության ցուցանիշների ամփոփ գնահատականի (ՔԱՌԱՄԵԼՍ) հաշվարկման մեթոդաբանությունը» կանոնակարգ 3/08-ը հաստատելու մասին, Ընդունված 16/11/2007, Հաստատված ՀՀ ԿԲ կողմից, Թիվ 365 Ն որոշում,
8. ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգիրք՝ ընդունված 05.05.1998թ.
9. Հակոբյան Ա.Ս., Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության հիմնախնդիրները (ՀՀ նյութերով), ատենախոսություն, Երևան, 2009թ., 150էջ
10. Հարությունյան Գ. Վճարունակության մարժայի հաշվարկը՝ որպես ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ապահովման

- կարևորագույն ցուցանիշ /Ռուսագոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ-ի օրինակով/, Ֆինանսներ և էկոնոմիկա ամսագիր, #3 (165) 2014թ. էջ 34-36
11. Հարությունյան Գ., Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության վարկանիշային գնահատումը, Ֆինանսներ և էկոնոմիկա ամսագիր, #4 (166), 2014թ. էջ 59-60
 12. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների «Հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ», 2011-2015թթ.
 13. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների հրապարակային հաշվետվություններ,
 14. Ճուղուրյան Ա.Գ., Աբգարյան Կ., Ապահովագրական գործ ուս.ծեռնարկ, Եր., 2007թ. 576էջ,
 15. «Տեխնիկական պահուստների տեսակները, դրանց ձևավորման կարգը» կանոնակարգ 3/03-ը հաստատելու մասին, Ընդունված 02/10/2007, Հաստատված ՀՀ ԿԲ կողմից , Թիվ 312 Ն,
 16. Քառյան Ա., Սաֆարյան Կ., Ապահովագրական ընկերությունների վճարունակությունը. Տեսություն, Միջազգային փորձ, Հիմնախնդիրներ, Լուծումներ, Երևան, 2004թ., 170էջ,
 17. «Եվրոպական հարևանության քաղաքականության Հայաստանի Հանրապետություն-Եվրոպական Միություն գործողությունների ծարգրի կատարումն ապահովող 2014-2015 թվականների միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին», ՀՀ նախագահի կարգադրություն, ընդունված 23.04.2014թ., 71էջ,
 18. Арутюнова Д.В., Стратегический менеджмент, Учебное пособие. Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010, 122с.,
 19. Арутюнян Г. Глобализация страхового рынка Армении на пути развития Евразийского экономического союза, Science and Innovation 2015 (Republic of Armenia, Tsaghkadzor, September 25-27, 2015) National Center of Innovation and Entrepreneurship of Ministry of Economy RA, 2015, pg. 19-254 с.,
 20. Балабанов И.Т. Балабанов А.И. Страхование, СПб: Питер, 2003, 256 с.,

21. Бекарева Н.Д., А.С. Рак, Применение, имитационного моделирования, для расчета вероятности разорения в динамических моделях страхования, Сборник научных трудов НГТУ., экономика и менеджмент, , № 4(70) – 2012, с.153–160,
22. Белянкин Г.А., Платежеспособность страховой компании Финансы, № 5. 1998, 10 С.,
23. Бочаров В.В., Финансовый анализ, 2-ое издание, СПб., Питер, 2009г., 240с.,
24. Василенко С.Л. , «Золотые» сечения в распределении парето, 10 с., <http://314159.ru/vasilenko/vasilenko3.pdf>
25. Гиляровская Л.Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческих организаций, М., ЮНИТИ, 2011, 159 с.,
26. Гмурман В.Е., Теория вероятностей и математическая статистика, изд. 4-ое доп., М., Высшая школа, 1972, 368 с.,
27. Грачев А. В., Финансовая устойчивость предприятия: анализ, оценка и управление, М.: Изд-во «Фин Пресс», 2002, 208 с.,
28. Грачев А.В., Финансовая устойчивость предприятия: критерии и методы оценки в рыночной экономике, М., Дело и Сервис, 2010, 400 с.
29. Данилова Н. Л., Сущность и проблемы анализа финансовой устойчивости коммерческого предприятия, Концепт, 2014, № 02 (февраль), <http://e-koncept.ru/2014/14028.htm>.
30. Джурбаева Г.К., Шаланов В.О. Интегральная оценка экономического потенциала организации, Корпоративный менеджмент, N3, 2009, с. 135-138
31. Дубровина Т.Д., Сухов В.А., Шерemet А.Д. Аудиторская деятельность в страховании, М.: ИНФРА-М, 1997. - 384 с.
32. Дюжиков Е.Ф., Сплетухов Ю.А. Оценка финансового состояния страховщиков Финансы, №11, 1997, С.18-20,
33. Жигас М.Г., Финансовая устойчивость страховой организации и факторы, определяющие ее характер, Финансы, налоги, страхование, 2003, с.29-46
34. Закон РФ “Об организации страхового дела в Российской Федерации”, от 27 ноября 1992 года,

35. Ивасенко А.Г., Никонова Я.И., Страхование, М.КНОРУС, 2009, 320с.
36. Иода Е.В., Герасимов Б.И., Статистика: Тамбов: Изд-во гос. техн. ун-та, 2004. 104 с.,
37. Исполнительный комитет СНГ, Современное состояние страхового надзора и регулирование страховой деятельности в государствах – участниках СНГ (информационно-аналитический материал), 54 с.,
38. Истомин В.С., Анализ ликвидности баланса: подходы и особенности, Вестник Амурского государственного университета. - 2010., с. 95-102,
39. Кабанцева Н.Г., Страховое дело, издательство “ФОРУМ”, 2008, 147 с., электронный ресурс: <http://finbook.news/strahovanie-book/finansovaya-ustoychivost-strahovoy-kompanii.html>
40. Кириллов А.В., Статистика Часть 1. Общая теория статистики, С А М А Р А, Издательство СГАУ, 2012, 112 с.,
41. Киров А.В., Управление финансовой устойчивостью предприятия: теоретические аспекты, Вестн. Волгогр. гос. ун-та., Сер. 3, Экон. Экол., № 1 (18), 2011, 6 с.,
42. Ковалев В.В., Финансовый анализ: Методы и процедуры М., Финансы и статистика, 2002г., 560 стр.,
43. Кравченко Л.И., Анализ хозяйственной деятельности в торговле, 9-ое издание, испр. и доп., М.,Новое знание, 2009, 512 с.,
44. Ненно И.М., Финансовое развитие страховщика, 20 с., электронный ресурс - dspace.oneu.edu.ua
45. Павленков М., Смирнова Н., Инструменты оценки финансовой устойчивости, Дзержинский филиал электронный журнал: Управляем предприятием № 2 (2), март 2011, 7 с.
46. Рапницкая М.Н., Факторы финансовой устойчивости страховых компаний в современных условиях, вестник МГТУ, том 13, №1, 2010, с. 68-71,
47. Решетин Е., Основные подходы к созданию системы рейтингования российских страховых компаний, Рынок ценных бумаг. – №2, 1999,– с. 25-27

48. Родионова В.М., Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции, 1995г. Электронный ресурс: <http://bibliotekar.ru/economika-predpriyatiya-5/129.htm>
49. Рыжков О. Ю., Моделирование и анализ финансовой устойчивости страховщиков, Вестник НГУ. Серия: Социально-экономические науки, Том 7, выпуск 2, 2007, с.62-79,
50. Рыжков О. Ю., Финансовая устойчивость страховщиков: оценка и управление, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук, Новосибирск, 2008, 16 с.
51. Савицкая Г.В., Анализ хозяйственной деятельности предприятия, 7-е изд., испр. и доп., Мн: Новое знание, 2002. - 705 с.,
52. Советский Энциклопедический Словарь, гл.ред. Прохоров А.М., Москва, Издательство 4-ое, Советская Энциклопедия, 1987, 1600стр.,
53. Солонина С.В., Овсяницкий Э.С., Ануфриева А.П., Факторы обеспечения финансовой устойчивости и платежеспособности страховой организации, Научный журнал КубГАУ, №99(05), 2014, электронный ресурс:<http://ej.kubagro.ru/2014/05/pdf/57.pdf>
54. Спицкий А.В., Интегральный анализ ликвидности баланса предприятия, “Управление корпоративными финансами”, 05(29)2008, <http://www.beintrend.ru/2011-11-25-16-04-03>
55. Сплетугов Ю.А., Дюжиков Е.Ф., Страхование, Москва, М.: ИНФРА-М, 2007. - 312с.,
56. Федорова Т.А., Страхование, 2-е изд., перераб. и доп. , М.: Экономистъ, 2004., 875 с.,
57. Федорович В.О., Анализ финансового состояния страховых компаний в Сибири и оценка их реальной возможности увеличения уставного капитала, Аваль, №9, 1998, С. 23-26
58. Фомин, П.А., Старовойтов М.К., Особенности оценки производственного и финансового потенциала промышленных предприятий, № 11, 2002, с. 13-16

59. Черников А.А., Анализ финансового состояния страховой компании Аваль. — №1. – 1999, 112 с.,
60. Чернова Г.В., Основы экономики организации по рисковым видам страхования. СПб.: Питер, 2005, 240 с,
61. Шаплыко Д., Юлдашев Р. О, финансовых ресурсах и платежеспособности страховой компании Страховое дело, №5, 2000, с. 30-36,
62. Шахвердиева З.Т., Евразийский международный научно-аналитический журнал, “Проблемы современной экономики”, N 1 (37), “Финансово-кредитная система. бюджетное, валютное и кредитное регулирование экономики, инвестиционные ресурсы”, 2011, элекронный ресурс: www.m-economy.ru/art.php?nArItd=3472
63. Шахов В.В., Ахвледиани Ю.Т. (ред.), Страхование, 3-е изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011, 510 с. электронный ресурс: <http://finbook.news/strahovanie-book/finansovyye-osnovyi-strahovaniya-11447.html>
64. Шербаков В.А., Костяева Е.В. Страхование, Москва. КНОРУС, 2007, 311 с.,
65. Шеремет А.Д. и др., Методика финансового анализа, М., ИНФРА-М., 2011, 352 с.,
66. Шихов А.К., Страхование, М.: КноРус, 2000, 320 с.
67. Яроцкая Е.В., Особенности формирования структуры экономического потенциала страховой организации в современных условиях, Известия Томского политехнического университета. Т. 322. № 6, 2013, с.76-81,
68. Яроцкий И.В., Методический подход к оценке финансового потенциала страховой организации, Экономика и управление, N3, 2012г. 9 с.,
69. Яшина Н. М., Обеспечение финансовой устойчивости страховой организации: теория, методология и практика, Автореферат, диссертации на соискание учёной степени доктора экономических наук, Москва, 2008, 40 с.
70. Andreas A. Jobst, Nobuyasu Sugimoto, and Timo Broszeit, Macroprudential Solvency Stress Testing of the Insurance Sector, IMF Working Paper, 84p.,
71. Aon Benfield, Asia pacific solvency regulation, non-life solvency calculations for selected countries/regions, October 2015, 74p,

72. Aon Benfield Analytics, Latin America Solvency, Regulation, Non-Life Solvency Calculations for Selected Latin American Countries, May 2011, 26p.,
73. AON Benfield Analytics, Latin America Solvency Regulation, 2011, 24 p.,
74. AON Benfield, Regulatory capital Requirements On The Rise, June 2009, 16p.,
75. Armenia, Country report, 2010, 16p.,
76. Arthur J. Zaremba, FCAS, MAAA, Manager, PwC, How to Estimate Risk Margins Under Solvency II 22 May 2012, 48p.,
77. Australia, Prudential Standards GPS 110, Capital Adequacy, 13p.,
78. Based on Ley General del Sistema Financiero y del Sistema de Seguros y Organica de la Superintendencia de Banca y Seguros (# 26702)., 224p.,
79. Capital requirements for insurance companies in Japan, Presentation material for a Meeting of Solvency & Actuarial Issues Subcommittee of International Association of Insurance Supervisors on 3-5 September 2003, Financial Services Agency, Japan, <http://www.fsa.go.jp/en/refer/ins/capital.html> 社団法人日本損害保険協会,
80. CEIOPS-DOC-23/07, QIS4 Technical Specifications, TS.II.B.5., December 2007, 251p.,
81. Central Bank of Ireland Guidance on Best Estimate and Margin for Uncertainty, 2014, 9p.,
82. Chant J., Essays on Financial Stability, in Essays on Financial Stability, 2003, Technical Report No. 95, Bank of Canada, September., 111p.,
83. Davis E., A Typology of Financial Instability, Oesterreichische Nationalbank (Central Bank of Austria), Financial Stability Report No. 2, 2001, 176p.,
84. Edward I. Altman, Financial ratios, discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy, The Journal of Finance, Vol. XXIII, No.4, September 1968, p.594-596
85. Eric S. Rosengren, Defining Financial Stability, and Some Policy Implications of Applying the Definition, Stanford University, June 3, 2011, <http://www.bostonfed.org/news/speeches/rosengren/2011/060311/>

86. European Central bank, Eurosystem, Financial stability review, December 2012, 150 p.
87. European commission, DG Internal market, Financial institutions, Insurance, markt/2085/01-en, orig. Fr, note to the solvency subcommittee, Brussels, Markt/c2/of d(2001), 11 October 2001, 31p.,
88. EY, Building a better working world Risk-based capital and governance in Asia-Pacific: emerging regulations, 2015, 40p.,
89. EY, Building a better working world, Global Insurance Outlook 2014, 73p.,
90. EY, Building a Better working world, Latin America: insurance risk and regulatory developments, 2014, 28p.,
91. Ferguson, R., Should Financial Stability Be an Explicit Central Bank Objective?, in Monetary Stability, Financial Stability and the Business Cycle: Five Views, BIS Paper No. 18, September, 2003, 31p.,
92. Hersch K., Riley M., Rorem R., Unlocking the potential of Finance for insurers, Deloitte Development, 2013, 12 p.
93. Hong Kong Insurance companies (margin of solvency) regulation, Chapter: 41F, 30/06/1997, 4p.,
94. IAIS, Company reports for 2010 aggregated by IAIS
95. IAIS Global Reinsurance Market Report (GRMR), Macroprudential Surveillance and (Re)Insurance mid-year edition 2010, 26 August 2010, 59p.,
96. IAIS, Macroprudential Surveillance an (Re)Insurance, Global Reinsurance Market Report, Mid-year edition, 26 August 2010, 59 p.,
97. IMF Working Paper, Macroprudential Solvency Stress Testing of the Insurance Sector, July 2014, 83p.
98. Insurance Information Institute Global Insurance Capital Standards Origin, Perspectives and Impact on U.S. Markets, December 2015 , 35 p.,
99. International Association of Insurance Supervisors, Insurance and financial stability. November 2011, 49p.,

100. International Monetary Fund Brazil, Detailed Assessment of Observance of Insurance Core Principles of the International Association of Insurance Supervisors, 2012., 74p.
101. International Monetary Fund, Republic of Armenia: Financial System Stability Assessment, Washington, D.C., IFM Country Report No. 13/10, January 2013, 72p.,
102. IRDA, Assets, Liabilities and Solvency Margins of Insurers Regulations, 2000, https://www.irdai.gov.in/ADMINCMS/cms/frmGeneral_Layout.aspx?page=PageNo58&flag=1
103. John O. Montgomery, Lee Man Tang Financial Ratio Analysis System, Record of Society of Actuaries, vol.12, N3, 1986,38 p.
104. Konings W., Ducuroir F., Replicating portfolio Approach to dermine the duration of Non-maturing Liabilities: Case Study, 18 June, 2004, 10p.,
105. Kotler P., Armstrong G., Saunders J., Wang V. Principles of marketing, the European edition, Prentice Hall, 1996, 1056p.,
106. KPMG, Solvency II - BEL, September 2013, 36 p.,
107. KPMG, Solvency II, A closer look at the evolving process transforming the global insurance industry 2011, 32 p.,
108. Leda D.Minkova, Insurance Risk Theory, 2010, 67 p.,
109. Mary R.Hardy, An introduction to risk measures for actuarial applications, Edition and examination committee of the society of actuaries, Construction and evaluation of actuarial models study note, 2006, 32 p.,
110. Milliman Research Report, Replicating Portfolios, An Introduction: Analysis and Illustrations, November 2009, 29p.,
111. Mirela Cristea, MPRA-Munich Personal RePEc Archive, Can Insurance Companies Control their financial stability? Practical Solutions, 2008, 25p.,
112. Mishkin, F., Global Financial Instability: Framework, Events, Issues, The Journal of Economic Perspectives, Vol. 13, No. 4, 1999, 19p.
113. Monetary Authority of Brunei Darussalam, The Insurance Order 2006 and Insurance Regulations 2006 (<http://www.ambd.gov.bn/regulatory/takaful-insurance-supervision>)
114. OECD, Global Insurance Market Trends 2014, 44p.

115. Office of the Superintendent of Financial Institutions Canada, Minimum Capital Test, For federally Regulated Property and Casualty Insurance Companies, Guideline, No A, 2016 January 1, 79 p.,
116. Patricia Plas, ECOFIN Director , “CEA Working Paper on the risk measures VaR and TailVaR”, 7 November 2006, 7 p.,
117. Philipp Keller, A Primer for Calculating the Swiss Solvency Test “Cost of Capital” for a Market Value Margin, 26. April 2006, 10p.,
118. Regulation for corporate governance and ERM is set out in Norma de Caracter General (NCG) 309
119. Risk-Based Capital for Insurers in the United States, 20pg.,
https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiFj8fQ_ovPAhWFDxoKHesUAT8QFggI4MAE&url=http%3A%2F%2Frmf.soa.org%2Friskbased_capital.pdf&usg=AFQjCNFwQ_YmyWsEtk2NkyLq-IfDtxL7HQ,
120. Robert P. Hartwig, James Lynch Alternative capital and its impact on insurance and reinsurance markets, Insurance Information Institute, March 2015, 29 p.
121. Schinasi G., Defining Financial Stability, IMF Working Paper 2004, No. WP/04/187, 19p.
122. Schweizerische Eidgenossenschaft, Federal Office of Private Insurance Technical document on the Swiss Solvency Test, Version of 2 October 2006, 113p.
123. Society of Actuaries, Article from: Risk Management, Issue 15, March 2009, 51p.
124. Swiss Re, Mind the Risk: Asia & Oceania Fact Sheet, 18 September 2013, 5p.,
125. Swiss Re, Risk and capital management Financial Report, 2013, 3p.,
126. Swiss Re, Sigma, Insuring the frontier markets, N2/2016, 27p.,
127. Swiss Re: Insurance solvency regulation in Latin America : modernizing at varying speeds”, 2015, 24p.,
128. Tekst Jelmer Lantinga, The risk margin under Solvency II, 3pg.,
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱԿԻՆ ԿԱՅՐ Էջեր
129. <http://eec.eaeunion.org/ru/nae/news/Pages/31-12-2014-1.aspx>
130. http://kek.ksu.ru/EOS/Math/Math_2.html

131. <http://armeniainsurance.am/>
132. <http://www.apra.gov.au/>
133. <http://www.armstat.am>
134. <https://www.cba.am/am/sitepages/fmofinancialmarkets.aspx>
135. <http://www.ingoarmenia.am>
136. [http://www.ininfo.ru/mag/2007/2007-01\(02\)/2007-01\(02\)-006.html](http://www.ininfo.ru/mag/2007/2007-01(02)/2007-01(02)-006.html)
137. <http://www.investopedia.com/terms/1/80-20-rule.asp>
138. <http://www.kombank.ru/upload/2015/08/24/PokazateliFUSK.pdf>
139. <http://www.nairi-insurance.am>
140. http://www.smsmta.am/upload/EHQ_mijocarumner14-15.pdf
141. http://www.ram.com.my/Rating_Watch.aspx
142. <http://www.rgs.am>
143. <http://www.rgs.am/arm/215/page.html>
144. <http://www.rgs.am/arm/224/page.html>
145. <http://www.rgs.am/arm/348/faq.html>
146. <http://www.reso.am/>
147. <http://www.silinsurance.am/>

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

Հավելված 1

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը բնութագրող Ն.Տարասովայի և Ռ.Գլեյզերի կողմից առաջարկվող ցուցանիշներ

N	Ցուցանիշի անվանում	Ցուցանիշի նշանակություն
1	Ապահովագրավճարներ և ապահովագրական հատուցումները հաշվետու ամսաթվի դրությամբ	Այս ցուցանիշների դինամիկան (արժեզրկումը հաշվի առնելով) թույլ է տալիս բացահայտել ապահովագրական ընկերության գործունեության մասշտաբների փոփոխության միտումները
2	Կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարների տեսակարար կշիռը ընդամենը ապահովագրավճարների ծավալի մեջ	Բնութագրում է կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարների տեսակարար կշռի օպտիմալ մեծությունը ապահովագրության այլ տեսակների գծով հավաքագրած ապահովագրավճարների նկատմամբ:
3	Ապահովագրական պահուստների բավարարության մակարդակ	Բնութագրում է ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը ապահովագրական հատուցումները ամբողջովին վճարելու տեսանկյունից: Ձևավորված ապահովագրական պահուստների վերլուծությունը իրականացվում է բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշների միջոցով, օրինակ՝ տեխնիկական պահուստների հարաբերակցությունը՝ առանց վերաապահովագրողների մասնակցության չափը հաշվի առնելու:
4	Վճարունակության մակարդակ	Ազատ ակտիվների փաստացի և նորմատիվային մեծությունների տարբերության հարաբերությունն է նորմատիվային մեծությանը:
5	Վճարունակություն	Սեփական միջոցների հարաբերությունն է ապահովագրողի պարտավորություններին: Թույլ է տալիս համեմատել ապահովագրական ընկերության սեփական միջոցների և պարտավորությունների հավելաճի տեմպերը, ինչպես նաև իրար մեջ համեմատել այլ ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության մակարդակները:
6	Իրացվելիություն	Առավել իրացվելի ակտիվների (դրամական միջոցներ, կարճաժամկետ ֆինանսական ներդրումներ, արժեթղթեր) մեծության հարաբերությունն է ապահովագրական պահուստների մեծությանը: Ցուցանիշի թույլատրելի մակարդակը սահմանվում է ապահովագրական պորտֆելի կառուցվածքից ելնելով:
7	Սեփական միջոցների մեծության բավարարություն	Հեղինակները չեն նշել սեփական միջոցների մեծության բավարարության չափորոշիչ կամ հիմք:
8	Ապահովագրական պորտֆելի բավարարություն	Բնորոշում է վերաապահովագրական ընկերության մասնակցության մակարդակը: Ընդ որում, վերաապահովագրության փոխանցված ապահովագրավճարների ցածր մակարդակը, այն դեպքում, երբ ապահովագրական պորտֆելում առկա են խոշոր ռիսկեր, վկայում է վերաապահովագրական ցածր պաշտպանվածության մասին: Իսկ այն դեպքում, երբ վերաապահովագրողներին փոխանցված ապահովագրավճարների մեծությունը գերազանցում է 40%-ը, ապահովագրական ընկերությունը կախվածության մեջ է ընկնում վերաապահովագրությունից:
9	Ապահովագրական	Այս ցուցանիշը բնութագրում է ապահովագրական ընկերության

պահուստներում կուտակված շրջանառու կապիտալ	ներդրումային գործունեությունը: Այն որոշվում է ներդրումներից ստացված շահույթը հարաբերելով ներդրվող միջոցների միջին մակարդակին: Հարաբերակցությունը ցույց է տալիս, թե ապահովագրական պահուստների մեծությունը քանի ամբողջ պտույտ է կատարում տվյալ ժամանակահատվածի ընթացքում: Կապիտալի շրջապտույտի արագության ավելացմանը զուգահեռ ավելանում է շահույթի մեծությունը, որն ուղղակի ազդեցություն է թողնում վճարունակության վրա:
---	---

Հավելված 2

Ե.Դյուժիկովի և Յու. Սալետուխովի կողմից մշակված ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ցուցանիշների համակարգ

N	Ցուցանիշի անվանում	Պայմանական-նորմատիվային նշանակություն
1.	Վճարունակության ընդահանուր ցուցանիշներ	-
1.1	Վճարունակության մակարդակ	-
1.2	Տեխնիկական պահուստների և սեփական կապիտալի հարաբերությունը հաշվեգրված զուտ ապահովագրավճարներին	>150%
2.	Սեփական միջոցների բավարարություն	-
2.1	Զուտ ապահովագրավճարների հարաբերությունը սեփական միջոցներին	< 300%
2.2	Սեփական միջոցների հարաբերությունը զուտ ապահովագրավճարներին	>20%
2.3	Տեխնիկական պահուստների հարաբերությունը սեփական միջոցներին	≤ 350%
3.	Տեխնիկական պահուստների մեծության բավարարության ցուցանիշներ	-
3.1	Տեխնիկական պահուստների հարաբերությունը զուտ ապահովագրավճարներին	≤ 100%
3.2	Պահուստների տարեկան շարժ	-
3.3	Պահուստների գործակից	< 25%
4.	Ապահովագրական պայմանագրերում վերաապահովագրողի մասնակցության աստիճանը բնութագրող ցուցանիշներ	-
4.1	Վերաապահովագրավճարների հարաբերությունը ընդամենը հավաքագրած ապահովագրավճարներին	5-50%
5.	Իրացվելիության ցուցանիշներ	-
5.1	Պարտավորությունների հարաբերությունը իրացվելի ակտիվներին	< 105%
5.2	Ժամկետայնության ցուցանիշ	-
5.3	Ապահովագրավճարների գծով դեբիտորական պարտավորությունների հարաբերությունը սեփական միջոցներին	< 40%
5.4	Կրեդիտորական պարտավորության հարաբերությունը ընդամենը ակտիվներին	< 40%
6.	Անհատական ռիսկի գծով ապահովագրողի պատասխանատվության սահմանափակման ցուցանիշ	< 10%
7.	Ապահովագրավճարների մակարդակի փոփոխության ցուցանիշ	-33%; +33%
8.	Ներդրումային գործունեությունը բնութագրող ցուցանիշներ	-
8.1	Ներդրումային գործունեությունից ստացված շահույթի հարաբերությունը ընդամենը ներդրումների մեծությանը	> 5%
8.2	Ներդրումային գործունեությունից ստացված շահույթի հարաբերությունը ակտիվների միջին տարեկան մեծությանը	-
8.3	Ներդրումային գործունեությունից ստացված շահույթի հարաբերությունը սեփական կապիտալին	-
9.	Ապահովագրական գործառնությունների իրականացման ընդհանուր	-

	Ֆինանսական արդյունքները բնութագրող ցուցանիշներ	
9.1	Ապահովագրավճարների հարաբերությունը շահույթին	< 300%
9.2	Զուտ վնասի ցուցանիշ	-
9.3	Վերադիր ծախսերի ցուցանիշ	-
9.4	Զուգակցված ցուցանիշ	-

Հավելված 3

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը բնութագրող Ա.ՇԻխովի և Դ.Մուդրիկի կողմից առաջարկվող ցուցանիշներ

N	Ցուցանիշի անվանում	Հաշվարկման բանաձև	Ցուցանիշի բովանդակություն
1	Սեփական կապիտալի ցուցանիշ կամ սեփականության ցուցանիշ	$Y_u * 100 / (C_u + Y_u)$ որտեղ Y_u – ապահովագրական ընկերության սեփական կապիտալն է, C_u – ապահովագրողի պարտավորությունների ընդհանուր գումարն է	Ցույց է տալիս սեփական կապիտալի տեսակարար կշիռը ընդամենը պասիվների կառուցվածքում: Հեղինակի կարծիքով, գործակցի բարձր՝ մինչև 100% մակարդակը բնութագրում է ընկերության ֆինանսական անկախությունը, ապահովագրողի կայունությունը և երաշխավորում նրա բոլոր պարտավորությունների կատարումը բոլոր կոնտրագենտների նկատմամբ: Սակայն սեփական կապիտալի օգտագործման արդյունավետության բարձրացման նպատակով ապահովագրական ընկերությունները ներգրավում են նաև փոխառու միջոցներ: Հեղինակը նշում է գործակցի նորմատիվային մեծությունը՝ ելնելով արտասահմանյան փորձից (60-70%):
2	Փոխառու կապիտալի ցուցանիշ	$Y_{\phi} * 100 / (Y_u + Y_{\phi})$ որտեղ, Y_u – ապահովագրական ընկերության սեփական կապիտալն է, Y_{ϕ} – ապահովագրական ընկերության փոխառու կապիտալն է	Արտահայտում է փոխառու միջոցների տեսակարար կշիռը ընդամենը կապիտալի մեջ: Նրա նորմատիվային արժեքը արտասահմանյան գրականության մեջ սահմանվում է 30-40%:
3	Ընդհանուր (ընթացիկ) իրացվելիության ցուցանիշ	U_2 / T_e որտեղ, U_2 – ապահովագրական ընկերության շրջանառու ակտիվներն են, T_e – ապահովագրական ընկերության ընթացիկ	Բնորոշում է ապահովագրական ընկերության բավարարվածությունը շրջանառու ակտիվներով, որոնք կմարեն ընթացիկ պարտավորությունները: Եթե ցուցանիշի արժեքը փոքր է մեկից, ընկերության իրացվելիությունը ցածր մակարդակի վրա է: Դա կարող է բերել ցածր իրացվելիության և վճարունակության հնարավոր կորստի:

		պարտավորություններն են	Նորմատիվային արժեքը արտասահմանյան գրականության մեջ սահմանվում է 1.0-2.0:
4	Բացարձակ իրացվելիության ցուցանիշ	$U_{\text{բի}}/U_{\text{լծ}}$ որտեղ, $U_{\text{բի}}$ - ապահովագրական ընկերության բարձր իրացվելի ակտիվներն են, $U_{\text{լծ}}$ - ապահովագրական ընկերության կարճաժամկետ պարտավորություններն են	Որոշում է ապահովագրական ընկերության ապահովվածությունը բարձր իրացվելի ակտիվներով, որոնք անհրաժեշտ են մեկ ամսվա կամ եռամսյակի ընթացքում իր պարտավորությունների մարման համար: Եթե գործակցի նշանակությունը մեկից մեծ է, ընկերությունը ունի իրացվելիության բարձր մակարդակ: Նորմատիվային արժեքը արտասահմանյան գրականության մեջ սահմանվում է 0.5-1.0

Հավելված 4

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունությունը բնութագրող Դ. Մուդրիկի կողմից առաջարկվող ցուցանիշներ

N	Ցուցանիշի անվանում	Հաշվարկման բանաձև	Ցուցանիշի բովանդակություն
1	Ֆինանսական կայունության ցուցանիշ ՖԿՏ1	Y_u/Y_n որտեղ Y_u – ապահովագրական ընկերության սեփական կապիտալն է, Y_n – ապահովագրական ընկերության ընդամենը կապիտալն է,	Ցույց է տալիս սեփական կապիտալի տեսակարար կշիռը ընդամենը կապիտալի կառուցվածքում կամ ընկերության մասնաբաժինը ընդամենը միջոցների մեջ, որոնք ներդրվել են գործունեության մեջ: Որքան բարձր է նրա նշանակությունը, այնքան բարձր է ապահովագրողի ֆինանսական կայունությունը:
2	ՖԿՏ2	$U_{\text{պ}}/Y_n$ որտեղ $U_{\text{պ}}$ - Ապահովագրական ընկերության պահուստներն են	Բնութագրում է ապահովագրական պահուստների (ներգրավված միջոցների) տեսակարար կշիռը ընկերության կապիտալում: Ցուցանիշի ավելացման միտումը վկայում է ապահովագրական գործառնությունների ծավալի ավելացման մասին:
3	ՖԿՏ3	$(\Gamma - U_{\text{պ}})/Y_n$ որտեղ Γ - Ապահովագրական պարտավորություններն են	Արտացոլում է փոխառու միջոցների ծավալը ապահովագրողի կապիտալի կառուցվածքում: Այս գործակցի ավելացումը վկայում է կրեդիտորներից կախվածության և ֆինանսական կայունության անկման մասին:
4	ՖԿՏ4	$Y_u/(U_{\text{պ}} - V_{\text{պ}})$ որտեղ $V_{\text{պ}}$ – Վերաապահովագրողի	Ցույց է տալիս սեփական կապիտալի և ձևավորված ապահովագրական պահուստների հարաբերակցությունը և արտացոլում սեփական կապիտալի բավարարության մակարդակը առկա ապահովագրական

	մասնակցության չափն է	պարտավորությունների դեպքում: Ցուցանիշի ավելացումը բերում է ֆինանսական կայունության նվազմանը:
--	----------------------	---

Հավելված 5

Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության ցուցանիշների հաշվարկման մեթոդաբանությունը¹⁷⁷

Ցուցանիշ	Հաշվարկման մեթոդաբանություն	Տնտեսական նշանակություն
Կապիտալի բավարարության ցուցանիշներ		
1.1 Սեփական կապիտալի մասնաբաժինը պասիվների մեջ	Սեփական կապիտալ/Պասիվներ	Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունության ընդհանուր մակարդակը բնութագրող ցուցանիշ: Որքան ցուցանիշի արժեքը բարձր է, այնքան ֆինանսական կայունության մակարդակը բարձր է:
1.2 Սեփական կապիտալի միջոցով ապահովագրական զուտ պահուստների ծածկվածության մակարդակ	Սեփական կապիտալ/ապահովագրական զուտ պահուստներ* *Զուտ ապահովագրական պահուստ=կյանքի ապահովագրության պահուստ- կյանքի ապահովագրության պահուստում վերաապահովագրողի մասնաբաժին+ոչ կյանքի ապահովագրության պահուստ- ոչ կյանքի ապահովագրության պահուստում վերաապահովագրողի մասնաբաժին	Ցուցանիշը ցույց է տալիս սեփական կապիտալի բավարարությունը ստանձնած ռիսկի նկատմամբ:
1.3 Վճարունակության մարժայի փաստացի մակարդակի բավարարություն	Վճարունակության մարժայի փաստացի մակարդակի շեղում/վճարունակության մարժայի նորմատիվային մեծություն	Ցուցանիշը ցույց է տալիս վճարունակության մարժայի փաստացի մեծության բավարարության մակարդակը ապահովագրական ընկերության կողմից իր վրա ստանձնած ռիսկի նկատմամբ:
1.4 Պարտքային բեռնվածության մակարդակ	(Երկարաժամկետ փոխառություններ և վարկեր+կարճաժամկետ փոխառություններ և վարկեր)/Սեփական	Ցուցանիշը ցույց է տալիս, թե որքան է հական է

¹⁷⁷ Агрегированный алгоритм расчета показателей финансовой устойчивости страховой компании РФ созданный банками, <http://www.kombank.ru/upload/2015/08/24/PokazateliFUSK.pdf>

	կապիտալ	փոխառությունների և վարկերի ծավալը կապիտալի մեջ:
Շահութաբերության ցուցանիշներ		
2.1 Ապահովագրական և ֆինանսա-տնտեսական գործունեության շահութաբերություն (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	Շահույթը հարկումից առաջ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)/Ապահովագրական ընկերության եկամուտներ, (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	Ցուցանիշը ցույց է տալիս ապահովագրական և ֆինանսատնտեսական գործունեության շահութաբերությունը
2.2 Սեփական կապիտալի շահութաբերություն	Շահույթը հարկումից առաջ/Սեփական կապիտալ (միջինացված ժամանակահատվածի համար)	Ցուցանիշը ցույց է տալիս բիզնեսին մասնակցող սեփական կապիտալի մեծության շահութաբերության մակարակը:
Ապահովագրական գործունեության վնասաբերության ցուցանիշներ		
3.1 Ապահովագրության տեսակների գծով հատուցումների ցուցանիշ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	Ապահովագրության, վերաապահովագրության, համաապահովագրության գծով հատուցումների վճարում (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)/Ապահովագրության , վերաապահովագրության, համաապահովագրության գծով ստացված ապահովագրավճարներ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	Ցուցանիշը ցույց է տալիս հատուցումների տեսակարար կշիռը ապահովագրավճարների մեծության մեջ (առանց հաշվի առնելու ռիսկերի հետագա վերաապահովագրության փաստը)
3.2 Զուտ վնասաբերության ցուցանիշ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	Հատուցումներ-Զուտ վերաապահովագրական հատուցումներ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)/Վաստակած ապահովագրավճար -Զուտ վերաապահովագրություն (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)* * Վաստակած ապահովագրավճարներ-Զուտ վերաապահովագրություն (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)=Ապահովագրավճար ներ-զուտ վերաապահովագրավճարներ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության) հաշվետու ժամանակաշրջանի համար+ՉԱՊ-Վերաապահովագրություն հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբի դրությամբ ** **ՉԱՊ-զուտ վերաապահովագրություն=ՉԱՊ-վերաապահովագրողի ՉԱՊ	Ցուցանիշը ցույց է տալիս ապահովագրական գործունեության վնասաբերությունը առանց վերաապահովագրողների մասնակցության:

3.3 Ծախսերի մակարդակի ցուցանիշ	Ապահովագրական ընկերության ծախսերը*/Վաստակած Ապահովագրավճար-Ընդամենը զուտ վերաապահովագրություն*** *Ապահովագրական ընկերության ծախսեր=Ապահովագրական գործառնությունների ծախսեր-զուտ վերաապահովագրություն ոչ կյանքի ապահովագրության գծով+Գործավարման ծախսեր-կյանքի ապահովագրության գծով զուտ վերաապահովագրություն+Կառավարչական ծախսեր+Այլ ծախսեր, բացառությամբ ներդրմային ծախսերի ***Վաստակած ապահովագրավճար-Ընդամենը զուտ վերաապահովագրություն (հաշվետու ժամանակաշրջանի դրությամբ, ոչ կյանքի ապահովագրության գծով)+Ապահովագրավճարներ-զուտ վերաապահովագրություն հաշվետու ժամանակաշրջանի դրությամբ կյանքի ապահովագրության գծով+ՉԱՊ-հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբի դրությամբ-զուտ վերաապահովագրություն հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբի դրությամբ ընդամենը**- ՉԱՊ-հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ-զուտ վերաապահովագրություն ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ ընդամենը**	Ցուցանիշը ցույց է տալիս ապահովագրական գործառնությունների գծով ծախսերի հարաբերությունը ապահովագրավճարներին, բացառությամբ վերաապահովագրավճարների: Որքան ցածր է ծախսերի մակարդակը, այնքան բարձր է ապահովագրական ընկերության ամրության պաշարը
Ներդրումների բավարարության և ներդրումային պորտֆելի որակի ցուցանիշներ		
4.1 Ներդրումային ակտիվների միջոցով զուտ ապահովագրական պահուստների ծածկվածություն	(Ներդրումներ+Դրամական միջոցներ)/Ապահովագրական պահուստներ-զուտ վերաապահովագրություն* *Ապահովագրական պահուստներ-զուտ վերաապահովագրություն=կյանքի ապահովագրության պահուստ-կյանքի ապահովագրության պահուստում վերաապահովագրողի մասնաբաժին+ոչ կյանքի ապահովագրության պահուստ-ոչ կյանքի ապահովագրության գծով պահուստներում վերաապահովագրողի մասնաբաժին	Որոշում է այն միջոցների (ներդրումային ակտիվների, դրամական միջոցների) տեսքով տեղաբաշխման աստիճանը, որոնց հաշվին ծածկվում են ապահովագրական ընկերության պարտավորությունները: Ներդրումային ակտիվների և բանկում կամ դրամարկղում

		գտնվող միջոցների գումարը չպետք է մեծ կամ հավասար լինի ապահովագրական պահուստների մեծությանը:
Վերաապահովագրական գործառնությունների գնահատման ցուցանիշ		
5.1 Վերաապահովագրողների մասնաբաժինը ապահովագրական պահուստներում	Ապահովագրական պահուստներում վերաապահովագրողների մասնաբաժին*/Ապահովագրական պահուստներ** *Վերաապահովագրողի մասնաբաժինը ապահովագրական պահուստներում=Կյանքի ապահովագրության պահուստներում վերաապահովագրողի մասնաբաժին+ Ոչ կյանքի ապահովագրության պահուստներում վերաապահովագրողի մասնաբաժին **Ապահովագրական պահուստ=Կյանքի ապահովագրության պահուստ+Ոչ կյանքի ապահովագրության պահուստ	Ցուցանիշը ցույց է տալիս հաշվետու ժամանակահատվածում ապահովագրական ընկերության կախվածության աստիճանը վերաապահովագրական ընկերություններից:
5.2 Ապահովագրավճարների մասնաբաժին, որը փոխանցվել է վերաապահովագրության վերլուծվող ժամանակահատվածում, բացառությամբ կյանքի ապահովագրության	Ոչ կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարների մասնաբաժին, որը փոխանցվել է վերաապահովագրության /Ոչ կյանքի ապահովագրության գծով ընդամենը ապահովագրավճարներ	Ցուցանիշը ցույց է տալիս վերլուծվող ժամանակահատվածի ընթացքում վերաապահովագրողներին փոխանցված ապահովագրավճարների մեծությունը: Որոշում է ապահովագրական ընկերության կախվածության աստիճանը վերաապահովագրողներից վերլուծվող ժամանակահատվածի ընթացքում:
Վճարունակության և իրացվելիության գնահատման ցուցանիշներ		
6.1 Ընթացիկ վճարունակություն	(Ոչ կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարներ-վերաապահովագրավճարներ+կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարներ-վերաապահովագրավճարներ)/(Ոչ կյանքի ապահովագրության գծով վճարված հատուցումներ- վերաապահովագրական հատուցումներ + կյանքի ապահովագրության գծով վճարված	Ցույց է տալիս, թե ապահովագրավճարները - զուտ վերաապահովագրավճարները, որքանով են ծածկում ապահովագրական հատուցումները - զուտ վերաապահովագրական հատուցումները

	հատուցումներ -վերաապահովագրական հատուցումներ)	
6.2 Ընթացիկ իրացվելիություն	Իրացվելի ակտիվներ*/Ընթացիկ պարտավորություններ** *Իրացվելի ակտիվներ=Դրամական միջոցներ+Այլ դեբիտորական պարտավորություններ, որոնց նկատմամբ վճարումները կատարվելու են 12 ամսվա ընթացքում+Պետական և մունիցիպալ արժեթղթեր+Բանկային ավանդներ+Դեբիտորական պարտավորություններ+Այլ ներդրումներ+ընկերության կողմից տրամադրված փոխառություններ և պարտքային արժեթղթեր **Ընթացիկ պարտավորություններ=կարճաժամկետ փոխառություններ և վարկեր+կրդետորական պարտավորություններ ապահովագրության և համաապահովագրության գծով+կրեդիտորական պարտավորություն վերաապահովագրության գծով+այլ կրեդիտորական պարտավորություններ+կյանքի ապահովագրության գծով պահուստներ+ոչ կյանքի ապահովագրության գծով պահուստներ	Ցուցանիշը ցույց է տալիս, թե ապահովագրական ընկերությունը որքանով կարող է կատարել իր պարտավորությունները իրացվելի ակտիվների միջոցով, այն դեպքում, երբ բոլոր պարտավորություններն են նկատմամբ առաջանալի պահանջներ:
Գործարար ակտիվության ցուցանիշներ		
7.1 Ակտիվների փոփոխություն հաշվետու ժամանակահատվածում	(Վերլուծվող ժամանակահատվածի վերջում ակտիվներ-Վերլուծվող ժամանակահատվածի սկզբում ակտիվներ)/ Վերլուծվող ժամանակահատվածի սկզբում ակտիվներ	Ցուցանիշը ներկայացնում է ապահովագրական բիզնեսի զարգացման դինամիկան:
7.2 Ապահովագրավճարների համախառն ծավալի փոփոխությունը հաշվետու ժամանակահատվածում	(Հաշվետու ժամանակահատվածում ընդամենը ապահովագրավճարներ+Հաշվետու ժամանակահատվածում կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարներ-նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի ապահովագրավճարներ+նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարներ)/ (նախորդ տարվա համապատասխան	Ցուցանիշը ներկայացնում է վերջին 12 ամսվա ընթացքում ապահովագրական բիզնեսի զարգացման դինամիկան:

	Ժամանակատվածի ապահովագրավճարներ+նախորդ տարվա համապատասխան Ժամանակատվածում կյանքի ապահովագրության գծով ապահովագրավճարներ)	
7.3 Ապահովագրական պահուստների համախառն մեծության փոփոխությունը հաշվետու ժամանակահատ վածում	Հաշվետու ժամանակահատվածի վերջում ապահովագրական պահուստներ- Վերլուծվող ժամանակահատվածի սկզբում ապահովագրական պահուստներ/ Վերլուծվող Ժամանակահատվածի սկզբում ապահովագրական պահուստներ *Ապահովագրական պահուստներ=ոչ կյանքի ապահովագրության գծով պահուստներ+կյանքի ապահովագրության գծով պահուստներ	Ցուցանիշը ցույց է տալիս ապահովագրական ընկերության պարտավորություններ ի ընդհանուր մակարդակի դինամիկան վերլուծվող Ժամանակահատվածու մ:
Ընդհանուր բալային գնահատակը ճշգրտող ցուցանիշներ		
8.1 Առավելագույն սեփական պահմամբ 10 ապահովագրական պայմանագրերի գծով ռիսկի հանրագումարային ծավալի ցուցանիշ	Առավելագույն սեփական պահմամբ 10 ապահովագրական պայմանագրի գծով ռիսկի հանրագումարային ծավալ/Սեփական կապիտալ	Այս ցուցանիշի միջոցով գնահատվում է ապահովագրական ընկերության ռիսկայնությունը սեփական պահման վրա գտնվող ռիսկերի գծով, այդպիսի ռիսկերի կոնցենտրացիան և հետևաբար ընկերության խոցելիությունը խոշոր հատուցումներ կատարելու դեպքում:
8.2Վերաապահովա գրական պորտֆելում 3 խոշորագույն վերաապահովագրողների մասնաբաժինը	3 Max-ի գումար(Ապահովագրավճարներ, Վերաապահովագրողին փոխանցված ապահովագրավճարներ)/Վերաապահով ա գրողներին փոխանցված ապահովագրավճարներ	Ցուցանիշը ցույց է տալիս, թե որքան են ռիսկերը կենտրոնացված վերաապահովագրական պորտֆելում մեկ կամ մի քանի վերաապահովագրողն երի մոտ:
8.3Վերաապահովա գրական պորտֆելում վարկանշված վերաապահովագրողների մասնաբաժինը	Վարկանշված վերաապահովագրողներին* փոխանցված ապահովագրավճարներ/Վերաապահովա գրողներին փոխանցված ապահովագրավճարներ *վերաապահովագրողների մոտ հետևյալ վարկանիշներից ոչ ցածր վարկանիշների առկայություն Ստանդարտ և Փուրգ/Ֆիտչ «AAA»-ից «AA-» 20	Վերաապահովագրակ ան պորտֆելի որակից է կախված ապահովագրական պատահար տեղի ունենալու դեպքում ապահովագրական ընկերության վստահությունը վերաապահովագրակ

	Ստանդարտ և Փուլը/Ֆիտը «AAA»-ից «AA-» 20, 34 ներառյալ օտարերկրյա վերաապահովագրողների բաժինը տեխնիկական պահուստներում «A+»-ից «A-» 50 «BBB+»-ից «BBB-» 400 «BB+»-ից ցածր 830 Մուդիզ «Aaa»-ից «Aa3» 20 «A1»-ից «A3» 50 «Baa1»-ից «Baa3» 400 «Ba1»-ից ցածր 830 Ա.Մ.Բեստ «A++»-ից «A+» 20 «A»-ից «A-» 50 «B++»-ից «B+» 400 «B»-ից ցածր 830 վարկանիշ չունեցող 800	ան հատուցում ստանալու մեջ,:
--	--	--------------------------------

Հավելված 6

Ապահովագրական ընկերության ֆինանսական կայունությունը բնութագրող ցուցանիշների արժեքի միջակայքը, բալային գնահատականը և տեսակարար կշիռը¹⁷⁸

Ցուցանիշներ	Ցուցանիշի արժեքի միջակայք	Բալային գնահատական	Ցուցանիշի տեսակարար կշիռ	Խմբի ար ժեք
Կապիտալի բավարարության ցուցանիշներ				20
1.1 Սեփական կապիտալի մասնաբաժինը պասիվների մեջ	0<=K<15%	0	0.3	-
	15%<=K<25%	0.5		-
	K>=25%	1		-
1.2 Սեփական կապիտալի միջոցով ապահովագրական պահուստների ծածկվածություն	0<=K<33%	0	0.1	-
	33%<=K<50%	0.5		-
	K>=50%	1		-
1.3 Վճարունակության մարժայի փաստացի մակարդակի բավարարություն	0<=K<30%	0	0.2	-
	30%<=K<50%	0.5		-
	K>=50%	1		-
1.4 Փոխառությունների բեռի մակարդակ	K>15%	0	0.4	-
	10%<K<=15%	0.5		-
	K<=10%	1		-
Շահութաբերության ցուցանիշներ				5
2.1 Ապահովագրական և ֆինանսատնտեսական գործունեության շահութաբերություն	K<0 կամ K>10%	0	0.6	-
	0<=K<=10%	0.5		-
	5%<K<=10%	1		-

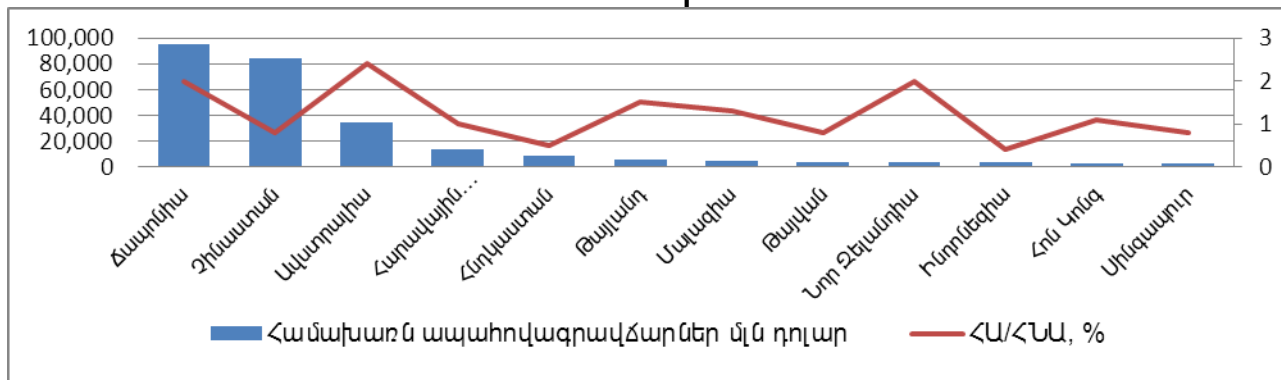
¹⁷⁸ <http://www.kombank.ru/upload/2015/08/24/PokazateliFUSK.pdf>

2.2 Սեփական կապիտալի շահութաբերություն	K<0	0	0.4	-
	0<=K<=1%	0.5		-
	K>1%	1		-
Ապահովագրական գործունեության վնասաբերության ցուցանիշներ			10	
3.1 Ապահովագրության տեսակների (բացի կյանքի ապահովագրության) գծով հատուցումների ցուցանիշ	K<5% կամ K>55%	0	0.4	-
	50%<K<=55%	0.5		-
	5%<=K<=50%	1		-
3.2 Վնասաբերության ցուցանիշ (բացի կյանքի ապահովագրությունից)	K<5% կամ K>60%	0	0.5	-
	45%<K<=60%	0.5		-
	5%<K<=45%	1		-
3.3 Ծախսերի մակարդակի ցուցանիշ	K>50%	0	0.1	-
	35%<K<=50%	0.5		-
	30%<K<=35%	1		-
Ներդրումների բավարարության և ներդրումային պորտֆելի որակի ցուցանիշ			15	
4.1 Ներդրումային ակտիվների միջոցով ապահովագրական պահուստների ծածկվածություն	0<=K<100%	0	1	-
	100%<=K<=120%	0.5		-
	K>120%	1		-
Վերաապահովագրական գործառնությունների գնահատման ցուցանիշ			20	
5.1 Վերաապահովագրողների մասնաբաժինը ապահովագրական պահուստներում	K<5% կամ K>50%	0	0.5	-
	5%<=K<=30%	1		-
	30%<K<=50%	0.5		-
5.2 Ապահովագրա վճարների մասնաբաժին, որը փոխանցվել է վերաապահովագրության վերլուծվող ժամանակահատվածում, (բացի կյանքի ապահովագրությունից)	K<5% կամ K>60%	0	0.5	-
	5%<=K<40%	1		-
	40%<=K<=60%	0.5		-
6. Վճարունակության և իրացվելիության գնահատման ցուցանիշներ			20	
6.1 Ընթացիկ վճարունակություն	0<=K<1	0	0.5	-
	1<=K<1.2	0.5		-
	K>=1.2	1		-
6.2 Ընթացիկ իրացվելիություն	0<=K<0.5	0	0.5	-
	0.5<=K<0.55	0.5		-
	K>=0.55	1		-
7. Գործարար ակտիվության ցուցանիշներ			10	

7.1 Ակտիվների փոփոխություն հաշվետու	K<0	0	0.35	-
	0<=K<=5%	0.5		-
	K>5%	1		-
Ժամանակահատվածում				
7.2 Ապահովագրա	K<0	0	0.45	-
	0<=K<=5%	0.5		-
	K>5%	1		-
վճարների համախառն ծավալի փոփոխությունը հաշվետու				
Ժամանակահատվածում				
7.3 Ապահովագրական պահուստների համախառն մեծության փոփոխությունը հաշվետու	K<0	0	0.2	-
	0<=K<=5%	0.5		-
	K>5%	1		-
Ժամանակահատվածում				
8. Ընդհանուր բալային գնահատակը ճշգրտող ցուցանիշներ				
8.1 Առավելագույն սեփական պահմամբ 10 ապահովագրական պայմանագրերի գծով ռիսկի հանրագումարային ծավալի ցուցանիշ	K>60%	Ճշգրտման ցուցանիշ=0.6	-	-
	30<=K<=60%	Ճշգրտման ցուցանիշ=0.8	-	-
	K<30%	Ճշգրտման ցուցանիշ=1	-	-
8.2 Վերաապահովագրական պորտֆելում 3 վերաապահովագրողների մասնաբաժինը	K<=50%	Ճշգրտման ցուցանիշ=1	-	-
	K>50%	Ճշգրտման ցուցանիշ=0.8	-	-
8.3 Վերաապա հովագրական պորտֆելում վարկանշված վերաապահովագրողների մասնաբաժինը	K>=70%	Ճշգրտման ցուցանիշ=1	-	-
	K<70%	Ճշգրտման ցուցանիշ=0.8	-	-
Ֆինանսական դրության ընդհանուր գնահատականը				
Ֆինանսական դրության արդյունքային գնահատականը՝ հաշվի առած ճշգրտման ցուցանիշները	0<=Գնահատակ<=55	Անբավարար ֆինանսական դրություն	-	-
	55<Գնահատակ<=80	Բավարար ֆինանսական դրություն	-	-
	80<Գնահատակ<=100	Կայուն ֆինանսական դրություն	-	-

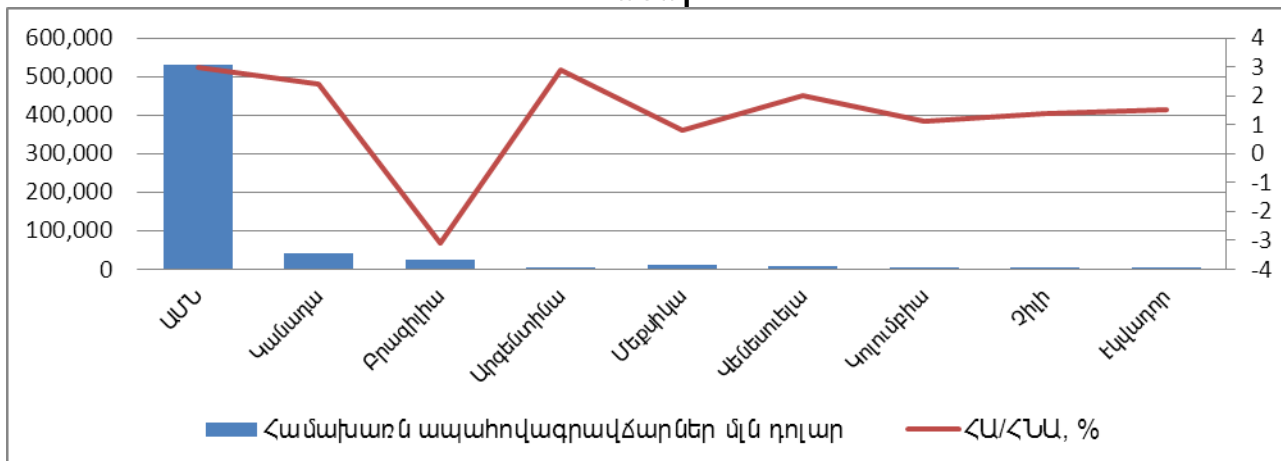
Հավելված 7

Համախառն ապահովագրավճարները (մլն դոլար) և ՀԱ/ՀՆԱ (%) հարաբերությունը
Ասիայի երկրների
համար

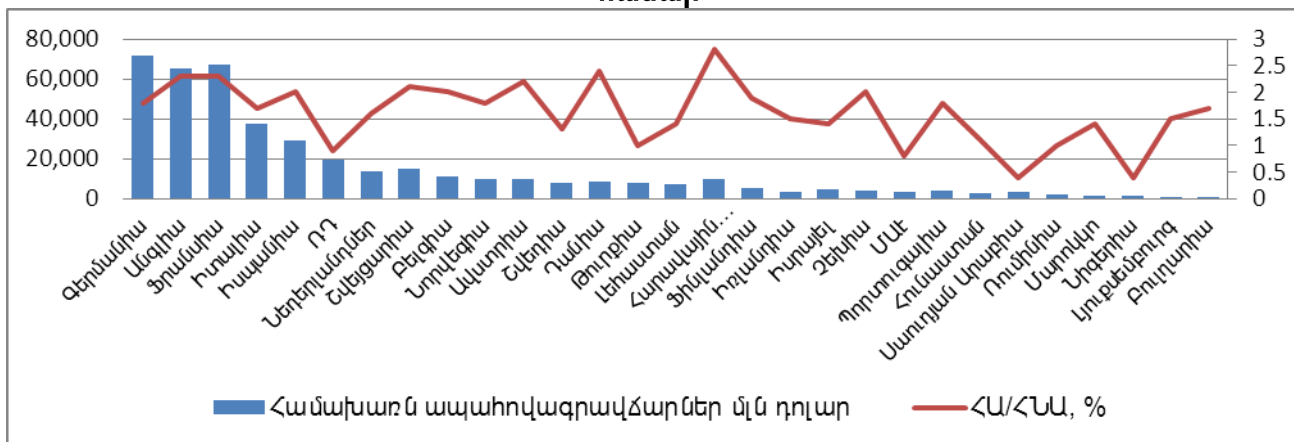
Հավելված 8

Համախառն ապահովագրավճարները (մլն դոլար) և ՀԱ/ՀՆԱ (%) հարաբերությունը
Ամերիկայի մայրցամաքի երկրների
համար

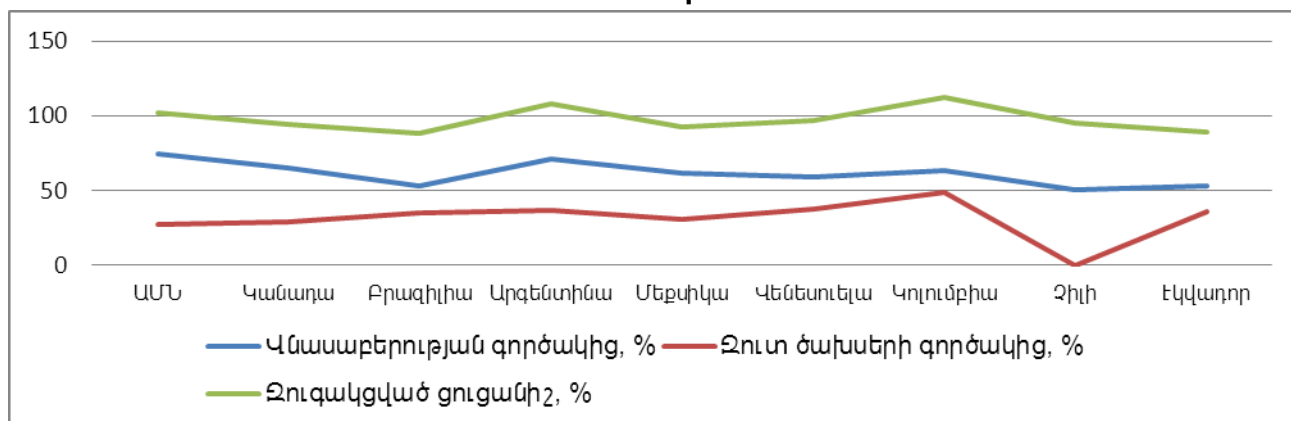
Հավելված 9

Համախառն ապահովագրավճարները (մլն դոլար) և ՀԱ/ՀՆԱ (%) հարաբերությունը
Եվրոպայի, Միջին Արևելքի և Աֆրիկայի երկրների
համար

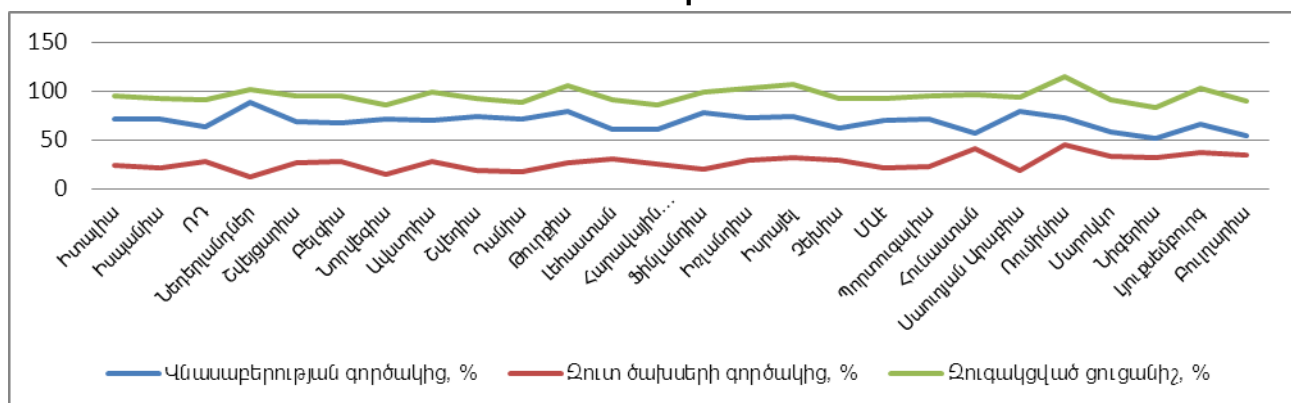
Հավելված 10

Վնասաբերության, զուտ ծախսերի, զուգակցված ցուցանիշները Ամերիկայի երկրների համար

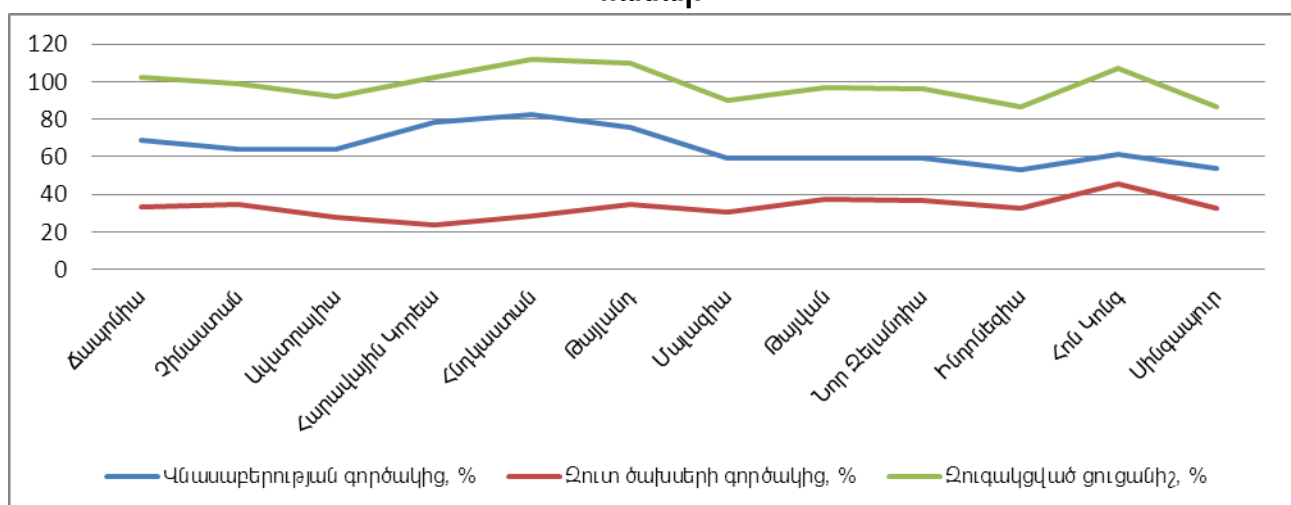
Հավելված 11

Վնասաբերության, զուտ ծախսերի, զուգակցված ցուցանիշները Եվրոպայի, Միջին Արևելքի և Աֆրիկայի երկրների համար

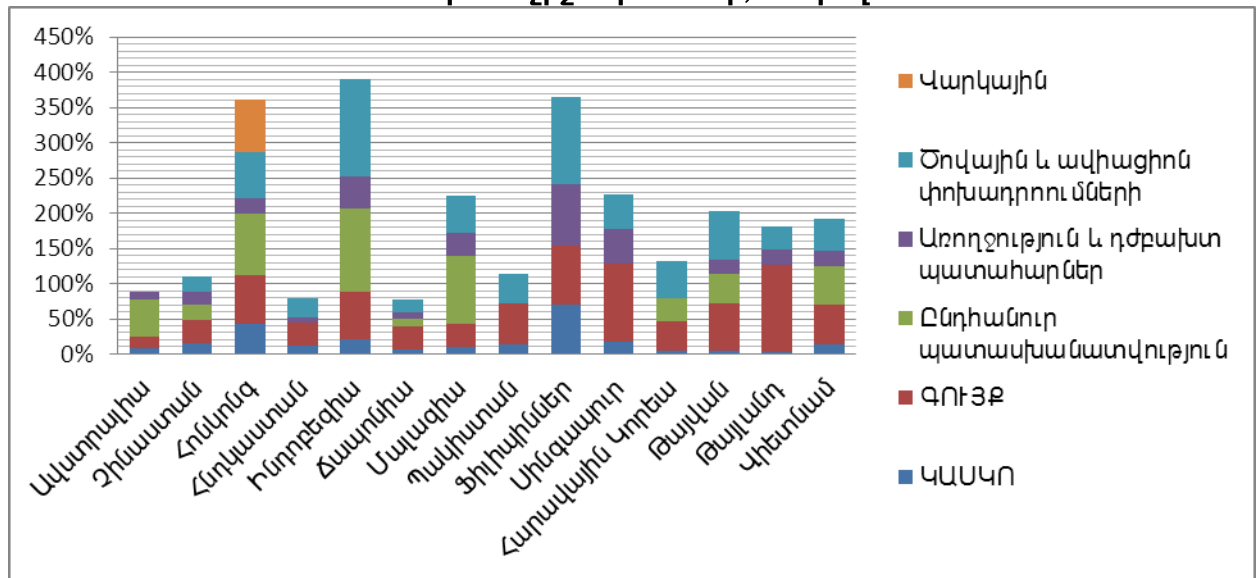
Հավելված 12

Վնասաբերության, զուտ ծախսերի, զուգակցված ցուցանիշները Ասիայի երկրների համար

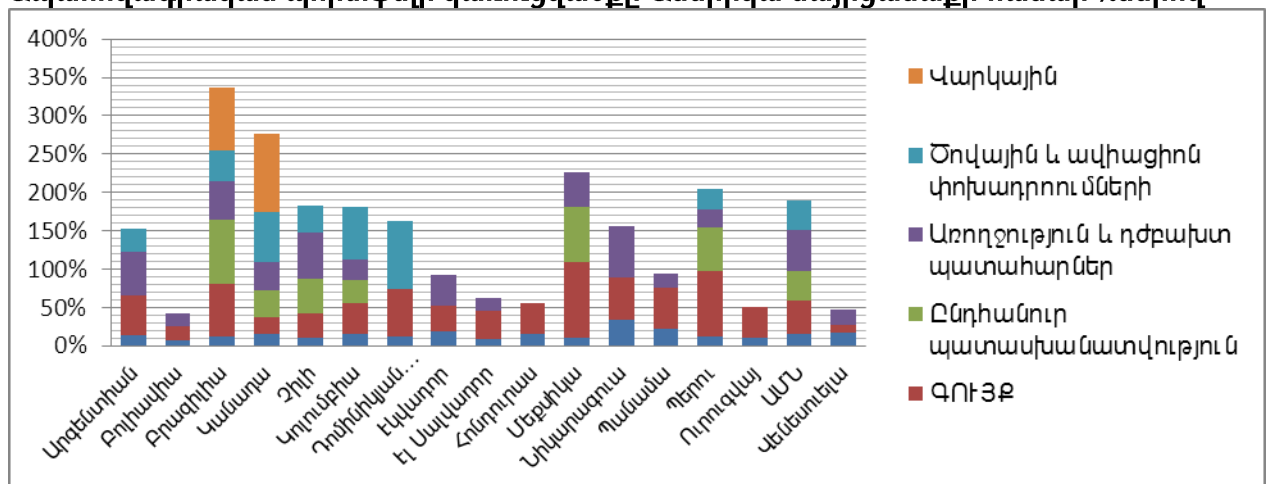
Հավելված 13

Ապահովագրական պորտֆելի կառուցվածքը ասիական խաղաղ օվկիանոսյան տարածաշրջանի համար, %ներով

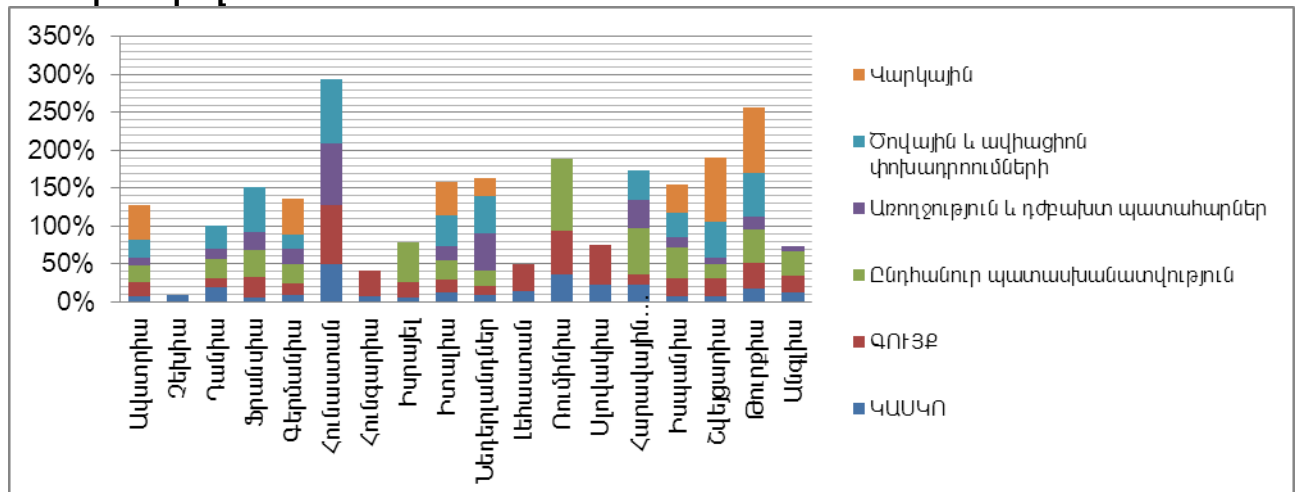
Հավելված 14

Ապահովագրական պորտֆելի կառուցվածքը Ամերիկա մայրցամաքի համար %ներով

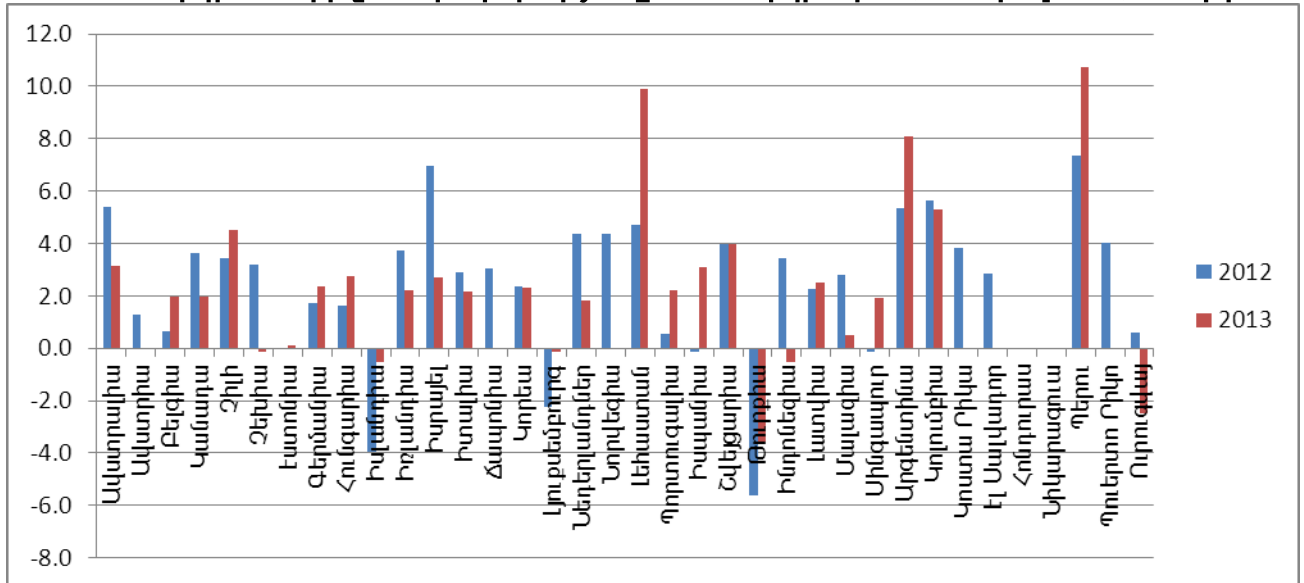

Հավելված 15

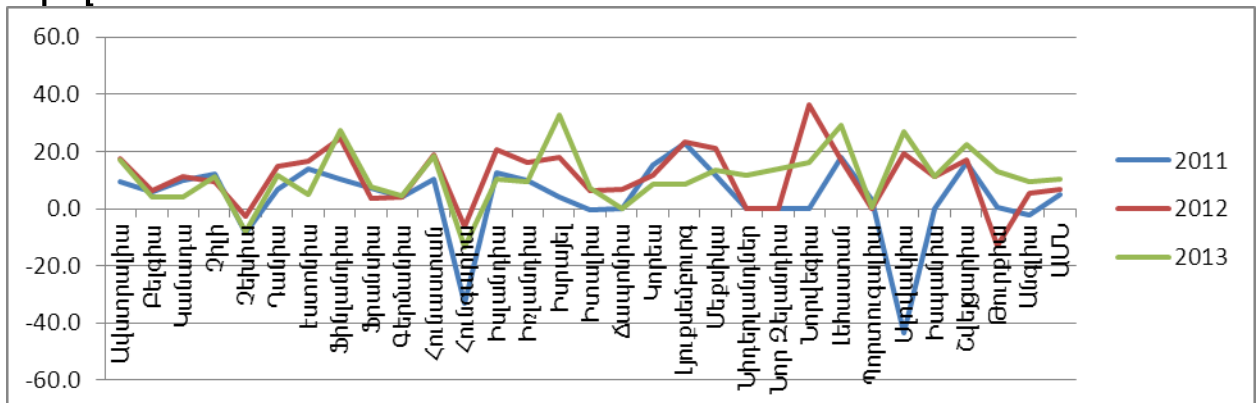
Ապահովագրական պորտֆելի կառուցվածքը Եվրոպայի, Միջին Արևելքի և Աֆրիկայի համար %ներով

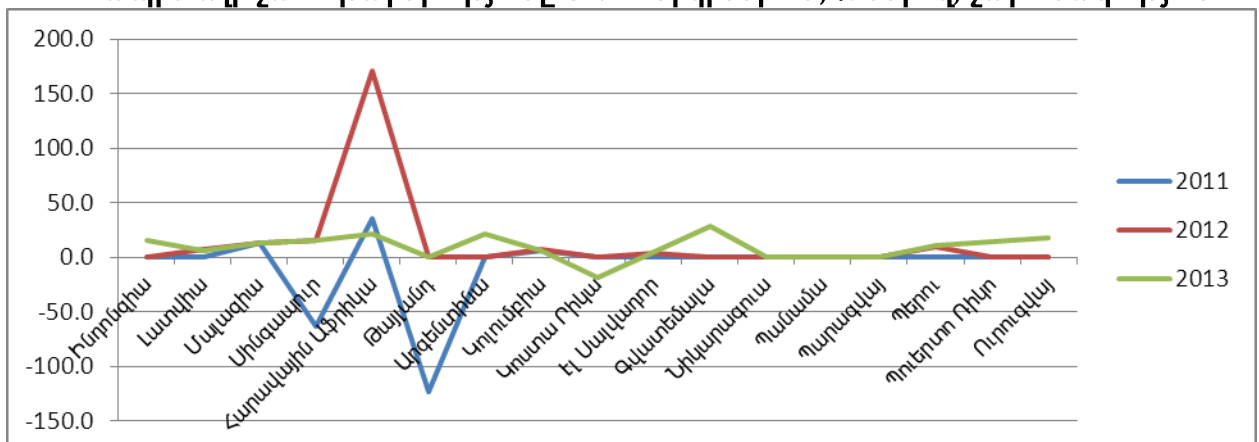
Ներդրումների շահութաբերությունը ՏՀԶԿ երկրներում, %-ներով 2012, 2013թթ.

Կապիտալի ներուկ	Հափառությունը	ՏՀԶԿ	Երկրներում,	%-
-----------------	---------------	------	-------------	----

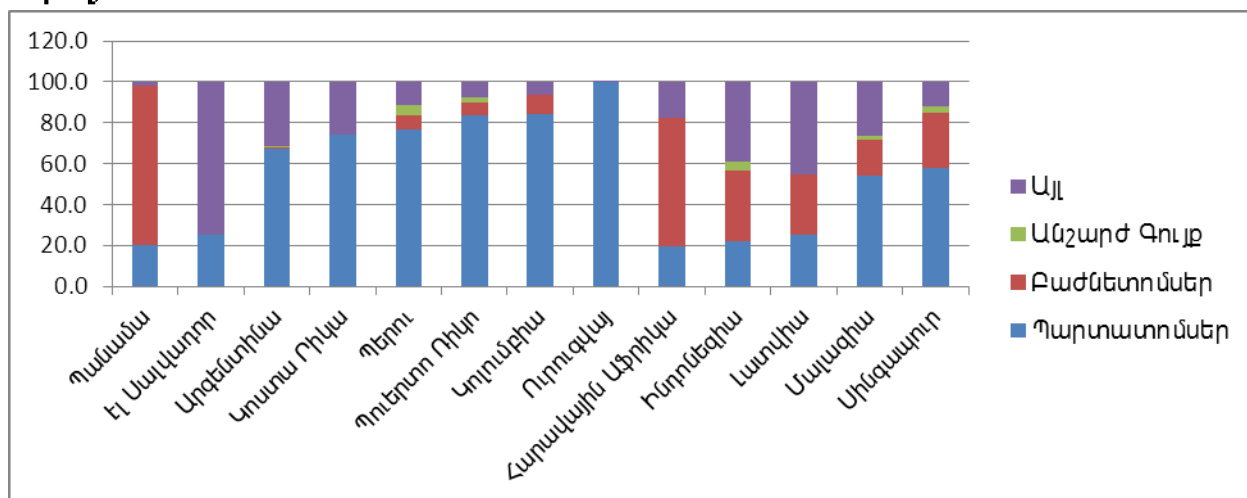

Կապիտալի շահութաբերությունը ՏՀՀԿ երկրներում, %-ներով, շարունակություն

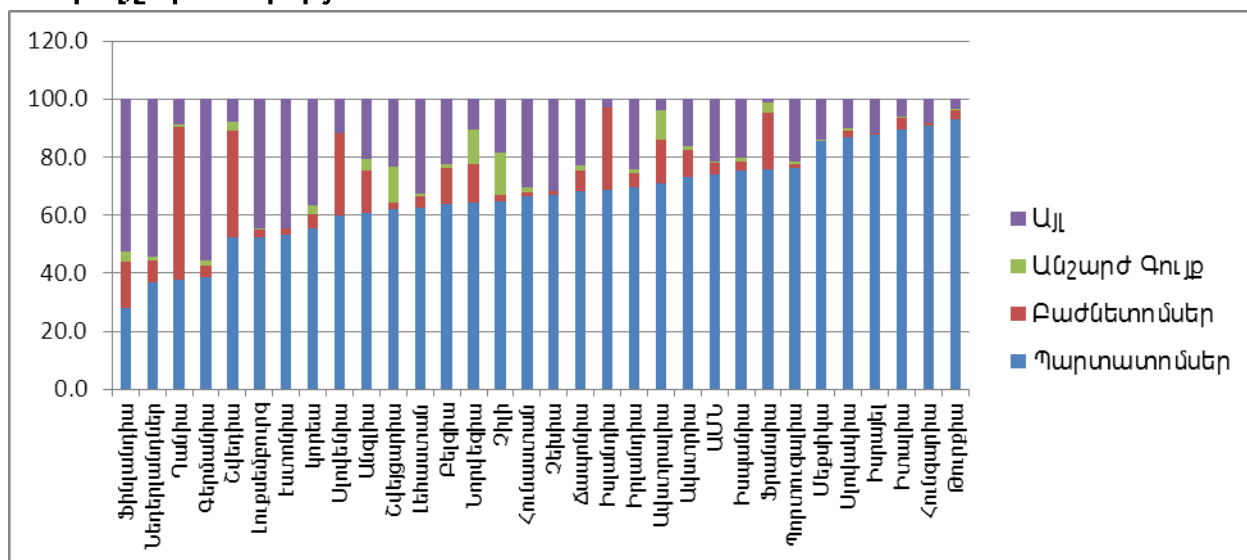
Հավելված 19

Ապահովագրական ընկերությունների ներդրումային պորտֆելը ՏՀԶԿ երկրներում, %-ներով,

Հավելված 20

Ապահովագրական ընկերությունների ներդրումային պորտֆելը ՏՀԶԿ երկրներում, %-ներով, շարունակություն

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատումը և առկա հիմնախնդիրների բացահայտումը

2011-2015թթ. բոլոր եռամսյակների համար	Ռոսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ	Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ	Նաիրի Ինշուրանս ԱՍԴԸ	Սիլ Ինշուրանս ԱՓԲԸ	Արմենիա Ինշուրանս ԱՍԴԸ	Ռեսո ԱՓԲԸ
1.1 Սեփական կապիտալի մասնաբաժինը պասիվների մեջ (միջազգային պրակտիկայում ընդունված է 0.5)	Ցուցանիշը տատանվում է 0.22-0.45 և հասնում 0.5	Ցուցանիշը տատանվում է 0.25-0.35 և հասնում 0.5	Ցուցանիշը տատանվում է 0.31-0.57 Առկա է խախտում որոշ եռամսյակներում	Ցուցանիշը տատանվում է 0.43-0.77 Ցուցանիշը խախտվել է 2014 սկսած	Ցուցանիշը տատանվում է 0.62-0.74 Խախտում առկա չէ	Ցուցանիշը տատանվում է 0.13-0.58 Առկա է խախտում որոշ եռամսյակներում
1.2 Սեփական կապիտալի միջոցով ապահովագրական պահուստների ծածկվածության մակարդակ ¹⁷⁹	Ցուցանիշը տատանվում է 0.50-1.20	Ցուցանիշը տատանվում է 0.74-0.92	Ցուցանիշը տատանվում է 0.31-0.57	Ցուցանիշը տատանվում է 0.39-0.74	Ցուցանիշը տատանվում է 1.86-3.24	Ցուցանիշը տատանվում է 0.31-2.60
1.3 Վճարունակության պահանջվող սահմանաչափ	Նորմատիվը չի խախտվում, սակայն միջազգային պրակտիկայի մոտեցումներով հաշվարկման ժամանակ առկա է խախտում	Նորմատիվը չի խախտվում, սակայն միջազգային պրակտիկայի մոտեցումներով հաշվարկման ժամանակ առկա է խախտում	Նորմատիվը չի խախտվում, սակայն միջազգային պրակտիկայի մոտեցումներով հաշվարկման ժամանակ առկա է խախտում	Նորմատիվը չի խախտվում, սակայն միջազգային պրակտիկայի մոտեցումներով հաշվարկման ժամանակ առկա է խախտում	Նորմատիվը չի խախտվում, սակայն միջազգային պրակտիկայի մոտեցումներով հաշվարկման ժամանակ առկա է խախտում	Նորմատիվը չի խախտվում, սակայն միջազգային պրակտիկայի մոտեցումներով հաշվարկման ժամանակ առկա է խախտում
1.4 Պարտքային բեռնվածության մակարդակ (միջազգային պրակտիկայում ընդունված է մինչև 10%)	կամ ընկերությունը չի դիմում փոխառությունների, կամ դիմելու դեպքում խախտում է միջազգային պրակտիկայով թույլատրելի սահմանները	կամ ընկերությունը չի դիմում փոխառությունների, կամ դիմելու դեպքում խախտում է միջազգային պրակտիկայով թույլատրելի սահմանները	կամ ընկերությունը չի դիմում փոխառությունների, կամ դիմելու դեպքում խախտում է միջազգային պրակտիկայով թույլատրելի սահմանները	կամ ընկերությունը չի դիմում փոխառությունների, կամ դիմելու դեպքում խախտում է միջազգային պրակտիկայով թույլատրելի սահմանները	կամ ընկերությունը չի դիմում փոխառությունների, կամ դիմելու դեպքում խախտում է միջազգային պրակտիկայով թույլատրելի սահմանները	կամ ընկերությունը չի դիմում փոխառությունների, կամ դիմելու դեպքում խախտում է միջազգային պրակտիկայով թույլատրելի սահմանները
2.1 Ապահովագրական և	Արժանագրվում է ROE կամ ROA ցուցանիշների կամ բացասական կամ ցածր մակարդակ, այն պատճառով որ եկամուտները գերազանցում են ծախսերը: Իսկ					

¹⁷⁹ Ցուցանիշը հաշվարկելիս հայտարարում վերցվել է համախառն պահուստների մեծությունը զուտ պահուստների մեծության փոխարեն նրան համար, որ ցույց տրվի, թե առանց վերաապահովագրության մասնաբաժնի սեփական կապիտալը բավարար է, թե ոչ

Ֆինանսա-տնտեսական գործունեության շահութաբերություն (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	դրա հիմնական պատճառը ՉԱՊ-ի բացասական փոփոխությունն է, որը մեծ ծավալով նվազեցնում է համախառն եկամուտների մեծությունը:						
2.2 Սեփական կապիտալի շահութաբերություն							
3.1 Ապահովագրության տեսակների գծով հատուցումների ցուցանիշ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	միջին 58.25%	արժեքը	միջին արժեքը 52.00%	միջին արժեքը 53.00%	միջին արժեքը 55.00%	միջին արժեքը 60.00%	
3.2 Զուտ վնասաբերության ցուցանիշ (բացառությամբ կյանքի ապահովագրության)	միջին 47.00%	արժեքը	միջին արժեքը 61.00%	միջին արժեքը 71.00%	միջին արժեքը 47.00%	միջին արժեքը 132.00%	միջին արժեքը %
3.3 Ծախսերի մակարդակի ցուցանիշ	միջին 96.00%	արժեքը	միջին արժեքը 95.00%	միջին արժեքը 132.00%	միջին արժեքը 102.00%	միջին արժեքը 141.00%	միջին արժեքը .00%
4.1 Ներդրումային ակտիվների միջոցով զուտ ապահովագրական պահուստների ծածկվածություն	միջին 118.00%	արժեքը	միջին արժեքը 60.00%	միջին արժեքը 47.00%, 2015թ. 122.00%	միջին արժեքը 110.00%	միջին արժեքը 96.00% 2014թ. 287.00%	միջին արժեքը.00%
5.2 Ապահովագրավճարների մասնաբաժին, որը փոխանցվել է վերաապահովագրության	0.05-0.39		0.06-0.44	0.02-0.12	0.05-0.33		
6.1 Ընթացիկ վճարունակություն	միջին արժեքը 2.30		միջին արժեքը 2.50	միջին արժեքը 2.59	միջին արժեքը 0.59	միջին արժեքը	միջին արժեքը
6.2 Ընթացիկ իրացվելիություն	միջին արժեքը 1.16		միջին արժեքը	միջին արժեքը	միջին արժեքը	միջին արժեքը	միջին արժեքը
7.1 Ակտիվների փոփոխություն հաշվետու ժամանակահատվածում	միջին արժեքը 0.18		միջին արժեքը 0.09	միջին արժեքը 0.12	միջին արժեքը 0.15	միջին արժեքը	միջին արժեքը
7.2 Ապահովագրավճարների համախառն ծավալի փոփոխությունը հաշվետու ժամանակահատվածում	միջին արժեքը 0.47		միջին արժեքը 0.29	միջին արժեքը 0.30	միջին արժեքը 0.44	միջին արժեքը	միջին արժեքը
7.3 Ապահովագրական պահուստների համախառն մեծության փոփոխությունը հաշվետու ժամանակահատվածում	միջին արժեքը 0.28		միջին արժեքը 0.50	միջին արժեքը 0.27	միջին արժեքը 0.53	միջին արժեքը	միջին արժեքը

Ուժեղ և թույլ կողմերի SWOT-վերլուծությունը բալլային համակարգով (2010-2015թթ. համար)

	SWOT-վերլուծություն (-2-ից 2 բալլային համակարգով) ուժեղ և թույլ կողմերի համար										
	N	Ցուցանիշ	Միջազգային ստանդարտ	Տարի	ԻՆԳՈ Արմենիա ԱՓԲԸ	ՆԱԻՐԻ Ինշուրանս ԱՄՊԸ	Ռուսգոսստրախ Արմենիա ԱՓԲԸ			Գնահատական	
							Ցուցանիշ	Համապատասխանություն միջազգային ստանդարտին	Համեմատություն այլ ընկերությունների հետ		
Հարկային ռիսկերի գնահատում	1	Սեփական միջոցներով ապահովվածության գործակից	≥0,1	2010	0.28	0.25	0.29	թույլ կողմ	1	2	2
				2011	0.25	0.35	0.29				
				2012	0.08	0.16	0.45				
				2013	0.04	0.23	0.13				
				2014	0.04	0.28	0.22				
				2015	0.15	0.42	0.27				
	2	Սեփական և փոխառու կապիտալի հարաբերակցության գործակից	0.3-0.6	2010	0.66	0.46	0.34	ուժեղ կողմ	2	3	6
				2011	0.44	0.88	0.35				
				2012	0.43	0.61	0.33				
				2013	0.27	0.59	0.29				
				2014	0.26	0.70	0.61				
				2015	0.48	0.67	0.76				
	3	Սեփական կապիտալի մանևրության գործակից	0,2-0,5	2010	0.82	0.65	0.80	թույլ կողմ	2	2	4
				2011	0.36	0.66	0.75				
				2012	0.26	0.37	0.29				
				2013	0.25	0.57	0.52				
				2014	0.04	0.55	0.47				
				2015	0.18	0.80	0.47				
	4	Ֆինանսական կախվածություն	0,6-0,7	2010	0.60	0.68	0.66	թույլ կողմ	2	2	4
				2011	0.70	0.53	0.65				
				2012	0.70	0.62	0.75				

		թյան ցուցանիշ		2013	0.79	0.63	0.78				
				2014	0.79	0.59	0.62				
				2015	0.68	0.65	0.58				
	5	Ավտոնոմիայի գործակից	0,3-0,4 միջազգային պրակտիկա	2010	0.40	0.32	0.34	թույլ կողմ	2	2	4
				2011	0.30	0.47	0.35				
				2012	0.30	0.38	0.25				
				2013	0.21	0.37	0.22				
				2014	0.21	0.41	0.38				
				2015	0.32	0.40	0.38				
	6	Վնասաբերության գործակից	-	2010	0.31	0.15	0.17	թույլ կողմ	- 2	3	-6
				2011	0.41	0.32	0.37				
				2012	0.39	0.48	0.50				
				2013	0.52	0.43	0.61				
				2014	0.49	0.68	0.52				
				2015	0.45	0.39	1.16				
	7	Արագ իրացվելիության գործակից	1.0	2010	3.85	2.45	1.26	թույլ կողմ	2	2	4
				2011	1.44	0.62	0.75				
				2012	1.79	0.53	0.62				
				2013	3.40	0.53	0.69				
				2014	2.32	1.44	1.30				
				2015	1.51	1.42	1.51				
Բացարձակ ցուցանիշներ	8	Ապահովագրավճար	-	2010	1,839,916	775,299	1,822,184	ուժեղ կողմ	1	3	3
				2011	4,629,277	2,668,201	6,409,299				
				2012	9,031,253	4,295,353	9,665,421				
				2013	7,608,469	5,707,491	10,422,432				
				2014	7,247,048	4,638,967	10,169,512				
				2015	8,141,487	4,888,324	9,416,902				
	9	Հատուցում	-	2010	561,598	118,798	308,846	թույլ կողմ	- 2	3	-6
				2011	1,881,361	851,240	2,393,912				
				2012	3,487,570	2,052,652	4,817,250				
				2013	3,988,559	2,459,538	6,345,305				
				2014	3,542,935	3,162,243	5,286,111				

	10	Սեփական կապիտալ	-	2015	3,623,365	1,883,078	10,909,340	ումեղկողմ	2	3	6
				2010	1,677,282	829,663	1,729,196				
				2011	2,174,953	1,842,625	2,269,632				
				2012	3,045,091	1,671,420	2,070,000				
				2013	2,785,675	2,184,895	2,983,000				
				2014	2,483,631	2,075,736	4,523,983				
				2015	3,103,940	2,248,926	5,226,585				
	11	Եկամուտ	-	2010	1,238,345	787,609	1,040,545	ումեղկողմ	1	3	3
				2011	4,036,997	2,891,867	5,965,100				
				2012	7,012,456	3,981,748	7,926,586				
				2013	7,330,143	5,563,551	9,211,165				
				2014	7,622,827	4,143,616	10,077,565				
				2015	7,246,803	4,533,928	9,448,446				
	12	Ծախս	-	2010	1,209,150	742,435	1,552,486	թույլ կողմ	- 1	3	- 3
				2011	3,444,856	2,250,175	5,457,449				
				2012	6,865,776	3,736,808	8,355,283				
				2013	7,801,096	4,919,337	9,716,641				
				2014	7,039,358	4,764,883	8,884,279				
				2015	6,630,046	3,741,936	7,986,589				
	13	Շահույթ հարկումից հետո	-	2010	-10,922	19,643	- 430,204	ումեղկողմ	2	3	6
				2011	484,805	522,961	540,436				
				2012	114,080	207,961	- 358,310				
				2013	-548,178	514,164	- 442,637				
				2014	-271,154	91,429	212,098				
				2015	28,617	156,490	1,133,414				
		Ումեղ կողմ	-	-	-	-	-	-	-	24	
		Թույլ կողմ	-	-	-	-	-	-	-	21	
		Տարբերու թյուն	-	-	-	-	-	-	-	3	

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համախառն ապահովագրավճարների աճի դինամիկաների գրաֆիկները

Ռուսգոսստրախ
Արմենիա ԱՓԲԸ

Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ

Նաիրի
ԱՍՊԸ

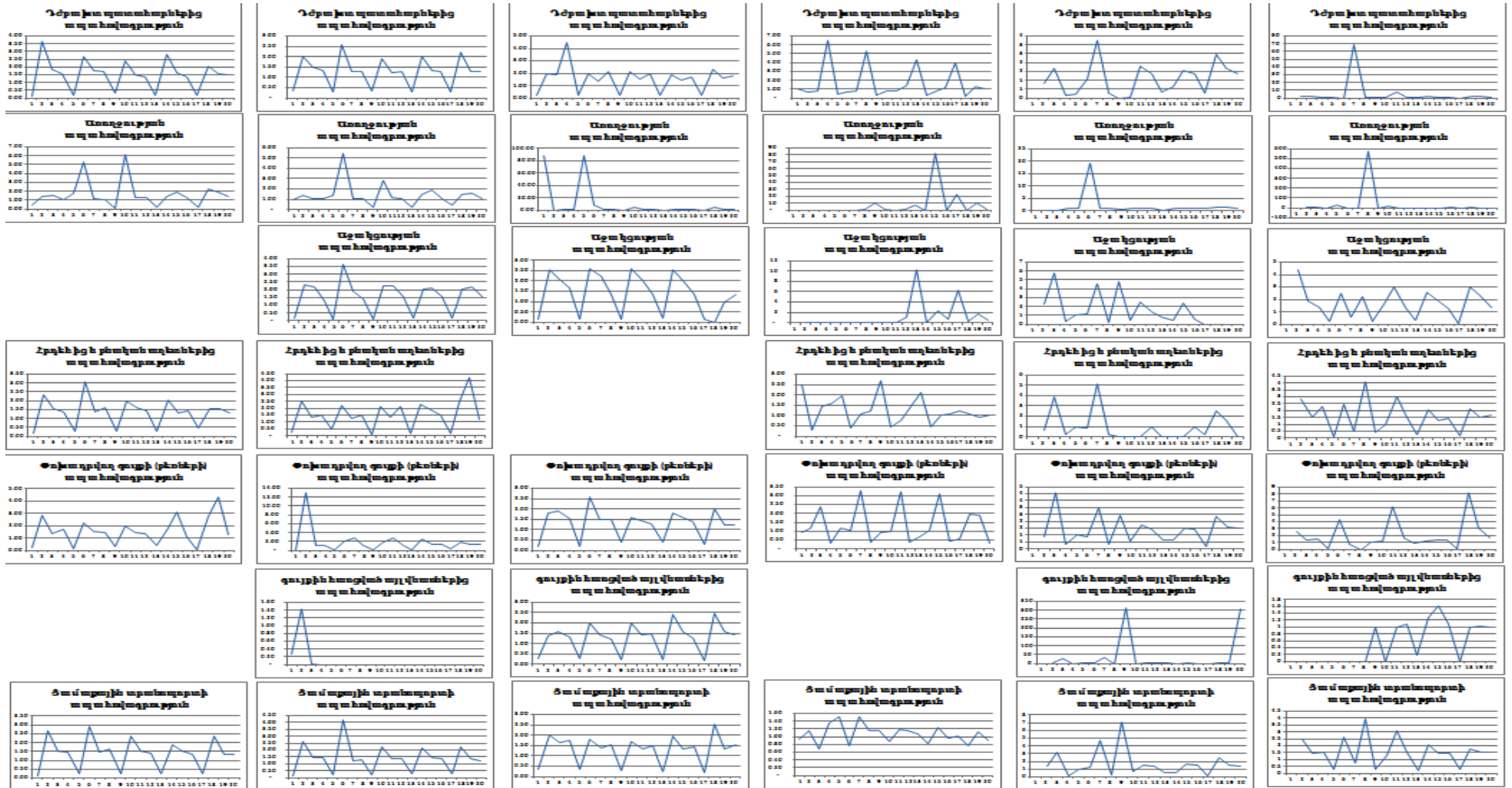
Ինշուրանս

Սիլ Ինշուրանս ԱՓԲԸ

Արմենիա
ԱՍՊԸ

Ինշուրանս

Ռեսո ԱՓԲԸ

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների համախառն ապահովագրավճարների աճի դինամիկաների գրաֆիկները, շարունակություն

Ռոսգոսստրախ
Արմենիա ԱՓԲԸ

Ինգո Արմենիա ԱՓԲԸ

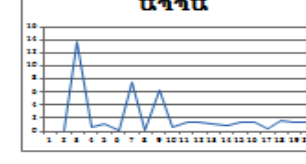
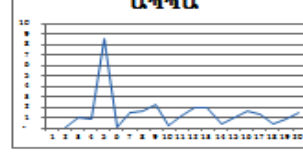
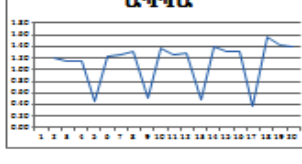
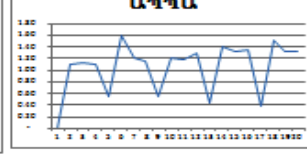
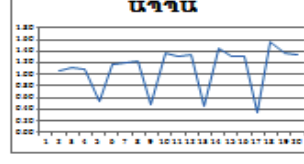
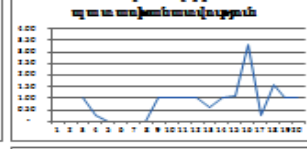
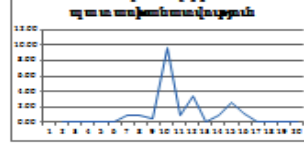
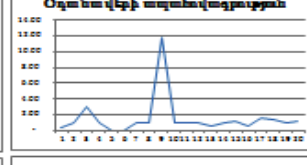
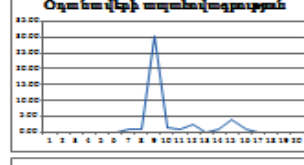
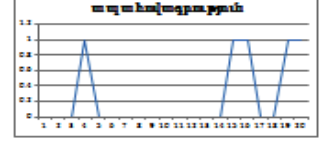
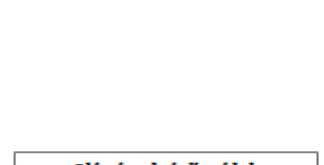
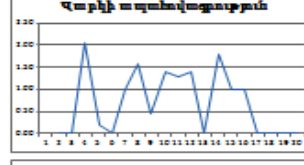
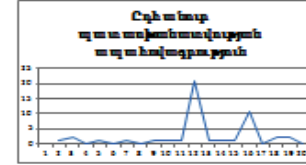
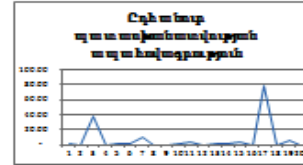
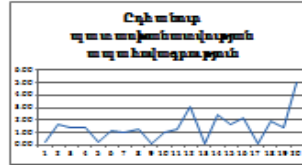
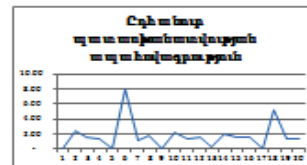
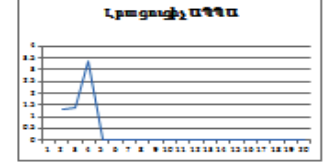
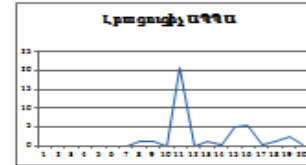
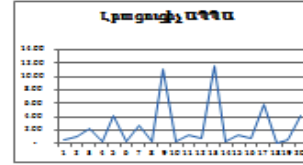
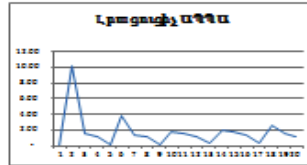
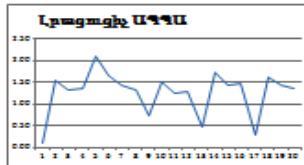
Նաիրի
ԱՍԴԸ

Ինշուրանս

Սիլ Ինշուրանս ԱՓԲԸ

Արմենիա
ԱՍԴԸ

Ինշուրանս
Ռեսո ԱՓԲԸ

Ռոսոգոսստախ Արմենիա ԱՓԲԸ համախառն ապահովագրավարների կանխատեսվող մեծությունը 2016թ. 1-ին, 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ եռամսյակների դրությամբ, հզր ՀՀ դրամ

N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ընդամենը
2011թ. 1-ին եռ.դր.	0.14	0.24	0.13	0.18	0.26	0.14	0.11	0.14	0.23		-
2012թ. 1-ին եռ.դր.	0.19	0.20	0.10	0.25	0.19	0.23	0.30	0.08	0.40	0.54	-
2013թ. 1-ին եռ.դր.	0.33	0.08	0.16	0.27	0.22	0.22	0.30	0.19	0.44	0.47	-
2014թ. 1-ին եռ.դր.	0.18	0.20	0.18	0.25	0.25	0.23	0.30	0.19	0.20	0.46	-
2015թ. 1-ին եռ.դր.	0.20	0.18	0.16	0.28	0.07	0.23	0.29	0.15	0.44	0.34	-
Միջին մեծություն	0.21	0.18	0.15	0.24	0.20	0.21	0.26	0.15	0.34	0.45	-
Միջին քառ. շեղում	0.07	0.05	0.03	0.04	0.07	0.04	0.08	0.04	0.11	0.07	-
Վարիացիայի գործակից	32%	30%	20%	15%	33%	17%	29%	27%	31%	16%	-
Հմխ.ապ.վճարի կանխատեսվող մեծություն 2016թ. 1-ին եռ.դր.	25,319	234,698	18,248	187,503	56,867	115,568	25,101	45,997	52,208	2,234,568	2,996,076
2011թ. 2-րդ եռ.դր.	3.66	1.37	2.08	2.33	2.84	2.67	1.56	1.45	2.00	1.06	-
2012թ. 2-րդ եռ.դր.	2.69	2.30	3.05	3.05	2.24	2.93	1.64	2.70	1.09	1.17	-
2013թ. 2-րդ եռ.դր.	2.37	2.30	2.32	1.97	2.00	2.40	1.51	2.01	1.35	1.37	-
2014թ. 2-րդ եռ.դր.	2.82	1.37	2.40	2.06	1.66	1.90	1.73	2.43	2.70	1.45	-
2015թ. 2-րդ եռ.դր.	2.05	2.20	2.48	1.53	2.79	2.39	1.64	1.99	2.70	1.56	-
Միջին մեծություն	2.72	1.91	2.47	2.19	2.31	2.46	1.62	2.11	1.97	1.32	-
Միջին քառ. շեղում	0.54	0.44	0.32	0.51	0.45	0.34	0.08	0.43	0.67	0.18	-
Վարիացիայի գործակից	20%	23%	13%	23%	20%	14%	5%	20%	34%	14%	-
Հմխ.ապ.վճարի կանխատեսվող մեծություն 2016թ. 2-րդ եռ.դր.	67,040	442,692	48,528	765,126	49,231	319,645	44,739	97,848	132,137	2,875,614	4,842,599
2011թ. 3-րդ եռ.դր.	1.83	1.58	1.90	1.57	1.39	1.55	1.34	2.93	1.43	1.11	-
2012թ. 3-րդ եռ.դր.	1.81	1.11	2.13	1.36	1.52	1.48	1.43	2.57	1.44	1.21	-
2013թ. 3-րդ եռ.դր.	1.51	1.30	2.12	1.58	1.46	1.49	1.26	2.10	1.21	1.30	-
2014թ. 3-րդ եռ.դր.	1.64	1.88	1.90	1.33	2.36	1.54	1.45	1.52	1.31	1.32	-
2015թ. 3-րդ եռ.դր.	1.54	1.85	2.06	1.57	2.36	1.35	1.43	1.82	1.34	1.36	-
Միջին մեծություն	1.67	1.55	2.02	1.48	1.82	1.48	1.38	2.19	1.34	1.26	-
Միջին քառ. շեղում	0.13	0.30	0.10	0.11	0.44	0.07	0.07	0.51	0.08	0.09	-
Վարիացիայի գործակից	8%	20%	5%	8%	24%	5%	5%	23%	6%	7%	-
Հմխ.ապ.վճարի կանխատեսվող մեծություն 2016թ. 3-րդ եռ.դր.	84,220	788,901	98,694	790,238	108,327	459,864	62,628	201,606	238,822	3,886,537	6,719,838
2011թ. 4-րդ եռ.դր.	1.58	1.10	1.31	1.36	1.73	1.44	1.38	1.16	1.18	1.08	-
2012թ. 4-րդ եռ.դր.	1.68	1.05	1.34	1.63	1.46	1.65	1.34	1.12	1.14	1.22	-

2013թ. 4-րդ եռ.դր.	1.35	1.23	1.33	1.43	1.34	1.41	1.30	1.21	1.06	1.35	-
2014թ. 4-րդ եռ.դր.	1.37	1.24	1.27	1.45	1.15	1.32	1.46	1.29	1.15	1.32	-
2015թ. 4-րդ եռ.դր.	1.48	1.36	1.26	1.32	1.28	1.31	1.35	1.33	1.00	1.33	-
Միջին մեծություն	1.49	1.20	1.30	1.44	1.39	1.43	1.37	1.22	1.10	1.26	-
Միջին քառ. շեղում	0.12	0.11	0.03	0.11	0.20	0.12	0.05	0.08	0.07	0.10	-
Վարիացիայի գործակից	8%	9%	2%	7%	14%	9%	4%	6%	6%	8%	-
Հմխ.ապ.վճարի կանխատեսվող մեծություն 2016թ. 4-րդ եռ.դր.	116,251	1,129,846	130,848	1,199,761	356,074	595,948	88,546	205,088	261,918	5,280,786	9,365,066

- 1 Դժբախտ պատահարներից ապահովագրություն
- 2 Առողջության ապահովագրություն
- 3 Աջակցության ապահովագրություն
- 4 Հրդեհից և բնական աղետներից ապահովագրություն
- 5 Փոխադրվող գույքի (բեռների) ապահովագրություն
- 6 Ցամաքային տրանսպորտի ապահովագրություն
- 7 Ցամաքային ավտոտրանսպորտային միջոցների օգտագործումից բխող պատասխանատվության
ապահովագրություն
- 8 Ըդհանուր պատասխանատվության ապահովագրություն
- 9 Ֆինանսական վնասների ապահովագրություն
- 10 Ցամաքային ավտոտրանսպորտային միջոցների օգտագործումից բխող պատասխանատվության
պարտադիր ապահովագրություն

Կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ պահանջները և նրանց առանձնահատկությունները Լատինական Ամերիկայի երկրներում

Երկիր	Հաշվարկման մեթոդաբանություն	Առանձնահատկություն
Արգենտինա	Արգենտինայում ՆՊԿ է համարվում հետևյալ 2 մեծություններից առավելագույնը՝ • ըստ ապահովագրության տեսակների պահանջվող նվազագույն կապիտալի մեծությունը, որը սահմանվում է օրենսդրորեն, • ապահովագրավճարների համար պահանջվող կապիտալ՝ համախառն ապահովագրավճարներX16%Xսեփական պահման գործակից, սեփական պահման գործակիցը = զուտ վճարված հայցեր/համախառն վճարված հայցեր≥50% • հայցերի համար պահանջվող կապիտալ՝ հմխ.հայցեր(վերջին 36 ամսվա միջին մեծությունը)X23%Xսեփական պահման գործակից	Հաշվարկվում է Նվազագույն կապիտալի չափ (ՆՊԿ) ¹⁸⁰
Բրազիլիա	1. Հաշվարկվում է բազային կապիտալը (ԲԿ) 2. ԲԿ=1.2մլն բրազիլական ռեալ+լրացուցիչ գումար, որը կախված է այն տարածաշրջանից, որտեղ գործում է ապահովագրական ընկերությունը 3. Հաշվարկվում է ռիսկի վրա հիմնված կապիտալը (ՌՀԿ) 4. ՌՀԿ=ԲԿ+Լրացուցիչ կապիտալ, որն անհրաժեշտ է անդերոայթինգային և վարկային ռիսկերը ծածկելու համար 5. Վճարունակության մարժա=12 ամսվա ապահովագրավճարներX20% կամ Վճարունակության մարժա=վերջին 3 տարվա բավարարված հայցերի միջին մեծությունX33%¹⁸¹	Բրազիլիան առաջարկում է վճարունակության և կապիտալի նկատմամբ պահանջների նոր մոտեցում ¹⁸² , որոնք հիմնված են վարկային, շուկայական, օրենսդրական, անդերոայթինգային և գործառնական ռիսկերի վրա: Բրազիլիայում սահմանված վճարունակության մարժան համեմատվում է Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի պահանջվող մեծության հետ և այդ երկու մեծություններից առավելագույնը համարվում է նվազագույն պահանջվող կապիտալի մեծություն: 2013թ. անցում է կատարվել ամբողջական ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի մեծության հաշվարկին:
Կոլումբիա	Ապահովագրավճարների և հատուցումների ռիսկային գործոնները հաշվարկվում են ապահովագրավճարները (վերջին 12 ամսվա մեծությունը) / հատուցումները (վերջին 36 ամսվա միջին մեծությունը) բազմապատկվում են համապատասխան գործակցով և	Կապիտալը հաշվարկվում է Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման սկզբունքով: Մասնավորապես հաշվարկման ռիսկային բաղադրիչներ են համարվում ադերոայթինգային, շուկայական,

¹⁸⁰ EY, Building a Better working world, “Latin America: insurance risk and regulatory developments” 2014, p. 3-4

¹⁸¹ Swiss Re, Insurance solvency regulation in Latin America : modernizing at varying speeds, 2015, p.6, http://media.swissre.com/documents/Insurance_solvency_regulation_in_Latin_America.pdf

¹⁸² International Monetary Fund Brazil, Detailed Assessment of Observance of Insurance Core Principles of the International Association of Insurance Supervisors, 2012, p. 21

	սեփական պահման գործակցով (զուտ հայցեր/համախառն հայցեր) ¹⁸³ : Անդերոայթինգային բաղադրիչի հաշվարկը հիմնվում է ապահովագրավճարների, հատուցումների և մաթեմատիկական պահուստի հաշվարկման հիման վրա:	ակտիվների ռիսկային բաղադրիչները: Մոդելի հիմնական յուրահատկությունը պայմանավորված է ակտիվների ըստ մակարդակների դասակարգմամբ, որտեղ պարզ երևում է, թե որ ակտիվը ինչ ռիսկային կշիռ ունի: Ընդ որում 2012թ. սկսած ակտիվները գնահատվում են շուկայական արժեքով ¹⁸⁴ :
Չիլի	կապիտալի նվազագույն չափը հետևյալ երեք մեծություններից առավելագույնն է՝ • նվազագույն կապիտալ, որը սահմանվում է 92 հզր UF և 120 հզր UF վերաապահովագրական ընկերությունների համար • վճարունակության մարժա, որը ապահովագրավճարների կամ հատուցումների մեթոդի արդյունքում ստացված մեծություններից առավելագույնն է, ընդ որում հաշվարկում մասնակցող ռիսկային գործոնը տարբերվում է ապահովագրության տեսակներից կախված, • օրենքով սահմանված պարտքային հարաբերությունների չափ, որը սահմանվում է կապիտալի հնգապատիկի չափով ոչ կյանքի ապահովագրության և տասնհինգապատիկի չափով կյանքի ապահովագրության համար:	Ապահովագրական ընկերությունների գործունեության համար սահմանվում է կապիտալի նվազագույն չափ ¹⁸⁵
Դոմինիկյան Հանրապետություն	-այս երկրում ապահովագրական ընկերությունների կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ սահմանվում են հետևյալ պահանջները՝ • նվազագույն պահանջվող կապիտալ (MCR) – 8.5մլն DOP: Դրանից զատ սահմանվում է նաև երաշխիքային ֆոնդ: • նվազագույն վճարունակության պահանջներ (MSR) – հետևյալ 3 մեծությունների հանրագումարն է՝ - ապահովագրավճարների վրա հիմնված՝ 27%Xզուտ վաստակած ապահովագրավճարներX5% կամ հատուցումների վրա հիմնված՝ 41%Xվերջին 3 տարվա ընթացքում տեղի ունեցած վնասների միջին մեծություն X սեփական պահման գործակից: Հաշվարկին մասնակցում է այս մեծություններից առավելագույնը: - վերաապահովագրավճարների 5%, - միայն կյանքի ապահովագրության դեպքում մաթեմատիկական պահուստի 7%-ը:	-

¹⁸³ Based on Ley General del Sistema Financiero y del Sistema de Seguros y Orgánica de la Superintendencia de Banca y Seguros (# 26702)., 224pg., p.8-10

¹⁸⁴ Swiss Re, Insurance solvency regulation in Latin America : modernizing at varying speeds,2015, p.11

¹⁸⁵ Regulation for corporate governance and ERM is set out in Norma de Caracter General (NCG) 309 and NCG 325

Մեքսիկա	Ապահովագրության ոլորտը փոփոխվել է ներդնել ապահովագրական ընկերությունների գործունեության կարգավորման Solvency II համակարգը: Նվազագույն վճարունակության պահանջները կախված են ապահովագրության յուրաքանչյուր տեսակից, մասնավորապես, ապահովագրության յուրաքանչյուր տեսակի համար սահմանվում են բազմապատկիչներ, ռիսկային գործոններ և վերաապահովագրության գործակիցներ: Բացի այդ, ապահովագրական ընկերության համար սահմանվում է կապիտալի նվազագույն չափ (MCR) յուրաքանչյուր տեսակի համար: Լատինական Ամերիկայի երկրներից ապահովագրական ընկերությունների գործունեության կարգավորման ամենալավ համակարգն ունի Մեքսիկան, որը պայմանավորված է Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի հայեցակարգի ներդրմամբ: ¹⁸⁶	Վերաապահովագրական գործունեության նկատմամբ սահմանվել են որակական գործոններ, այն է, որքան ցածր է վերաապահովագրական ընկերության վարկանիշը, այնքան ցածր է որակական գործոնի արժեքը: Մեքսիկական ապահովագրական ընկերությունների գործունեության մյուս յուրահատկությունը պայմանավորված է 'ինչ եթե' ապագայում վճարունակության կանխատեսման հետ՝ համաձայն որի մշակվում են համապատասխան միջոցառումներ ապագայում ընկերության վճարունակությունը բարելավելու նպատակով: ¹⁸⁷
Պերու	Սահմանվում են ապահովագրական ընկերությունների գործունեության համար անհրաժեշտ նվազագույն կապիտալի չափը կյանքի և կամ ոչ կյանքի, վերաապահովագրական գործունեության համար: Բացի այդ, հաշվարկվում են նաև նվազագույն վճարունակության պահանջները, որոնք կրկին հիմնված են ապահովագրավճարների և հատուցումների վրա: ¹⁸⁸	Ապահովագրական և վերաապահովագրական ընկերությունները պետք է ձևավորեն երաշխիքային ֆոնդ ակտիվների 35%-ի չափով, հաճախորդների նկատմամբ պարտավորությունները ժամանակին մարելու համար:
Վենեսուելա	Վերջին 12 ամսվա ընթացքում հավաքագրված ապահովագրավճարները բազմապատկվում են 17%-ով և սեփական պահման գործակցով, իսկ հատուցումների մեթոդի դեպքում վերջին 36 ամսվա հատուցումների միջին մեծությունը բազմապատկվում է 25%-ով և սեփական պահման գործակցով: ¹⁸⁹	Վենեսուելայում ևս ապահովագրական ընկերությունների գործունեության համար սահմանվում է նվազագույն պահանջվող կապիտալ կյանքի և կամ ոչ կյանքի ապահովագրական և վերաապահովագրական գործունեության համար: Իսկ նվազագույն վճարունակության պահանջները ևս հիմնված են ապահովագրավճարների և հատուցումների մեթոդով հաշվարկված մեծություններից առավելագույնի վրա:

¹⁸⁶ Swiss Re, Insurance solvency regulation in Latin America : modernizing at varying speeds, 2015, p.5

¹⁸⁷ AON Benfield Analytics, “Latin America Solvency Regulation”, 2011, p. 19

¹⁸⁸ Swiss Re, Insurance solvency regulation in Latin America : modernizing at varying speeds, 2015, p.9

¹⁸⁹ Aon Benfield Analytics, Latin America Solvency Regulation, Non-Life Solvency Calculations for Selected Latin American Countries, May 2011, p. 22

Կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ պահանջները և նրանց առանձնահատկությունները ասիական խաղաղօվկիանոսյան տարածաշրջանի երկրներում

Ավստրալիա	Ապահովագրական ընկերությունների կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ պահանջները հետևյալն են՝ • Նվազագույն կապիտալի պահանջներ (MCR) – 5 մլն AUD • Վճարունակության համար պահանջվող կապիտալ (SCR) – հիմնված է Ավստրալիայի վերահսկողության խորհրդի¹⁹⁰ կողմից հաստատված հետևյալ երեք մոդելներից որևէ մեկի ¹⁹¹ կիրառման վրա: Դրանք բոլորն էլ առաջնորդվում են Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի (RBC) հաշվարկմամբ:	Ապահովագրական ընկերությունների կապիտալի և վճարունակության նկատմամբ պահանջների սահմանման առանձնահատկությունը այն է, որ դրանք ունենան ամբողջովին տնտեսական բնույթ և հաշվի են առնում յուրաքանչյուր ապահովագրական ընկերության գործունեության առանձնահատկությունները:
Բրունեյ	Սահմանվում են՝ • Նվազագույն կապիտալի պահանջներ (MCR) – 8 մլն BND • Վճարունակության մարժայի պահանջներ (SMR) – սահմանվում է նախորդ տարվա զուտ ապահովագրավճարների նկատմամբ 20%-ի չափով¹⁹²:	-
Հոն Կոնգ	Նվազագույն կապիտալի պահանջներ (MCR) – 10 մլն HKD Վճարունակության համար պահանջվող կապիտալը (SCR) հաշվարկվում է վճարունակության մարժայի հիման վրա, ընդ որում ակտիվները պետք է գերազանցեն պարտավորություններին համապատասխան չափով: Իսկ վճարունակության մարժան ապահովագրավճարների կամ հատուցումների մեթոդի վրա հիմնված հաշվարկված մեծություններից առավելագույնն է: ¹⁹³	Վճարունակության նկատմամբ սահմանված պահանջների յուրահատկությունը կայանում է նրանում, որ A,B,C,D,E,F դասերի ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության մարժան հաշվարկվում է յուրահատուկ մոտեցմամբ, հաշվի առնելով կոնկրետ դասին պատկանող ապահովագրական ընկերության առանձնահատկությունները: Հոն Կոնգը ընձեռել է իր ապահովագրական ընկերություններին գործունեության կարգավորման ազատության բարձր մակարդակ, որը համահունչ է ազատ շուկայի սկզբունքներին, ինչի հետևանքով անհրաժեշտություն է առաջանում ուժեղացնելու ընկերությունների կարգավորման անհրաժեշտությունը: Իսկ ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի ստանդարտները պետք է ներդրվեն 2016-2017 թվականներին:
Հնդկաստան	Ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության հաշվարկը հիմնված է վճարունակության մարժայի գործակցի հաշվարկի	-

¹⁹⁰ <http://www.apra.gov.au/>

¹⁹¹ Australia, Prudential Standards GPS 110, Capital Adequacy, January 2013, p. 6-8

¹⁹² Monetary Authority of Brunei Darussalam, The Insurance Order 2006 and Insurance Regulations 2006 (<http://www.ambd.gov.bn/regulatory/takaful-insurance-supervision>)

¹⁹³ Hong Kong, Insurance companies (margin of solvency) regulation, Chapter: 41F, 30/06/1997, p.4

	վրա: Համաձայն այս մոտեցման հնարավոր գործակիցը հաշվարկելու համար վճարունակության մարժան հարաբերվում է պահանջվող վճարունակության մարժայի մեծությանը ¹⁹⁴ : Սահմանվում է նաև կապիտալի նվազագույն չափ:	
Ինդոնեզիա	Սահմանվում է պահանջվող կապիտալի նվազագույն չափ, իսկ վճարունակությունը հաշվարկվում է ակտիվների և պասիվների տարբերությունը հարաբերելով դիսկի վրա հիմնված կապիտալի մեծության վրա, ընդ որում վճարունակության մակարդակը պետք է պահվի դիսկի վրա հիմնված կապիտալի մեծության 120%-ի մակարդակում ¹⁹⁵ :	-
Ճապոնիա	Ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության հաշվարկը հիմնված է դիսկի վրա հիմնված կապիտալի հաշվարկման վրա հետևյալ սկզբունքով՝ վճարունակության մարժայի ընդհանուր մեծությունը հարաբերվում է դիսկի ընդհանուր կապիտալի մեծության կեսին ¹⁹⁶ :	Դիսկի ընդհանուր մեծությունը բաղկացած է սովորական ապահովագրական դիսկից, որը հաշվարկվում է դիսկով կշռված ապահովագրավճարների կամ հատուցումների մեծության հաշվարկման միջոցով, 3-րդ սեկտորի ապահովագրական դիսկից, տոկոսային, ակտիվների կառավարման, բիզնեսի կառավարման և աղետների դիսկերից ¹⁹⁷ :
Մակաու, Պակիստան, Վիետնամ	Վճարունակ կապիտալը որոշվում է վճարունակության մարժայի հաշվարկման եղանակով: Այն է, ակտիվների և պարտավորությունների տարբերությունը պետք է փոքր չլինի պահանջվող վճարունակության մարժայի մեծությունից ¹⁹⁸ :	Սահմանվում են նվազագույն կապիտալի պահանջներ կյանքի, ոչ կյանքի, կյանքի և ոչ կյանքի և վերաապահովագրական ընկերությունների համար:
Կորեա, Մալազիա, Ֆիլիպիններ, Շրի Լանկա, Թայլանդ	Սահմանվում են նվազագույն կապիտալի պահանջներ ապահովագրական և վերաապահովագրական ընկերությունների համար, իսկ վճարունակ կապիտալը որոշվում է ընդամենը առկա կապիտալի և ընդամենը պահանջվող կապիտալի հարաբերությամբ:	Ընդամենը պահանջվող կապիտալը հաշվարկվում է դիսկի վրա հիմնված կապիտալի նկատմամբ ներկայացվող կապիտալի պահանջների համաձայն: ¹⁹⁹
Մյանմարում,	Բացի նվազագույն կապիտալի պահանջներից	Հատկանշական է Սինգապուրը,

¹⁹⁴ IRDA, Assets, Liabilities and Solvency Margins of Insurers Regulations, 2000, https://www.irdai.gov.in/ADMINCMS/cms/frmGeneral_Layout.aspx?page=PageNo58&flag=1

¹⁹⁵ Minister of finance of the Republic of Indonesia, Copy of regulation of the minister of finance of republic of Indonesia number 53/pmk.010/2012, Concerning financial healthiness of insurance companies and reinsurance companies, by the grace of God Almighty, Chapter ii, Solvability level, Part First, Risk-Based Minimum Capital, Article 2, p. 4

¹⁹⁶ 社団法人日本損害保険協会, “Capital requirements for insurance companies in Japan”, Presentation material for a Meeting of Solvency & Actuarial Issues Subcommittee of International Association of Insurance Supervisors on 3-5 September 2003, Financial Services Agency, Japan <http://www.fsa.go.jp/en/refer/ins/capital.html>

¹⁹⁸ Aon Benfield, Asia pacific solvency regulation, non-life solvency calculations for selected countries/regions, October 2015, p. 44,55,71

¹⁹⁹ Aon Benfield, Asia pacific solvency regulation, non-life solvency calculations for selected countries/regions, October 2015, p. 41,45,57,65,69

Նոր Ջեյանդիա, Պապուա Նոր Գվինեա, Սինգապուր, Թայվան	հաշվարկվում է ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի մեծությունը, որը և համարվում է պահանջվող վճարունակ կապիտալի նվազագույն մեծություն: ²⁰⁰	որն ունի Ասիական-խաղաղօվկիանոսյան տարածաշրջանի կարգավորման ամենազարգացած սխեման, 2014թ. ներդրել է երկրորդ սերնդի ռիսկի վրա հիմնված կապիտալի (Risk based Capital) կարգավորման մեխանիզմը:
---	--	---

²⁰⁰ Aon Benfield, Asia pacific solvency regulation, non-life solvency calculations for selected countries/regions, October 2015, p. 51,52,56,59,67

Ապահովագրական ընկերությունների սթրես թեսթավորման առանձնահատկությունները²⁰¹

Բաղադրիչ	Հիմնական տարրեր	Պարզաբանում	ԱՄՀ FSAPs	Ոլորտի մոտեցումները	վերահսկողի
ՇՐՋԱՆԱԿ					
Մոտեցում	Վերևից ներքև, Ներքևից վերև	Վերահսկողի կողմից հանձնարարված միջոցառումների կատարում (Վերևից ներքև), Տվյալներ, որոնք ստացվում են անմիջապես ընկերություններից (Ներքևից վերև)	Սովորաբար կատարվում է, որպես ներքևից վերև գործընթաց՝ համատեղելով վերևից ներքև մոտեցմամբ, զգայունությունը չափելու համար:	-	
Ծածկույթ և արդիականություն	Շուկայական մասնաբաժին	Ապահովագրական ընկերությունների քանակ/տեսակ, ապահովագրական սեկտորի ակտիվների և ապահովագրավճարների տոկոսային կշիռ	Սովորաբար խոշորագույն ընկերությունները (4-6 ընկերություն փոքր երկրներում և մոտավորապես 30 ընկերություն ԱՄՆ-ի դեպքում) սովորաբար և կյանքի և ոչ կյանքի ապահովագրական ընկերությունները	Սովորաբար բոլոր ընկերությունները, բայց ծածկույթը տատնվում է 50-100%-ի շրջանակներում	
Տվյալներ	Աղբյուր	Ապահովագրողի սեփական, խելամիտ, և/կամ հանրային տվյալներ	Հիմնականում խելամիտ տվյալներ, բայց նաև հանրային տվյալներ, հիմնականում ներքևից վերև մոտեցման ժամանակ	Հիմնականում ապահովագրողի գաղտնի տվյալներ, բայց նաև бухгалтерский տվյալներ, հատկապես վերևից ներքև մոտեցման դեպքում	
Շրջանակ/Հաշվետվությունների ներկայացման հիմքեր	Տնտեսական ազդեցության չափման էտալոնային արժեք (անհատական կամ կոնսոլիդացված հիմքերով), սահմանային ժամկետ	(2)կոնսոլիդացված ապահովագրական խմբեր կամ փոքր ապահովագրական ընկերություններ	Հիմնականում անհատական, բայց նաև կոնսոլիդացված հաշվետվությունների ներակայացում տարվա վերջում	Հիմնականում անհատական, բայց նաև կոնսոլիդացված հաշվետվությունների ներակայացում տարվա վերջում	
ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐ					
Ակտիվներ/Պարտավորություններ	Շուկայի հետ համաձայնեցում կամ հաշվապահական հաշվառման վարում	Բացահայտում է շուկայի հետ համաձայնեցման աստիճանը (ակտիվների արդար արժեք և լավագույնս գնահատված պարտավորություններ/տեխնիկական պահուստներ)	Հիմնականում օրենքով սահմանված հաշվապահություն, բայց երբեմն նաև շուկայի հետ համաձայնեցված մոտեցում	Օրենքով սահմանված հաշվապահություն	
Վստահության աստիճան	Վիճակագրության ճշտության	Արժեքը ռիսկի դեպքում (VaR), Պոչի	Հազվադեպ է նշված	99.0%CTE մինչև 99.5%VaR	

²⁰¹ IMF Working Paper, Macprudential Solvency Stress Testing of the Insurance Sector, July 2014, 83p.

	չափում	պայմանական մաթեմատիկական սպասում (CTE),		
Մակրոֆինանսական կապ/փոխանցման ուղի	Միագործոն ցնցումներ, մակրոֆինանսական իրավիճակը ազդում է ներդրումների անդերոայթինգային քաղաքականության վրա	Ցնցումները բնորոշվում են բացահայտված ռիսկային գործոնների վրա առանձին սթրեսային իրավիճակների ազդեցությամբ, ինչպես նաև կոնկրետ ռիսկերի զգայունության վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս գնահատել ռիսկային գործոնների խստության և համախմբման փոփոխության հավաստիությունը:	Միագործոն ցնցումների համախմբություն առանց մակրոտնտեսական պայմանների սցենարները նշելու	Միագործոն ցնցումների համախմբություն առանց մակրոտնտեսական պայմանների սցենարները նշելու, որոշ դեպքերում կա փոխկապվածություն կապիտալի շուկայի հետ
Ռիսկի տեսլական	Մեկ կոնկրետ ժամանակահատված, կամ կանխատեսման մի քանի ժամանակահատվածներ	Կանխատեսման այն ժամանակահատվածն է, որի նկատմամբ կիրառվում է սթրեսային իրավիճակը (բացի այդ բնութագրվում է պարտավորությունների մարման ժամանակահատվածով)	Մեկ կոնկրետ ժամանակահատված (1 տարվա կտրվածքով), բայց վերջերս առավել հաճախ կիրառվում է մի քանի ժամանակաշրջանի համար (2-3 տարվա կտրվածքով)	Մեկ կոնկրետ ժամանակահատված (1 տարվա կտրվածքով), վերահսկողի կողմից կանխատեսված ցնցումները հաշվի առնելով
ԿԱՐԳԱՎՈՐՎՈՂ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՍՏԱՆԴԱՐՏՆԵՐ				
Կապիտալի բնորոշում/վճարունակության պահանջներ	Չափորոշիչներ (վերահսկվող վճարունակություն/ ապահովագրավճարներ/ վնասների պահուստի գործակիցներ)	Նվազագույն վճարունակության մարժայի պահանջներ (MSM)/Նվազագույն կապիտալի պահանջներ (MCR), Կապիտալին վերագրված պահանջներ (PCR)/կապիտալի նկատմամբ բարձրացված պահանջներ (ECR), հաշվապահական /ռիսկի վրա հիմնված վճարունակության ստանդարտներով, Վճարունակ կապիտալի պահանջներ կամ ներքին մոդելի վրա հիմնված հահանջներ	Վճարունակության առկա խելամիտ պահանջների մշակում, բայց նաև այլընտրանքային սթրես թեսթավորում, այնպիսին ինչպիսին օրինակ վնասների տոկոսաչափը բաժնետերերի բաժնետոմսում, վնասների պահուստի գործակից, վճարունակության մարժայի գործակից, զուտ ակտիվների արժեք	Վճարունակության ստանդարտների խելամիտ պահանջներ (օրինակ՝ Solvency I, Բերմուդայի Վճարունակության Ստանդարտներ, Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալ, Վճարունակության շվեյցարական ստանդարտներ, Սինգապուրի Ռիսկի վրա հիմնված կապիտալ, վճարունակության մարժայի գործակից
Կապիտալի բավարարություն	Շեմ	Կապիտալ և կապիտալի հավելված/վերակապիտալացման մեծություն, որը հիմնված է վճարունակության պահանջների ընտրության վրա/«անցողիկ գնահատականի» սթրես թեսթավորում	Վճարունակության 100%-անոց մակարդակ մեղմացնող հանգամանքների կիրառումից հետո, ECR-ը հաշվարկվում է MCR-ի 120%-ի չափով	
ՄԵԹՈԴՈԼՈԳԻԱ				
Սթրես թեսթավորման մոդել	Հաշվապահական հաշվառման կամ շուկայի վրա հիմնված	Բնութագրում է վնասների տնտեսական գնահատման շուկայական համաձայնեցման աստիճանը	Հաշապահական հաշվեկշռի մոտեցում, ակտուարական մոտեցումներ	Ակտուարական մոտեցումների գերակշռում՝ հիմնված վերահսկողության չափորոշիչներով

Ռիսկային գործոնների մոդելավորում	Ակտիվների/ապահովագրության ռիսկ, մակրոֆինանսական կապեր	Ռիսկային գործոնների պարամետրացում, որը ազդում էր ակտիվների և պարտավորությունների վրա սթրեսային իրավիճակներում, պատմական փորձ, փորձագիտական մոտեցում	Առկա վերահսկողական մոտեցումների ներդրում, որոնք հաշվի են առնում զգայունության թեստավորման հատուկ պահանջներ	Էկոնոմետրիկ մոդելներ եկամուտների և ծախսերի գնահատման համար
ՌԻՍԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ				
Ակտիվներ				
Վարկային ռիսկ	Ֆիքսված եկամտով գործիքների շուկայական արժեքների և վարկային պորտֆելի տնտեսական արժեքի փոփոխություն	Վարկային սուվերեն սփրեդի բացարձակ/հարաբերական աճ	Վարկային սփրեդի աճ մինչև 50%, կոնտրագենտների վարկանիշի նվազում 2-4 կետով, խոշոր կոնտրագենտների սնանկացում:	Վարկային սփրեդում վարկանիշի նպատակային (առավել հաճախ՝ ոչ նպատակային) աճ
			ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ	ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ
Կապիտալի ռիսկ	Կապիտալի (բաժնետոմսերի) և այլընտրանքային ներդրումների շուկայական արժեքի փոփոխություն	Շուկայական արժեքի հավասարաչափ անկում	Մինչև 30% անկում, բայց սովորաբար մինչև 50% անկում	Մինչև 20% անկում, բայց սովորաբար մինչև 40% անկում
			ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ	ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ
Արտարժույթային ռիսկ	Արտարժույթային զուտ բաց դիրքի Բացասական/դրական ցնցումներ, արտարժույթվ արտահայտված ակտիվների և պարտավորությունների դեմոնիանցիա	Արտարժույթի կուրսի բարձր աճ	Վերելք/անկում 20%, բայց հիմնականում վերելք /անկում 50%	Աճ/անկում 20%, բայց հիմնականում առավելագույն սահմանները նշված չեն
			ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ	ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ
Անշարժ գույքի ռիսկ	Անշարժ գույքի շուկայական արժեքի փոփոխություն	Անշարժ գույքի շուկայական արժեքի հավասարաչափ անկում	Անկում 20%, բայց հիմնականում անկում 50%	Անկում 20%, բայց հիմնականում առավելագույն սահմանները նշված չեն
			ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ	ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ
Տոկոսադրույքի ռիսկ	Տոկոսադրույքի նկատմամբ զգայուն ակտիվների և պարտավորությունների շուկայական արժեքի փոփոխություն	Հայրենական և արտասահմանյան եկամտաբերության ոչռիսկային կորերի տեղաշարժ	+/-200bps զուգահեռ տեղաշարժ	+/-100bps զուգահեռ տեղաշարժ, բայց հիմնականում առավելագույն սահմանները նշված չեն
			ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ	ԲԱՐՁՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ
Պարտավորություններ				
Կյանքի ապահովագրություն				
Մահացություն/հիվանդանալու հավանականություն/երկարակեցություն	Բարձր մահացության, հիվանդության և երկարակեցության արդյունքում պատճառված տնտեսական	Տեխնիկական պահուստների վերագնահատում՝ կապված հայցերի երկար ժամանակահատվածի հետ և կամ հայցերի մեծ հաճախականության հետ	Բարձր մահացության, հիվանդացության և երկարակեցության մինչև 25% աճ յուրաքանչյուր դասի համար	Ներդրված է այն երկրներում, որոնք ունեն կյանքի ապահովագրության մեծ տեսակարար կշիռ

	վնասներ		ՄԻՋԻՆ ՌԻՍԿԱՅԻՆ	
Ոչ կյանքի ապահովագրություն				
Բնական աղետներ	Տնտեսական վնասներ բնական և տեխնածին աղետներից	Ռիսկեր կապված փոթորիկների, երկրաշարժերի, ջրհեղեղների և ահաբեկչության հետ	Սովորաբար սահմանվում է այնպիսի ժամանակահատված, որի ընթացքում տեղի կունենա առավելագույն վնաս, օրինակ 1 անգամ 50 տարվա ընթացքում վնասի առավելագույն մեծության չափով	Հիմնված է վստահության բարձր մակարդակի վրա, այն հաշվով, որ դիսկը տեղի կունենա 1 անգամ 200 տարվա ընթացքում
			ՄԻՋԻՆ ՌԻՍԿԱՅԻՆ	
Ռիսկի այլ գործոններ				
Ռիսկի կառուցվածքի վատթարացում	Վարկանիշի նվազում	Բացահայտվում են այն բոլոր դիսկային գործոնները, որոնք ազդում են վարկանիշի անկման վրա	սահմանված չէ	Ապահովագրողի վարկանիշի անկումXնվազած կետերի քանակ
				ՑԱԾՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ
Ֆինանսական/անդերոայթինգային սցենարների զուգակցում	Ապահովագրավճարների նվազում անկանխատեսելի ցնցումներից	Շահաբաժինների նվազման արդյունքում ապահովագրավճարների նվազում, ինչպես նաև իրացվելիության և վճարունակության անկում	Միայն որպես հետզգայունության վերլուծություն	Մեծամասամբ ընկերությանը բնորոշ սցենարներ
				ՑԱԾՐ ՌԻՍԿԱՅԻՆ

